

แถลงการณ์

เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงสละราชสมบัติ

โทรเลขของคณะรัฐมนตรีเนื่องในการทรงสละราชสมบัติ

รัฐบาลได้รับพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติแล้วด้วยความโสมนัส รัฐบาลได้นำพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติ ขึ้นเสนอสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม และสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับทราบไว้ด้วยความโสมนัส

สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบในการอัญเชิญ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ขึ้นทรงราชสืบราชสันตติวงศ์ต่อไป ตามความในมาตรา ๕ แห่งรัฐธรรมนูญ และโดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ใหม่ยังทรงพระเยาว์อยู่ สภาผู้แทนราษฎรอัญเชิญตามความในมาตรา ๑๐ แห่งรัฐธรรมนูญ ได้ลงมติตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตน์จาตุรนต์ เป็นประธาน พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และเจ้าพระยาชมราช

รัฐบาลขอถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก และสมเด็จพระบรมราชินีรำไพพรรณี ขอให้ทรงพระสำราญอยู่ต่อไป

(ลงนาม) นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี.

พระราชโทรเลขตอบ

ข้าพเจ้าและพระชายาขอบใจรัฐบาลที่ได้แสดงความหวังดีมา ข้าพเจ้ามีความเสียใจที่ข้าพเจ้าและรัฐบาลไม่สามารถจะตกลงกันได้ในปีหาต่าง ๆ ซึ่งเรามีความเห็นแตกต่างกัน ข้าพเจ้าขอให้รัฐบาลมั่นใจว่า ข้าพเจ้ามิได้มีความรู้สึกโกรธชิงแค้นเคืองเนื่องด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเลย และขอให้คณะรัฐบาลจงบรรลุความสำเร็จทุกประการ.

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก

(สำเนา) ที่ ๕๕๔๐ รับวันที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ที่ ๖/๕๘

กรมราชเลขาณูการในพระองค์

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึงนายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ฉันได้รับพระราชโทรเลข ทรงพระราชปรารภถึงการงานอันได้ทรงพระราชปฏิบัติ ติดต่อด้วยรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรตามเวลาที่ล่วงแล้วมา ทรงสังเกตเห็นปรากฏแน่ในพระราชหฤทัยว่ารัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมาก รู้สึกแน่ใจว่าไม่จำเป็นจะต้องปรารถนาประนอมต่อพระองค์ไม่ว่าในเรื่องใด ๆ พอใจที่จะขัดพระราชดำริเสียทุกอย่าง ถ้าหากรัฐบาลมีประสงค์จะประสานงานต่อพระองค์ด้วยดีแล้ว คงจะกราบบังคมทูลปรึกษา ก่อนที่จะดำเนินการอันสำคัญไป ถ้าได้ทำดั่งนั้น ความยุ่งยากอย่างหนึ่งอย่างใดก็จะไม่เกิดขึ้นได้ แต่รัฐบาลมิได้ทำดั่งนั้น การใด ๆ รัฐบาลทำไปจนถึงที่สุดเสร็จเสียแล้ว จึงกราบบังคมทูลพระกรุณาไม่มีทางที่จะทรงทักท้วงให้แก้ไขโดย กระแสพระราชดำริ ใดอย่างหนึ่งได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จะมีอะไรเหลือนอกจากความซึ่งเกลียดแก่กัน อันธรรมดาที่มีพระมหากษัตริย์ขัดกับรัฐบาลและสภา

ผู้แทนราษฎรอยู่เช่นนั้น ไม่ว่าประเทศใด ย่อมไม่เป็นสิ่งดีสำหรับประเทศนั้น ตามพฤติการณ์เช่นนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระองค์ไม่ควรจะดำรงราชสมบัติอยู่สืบไป เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะช่วยปกปักรักษาผู้ใดผู้หนึ่งได้เลยแล้ว จึงสมักรพระราชหฤทัยที่จะทรงสละราชสมบัติ พระราชทานโอกาสที่จะให้จัดตั้งพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่ที่จะประสานงานได้เรียบร้อย เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนชาวสยาม ในการทรงสละพระราชสมบัตินั้นจะไม่ทรงตั้งรัชทายาท พระราชทานโอกาสไว้ให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรจัดเลือกเอาตามความพอใจ จะโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถเลขาหมายภายหลังโดยทางไปรษณีย์

(ลงพระนาม) นริศ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

---

๑ พระราชดำริในเรื่องการจะออกจากราชสมบัติ ได้เคยมีมาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังปรากฏในดำเนียงเอกสารต่อไปนี้.

ที่ ๓๐๘/๓๘๒๒

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

เรียน มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธาน
คณะกรรมการราษฎร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งตำแหน่งที่กดับใน
การที่โปรดเกล้าฯ ให้ท่านกับคณะกรรมการบางคนเฝ้าฯ ที่วังสุโขทัย
เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ค.ศ. นี้ มาให้ท่านทราบ ซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับ
หนังสือแนบแล้ว.

(ลงนาม) เจ้าพระยามหิธร

บันทึกฉบับ

วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลา ๑๗.๑๕ น. โปรดเกล้าฯ
ให้พระยามโนปกรณฯ พระยาศรีวิสารฯ พระยาปรีชาชดายุทธ พระยา
พหลฯ กับหลวงประดิษฐมนูธรรมมาเฝ้าฯ ที่วังสุโขทัย มีพระราชดำรัส
ว่าอยากจะสอบถามความบางข้อ และบอกความจริงใจ ๆ ต ๆ ๆ ต ๆ
อีกอย่างหนึ่ง อยากจะแนะนำเรื่องสืบค้นคดีวงศ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้า และพระพุทธเจ้าหลวง ได้เคยทรงพระราชดำริ
ที่จะออกจากราชสมบัติ เมื่อทรงพระราชนัดชดายุทธ ในส่วนพระ
องค์ พระเนตรก็ไม่ปกติ คงทนงานไปไม่ได้นาน เมื่อการณปกติ
แล้ว จึงอยากจะดาออกเสีย ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระโอรส

สมเด็จพระเจ้าพวกราชบุรุษเพ็ชรบุรุษกษัตริย์มาแต่
 ผู้ที่จะสืบสันต
 ติววงศ์ต่อไปควรจะเป็นพระโอรสสมเด็จพระเจ้าฟ้า
 กรมหลวงสังฆดา
 นครินทร์ ๑๓๑

๑๓๑

๑๓๑

๑๓๑

พระยาศรีวิฑูรดาจากราบบังคมทูลว่า มีความรู้สึกที่ทรงช่วย
 เหลือเพื่อความมั่นคง เรื่องที่ทรงพระราชดำริจะดาออกนั้น ขอพระ
 ราชทานให้คิดไว้ก่อน มีพระราชดำริดีว่า จะดูก่อน ไม่ทราบว่าจะอาการ
 แห่งพระเนตรจะทุพพดภาพเพียงไร เพราะการผ่าพระเนตรไม่ได้ผด
 ดมคาด ถึงไม่มีเหตุเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็ได้ทรงพระ
 ราชดำริที่จะดาออก การต่อไปยังไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไร ถ้าพระ
 เนตรดี และแสดงให้เห็นว่าคณะราษฎรไม่ทำให้พระองค์เสื่อมความ
 นิยม ก็อาจจะอยู่ต่อไป ในชั้นขอแบ่งรับแบ่งสู้ไว้ก่อน ๑๓๑

มหิธร

จก.

๕

(สำเนา)

ฉบับ

ที่ ก. ๖๕๕๔/๒๔๗๗

สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ขอพระราชทานกราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
กรมพระนครสวรรค์วดีดิวงษ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ลาพระหัตถ์ที่ ๖/๕๘ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ศกนี้ เชิญ
กระแสพระราชปรารภในเรื่องการครองราชสมบัติ ดั่งมีความพิส
ดารแจ้งอยู่แล้วนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีแล้ว
คณะรัฐมนตรีได้รับพระราชกระแสใส่เกล้า ๆ ด้วยความ
โหม่นสเป็นล้นเกล้า ๆ ด้วยคณะรัฐมนตรีมีความจงรักภักดีและ
ซื่อสัตย์สุจริตต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่เต็มที

ในทันท่วงทีข้าพระพุทธเจ้ายังไม่ชี้แจงข้อความในพระราชปรารภ
เป็นข้อ ๆ แต่ใครจะขอกราบบังคมทูลเป็นความรวมว่า กิจการ
อันใดที่รัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎรได้กระทำไปนั้น หากเป็นที่
ขุนเคืองพระราชหฤทัยประการใดแล้ว หากได้มีเจตนาที่จะขัด
พระราชหฤทัยประการใดไม่ แต่ได้ปฏิบัติโดยบริสุทธิ์ใจ
เพื่อให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ถ้ามีข้อข้องพระราชหฤทัยอยู่ประการใดแล้ว
ขอพระราชทานทราบเกล้า ๆ พระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ ไป คณะ

รัฐมนตรีจะได้พยายามหาช่องทางที่จะจัดการให้เป็นที่พอพระราชหฤทัยทุกอย่างทุกประการ อันจะพึงกระทำได้ภายใต้บังคับแห่งรัฐธรรมนูญ

คณะรัฐมนตรีตลอดทั้งสภาผู้แทนราษฎรกับอาณาประชาราษฎร์โดยทั่วไป มีความปรารถนาแต่อย่างเดียวกัน ที่จะได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ กลับมาครองราชสมบัติสืบต่อไปชั่วกาลนานเท่านั้น

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

(สำเนา) ที่ ๕๕๓๑ รับวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ฉบับ

ที่ ๗/๕๕

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ตามหนังสือของท่านที่ ก.๖๕๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๓ เดือน
นั้นนี้ ฉันทได้เก็บความในหนังสือทำโทรเลขส่งออกไปทุกเกล้า ฯ

๗

ถวาย ตามสำเนาซึ่งได้คัดส่งมาให้แล้ว บัดนี้ได้รับพระราชทาน
กระแสพระบรมราชโองการตอบมาโดยทางโทรเลข ซึ่งนั้นได้คัด
สำเนาส่งมาให้ทราบนี้.

(ลงพระนาม) นริศ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

จากราชเลขานุการในพระองค์ ถึงหม่อมราชวงศ์สมักรสมาน
ส่งจาก กรุงเทพฯ ครานเลย์, อังกฤษ
(วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๗๗)

ม.ร.ว. สมักรสมาน คฤหาสน์โนน (อังกฤษ)

ตอบโทรเลขของท่านลงวันที่ ๒๒ ขอได้โปรดนำพระ
กระแสของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปนี้ กราบบังคมทูล
ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วย

นายกรัฐมนตรีได้ตอบรับทราบหนังสือเชิญกระแสพระราช
ปรารภในการสละราชสมบัติว่า คณะรัฐมนตรีมีความโทมัสเป็น
อย่างยิ่งที่ได้รับพระราชกระแสดังกล่าวแล้ว เพราะเหตุที่คณะรัฐ
มนตรียังไม่เคยคิดว่าจะได้รับพระราชกระแสเช่นนั้น และยังคง
มีความจงรักภักดีและซื่อสัตย์สุจริตในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่

เต็มที่ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวต่อไปว่า ในที่นี้คณะรัฐมนตรียังจะ
ไม่ชี้แจงในข้อพระราชปรารภเป็นข้อ ๆ แต่ใครจะขอทราบบังคม
ทูลเป็นความรวมว่า กิจการอันใดที่รัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎร
ได้กระทำไปนั้น หากเป็นที่ขุนเคืองพระราชหฤทัยประการใดแล้ว
หาได้มีเจตนาที่จะขัดพระราชหฤทัยประการใดไม่ แต่ได้ปฏิบัติ
ไปโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น
เพราะฉะนั้น ถ้ามีข้อข้องพระราชหฤทัยอยู่ประการใดแล้ว ขอ
พระราชทานทราบเกล้า ๆ พระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ ไป คณะ
รัฐมนตรีจะได้พยายามหาอุบายที่จะจัดการให้เป็นที่พอพระราชหฤ
ทัยทุกอย่างทุกประการ อันจะพึงกระทำได้ภายใต้บังคับแห่ง
รัฐธรรมนูญ ในท้ายหนังสือนี้ได้กล่าวถึงความปรารถนาของ
คณะรัฐมนตรีตลอดทั้งสภา ๆ กับอาณาประชาราษฎร์โดยทั่วไป ใน
อันที่จะได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ๆ กลับไปครอง
ราชสมบัติต่อไปชั่วกาลนาน.

(ลงพระนาม) นริศ

(ลงพระนาม) อาทิตย์

หม่อมราชวงศ์สมักรสมาน   ทูลราชเลขานุการในพระองค์
 กรานเลี้ย   กรุงเทพฯ ฯ
 วันที่ ๒๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๔   วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
 ๑๑.๕๕ น.   ๐๒.๑๐ น.

ทูลราชเลขานุการในพระองค์ กรุงเทพฯ ฯ

ตอบโทรเลขลงวันที่ ๒๓ โปรดเชิญกระแสพระราชดำรัส
 กราบทูลผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ดังต่อไปนี้.

หม่อมฉันเคยได้ฟังคำอันไพเราะอย่างนี้ จากรัฐบาลมาก่อน
 แล้ว (แต่) การกระทำหาได้เป็นไปตามนั้นไม่ หม่อมฉันได้
 ทูลเหตุที่หม่อมฉันจะสละราชสมบัติมาแล้ว ความปรากฏตั้ง
 โทรเลขลงวันที่ ๑๐ เดือนนี้ ความใน (โทรเลขฉบับ) นั้นก็ควร
 จะเป็นที่แจ้งชัดอยู่แล้วว่า เหตุใดหม่อมฉันจึงใคร่จะสละราช
 สมบัติ ความรู้สึกนี้มิได้เกิดขึ้นโดยมีข้อไม่พึงพอใจข้อใดข้อ
 หนึ่งเป็นพิเศษซึ่งรัฐบาลหรือผู้หนึ่งผู้ใดจะแก้ไขได้ เหตุการณ์ซึ่ง
 กำลังเป็นไปภายในประเทศ โดยทั่วๆ ไปรวมกันทั้งหมดทำให้
 หม่อมฉันรู้สึกว่ หม่อมฉัน จะยังคงเป็นพระมหากษัตริย์ อยู่ต่อไป
 ก็ดูไม่มีประโยชน์อันใดสำหรับผู้หนึ่งผู้ใด นอกจากสำหรับพวกที่
 หม่อมฉันเสียใจที่จักต้องเห็นว่า เป็นศัตรูของหม่อมฉันอยู่เสมอ
 เท่านั้น

หม่อมฉันแลไม่เห็นประโยชน์ประการใด ซึ่งหม่อมฉัน
 พึงได้รับในการที่จะให้เงื่อนใจเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล
 รับรองกระทำตามและปฏิบัติไป. ด้วยเหตุที่หม่อมฉันอยู่ใน
 สถานะที่ไม่มีทางป้องกันจึงไม่แลเห็นว่า ด้วยทางใดจึงจะให้สภา
 ผู้แทนราษฎร และรัฐบาลปฏิบัติไปตามคำมั่นสัญญา และข้อตกลง
 นอกจากนั้นรัฐบาลก็คงเล็งที่จะไม่ปฏิบัติตามคำสัญญาและข้อตกลง
 โดยชีวิตที่ง่ายที่สุด คือเปลี่ยนรัฐบาลเสียใหม่. และโดย
 กล่าว่า ไม่สามารถจะบังคับสภาผู้แทนราษฎรให้ยอมรับความ
 ต้องการของหม่อมฉัน หม่อมฉันเสียใจที่จะต้องพูดว่า ไม่รู้สึก
 มีความเชื่อถือในคำพูดของพวกเขาเหล่านี้เสียแล้ว. ในกาลที่แล้ว
 มาพวกนี้มีได้รักษาถ้อยคำของเขา ยกตัวอย่าง หม่อมฉันเห็นว่า
 เขาได้ทำให้หม่อมฉันเซ็นพระราชบัญญัติอากรมฤคโดยวิธีหลอกลวง
 เขาได้ทำให้หม่อมฉันเข้าใจว่าจะเสนอพระราชบัญญัติใหม่
 แดงความหมายแห่งพระราชสมบัติส่วนพระมหากษัตริย์ ตาม
 นัยที่หม่อมฉันได้วางไว้. ให้ออกใช้เป็นกฎหมายโดยเร็วที่สุดที่
 จะเร็วได้. ตั้งที่นายกรัฐมนตรีได้แจ้งไปตามโทรเลขของท่านลง
 วันที่ ๒๓ สิงหาคม^๑ ร่างพระราชบัญญัตินี้ควรร่างขึ้นได้ภายในเวลา

๑ ข้อความตอนหนึ่ง ทรงเข้าพระราชหฤทัยผิดว่า รัฐบาลจะ
 เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นภาษีอากร อันเกี่ยวแก่
 พระราชสมบัติฝ่ายพระมหากษัตริย์ ต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน

ครึ่งชั่วโมงแทนที่จะได้ทำเช่นนั้น กลับตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อ
ร่างพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งจะทำให้หม่อมฉันอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับ
กับฐานะของพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ สภาพการเช่นนี้หม่อมฉันจะ
ยอมรับไม่ได้ สภาพการของทรัพย์สินสมบัติของกรมพระคลังข้างที่
ในประเทศสยามไม่เหมือนกับพระราชทรัพย์ ส่วนพระมหากษัตริย์
ของอังกฤษ หม่อมฉันเห็นว่าเป็นการพยายามที่จะดึงเอาความ
ครอบครองกรมพระคลังข้างที่ไปจากหม่อมฉัน วิธีการเช่นนี้อาจ
เป็นที่พึงพอใจสำหรับผู้อื่นได้ [แต่ไม่ใช่สำหรับหม่อมฉัน และ
หม่อมฉันก็คงจะต้องทักท้วงพระราชบัญญัตินี้] เรื่องนี้เป็นแต่
เพียงเรื่องหนึ่งที่จะตกลงกันไม่ได้ ซึ่งหม่อมฉันแลเห็นอยู่ใน
เวลาใกล้ๆ นี้ เรื่องอื่นก็ยังมีอีกมากมาย หม่อมฉันเบื่อหน่ายต่อ
การทะเลาะกันเช่นนี้ ซึ่งหม่อมฉันคงต้องแพ้ทุกเรื่องไป

สมัยประชุมวิสามัญ พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งความจริงรัฐบาลได้ถวายคำมั่น
ว่า จะเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ในสมัยประชุมสามัญ ดังปรากฏ
ในสำเนาหนังสือนายกรัฐมนตรีนี่ซึ่งมีไปกราบบังคมทูลตั้งต่อไป

(สำเนา)

ที่ ก. ๕๕๐๗/๒๔๗๗

สำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

อนึ่งยังมีเรื่องคดีพระพิบูลย์ ฯ อีกเรื่องหนึ่งหม่อมฉันได้ทูล
มาแล้วว่า หม่อมฉันจะไม่กลับจนกว่าคดีนี้จะได้เสร็จไป เพราะ
ถ้าหากคดีนี้พระคลังข้างที่แพ้ หม่อมฉันก็จะสละราชสมบัติ
หม่อมฉันสัญญาไม่ได้ว่าจะไม่สละราชสมบัติ และไม่มีประโยชน์
อะไรเลยที่จะเจรจากันต่อไป จนกว่าคดีนี้จะเสร็จไป

ทรงเห็นจริง ๆ หรือว่า ถ้าหากหม่อมฉันวางข้อเงื่อนไขบาง
อย่างไปให้ยึดถือ รัฐบาลก็จะได้ปฏิบัติไปตามข้อเหล่านั้น และ

ตามที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมีพระราชประสงค์ ให้สภานุ
แทนราษฎรแก้ไขร่างพระราชบัญญัติอากรมฤตก และการรับมฤตก
พุทธศักราช ๒๔๗๒ เดิมความตงให้ปรากฏชัดเจนในการยกเว้นพระ
ราชสมบัติฝ่ายพระมหากษัตริย์ไม่ต้องเสียอากร แต่สภานุแทนราษฎร
ได้ประชุมปรึกษาดงมติขึ้นตามมติเดิมนั้น ในการอธิบายของผู้แทน
ราษฎรก็ได้แสดงให้เห็นพร้อมด้วยรัฐบาลว่า พระราชสมบัติฝ่ายพระมหา
กษัตริย์ไม่ต้องเสียค่าอากรมฤตกเหมือนกัน

แต่เพื่อที่จะให้หลักฐานแน่นอนตามพระราชประสงค์ รัฐบาล
จึงได้ดำริร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นภาษีอากร อันเกี่ยว
แก่พระราชสมบัติฝ่ายพระมหากษัตริย์ (Grown Property) ขึ้นอีก
ฉบับหนึ่ง โดยมี

- (๑) เจ้าพระยาศรัทธมราธิเบศ เป็นประธาน
- (๒) หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ

จะไม่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอื่น ในเมื่อหม่อมฉันตกเข้ามาอยู่ใน
อำนาจของเขากครั้งหนึ่ง จะไม่เป็นการให้หม่อมฉันต้องถูก
เขาเกลียดชังยิ่งขึ้นไปกว่านี้ไปหรือ เพราะเขาจะต้องยอมรับข้อ
เงื่อนไขโดยความจำเป็น และด้วยเหตุนี้จะทำให้รู้สึกความอามาต
เกิดขึ้น และคงจะทำให้หม่อมฉันได้รับความเดือดร้อนในภาย
หลังอีกต่อไป หม่อมฉันรู้ว่า อันเงื่อนไขประการใดซึ่งหม่อม
ฉันอาจตั้งขึ้นก็คงจะไม่ยอมรับด้วยความยินดี เพราะข้อเงื่อนไข

- (๓) เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์
- (๔) พระยาวิกรมรัตนสุภา
- (๕) พระศุภยชาวัฒน์ปรีชาไวท์
- (๖) เซอร์ร็อบเบิร์ต ฮอดแดนด
- (๗) นายชาติ เดเวกด์

เป็นกรรมาธิการของคณะรัฐมนตรี พิจารณาหลักการและยก
ร่างเป็นพระราชบัญญัติ เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายคำมั่นว่า จะจัด
การเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ ต่อสภาผู้แทนราษฎรในสมัยประชุม
สามัญปีนี้ เพื่อปรากฏใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ควรมีควรแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี.

ไขว่ของหม่อมฉันคงจะเป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจสำหรับพวกเหล่านี้ ซึ่งมีความคิดไปในทางที่จะให้หม่อมฉันเป็นเพียงลูกมือทำอะไรตามต้องการเท่านั้น

ท่านจะทรงแจ้งข้อความในโทรเลขนี้ให้รัฐบาลทราบทั้งหมด หรือเพียงตอนหนึ่งตอนใดก็ได้ เพราะหม่อมฉันต้องการให้รัฐบาลทราบความรู้สึกอันแท้จริงของหม่อมฉัน.

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

(ลงนาม) สมัครงสมาน.

ที่ ก. ๖๕๔๑/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง การครองพระราชสมบัติ

ขอพระราชทานกราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วดีดิวิงส์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ด้วยเนื่องจากมีพระราชกระแสโปรดเกล้า ฯ ในเรื่องการครองพระราชสมบัติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้กราบบังคมทูลขอทราบพระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ เพื่อจะได้สนองพระเดชพระคุณให้เป็นการต้องตามพระราชหฤทัยภายใต้บังคับแห่งรัฐธรรมนูญ บัดนี้ได้มีพระราชกระแสโปรดเกล้า ฯ ตอบในเรื่องนี้มาดังที่ได้ฝ่าพระบาทได้เชิญพระราชกระแสมาให้คณะรัฐมนตรีทราบแล้วนั้น คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเห็นว่า การที่จะกราบบังคมทูลโต้ตอบโดยหนังสือหรือโทรเลขอาจจะไม่เป็นการเข้าพระราชหฤทัยได้ถ่องแท้ จึงได้ลงมติให้เชิญเจ้าพระยาศรัทธมธาธิบดี ประธานสภาผู้แทนราษฎร ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพร้อมด้วยนายนาวัตร์ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีผู้แทนรัฐบาล ซึ่งจะได้ออกเดินทางจากประเทศสยามในต้นเดือนนี้ จึงขอกราบทูลมาเพื่อทรงทราบฝ่าพระบาท.

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี.

ที่ จ. ๖๕๗๑/๒๔๗๗

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗

เรื่อง เชิญไปเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียงน เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ

ด้วยเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสโปรดเกล้าฯ มาในเรื่องการครองพระราชสมบัติ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเห็นว่า เรื่องนี้ซึ่งเป็นเรื่องรัฐบาลตระหนักอยู่ว่าเป็นเรื่องสำคัญอันเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองและความสงบราบคาบของบ้านเมือง ทั้งการที่จะสนองพระราชกระแสโดยการกราบบังคมทูลโต้ตอบทางหนังสือ หรือโทรเลขอาจจะไม่เป็นการถูกต้องโดยถ่องแท้และเรียบร้อยได้สมควรประสงค์ ฉะนั้นจึงควรจัดส่งผู้แทนไปเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาทในการนี้ และผู้ที่จะไปเฝ้าฯ ก็ควรเลือกผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้จักดี และไว้วางพระราชหฤทัย ทั้งควรเป็นผู้ที่ทรงคุณวุฒิในวิชาการและหัตถ์ราชการ จึงเห็นพร้อมกันว่าผู้ที่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวงดังกล่าวแล้วก็คือท่าน ฉะนั้นจึงลงมติให้เชิญท่านไปเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาทณประเทศอังกฤษ พร้อมด้วยนายนาวาตรี หลวงธำรงนาवासวัสดิ์ รัฐมนตรี กับให้นายดิเรก ชัยนาม เป็นเลขานุการไปด้วย และขอให้รับเดินทางโดยด่วน

อนึ่งในระหว่างที่ท่านไปราชการต่างประเทศครั้งนี้ ประจวบ
กับอยู่ในระหว่างประชุมสมัยสามัญของสภาผู้แทนราษฎร ทาง
คณะรัฐมนตรีจึงได้คำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย แต่เห็นว่าไม่เป็นการขัด
ข้อง และเสียราชการประการใด เพราะทางสภาอาจดำเนินการ
การได้ดังนี้คือ เมื่อเปิดประชุมก็ให้ประชุมเลือกประธานสภา
ชั่วคราว แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนที่หนึ่งขึ้นเพื่อดำเนิน
งานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณา

(ลงนาม) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

ที่ ก. ๗๐๑๗/๒๔๗๗^๓ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราช
กระแสมาโดยทางโทรเลขในข้อราชการ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับรัฐบาล
และสภาผู้แทนราษฎร ดังมีความพิสดารทราบได้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทอยู่แล้วนั้น

พระราชอาชญาไม่พ้นเกล้าฯ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษากันแล้ว ลงมติว่า โดยที่ยังไม่ทราบเกล้าฯ ในพระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ ประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งถ้าหากว่าจะมีโทรเลขหรือหนังสือไปมา เพื่อกระทำการชี้แจงและตกลงในข้อราชการที่กล่าวนั้นก็เกรงด้วยเกล้าฯว่า จะกราบบังคมทูลชี้แจงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยละเอียดละออ ให้เป็นที่พอพระราชหฤทัยไม่ได้ดีเท่ากับที่จะได้กราบบังคมทูลพระกรุณาด้วยวาจา จึงได้ตกลงเชิญเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้นายนาวาตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรี ไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เพื่อกราบบังคมทูลชี้แจงข้อเท็จจริงและความคิดเห็น

^๓ หนังสือฉบับนี้ได้มอบไปกับคณะผู้แทน เพื่อนำขันทูลเกล้าฯ ถวายในเมื่อเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในประเทศไทยอังกฤษ

ของคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในข้อราชการต่างๆ
ซึ่งยังข้องพระราชหฤทัยอยู่ แล้วหาเส้นทางที่จะจัดการให้เป็นที่พอ
พระราชหฤทัยทุกประการที่จะพึงกระทำได้ ภายใต้บังคับแห่งรัฐ
ธรรมนูญ เมื่อตกลงประการใดแล้วจะได้รายงานเข้ามาขออนุมัติ
อีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เป็นการตกลงทางราชการ

ในที่สุด คณะรัฐมนตรีขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส
กราบบังคมทูลพระกรุณาในความปรารถนาอันแท้จริงที่รัฐบาลใคร่
จะได้เห็นใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเสด็จกลับมาครองราชสมบัติสืบ
ไปชั่วกาลนาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมืองตลอด
ทั้งรัฐธรรมนูญ ซึ่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานนั้นด้วย.

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี ขอเดชะ

๒๐

(สำเนา)

ที่ ก.๒/๓๗

โฮเต็ลไฮด์ปาร์ก

กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เรียน พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าและหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์พร้อมด้วยนายดิเรก ชัยนาม ได้มาถึงลอนดอนเมื่อวันที่ ๑ เดือนนี้ รุ่งขึ้นวันที่ ๘ ได้ส่งหนังสือเรียนนายพลโท พระยาวิชิตวงศ์วุฒิกโร สมุหราชองครักษ์ และราชเลขาณูการในพระองค์ประจำกระบวนเสด็จ ขอให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลว่า คณะผู้แทนขอพระราชทานพระราชวโรกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ในวันเดียวกันนั้นเองพระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้มีหนังสือตอบมาว่าได้นำความกราบบังคมทูลแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฝ้าได้ในวันที่ ๑๒ เวลา ๑๕.๓๐ น.

เนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้พระยาราชวังสันอักษรราชทูตสยามประจำกรุงปารีสสมทบไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วยในครั้งนี้ พระยาราชวังสันจึงได้เดินทางมาถึงกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนนี้

ครั้นวันที่ ๑๒ เดือนนี้ คณะผู้แทนรัฐบาลมีข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์และนายดิเรก ชัยนาม เลขาณูการ พร้อมด้วย

พระยาราชนางวิมลได้ออกเดินทางไปยัง Knowle Cranleigh Surrey ซึ่งเป็นที่ประทับ เวลา ๑๕.๐๐ น. ถึงที่ประทับ นายพลโท พระยาวิจิตฯ ได้นำไปพักในห้องรับแขก แล้วพระยาวิจิตฯ ได้ขึ้นไปกราบบังคมทูล เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงทักทายกับผู้ที่ไปเฝ้าทุกคนแล้วเสด็จนำข้าพเจ้า หลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ และพระยาราชนางวิมล ไปยังห้องประทับส่วนพระองค์ ข้าพเจ้าได้นำหนังสือมอบฉันทะของรัฐบาลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และได้ฟังพระราชกระแส และกราบบังคมทูล ถวายความเห็น และสนองพระราชบัญชาบางประการ ซึ่งปรากฏตามบันทึกย่อการเฝ้าซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ด้วยแล้ว.

ครั้นวันที่ ๒๐ เดือนนี้ เวลา ๒๒.๐๐ น. พระยาวิจิตฯ และ ม.ร.ว. สัมภรสมาน กฤดากร ได้มาหาข้าพเจ้าและหลวงธำรงฯ, นำร่างพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมามอบให้ ข้าพเจ้าและหลวงธำรงฯ จึงได้แจ้งกับพระยาวิจิตฯ และ ม.ร.ว. สัมภรสมานว่าจะได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ก่อน และใครจะได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันอาทิตย์ที่ ๒๓ เดือนนี้ เพื่อกราบบังคมทูลถวายความเห็นในร่างพระราชบัญญัตินั้น พระยาวิจิตฯ และ ม.ร.ว. สัมภรสมานตอบว่า เห็นจะไม่ขัดข้อง และจะได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบต่อไปแล้วก็ลากลับไป ครั้น

* คือหนังสือที่ ก.๗๐๓๗/๒๔๗๗ ข้างต้น

วันที่ ๒๑ นี้ เวลาบ่าย พระยาวิจิตรฯ ได้โทรศัพท์ที่บอกมาว่า ม.ร.ว. สมัครสมานได้โทรศัพท์ที่มาจาก Knowle ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ถือเอาร่างพระราชบัญญัติซึ่งพระราชทานมาแล้วนั้น เป็นพระราชบัญญัติทางราชการ และได้ให้ ม.ร.ว. สมัครสมานนำต้นพระราชบัญญัติซึ่งลงพระปรมาภิไธยแล้วมามอบให้ในคืนวันนี้ ข้าพเจ้ากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้แจ้งให้พระยาราชวังสันทราบเพื่อมาพบกับ ม.ร.ว. สมัครสมานพร้อมกันณที่พัก ครั้นเวลา ๒๑.๓๐ น. พระยาวิจิตรฯ กับ ม.ร.ว. สมัครสมานได้มาถึง และได้้นำพระราชบัญญัติซึ่งมีข้อความตรงกับร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งพระราชทานมาก่อนแล้วให้แก่ข้าพเจ้าและแจ้งว่าโปรดเกล้าฯ ให้ถือว่า ฉะนั้นเป็นพระราชบัญญัติทางราชการ และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยมาด้วยแล้ว ต้นพระราชบัญญัติ ฉะนั้นข้าพเจ้าได้เก็บไว้และส่งสำเนา มาพร้อมด้วยหนังสือนี้แล้ว แต่เพื่อให้คณะรัฐมนตรีได้ทราบถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติเสียโดยด่วน จึงได้ร้องขอให้ ม.ร.ว. สมัครสมานเก็บข้อความสำคัญในพระราชบัญญัตินั้นเข้าไต่ดลับ ส่งมาทางราชอาณาจักรในพระองค์กรุงเทพฯ ให้ นำความขึ้นเรียนปฏิบัติคณะรัฐมนตรีต่อไป

เมื่อเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งนี้แล้ว   หน้าที่ของ

๑ ดำเนินพระราชบัญญัติให้ดู ตั้งแต่หน้า ๘๘ ถึงหน้า ๑๑๓

๒๓

ข้าพเจ้าและคณะผู้แทนก็รอฟังคำสั่งจากรัฐบาลต่อไป แต่ถึง
อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าย่อมถือว่ากิจการที่ได้มอบหมายมานี้ เป็นเรื่อง
อันสำคัญและจะต้องพยายามทุกทางเพื่อให้สัมประสงค์ตั้งทางราช
การมอบหมายมา ฉะนั้นจึงได้ตกลงว่าจะไปเฝ้าในวันที่ ๒๓ เดือน
นี้ อีก และเมื่อได้ผลอย่างไรจะได้เวียนปฏิบัติมาเพื่อประกอบ
ความดีริของคณะรัฐมนตรีต่อไป

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

วันเวลา ๑๓.๓๐ น. เจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิเบศ พระยาราชวังสัน หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พร้อมด้วยนายดิเรก ชัยนาม เลขาธิการได้โดยสารรถยนต์ซึ่งสถานทูตส่งมาเพื่อไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ Knowle Cranleigh ถึง Knowle เวลา ๑๕.๐๐ น. มีนายพลโท พระยาวิชิตวงศ์ฯ สมุหราชองครักษ์ และราชเลขาธิการในพระองค์ประจำกระบวนเสด็จมากอยรับนำไปห้องรับแขกเวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก พระยาวิชิตฯ นำข้าราชการทั้ง ๔ เข้าเฝ้าแล้วได้เสด็จนำเจ้าพระยาศรีฯ พระยาราชวังสัน และหลวงธำรงฯ ไปยังห้องประทับส่วนพระองค์ เพื่อทรงปรึกษาหารือราชการ ในห้องนี้มีผู้ที่ได้เข้าเฝ้าโดยฉะเพาะคือเจ้าพระยาศรีฯ พระยาราชวังสัน และหลวงธำรงฯ เจ้าพระยาศรีฯ ได้นำหนังสือมอบอำนาจของรัฐบาล ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ลงนามมา ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายและกราบบังคมทูลเพิ่มเติมว่า คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้พระยาราชวังสันมาช่วยเหลือในการเรียนปฏิบัติราชการในคราวนี้ด้วย ต่อจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งว่า การที่พระราชนานัฐธรรมนูญให้ในคราวนี้ ก็โดยทรงเชื่อว่ากิจการทุกอย่างจะ

ได้เป็นไปอย่าง democratic เช่นอย่างในอังกฤษเขา แต่เท่า
 ที่ได้ผ่านมาได้ทรงสังเกตเห็นว่ามีได้เป็นไปอย่าง bocratic เช่น
 อย่างสมาชิกสภาฯ ประเภทที่ ๒ มิได้เลือกจากพวกที่มีคุณวุฒิ
 ความรู้ กลับเลือกจากบุคคลในคณะและผิดความประสงค์ซึ่งมิได้
 เลือกตั้งจากบุคคลซึ่งทรงคุณวุฒิสมกับที่จะมาเป็นครูประเภทที่ ๑
 นอกจากนี้ยังตัดสิทธิของพวกหนังสือพิมพ์ และความเห็นของ
 บุคคลอื่น ซึ่งถ้าใครพูดอะไรก็จะผิดไปหมด เป็นการตัดสิทธิ
 ตามรัฐธรรมนูญ ความจริงท่านได้เคยทรงพระราชปรารภกับ
 Mr. Stevens ว่าอย่างพวกสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ควรจะมีผู้
 แทนพวกอาชีพต่างๆ กัน เช่นข้าราชการก็ควรให้พวกข้าราชการ
 เขาเลือกกันขึ้นมา ในการที่ท่านพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ตั้งใจ
 จะให้แก้ราษฎรทั้งหลาย ไม่ได้ให้แก้พวกใดพวกหนึ่งโดยเฉพาะ
 ถ้าหากจะมี dictator ขึ้นก็เหมือนเมื่อครั้งเป็น absolute monarchy
 และถ้ามี dictator ก็กลับจะร้ายกว่า absolute monarchy เสียอีก
 จริงอยู่ absolute monarchy กับ dictator เหมือนกัน แต่เป็น
 มาตาม tradition และทรงเห็นว่าที่เป็นมาแล้วมีผู้ซึ่งหันทางไปใน
 ทาง Republic เป็นต้นว่า ให้เลิกเหรียญตราซึ่งใน monarchy
 เขาต้องมี เช่นเหรียญตราเรามีให้ฝรั่ง แต่ไทยกลับไม่มีประดับ
 นอกจากนี้ก็มีผู้ว่าพระองค์ท่านว่ารัฐบาล ๑๕๐ ปีไม่เห็นทำอะไร
 เท่ากับคำว่าวงศ์ตระกูลของพระองค์ท่าน ไม่ได้ทำอะไรเสียเลย

ฉะนั้นถ้าจะให้พระองค์ท่านเสด็จกลับ ก็ขอให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อขัดข้องต่างๆ ให้เป็น democracy จริงๆ ถ้าไม่เช่นนั้นกลับไปก็เท่ากับเป็นตัวหุ่นช่วย เหลือพวก หนึ่งสำหรับกดขี่ราษฎร ต่อจากนั้นก็ให้ทรงรับสั่งว่าทรงขอร้องพระ ทัยในปัญหาแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองโทษปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ว่าพระราชบัญญัตินี้จะคุ้มครองคนซึ่งกระทำการในภายหลังด้วยหรือไม่ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าพระราชบัญญัตินี้ ก็คุ้มครองเฉพาะ ผู้ซึ่งกระทำการในขณะ ปราบกบฏ และกระทำการโดย สุจริต ได้คุ้มครองถึงบุคคลซึ่งมากระทำการในภายหลังไม่ และอ้างว่าพระราชบัญญัตินี้เทียบได้กับ Ac of Indemnity ของอังกฤษที่ทรงพอพระราชหฤทัยในข้อนี้

ได้ทรงรับสั่งต่อไปว่าพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ ว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นการกดขี่ และตัดไม่ให้บุคคลแสดงความคิดเห็นความเห็น เมื่อมีเรื่องขึ้นก็ไม่ให้โอกาสจำเลยสู้คดีในโรงศาล เมื่อผู้ใดออกความคิดเห็นขัดต่อรัฐบาล ๆ ก็หาว่าคิดร้ายต่อรัฐบาล คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ความมุ่งหมายในการที่ออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการให้ประโยชน์แก่จำเลยมากกว่าเป็นการให้โทษ เพราะหลักการในพระราชบัญญัตินี้เป็นการป้องกันดีกว่าแก่ กล่าวคือรัฐบาลไม่อยากจะให้มีการขึ้นศาลต้องติดคุกติดตราง นอกจากนั้นวิธีบังคับในพระราชบัญญัตินี้ก็หาถือว่า

เป็นการลงโทษตามกฎหมายอาญาไม่ เป็นแต่ว่าจำเลยต้องอยู่ในเขตต์ที่จำกัด พระราชบัญญัตินี้ไม่ตัดสิทธิในการประกอบอาชีพ และดูเหมือนก่อนออกมานี้เรื่องเบียดเบียนบ้านญาติก็ได้ถูกตัดด้วย นอกจากนี้ถ้าหากว่าจำเลยให้คำมั่นสัญญาว่าจะรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญมิคิดร้ายแล้ว ก็เป็นอันว่าพ้นจากโทษนี้ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีบุคคลบางหมู่บางเหล่าซึ่งไม่พอใจและหวาดเกรงในพระราชบัญญัตินี้ ก็ยังมีบุคคลบางหมู่บางเหล่าอีกซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์ เช่นหลวงสงครามวิจารณ์ กับหลวงเสนีย์สงครามและนายโถง สุวรรณทัต เมื่อถูกฟ้องยังโรงศาลได้ร้องขอให้พิจารณาดนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยอภัยแบบอย่างรายพระยาวิชัยฯ นอกจากนี้กฎหมายอาชญามาตรา ๑๐๔ ก็น่าจะกว้างขวางมาก ถ้าแม้จะฟ้องจำเลยทุกคนตามกฎหมายอาชญามาตรา ๑๐๔ แล้ว ทุกคนก็ไม่มีโอกาสจะหลุดพ้นไปได้เลย เมื่อได้กราบบังคมทูลดังนี้แล้วก็ทรงนั่งอยู่ มิได้รับสั่งประการใด

ต่อไปนี้ ได้ทรงรับสั่งถึงเรื่องแก้ไขวิธีการประหารชีวิต ทรงรับสั่งว่าในเรื่องซึ่งไม่ให้พระองค์ท่าน ทรงเซ็นประหารชีวิตก็เห็นด้วย เพราะไม่เป็นของสนุกอะไร แต่ข้อพระทัยในการบังคับคดีครั้งสุดท้าย ซึ่งพระองค์ท่านทรงเห็นว่าควรจะได้ผ่านพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งว่าถ้าแม่รัฐบาลกระทำการให้

แน่นอนว่า ในระหว่างซึ่งทุลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภิ
โทษนั้นจะไม่ดำเนินการบังคับคดี เรื่องนี้อาจทำได้เช่นออกพระ
ราชบัญญัติว่าด้วยวิธีร้องทุกข์ ซึ่งคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า
เรื่องนี้ไม่เป็นการขัดรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕๕ คิดว่าคณะรัฐ
มนตรีคงไม่ขัดข้องในการที่จะวางวิธีการในเรื่องนี้ โดยออกให้
เป็นพระราชบัญญัติไว้ และถ้าเป็นที่ตกลงกันแล้ว ก็น่าจะออก
เป็นพระราชบัญญัติในสมัยสามัญ เพื่อให้เสร็จก่อนเสด็จกลับ

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ในการที่คณะมาครั้งนั้นเพื่อ
เข้าเยี่ยมเยียนและกราบบังคมทูลข้แจงข้อข้องพระทัยประการใด ๆ
ซึ่งถ้าจะพระราชทานข้อข้องพระทัยมาเป็นข้อ ๆ แล้ว ก็จะได้
พยายามหา路子ที่จะแก้ข้อขัดข้องนั้น ๆ ตามแต่จะทำได้ภายใต้รัฐ
ธรรมนูญ เพื่อความสงบเรียบร้อยและความเจริญของประเทศ
ใครจะได้เห็นใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเสด็จกลับสู่พระนคร เพื่อ
เป็นประมุขของประเทศตามความคิดเห็นว่ารัฐบาลที่ดี ราษฎรที่ดี
สภาผู้แทนราษฎรที่ดี ใครที่จะให้เสด็จกลับโดยแท้จริง และเรื่อง
นี้เป็นเรื่องซึ่งข้อข้องมากตลอดทางถูกพวกหนังสือพิมพ์รุมถาม อัน
แสดงให้เห็นว่าชาวต่างประเทศสนใจอยู่มาก และถ้าเสด็จกลับ
ได้ก็จะเป็นการระงับเหตุการณ์อันอาจเกิดขึ้นได้ทางต่างประเทศ

ในที่สุดคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ถ้าจะมีข้อข้องพระ
ทัยประการใดก็ใครที่จะได้รับพระราชทานพระราชบัญญัติเป็นข้อ ๆ

เพื่อจะได้ปรึกษากันดูว่าจะมีข้อใดที่จะกระทำได้ภายใต้รัฐธรรมนูญ ก็จะได้จัดถวายและขออนุมัติรัฐบาลทางกรุงเทพฯ ต่อไป

ต่อจากนั้นทรงพระราชปรารภถึงนายทหารรักษาวัง ๒ คนว่า ได้ดำเนินการไปประการใด คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าได้ เป็นอันเลิกแล้วกันไป คณะรัฐมนตรีก็ได้จัดการให้ระงับไปแล้ว ในการที่ปฏิบัติเข้าไปนั้นก็เพราะกระทรวงวังมิได้ใช้อำนาจในการที่จะ เสนอความเห็นขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนแปลงความเห็นของอัยการศาล พิเศษซึ่งก็ได้ปรากฏว่ากระทรวงอื่นๆ ก็ได้ใช้วิธีเช่นนี้อยู่แล้ว ก็ ทรงพอพระราชหฤทัยในข้อนี้

ทรงรับสั่งว่าเรื่องหลักการ Crown Property เป็นอย่างไร คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าก่อนออกมาราวนี้ได้มีการประชุม กรรมการครั้ง ๑ แล้ว ได้วางหลักการตามที่คณะรัฐมนตรีได้ถวาย ความเห็นซึ่งได้ทรงเห็นชอบแล้ว คือ (๑) พระราชทรัพย์ซึ่งจะตก ทอดไปยังผู้สืบสันตติวงศ์นั้นไม่ต้องเสียภาษี (๒) ที่ตกไปยังผู้ อื่นซึ่งมิใช่ผู้สืบสันตติวงศ์นั้นต้องเสีย เวลานั้นคณะกรรมการได้ ตกกลงให้ Sir Robert Holland กับ M. L' Evesque ไปจัดการ ร่างเบื้องต้นมา มิได้จัดการอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ การที่ มิได้ลุล่วงโดยเร็วก็เพราะเป็นพระราชบัญญัติที่ยากมาก และ รัฐบาลหวังว่าถ้าเสด็จกลับไปร่วมมือในการร่างพระราชบัญญัตินี้ ก็ จะเป็นการเรียบร้อย แต่ในคั่นนี้อาจทำได้โดยวางหลักการไว้ และ

ทำ inventory บัญชีสำรวจภายหลังก็ได้ ก็ทรงพอพระราชหฤทัย
 ต่อจากนั้นได้ทรงรับสั่งว่าเหตุผลในการที่พระองค์ทรง veto
 พระราชบัญญัตินั้นมีอยู่ ๒ ข้อ (๑) เป็นการทำลายฐานะของพระ
 มหาษัตริย์ (๒) การใดที่ไม่ต้องด้วยความประสงค์ของราษฎร
 ทั่วไปแล้ว ใน ๒ ข้อนี้จะต้อง veto นอกจากนั้นแล้วจะไม่ทรง
 ไร้อะไรเลย

นอกจากนี้ทรง ข้องพระ ราชหฤทัยในเรื่องสมาชิกประเภท
 ที่ ๒ อีกตามสมควร ครั้นแล้วได้เวลา ๑๗.๑๕ น. ทรงเสด็จขึ้น
 พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินี โดยเสด็จออกมาห้องรับแขก
 ทรงรับสั่งได้ถึงการเดินทาง ทรงเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่พระองค์
 ไปเที่ยวมา เวลา ๑๗.๔๕ น. กราบถวายบังคมลากลับไปพัก ถึง
 โยเต็ดเวลา ๑๘.๓๐ น. รวมเวลาที่เข้าเฝ้า ๒ ชั่วโมงพิกากว่า

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม
 จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

ที่ ๓/๗๗

ไฮเตลไฮด์ปาร์ก ลอนดอน

วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

เรียน พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี

เนื่องจากหนังสือของข้าพเจ้าที่ ก. ๒/๗๗ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ รายงานการเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมทั้งส่งสำเนาพระราชบันทึกมาด้วย และว่าจะได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ ๒๓ เดือนนี้อีก ได้ผลอย่างไรจะได้เรียนปฏิบัติมาเพื่อประกอบความดำริของคณะรัฐมนตรีต่อไปนั้น

วานนี้ข้าพเจ้า, หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์, พระยาราชวังสันและ นายดิเรก ชัยนาม เลขานุการ จึงได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีก ถึงที่ประทับเวลา ๑๕.๐๐ น. เวลา ๑๕.๕๐ น. จึงได้เข้าเฝ้า การเฝ้าครั้งนี้เป็นไปเช่นครั้งแรก คือเฉพาะข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และพระยาราชวังสันเท่านั้น ต่อเวลา ๑๗.๒๕ น. จึงกราบถวายบังคมลา การเฝ้าครั้งนี้ปรากฏในข้อบันทึกซึ่งข้าพเจ้าขอส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้

เมื่อกลับถึงที่พักแล้วเวลา ๒๐.๔๕ น. ม.ร.ว. สมัครงสมาน กฤดากร ได้โทรศัพท์แจ้งมาว่ามีพระราชประสงค์ขอเพิ่มเติมข้อความในพระราชบันทึกอีกคือ ในหน้า ๑๒ ของพระราชบันทึก ระหว่างบันทึกที่ ๖ กับบรรทัดที่ ๗ ให้เติมข้อความดังต่อไปนี้

“ข้อ ๕. ขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติวางระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาตามทำนองที่ข้าพเจ้าได้ร้องขอไปแล้วทางโทรเลข”

อนึ่งในการที่ ข้าพเจ้า และคณะมาราชากรครั้งนั้น ก็ได้รับมอบหมายมาให้หาทางทำความตกลงกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ในพระราชประสงค์บางข้อซึ่งไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และเมื่อได้ตกลงกันแล้วก็จะได้ขออนุมัติเป็นทางการต่อไป แต่เป็นที่เสียใจที่จะเรียนให้ทราบว่า การหาได้เป็นไปดั่งนั้นไม่ เมื่อได้เข้าเฝ้าและกราบบังคมทูลข้แจ้งตั้งได้รายงานมาแล้วในครั้งก่อน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็เป็นแต่พระราชทานพระราชบัญญัติมาให้ส่งตรงไปยังรัฐบาลและจะทรงรอฟังคำตอบของรัฐบาลที่เดียวข้าพเจ้าจึงปรึกษากันเห็นว่าเมื่อวิธีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้นแล้ว การที่จะอยู่ต่อไปก็จะได้ประโยชน์น้อยเต็มที่ ไม่คุ้มกับเวลาและเงินที่ได้เสียไป เพราะการเจรจาตามวิธีนี้อาจทำโดยตรงระหว่างพระองค์ท่านกับรัฐบาล โดยผ่านกรมราชเลขาการในพระองค์ก็ได้ จึงอยากจะเรียนไว้ว่า เมื่อได้รับคำตอบจากรัฐบาลและนำถวายแล้ว เห็นว่าเหตุการณ์ยังจะขัดเข็ไปอีกนาน ก็จะได้ขออนุญาตเดินทางกลับกรุงเทพ ฯ

ในวันเดียวกันนี้ ข้าพเจ้าได้ส่งโทรเลขเรียนท่านโดยเก็บข้อความสำคัญใน พระราชบัญญัติ เข้าโค้ดลับ ส่งทาง ราชเลขาการในพระองค์ดังที่ได้เรียนไว้แล้วในหนังสือฉบับก่อน ความปรากฏในสำเนาซึ่งขอส่งมาพร้อมกับหนังสือ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา
(ลงนาม) เจ้าพระยาศรัทธมราธิเบศ

๓๓

บันทึกข้อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ภายหลังที่ได้ทรงทักทายกับคณะผู้แทนแล้ว ได้เสด็จนำ
เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ พระยาราชวังสันและหลวงธำรงฯ เข้า
ไปในห้องประทับส่วนพระองค์ แล้วทรงชี้ให้ดูแผ่นหนังสือพิมพ์
ตัดและรับสั่งว่า หนังสือพิมพ์ในบั้นนี้ทำให้เกิดเหตุเกรี้ยวกราว
เหตุนี้จึงทรงเห็นว่าพระราชบันทึกลักษณะนั้นจะต้องทำให้มีหลักการเพราะ
เหตุว่าได้กลายเป็นเรื่องของโลกไปแล้ว แต่พระราชบันทึกลักษณะเป็น
tentative proposal ซึ่งรัฐบาลจะมีความเห็นประการใดก็อาจจะต่อ
รองกันได้ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า เดิมได้พระราชทานเป็น
แต่เพียงร่างพระราชบันทึกลักษณะนั้น อันคณะผู้แทนเข้าใจว่าคงจะพระราช
ทานโอกาสให้ถวายนความเห็น เพื่อทรงพระราชวิจารณ์ว่าควรจะแก้ไข
เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสถานใด เมื่อตกลงกันแล้ว จึงจะพระ
ราชทานพระราชบันทึกลักษณะนั้นไปยังรัฐบาล แต่ภายหลังได้รับ
โทรศัพทว่าให้ถือเอาร่างพระราชบันทึกลักษณะนั้นเป็นบันทึกแน่นอน จึง
ทำให้วิตกไปว่า วิธีปฏิบัติการได้เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่ให้ออก
คณะผู้แทนถวายนความเห็นได้ แต่เมื่อรับสั่งว่าเป็นแต่เพียง
tentative proposal แล้วก็ทำให้อุ่นใจว่ามีทางที่จะปรองดองกันได้
ครั้นแล้วทรงรับสั่งว่าในการที่จะกลับไปนั้นมีความประสงค์ที่

จะใคร่เห็นประเทศสยามดำเนินการอย่าง democracy และมี Stability แต่เท่าที่ทรงรู้สึกเห็นว่า stability นั้นยังไม่มีเพราะยังมีการ Conflict กันระหว่างพวก Socialist และ Anti-Socialist ถ้าแม้ว่ายอมให้มี พรรคการเมืองเกิดขึ้นแล้ว ก็จะทำให้ต่างฝ่ายต่างรู้กันว่าลัทธิไหนดี เมื่อลัทธิไหนไม่ดีไม่มีคนนิยมก็ตายไปเอง การ conflict ก็ไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นก็ชักเบื้อเต็มที ถ้าคิดถึงส่วนตัวก็ไม่อยาก จะไป การไปนั้นต้องทำประโยชน์ให้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีประโยชน์จะไปทำไม แต่เมื่อไม่นึกถึงส่วนตัวก็ยังเป็นห่วง อนึ่งทรงรู้สึกว่ ฐานะในขณะนั้นกลับลำบากยิ่งขึ้น โดยเหตุสอง ประการ คือเมื่อครั้งพระยามโนฯ บิดสภาฯ ครั้งหนึ่ง กับเมื่อ ครั้งกบฏบวรเดชครั้งหนึ่ง คนก็โทษพระองค์ท่านว่าทรงช่วยเหลือ เพื่อเอาอำนาจคืน คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่า ในการที่มานี้ก็ เพื่อที่จะหาทางปรานีประนอมระหว่างพระเจ้าอยู่หัว รัฐบาลและ สภาฯ ภายใต้อาณัติที่ได้รับมอบหมายมา ที่ทรงวิตกว่าจะมีผู้โทษว่า พระองค์ท่านได้ช่วยเหลือเพื่อเอาอำนาจคืนนั้น รัฐบาลหาได้คิด เช่นนั้นไม่ เพราะในเรื่องพระยามโนฯ คนทั้งหลายก็ได้เห็นว่า เป็นความผิดของพระยามโนฯ จนถึงกับได้พูดกันจะขอให้ไต่สวน พระยามโนฯ ในสภาฯ ส่วนกบฏบวรเดชก็ได้ตั้งศาลชำระผู้กระ ทำผิดและลงโทษไปแล้ว ส่วนที่ทรงวิตกว่ากลับไปจะไม่มี ประโยชน์นั้น ขอกราบบังคมทูลว่าถ้าเสด็จกลับไปมีประโยชน์ เพื่อ

จะยังความอ่อนใจและเรียบร้อย ทั้งพระราชวงศ์ ๆ ก็จะได้ไม่
ระส่ำระสาย แต่ถ้าไม่เสด็จกลับแล้วผลเสียมาก ซึ่งหาไม่ได้ว่า
จะร้ายแรงเพียงไร เพราะฉะนั้นควรเสด็จกลับ เพื่อให้เป็นการ
เรียบร้อยทั้งภายในและภายนอกเสียคราวหนึ่ง แล้วจึงหาทาง
ให้เป็นทีเรียบร้อยภายหลัง

ต่อไปนั้นก็ได้รับสั่งถึงคณะพรรคการเมือง ซึ่งรวมความว่าทรง
เห็นมีประโยชน์ในการที่จะให้มีขึ้น เพราะต่างก็จะได้มีโอกาสต่อสู้
สู้กันตามรัฐธรรมนูญ ถ้าไม่ยอมให้มีคณะกรรมการเมืองแล้ว ก็มีแต่
ความคิดอย่างเดียวในการยึดเอาอำนาจกัน คณะผู้แทนกราบบังคม
ทูลว่า ปัญหาเรื่องพรรคการเมืองนั้นได้เคยวินิจฉัยกันในคณะ
รัฐมนตรีแล้ว จนถึงกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการนี้ แต่ที่
ประชุมเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาควรให้ค่อยเป็นค่อยไป คือให้เกิด
จากสมาชิกสภา ๆ ก่อน แล้วจึงค่อยขยายออกมาถึงคนภายนอก
เพื่อให้โอกาสแก่คนที่จะได้เรียนรู้เสียก่อน แต่ก็ยังทรงเห็นว่า
ควรให้มีพระราชบัญญัติยอมให้เกิดขึ้นดีกว่า

ครั้นแล้วรับสั่งต่อไปว่า stability ยังไม่มี เพราะเหตุว่า
รัฐบาลจะเอาอะไรก็ไม่แน่วไปสักอย่าง ควรที่รัฐบาลจะประกาศ
เสียทีเดียวว่า จะดำเนินการอย่าง Socialist หรือ Liberal ทรง
เห็นว่าการที่รัฐบาลลงเลเช่นนี้ทำให้ไม่ได้รับการ support จากพวก
ใดเลย เพราะไม่รู้ความประสงค์ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า

ตามพระราชประสงค์ ซึ่งมีในพระราชบันทึกอันพระราชทานไปกับพระยาราชวังสันนั้น อยู่ในอำนาจที่รัฐบาลจะทำได้ และรัฐบาลก็จัดถวายไปเต็มที่แล้ว ส่วนพระราชบันทึกใหม่นี้ ตั้งแต่ข้อ ๓ ถึงข้อ ๘ คณะผู้แทนก็พอเห็นว่า รัฐบาลก็มีทางที่จะผ่อนปรนได้บ้างตามพระราชประสงค์ ถ้าได้เพียงเท่านั้นแล้ว เสด็จกลับเข้าไปทำความปรองดองร่วมกับรัฐบาล แล้วคิดแก้ไขกันในเรื่องข้อ ๑ ข้อ ๒ ในโอกาสที่สมควร ก็จะเป็นการดีมาก และในโอกาสที่เสด็จไปนี้ ก็เป็นโอกาสที่จะมีการรณรงค์ แล้วก็จะได้มีการลดโทษแก่นักโทษการเมือง และทำความอุ้นใจให้แก่พระญาติพระวงศ์ ทรงรับสั่งว่า ทรงรู้สึกประหลาดพระทัยในความคิดที่ว่า รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขไม่ได้ คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่า รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขได้ แต่ไม่ใช่ในเร็ววัน ทรงรับสั่งว่า ทรงเห็นตรงกันข้าม ยิ่งนานไปยิ่งแก้ไขลำบากยิ่งขึ้น แล้วทรงรับสั่งเพิ่มเติมว่า ในการที่จะเสด็จกลับไปนั้น จะต้องเป็นประโยชน์แก่นักโทษการเมือง เพราะเขาไม่ได้มีความผิดไปในทางลักทางชะโมย แต่เขามีความเห็นไปอีกทางหนึ่ง ทรงสงสารพวกนี้มาก แล้วทรงรำพันถึงการกลับไม่กลับ ว่าจะต้องซึ่งพระราชหฤทัยว่าทางใดจะมีประโยชน์มากกว่า คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่า สมมติว่าถ้าเหตุการณ์จะบังเอิญไปในทางที่ไม่เสด็จกลับ ก็อาจจะเกิดความยุ่งยากขึ้นในบ้านเมือง พระองค์ท่านก็เป็นคนไทยคนหนึ่ง ถึงแม้จะมาอยู่

ต่างประเทศก็ย่อมจะเดือดร้อนด้วย ทั้งเจ้านายอื่น ๆ ก็จะเที่ยว
ระส่ำระสายในต่างประเทศ เป็นการเสื่อมเสียพระเกียรติยศ
ฉะนั้นในที่สุดถ้าทรงเห็นว่าจะไม่เสด็จกลับแล้ว ก็น่าจะหาทางตก
ลงกันอย่างเรียบร้อย อย่าให้เป็นการออกโดยมีข้อโต้เถียง กล่าว
คือ ทรงประกาศในการลาออก และตั้งผู้สืบสันตติวงศ์ต่อไป
และถึงแม้จะอยู่ในต่างประเทศ ก็ไม่เสื่อมเสียพระเกียรติยศ
อย่างไร ในที่สุดทรงรับสั่งว่า เรื่องจะเป็นอย่างไรกันก็รอฟัง
รัฐบาลเขาว່ามาก่อน อาจจะมีการต่อรองกันอีกหนหนึ่งหรือสอง
หนก็ได้

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม
จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

(สำเนา)

ที่ จ. ๘๗๘๖/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง ตอบพระราชบัญญัติที่ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียบน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชบัญญัติที่ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ค.ศ. ๒๔๗๗ เรื่องเกี่ยวกับการครองราชสมบัตินั้น ข้าพเจ้าได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้ท่านกราบบังคมทูลฯ แจงตอบพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ตามนัยแห่งบทที่แนบมาพร้อมกับหนังสือ^๑ และเมื่อมีพระราชกระแสรับสั่งมาประการใดแล้ว ขอท่านได้โปรดรายงานมายังข้าพเจ้าโดยด่วนด้วย

ขอแสดงความนับถือ^๒

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

---

๑ สำเนาคำสั่งของพระราชบัญญัติให้ดู ตั้งแต่หน้า ๓๑๕ ถึงหน้า ๓๒๗

ที่ ก. ๖/๗๗

สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ เว็บบ นายกรัฐมนตรี

หนังสือที่ จ. ๘๗๘๖/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๕ เดือนนี้ ว่าได้นำพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสนาอัครรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติ ให้ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลชี้แจงตอบพระราชบันทึกตามนัยแห่งบันทึกที่ส่งไปพร้อมกับหนังสือฉบับนี้ และเมื่อมีพระราชกระแสรับสั่งมาประการใดให้รายงานไปให้ทราบโดยด่วนนั้น ได้รับทราบแล้ว

ข้าพเจ้า, หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พร้อมด้วยพระยาราชาวงษ์สัน ได้ประชุมปรึกษากันตกลงทำบันทึกวาจา (Note Verbal) ขึ้น ๑ ฉบับเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายประกอบคำกราบบังคมทูลชี้แจงดังกล่าวซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้ และได้ติดต่อกับ ม. ร. ว. สมัครสมาน กฤดากร ขอเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฝ้าในวันที่ ๒๐ มกราคม ศกนี้ เวลา ๑๕.๐๐ น.

ครั้นวันที่ ๒๐ มกราคม ข้าพเจ้าพร้อมด้วยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พระยาราชาวงษ์สัน และนายดิเรก ชัยนาม ได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตั้งบันทึกกราขงานการเฝ้า ๑ ฉบับซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอมาพร้อมกับหนังสือ

ในคั่นดำเนินต่อไปคาดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะ
ได้พระราชทานร่างพระราชบัญญัติกมัยังคณะผู้แทนภายใน ๒-๓ วัน
นี้และเมื่อได้รับร่างพระราชบัญญัติแล้ว คณะผู้แทนก็คงจะได้ไป
เผ่าถวญความเห็น ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็จะได้
พระราชทานคำโต้แย้งไปยังรัฐบาล ซึ่งคาดว่าจะส่งโดยทางเมล
อากาศจากลอนดอนไปยังรัฐบาลได้ ประมาณวันเสาร์ที่ ๒๖ หรือ
วันพุธที่ ๓๐ เดือนนี้

อนึ่งในวันเดียวกันนี้ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขเรียนท่าน ๑ ฉบับ
รายงานการเฝ้าโดยย่อ ตั้งสำเนาโทรเลขซึ่งขอส่งขึ้นมายันมาพร้อม
กับหนังสือ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา
(ลงนาม) เจ้าพระยาศรัทธธรรมาธิเบศ

บันทึกวาจา

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบันทึกฉบับ
หลังไปยังรัฐบาลนั้น รัฐบาลได้รับทราบเกล้าฯ แล้ว ก่อนที่จะ
กราบบังคมทูลชี้แจงถึงข้อความในพระราชบันทึกฉบับนี้ รัฐบาล
ขอให้ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลว่า คำขอเรื่องต่างๆ ที่ได้พระ
ราชทานไปในบันทึก ๒ ฉบับทางอัครราชทูตสยามนครุงปารีส คือ
ในพระราชบันทึกฉบับที่ ๑

๑. ให้งดไม่ว่ากล่าวในคดีกบฏ สำหรับหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์
และนายทหารรักษาวัง

๒. งดการเลิกทหารรักษาวัง

๓. ให้งดการเปลี่ยนแปลงรูปโครงของกระทรวงวังใหม่
ในพระราชบันทึกฉบับที่ ๒

๑. ให้ยอมตามข้อขอเรื่อง ๓ ข้อในพระราชบันทึกฉบับที่ ๑

๒. ให้บุคคลต่างๆ ในรัฐบาลเลิกกล่าวร้ายทัณฑ์มการงานของ
พระราชวงศ์จักรี และของรัฐบาลเก่า และขอให้ปราบปรามผู้ที่
ดูถูกพระราชวงศ์จักรีอย่างเข้มงวด

๓. แสดงความเคารพนับถือในองค์พระมหากษัตริย์โดยชัด
เจน

๔. พยายามระงับความไม่สงบต่างๆ โดยตัดต้นไฟ คือ

ก. ไม่ดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบโชหะลิสต์อย่างแรง

ข. ลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมือง

นอกจากบันทึกที่ ๒ ฉบับนี้แล้ว ยังได้มีพระราชโอรสเลขเพิ่มเติมไปยังรัฐบาล ว่าในคดีพระพิบูลย์ไอสวรรยนั้น ถ้ากรมพระคลังข้างที่แพ้แล้ว ก็จะต้องสละราชสมบัติเช่นเดียวกันนั้น ถึงแม้ว่าจะพระราชทานไปเป็นทางส่วนตัวก็ดี รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติถวายแล้วทุกข้อ เว้นแต่ในพระราชบันทึกฉบับที่ ๒ ข้อ ๕ (ข) เรื่องการลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมืองนั้น รัฐบาลก็ได้ดำริที่จะทำต่อไปอยู่แล้ว

ส่วนคดีเรื่องพระพิบูลย์ไอสวรรยนั้น เกี่ยวกับอำนาจทางตุลาการ อันเป็นการนอกเหนืออำนาจของรัฐบาล

ฉะนั้นข้อความในพระราชบันทึกฉบับหลังนี้ จึงนับว่าเป็นข้อที่ทรงขอร้องขึ้นใหม่ และส่วนสำคัญเกี่ยวกับการแก้รัฐธรรมนูญ รัฐบาลจึงขอให้กราบบังคมทูลดังต่อไปนี้

๑. ในเรื่องวิธีการเลือกตั้งของสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น รัฐบาลได้กระทำตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งได้ประกาศก่อนมีการทดลองรัฐธรรมนูญฉบับถาวร รังพระราชบัญญัติฉบับนี้เมื่อก่อนที่จะได้นำขึ้นสู่สภาฯ ประธานอนุกรรมการ คือ พระยามโนปกรณนิติธาดา ก็ได้นำร่างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทำการติดต่อกับพระมหากษัตริย์ พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้นำ

มาแจ้งต่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า ในหลวงทรงโปรดปรานร่างพระราชบัญญัตินี้มาก และทรงรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัยจะไม่ทรงขอแก้ไขแต่ตัวอักษรเดียว อันที่จริงวิธีการเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเนื่องจากที่ได้ทรงพระราชปรารภ ในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญอยู่ว่า การที่จะให้ผู้สมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑ ต้องได้รับความเห็นชอบ (approval) ของผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยที่ ๑ ตามวิธีการในรัฐธรรมนูญชั่วคราวนั้น ทรงเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาถึงครั้งหนึ่งแล้ว ควรให้สมาชิกประเภทที่ ๑ นั้นสมัครได้โดยไม่ต้องมี approval ดังนี้ อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ยอมปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ไม่ปรากฏเลยว่าได้ทรงขอร้องให้วางวิธีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ โดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

ครั้นเมื่อทรงพระราชปรารภให้มีคณะกรรมการเมือง และให้เด็กคณะราษฎรตามพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ (ภายหลังฉลอรรัฐธรรมนูญ) จึงได้ทรงพระราชปรารภที่จะให้เลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถต่างๆ ไป คือ ทรงหมายถึงข้าราชการชั้นสัญญาบัตรตามที่ปรากฏในพระราชบันทึก รัฐบาลได้คำนึงถึงพระราชปรารภในข้อนี้ ฉะนั้นก่อนที่จะขอให้ทรงลง

พระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกาตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ รัฐมนตรีหลายนายจึงได้นำรายชื่อไปทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงดำริ แต่มิได้ทรงทักท้วงประการใด และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ทีเดียว ในการเลือกตั้งนั้นเล่า รัฐบาลก็ได้เลือกเอาแต่ผู้ก่อการเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในจำนวนสมาชิกประเภทที่ ๒ ๗๘ คนนั้นมีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน และในส่วนตัวบุคคลก็ได้คัดเลือกเอาที่เป็นชั้นสัญญาบัตร จะมีที่ไม่ใช่สัญญาบัตรอยู่หนึ่งคนคือ นายมังกรสามเสน แต่ผู้นี้เคยได้รับราชการในตำแหน่งยกกระบัตรเมืองมาแล้ว ซึ่งพอจะเทียบได้กับชั้นสัญญาบัตร ส่วนวิธีการที่จะให้ข้าราชการสัญญาบัตรเป็นผู้เลือกผู้แทนของตนนั้นเห็นว่า อาจทำให้ข้าราชการประจำแบ่งแยกออกเป็นพรรคพวกเพื่อทำการเมือง เช่นนี้ได้ ซึ่งจักไม่เป็นผลอันพึงปรารถนาในทางราชการ กลับอาจมีผลอันไม่พึงปรารถนายิ่งขึ้นไปกว่าที่จะใช้วิธีการแต่งตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาเสียอีก

อันที่จริง เรื่องที่เคยเป็นมาในขณะที่ยังมีสมาชิกแต่ประเภทเดี่ยวนั้น เมื่อทรงรังเกียจผู้ใด เมื่อทราบในพระราชอัธยาศัยแล้วผู้นั้นก็ได้ลาออกจากสมาชิกภาพไปแล้วหลายนาย

อนึ่งที่ว่กบฏหาพวกได้มากเพราะหีบยกเอาการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นอั้งนั้น ข้อนั้นเห็นว่าการที่กบฏหาพวกได้มากนั้นเพราะใช้วิธีหลอกลวง ตั้งปรากฏในสำนวนต่างๆ ที่ศาลพิเศษแล้ว

๒. ตามที่ทรงมีพระราชดำริจะให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ และทรงกล่าวถึงวิธีต่าง ๆ นั้น รัฐบาลเห็นว่าวิธีอย่างใดที่ประเทศ สวิสซึ่งให้มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (plebiscite) นั้นจะนำมาใช้ในประเทศสยามในเวลานี้ยังไม่ถนัด เพราะการศึกษาของเรายังไม่แพร่หลาย และราษฎรยังไม่สันทัดเคยชินต่อการปกครองระบอบนี้ จึงควรงดวิธีนี้ไว้ก่อน

ส่วนวิธีที่ให้สภาฯ ลงมติ มีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ จึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้นั้น รัฐบาลเห็นว่าในทางปฏิบัติที่เป็นมาแล้ว สำหรับพระราชบัญญัติที่ทรงคัดค้านนั้น บรรดาสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรี และเลขาธิการรัฐมนตรีทั้งหมด ตลอดจนผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ บางคนที่ไม่ไปประชุม ก็นิ่งไม่ลงมติ abstention เสีย ดังจะเห็นได้จากผลแห่งการลงมติดังนี้

ก. โหวตพระราชบัญญัติอากรมฤตก สมาชิกมาประชุม ๑๓๖ (ประเภทที่ ๑ ๗๖ นาย ประเภทที่ ๒ ๖๐ นาย) นิ่งไม่ออกเสียง ๑๒ เสียง ที่ออก ๑๒๔ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๗๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๕ เสียง

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญา สมาชิกมาประชุม ๑๔๐ (ประเภทที่ ๑ ๗๔ ประเภทที่ ๒ ๖๖) นิ่งไม่ออกเสียง ๒๕ เสียง ที่ออกเสียง ๑๑๑ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๗๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๖

เมื่อตามผลแห่งการปฏิบัติที่แล้วมา ได้เป็นดังที่ได้กราบบังคมทูลมาแล้ว จึงเห็นว่าการที่จะแก้ไปในการทำงานนั้นก็ไม่ได้ประโยชน์เท่าใดนัก ผลที่จะพึงได้รับจากการแก้ ไม่คุ้มกับที่จะทำให้รัฐธรรมนูญเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์

ยังคงเหลืออยู่วิธีหนึ่ง ตามที่ได้ทรงรับสั่งคือ วิธียุบสภาฯ ให้เลิกตั้งกันขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นวิธีที่อาจจะทำได้โดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ คือโดยอาศัยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ในเรื่องนี้ก็ได้พิจารณาตามพระราชกระแสสำหรับร่างพระราชบัญญัติที่ได้ทรงคัดค้านก่อนๆ แล้ว แต่เห็นว่าการที่จะยุบสภาฯ นั้นยังไม่สมควร เพราะความจำเป็นยังไม่ปรากฏ และจะทำให้เป็นการเปลืองพระราชทรัพย์โดยใช่เหตุ เพราะร่างพระราชบัญญัติทั้งสองนั้น เป็นเรื่องที่รัฐบาลอาจทำความพอพระราชหฤทัยให้ตามข้อที่ทรงคัดค้านนั้นได้ แต่ในกาลต่อไปเพื่อที่จะไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ จะโปรดให้ใช้วิธียุบสภาฯ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติที่ทรง Veto ก็ย่อมจะทรงทำได้โดยโปรดเกล้าฯ แจงพระราชประสงค์ในการยุบสภาฯ มาในพระราชหัตถเลขาที่ทรงคัดค้านนั้นด้วย

๓. ในข้อที่จะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือ ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริงๆ

ข้อนี้รัฐบาลรับรองได้แน่ เพราะได้มีพระราชบัญญัติการพิมพ์ใหม่ เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์คำสั่งพนักงานการพิมพ์ได้อย่างเต็มที่ เป็นการเพิ่มสิทธิยิ่งกว่าพระราชบัญญัติเดิม

ตามที่ทรงยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์เดลิเมล์นั้น หนังสือพิมพ์เดลิเมล์ได้ยุบยงให้เกิดการจลาจลอย่างชั้ จึงต้องถูกปิดกรรมการอุทธรณ์ได้วินิจฉัยขึ้นตามคำสั่งพนักงานการพิมพ์ และจะทรงเห็นได้ว่าตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เช่น นายหลุย กี่รวัด และพระยาศรภักย์พิพัฒน์ ได้เป็นกบฏอย่างชั้ๆ นอกจากนั้น เมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว รัฐบาลมิได้ปิดหนังสือพิมพ์ใด ๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวังในการที่จะสอดส่องมิให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพในการกล่าวกระทบกระเทือนถึงพระองค์ดังที่เป็นมาแล้ว ก็ได้จัดการปิดหรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด

อนึ่งในเรื่องการกล่าวร้ายรัฐบาลนั้น ถ้าการกล่าวนั้นเป็นการกล่าวดิชมตามธรรมดา ซึ่งไม่เป็นการผิดกฎหมายอาชญาแล้ว ก็ไม่ทำการจับกุม นอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาชญา ซึ่งต้องว่ากล่าวไปตามกระบิลเมือง

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผยและการตั้งสมาคม

ข้อนี้รัฐบาลยังข้องใจ และที่ยังมิได้อนุญาตให้มีพรรคการเมือง ก็เพราะคำนึงถึงพระราชหัตถเลขาที่ ๒/๑๒๘ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ว่าไม่ทรง

โปรดให้มีคณะพรรคการเมือง และทรงให้เลิกคณะราษฎรใน
ฐานที่เป็นคณะการเมืองเสีย รัฐบาลในครั้งกระนั้นก็ได้ปฏิบัติตาม

๔. การที่จะให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ
นั้น เห็นว่าวิธีการตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธเข่าที่สุด มิฉะนั้น
ก็จะต้องตั้งศาลพิเศษและศาลทหารกันขึ้น เสมอเหมือนตั้งใน
ต่างประเทศ วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ
เป็นวิธีป้องกันไว้ก่อนแก่ คือเมื่อมีกบฏขึ้นแล้ว ก็จะทำให้เสีย
ชีวิตไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินไปโดยใช่เหตุ อนึ่งได้เคยปรากฏว่าจำเลย
บางคนซึ่งถูกฟ้องในคดีอาชญา ได้ร้องขอให้พิจารณาตามพระราช
บัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ โดยอ้างเหตุว่า ถ้าทำดั่งนั้นจะเป็นการ
ผ่อนผันให้จำเลยมากกว่า

๕. ในเรื่องลดโทษให้ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในเรื่องกบฏนั้น
รัฐบาลได้ดำริไว้แล้วว่า เมื่อศาลพิเศษได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นทุก
สำนวนแล้ว ก็จะได้พิจารณาเทียบกับตัวอย่างที่เคยมาแล้ว และ
พิจารณาถึงความผิดมากและน้อย และความเสียหายซึ่งบุตร
ภรรยาของผู้ที่ต้องเสียชีวิตไปในการปราบกบฏนั้นด้วย เพื่อแสดง
ให้เห็นเจตนาดี รัฐบาลขออ้างว่าในชั้นหลังนี้ แม้ศาลพิเศษจะ
ได้ตัดสินแล้วก็ดี รัฐบาลก็ได้สั่งให้งดการถอดบรรดาศักดิ์ไว้
ก่อน เพราะจะพิจารณาถึงการลดโทษพร้อม ๆ กันกับสำนวน
อื่น ๆ ซึ่งศาลพิเศษได้ตัดสินแล้ว (คำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

กลาโหมลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยมีจำนวน ๓๗ คน)

๖. ในเรื่องเบี้ยบ้านาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการ โดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีความผิดทางการเมืองนั้น เมื่อมีสิทธิ ตามเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเบี้ยบ้านาญแล้ว ก็ให้เบี้ยบ้านาญ ทุกคน ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุและเวลารับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่เป็ข้าราชการทหารนั้นมีการได้เบี้ยหวัด เมื่อยัง ไม่เข้าเกณฑ์ได้เบี้ยบ้านาญก็ได้ให้เบี้ยหวัดไปหมดทุกคน

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยเกี่ยวข้องกับการกบฏนั้น เวลานี้ ได้สั่งให้งดการฟ้องร้องนานแล้ว ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่างคดีก็ต้องว่ากล่าวไปให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน และในไม่ช้าศาลพิเศษก็คงจะ ตัดสินให้เสร็จสิ้นไป

ส่วนการที่จะให้ ทำลาย เรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อ จะฟ้องร้องนั้น เห็นว่าจะทำลายเสียมิได้ เพราะเรื่องราวเหล่านั้นย่อม จะเกี่ยวข้องกัคดีอื่น ๆ

๘. ในเรื่องที่จะตัดกำลังและตัดงบประมาณของทหารรักษา วังนั้น เรื่องงบประมาณนี้เกี่ยวแก่สภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลไม่มี ความขัดข้องประการใด ในการที่จะคงให้มีทหารรักษาวังไว้ตาม เดิม ในเรื่องที่จะขอให้ทหารรักษาวังมีอาวุธเหมือนทหารราบทุก อย่างนั้น เห็นว่าตามประเพณีที่เป็นมาแล้ว ทหารรักษาวังเช่นนี้

มีข้อที่จะคำนึงถึงทหารบกทหารเรือ ทหารอากาศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นจอมทัพอยู่แล้ว ตลอดจนตำรวจซึ่งมีความจงรักภักดีอาจจะรู้สึกโทมนัสว่า พระมหากษัตริย์ไม่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยก็เป็นได้

๕. ข้อเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติวางระเบียบการทูลเกล้าถวายฎีกา ๆ ล ๆ นั้น รัฐบาลได้ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาใหม่ และได้บัญญัติข้อนี้ลงไว้แล้ว คือมาตรา ๒๖๓ ที่แนบมาท้ายบันทึกนี้

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา

มาตรา ๒๖๓ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว มีอำนาจทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ

เรื่องราวเช่นนี้ ให้ยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ภายในกำหนด ๑๕ วันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องขังหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อพระทำมะรงเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระทำมะรงรับส่งไปยังรัฐมนตรีนั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์พร้อมทั้งความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีจุกกล่าวแล้ว
เห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำแนะนำต่อ
พระมหากษัตริย์ ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษา
นั้นก็ได้อ

ถ้าไม่มีพระบรมราชวินิจฉัย ตกมายัง รัฐมนตรีนั้น ภายในกำ
หนดสองเดือน นับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่องราวนั้น
ตกไป

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันนั้นคณะผู้แทนพร้อมด้วยพระยาราชวังสันและนายดิเรก ชัยนาม เลขาธิการได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึง Knowle, Cranleigh. เวลา ๑๕.๑๕ น. เวลา ๑๕.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกเมื่อได้ทรงทักทายพอสมควรแล้วได้เสด็จนำคณะผู้แทนและพระยาราชวังสันไปประทับยังห้องพิเศษดุจเคย

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลเรียนพระราชปฏิบัติตามข้อความในบันทึกวาจา (Note Verbal) ซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับบันทึกย่อการเฝ้าฉบับนี้ เมื่อได้กราบบังคมทูลเสร็จแล้ว ก็ทรงรับสั่งว่าเท่าที่เวลานี้ก็แปลว่ารัฐบาลไม่ได้ยอมอะไรให้พระองค์ท่านสักอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นก็ไม่มีอะไรที่จะพูดกันอีกเป็นอันว่า finish กัน

คณะผู้แทนได้กราบถวายบังคมทูลว่าเท่าที่ได้พิจารณาคุณค่าตอบของรัฐบาล เห็นได้ว่ารัฐบาลได้ยอมปฏิบัติตามพระราชประสงค์หลายอย่างเป็นต้นว่าในเรื่องการที่จะลดโทษให้นักโทษการเมืองในการที่จะให้คงมีทหารรักษาวังตามจำนวนเดิม เว้นแต่ในเรื่องการเพิ่มอาวุธให้เสมอเหมือนกองพันทหารราบอย่างเดิมนั้น รัฐบาลทำไม่ได้ เพราะจะทำความโหมหน้สให้แก่ทหารบกทหารเรือและตำรวจ และในการที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำตามมาตรา ๓๕ นอก

จากนั้น ข้อใดซึ่งรัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติได้ก็ได้ให้เหตุผลในการนั้น ๆ ซึ่งข้อมอยู่ในพระราชดำริก็ขึ้นหนึ่งว่าควรจะพึงได้เพียงไร หนึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลก็ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ยังต้องรองกันอยู่ ฉะนั้น คิดด้วยเกล้า ๆ ว่ายังไม่เป็นการสิ้นสุดประการใดมิได้ กล่าวคือ เรื่องใดซึ่งรัฐบาลได้ปฏิบัติตามพระราชประสงค์แล้ว เรื่องนั้นก็ เป็นอันตกไป เรื่องใดซึ่งทรงเข้าพระทัยผิดรัฐบาลก็ได้ชี้แจงมา เรื่องใด ซึ่ง รัฐบาล มิสามารถจะปฏิบัติได้ รัฐบาลก็ได้ให้เหตุผลมา ฉะนั้นเมื่อได้ทรงได้รองโดยรอบคอบแล้ว ถ้าข้อใดไม่เห็นด้วย กับรัฐบาลก็พระราชทานตอบไป และถ้าข้อใดทรงเห็นว่าถ้า รัฐบาลไม่ยอม ปฏิบัติ ดังนั้น แล้ว หากมี พระราชประสงค์ จะให้นำ เรื่องสู่สภาฯ ก็ให้บอกไปยังรัฐบาลดังนั้น หนึ่งบันทึกวาจาซึ่งได้ กราบบังคมทูลนี้ ก็เป็นความประสงค์ ของ รัฐบาล ในการที่จะให้ใช้ เป็น เครื่อง ประ กอบใน การ ที่ ผู้ แทน จะได้ กราบ บัง คม ทูลโดย ละเอียดย

ทรงรับสั่งว่าในเรื่องทหารรักษาวังนั้นมิได้ทรงหมายถึงจะให้ มีรถเกราะรถแทงก์ มีความประสงค์แต่เพียงว่าจะขอให้มีการตั้งเท่า กับกองร้อยทหารราบอื่น ๆ ที่เขียนไปในพระราชบันทึกนั้นเคลือบคลุมไปโดยใช้คำว่ากองพัน ความประสงค์อันแท้จริงคือประสงค์ เรื่องปืนกล เพราะเวลานั้นมีอยู่ ๔ กระบอกเท่านั้น ไม่เป็นการ เพียงพอ คณะผู้แทนก็ได้กราบบังคมทูลว่าตัวอย่างเช่นในเรื่องนี้

ถ้าหากว่าเป็นการไม่ตรงกับพระราชประสงค์ก็น่าจะแจ้งไปยังรัฐบาล
 ว่ามีความประสงค์จะขอเพิ่ม ปีนกลให้เท่ากับกองร้อย ทหารราบ
 อื่นๆ ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าคณะผู้แทนได้แจ้งไปยังรัฐบาล ภายหลัง
 จากการเฝ้าเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคมศกนี้ ว่าพระราชบันทึกนั้นเป็น
 แต่เพียง basis for discussion เพราะฉะนั้นคำตอบของรัฐบาลนี้
 ก็ยังไม่ถึงที่สุดมิได้ เป็นแต่ชี้แจงตอบพระราชบันทึกและเมื่อ
 มีพระราชประสงค์จะต่อรองอย่างใดก็ทรงต่อรองไปได้อีก และได้
 กราบบังคมทูลต่อไปว่าในเรื่องมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้นเห็น
 ว่าเป็นเรื่องซึ่งจะตกลงกันให้เด็ดขาดได้ยาก เพราะเป็นเรื่องซึ่ง
 ไม่มีขอบเขตที่ว่าเพียงใด จึงจะเป็นการมิได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ
 เพราะรัฐบาลก็ได้รับรองว่าได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ทรง
 รับสั่งต่อไปว่า ที่รัฐบาลบอกมาว่าพวกซึ่งมีมลทินในการกบฏและ
 ต้องออกจากราชการได้เบียดเบียนบ้านานานั้น ทรงเห็นว่าไม่จริง
 เช่นอย่างเรื่องหม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ พระราชญาติฯ ก็ไม่ได้
 เบียดเบียนบ้านานานานี้ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าในเรื่อง
 ม.จ. วิบูลย์ฯ และพระราชญาติฯ นี้ความจริงจะเป็นอย่างไร
 จำไม่ได้แน่ แต่ policy ที่รัฐบาลได้ยึดถือปฏิบัติในเรื่องนี้
 อยู่นั้นก็ถือเช่นเดียวกับข้าราชการซึ่งถูกออกโดยเหตุอื่นๆ กล่าว
 คือว่าถ้าบุคคลนั้น มีสิทธิ์ที่จะได้รับเบียดเบียนตามพระราชบัญญัติ
 บำเหน็จบ้านานานแล้ว รัฐบาลก็ได้ให้เบียดเบียนไปทุกคน สำหรับ

ทางทหารถ้าผู้ใดยังไม่มีสิทธิจะได้รับเบี้ยบำนาญ รัฐบาลก็ได้ให้ เบี้ยหวัดไปทุกคน ขอรับรองได้ว่าในเรื่องนี้รัฐบาลได้ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติโดยเคร่งครัด เท่าที่ปรากฏก็มีแต่เพียงเรื่องหลวง จรุงอุภัยรศักดิ์ (กระทรวงมหาดไทย) ซึ่งร้องขอเบี้ยบำนาญ และรัฐบาลไม่ให้ก็เพราะไม่มีสิทธิจะได้รับตามพระราชบัญญัติ

ทรงรับสั่งต่อไปถึงเรื่อง พระราชบัญญัติ บังคับรัฐธรรมนูญ ซึ่งทรงเห็นว่ารัฐบาลไม่ยอมปฏิบัติให้ท่าน พระองค์ท่านไม่มีความ เห็นคัดค้านพระราชบัญญัตินั้น มีพระราชประสงค์แต่เพียงว่าขอ ให้เปลี่ยนวิธีการหรือแทนที่จะใช้คณะกรรมการพิจารณา ขอให้ เป็นศาลธรรมดาพิจารณา ซึ่งรัฐบาลอาจทำได้โดยเพิ่มเติมไว้ใน กฎหมายอาชญา

อนึ่งในเรื่องฎีกานี้รัฐบาลมิได้ทำดั่งที่ท่านประสงค์ กล่าว คือตราบดที่ยังมิได้มีพระบรมราชวินิจฉัยแล้ว มีพระราชประสงค์ มิให้รัฐบาลจัดการประการใด คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ข้อความตอนท้ายแห่งมาตรา ๒๖๓ นั้น เป็นแต่เพียงร่างซึ่งอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

ทรงรับสั่งถามว่า ในเรื่องการลดหย่อนผ่อนโทษให้นักโทษ การเมืองนั้นจะลดได้เพียงใด คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า เท่าที่ได้พิจารณาตาม instruction ของรัฐบาล คิดว่ารัฐบาลคงจะ ได้พิจารณาลดหย่อนให้ตามตัวอย่างที่เป็นมาแล้วเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐

นอกจากนั้นคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ปัญหาเรื่องสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น คณะผู้แทนได้หนักใจตั้งได้เคยกราบบังคมทูลไว้ ๒-๓ ครั้งแล้วว่า น่าจะเป็นเรื่องทำได้ยาก ก็ทรงเฉยอยู่

ในที่สุดได้ทรงรับสั่งว่าจะต้องขอเวลาสัก ๒-๓ วัน เพื่อที่จะตอบรัฐบาลและทรงขอรับบันทึกทูลไว้ เมื่อร่างคำตอบแล้วจะพระราชทานมาให้คณะผู้แทนดูแล้วให้ไปเฝ้าใหม่ เมื่อตกลงกันอย่างไรแล้วจะได้พระราชทานให้รัฐบาลต่อไป

ครั้นแล้วคณะผู้แทนได้กราบถวายบังคมลา กลับออกจาก Knowle เวลา ๑๖.๔๐ น. รวมเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ๑ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม

จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

๕๗

(สำเนา)

คำแปลโทรเลข

ส่งจากเจ้าพระยาศรีธรรมมา

ถึงพระยาพหล

ลอนดอน

กรุงเทพ ฯ

ข้าพเจ้าได้รับพระบรมราชานุญาต ให้เข้าเฝ้าในวันที่ ๒๐
มกราคม และได้ทูลเกล้าฯ ถวายคำตอบพระราชบัณฑิตตามคำ
สั่งของท่าน รายงานจะได้ส่งมาทางไปรษณีย์ ในวันที่ ๒๓ มกราคม
ข้าพเจ้ากำลังรอฟังพระราชกระแสตอบอยู่

ศรีธรรมมา

ที่ ๗/๗๗

สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ เรียน นายกรัฐมนตรี

อนุสนธิหนังสือข้าพเจ้าที่ ก.๖/๗๗ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้
นำส่งบันทึกย่อการเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่ ๓ ณ วันที่
๒๐ มกราคม ศกนี้ พร้อมทั้งสำเนาบันทึกจากมาแล้วนั้น

ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ศกนี้ เวลาประมาณ
๑๒๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากร ได้นำร่างพระราชบันทึก
ภาษาอังกฤษตอบรัฐบาล ซึ่งทรงร่างมาเป็นรูปโทรเลขมามอบให้
คณะผู้แทน คณะผู้แทนได้ถามว่าตามที่ได้ตกลงไว้กับพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ว่าจะพระราชทานมาเป็นร่างก่อนเพื่อ
ให้คณะผู้แทนไปเฝ้าถวายความเห็น แต่เหตุใดจึงทรงร่างมาเป็น
รูปโทรเลขเช่นนี้ ม.ร.ว. สัมครสมาน ตอบว่าได้ทรงเปลี่ยน
พระราชหฤทัยเสียแล้ว ต้องการให้คณะผู้แทนส่งโดยทางโทรเลข
ไปกรุงเทพฯ เพื่อให้เร็วขึ้น แต่คณะผู้แทนเห็นว่าได้เคยกราบ
บังคมทูลเมื่อไปเฝ้าในวันที่ ๒๐ มกราคมว่าจะได้ไปเฝ้าอีกครั้งหนึ่ง
ก่อนส่งคำตอบไปยังรัฐบาล ฉะนั้นจึงได้ขอให้ ม.ร.ว. สัมครสมาน
นำความกราบบังคมทูลเพื่อขอโอกาสเข้าเฝ้า ซึ่งพระราชทาน
ให้เข้าเฝ้าได้ในวันที่ ๒๔ เดือนนี้ เวลา ๑๕.๐๐ น.

ครั้นวันที่ ๒๔ มกราคม ศกนี้ เวลา ๑๕ นาฬิกาเศษข้าพเจ้า

พร้อมด้วยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พระยาราชวังสัน และนายดิเรก
ชัยนามได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตั้งที่กราบงานการ
เฝ้า ๑ ฉะบับ ซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอมาพร้อมกับหนังสือ

เมื่อเรื่องเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ ข้าพเจ้าและคณะจึงคิด
ว่าวิธีปฏิบัติของรัฐบาลในครั้งต่อไป คือนำเรื่องขึ้นสู่สภาฯ. เพื่อ
วินิจฉัยตามพระราชประสงค์ และเมื่อเป็นเช่นนั้นถ้าหากรัฐบาล
ไม่ประสงค์จะให้คณะผู้แทนปฏิบัติราชการพิเศษอย่างอื่นใด แล้ว
หน้าที่ของคณะผู้แทนก็น่าจะสิ้นสุดลงได้ ข้าพเจ้าและคณะจึง
ขออนุญาตเดินทางกลับ

อนึ่งในวันนั้นข้าพเจ้าได้ส่งพระราชบันทึกรับรองรัฐบาลทางโทร
เลขผ่านกรมราชเลขาการในพระองค์ ทำนองเดียวกับคราวก่อน
และได้ส่งสำเนาพระราชบันทึกรับรองรัฐบาล ซึ่งพระราชทานมาเป็น
ภาษาอังกฤษและเป็นรูปโทรเลข ๑ ฉะบับ (หมาย ก.) กับสำ
เนาโทรเลขรายงานการเฝ้าโดยย่อเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ศกนี้
(หมาย ข.) ที่ได้โทรเลขเรียนมาแล้วอีก ๑ ฉะบับ เพื่อยิน
ยันมาพร้อมกับหนังสือ

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ ๕
เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันนี้คณะผู้แทนพร้อมด้วยพระยาราชวังสันและนายดิเรก
ชัยนามเลขานุการ ได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึง
knowle Cranleigh เวลา ๑๕.๑๕ น. เวลา ๑๕.๓๕ น. โปรดเกล้า
ให้คณะผู้แทนและพระยาราชวังสันเข้าเฝ้า

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าได้รับร่างโทรเลขตอบรัฐบาล
ซึ่งพระราชทานไปกับ ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากรแล้ว วันนี้
จึงมาเฝ้าเพื่อฟังพระราชกระแสต่อไปทรงรับสั่งว่าทรงเข้าพระทัยว่า
รัฐบาลไม่มีความประสงค์ที่จะให้พระองค์ท่านเสด็จกลับการที่เป็น
เช่นนี้ก็โดยพระองค์ท่านมีข้อพิศุจน์ได้ ๓ ข้อ (๑) ที่รัฐบาลส่งพวก
ผู้แทนมาก็คงคิดว่าจะทรงขอเรื่องเล็กๆ น้อยๆ แต่จะให้พูดเรื่อง
เล็กๆ น้อยๆ อย่างไม่ได้ ต้องพูดกันเรื่องหลัก Principle ครั้นรับสั่ง
principle ไปรัฐบาลกลับตอบโยเยเป็นเจ้าถ้อยหมอความแล้ว
กลับมาตำเลิกระองค์ท่าน (๒) ได้ทรงทราบว่รัฐบาลได้ตั้งพระ
องค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เป็นนายร้อยเอก และให้เป็นผู้ช่วยทูตฝ่าย
ทหาร Military attache การที่รัฐบาลทำเช่นนั้น พระองค์ท่านทรง
เข้าพระทัยว่าเพื่อกันมิให้พระองค์เจ้าจุลฯ กลับกรุงเทพฯ เพราะ

พระองค์จุล ฯ และพวกได้เคยทำ propaganda ในเมืองไทย
 อนึ่งในการที่จะตั้งเจ้านายชั้นสูงเช่นนี้ควรจะต้องบอกให้ทราบก่อน
 นี้ไม่ทราบเรื่องอะไรเลย (๓) ได้ทรงทราบมาจากเจ้าพระยา
 วรพงศ์ ฯ หรือพระองค์เจ้าอาทิตย์ ฯ ว่ารัฐบาลได้ตกลงกันไว้ว่า
 ถ้าท่านทรงลาออกแล้วรัฐบาลก็จะลาออกเช่นเดียวกัน คณะผู้
 แทนกราบบังคมทูลว่า ในการที่รัฐบาลตอบมาเช่นนั้นก็เพราะเข้าใจ
 ใจว่าจะเป็นเรื่องที่ต้องรองกันได้ ฉะนั้นเรื่องใดที่รัฐบาลคิดว่า
 ไม่สามารถจะจัดถวายได้จึงมิได้ปฏิเสธโดยตรง เป็นแต่ให้เหตุ
 ผลในเรื่องเหล่านั้นมา สำหรับเจตนาของรัฐบาลนั้นไม่ได้มุ่งร้าย
 อย่างใด เป็นแต่ถ้อยคำที่พูดนั้นเคลือบคลุมอยู่บ้าง สำหรับ
 เรื่องพระองค์เจ้าจุล ฯ นั้น คณะผู้แทนเชื่อว่าคงจะไม่ใช่เป็น
 ความประสงค์ของรัฐบาลที่จะคิดแยกกัน คงเป็นการยกย่อง
 พระราชวงศ์มากกว่า การที่กราบบังคมทูลเช่นนั้นเพราะคณะผู้แทน
 ได้ทราบตั้งแต่เมื่ออยู่กรุงเทพฯ แล้วว่าเป็นความประสงค์ของทาง
 ราชการกระทรวงกลาโหมที่จะคิดให้มีผู้ช่วยทูตทหารในประเทศที่
 สำคัญๆ เช่นอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และอเมริกา แต่เนื่อง
 ด้วยรัฐบาลขาดแคลนเงินไม่สามารถตั้งตัวจริงได้ ทางอเมริกาก็
 เคยทาบทามไปยังหม่อมเจ้านักขัตร์ ฯ สำหรับทางปารีสก็มีหลวง
 ชิตวีร ฯ และพระยาราชนางสังข์ซึ่งได้ทำหน้าที่เช่นนั้นอยู่แล้ว สำหรับ
 อังกฤษนั้นยังไม่มี มีแต่พระองค์เจ้าจุล ฯ ที่เป็นนายทหาร

รัฐบาลจึงได้ร้องขอมาให้ช่วยทำหน้าที่นี้ แต่ทั้งนี้คณะผู้แทนไม่
 เชื่อมมั่นว่าเป็นอย่างไรแน่ สำหรับข้อตกลงของรัฐบาลในเรื่องที่จะ
 ลาออกในเมื่อพระองค์ท่านทรงลาออกนั้น เข้าใจว่ารัฐบาลคงมี
 ความหวังในการเสด็จกลับของพระองค์ท่านอยู่น้อยเพราะผู้สำเร็จ
 ราชการเคียรบสั่งกับคณะผู้แทน ซึ่งคณะผู้แทนได้นำความมาแจ้ง
 แก่คณะรัฐมนตรีไว้ว่าในการที่จะมาเฝ้าและเชิญเสด็จกลับ ครั้น
 นี้มีความหวังน้อยเต็มที และถ้ารัฐบาลได้ปรึกษากันอย่างทรงรับสั่ง
 แล้วก็เห็นจะได้เป็นเพราะรัฐบาลเตรียมการให้รอบคอบมากกว่า

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลต่อไปอีกว่า ถ้าหากในที่สุด
 จะทรงลาออกจริงๆ แล้วจะทรงแนะนำผู้สืบทอดสมบัติต่อไปหรือไม่
 ทรงรับสั่งว่าในกฎมนเฑียรบาลนั้นบัญญัติไว้ว่า (๑) พระ
 มหาคษัตริย์จะทรงตั้งผู้ใดก็ได้ (๒) ถ้าหากไม่ทรงตั้งใครไว้ก็
 ให้เป็นไปตามกฎมนเฑียรบาล ฐานะในขณะนี้พระองค์ท่านไม่
 ทรงใช้สิทธิ์ในข้อ (๑) เมื่อไม่ตั้งเช่นนี้ก็ต้องเป็นไปตามกฎมนเฑียร
 บาล และทรงเห็นว่า การที่ให้เป็นไปตามกฎมนเฑียรบาลนั้น
 เป็นการดีเพื่อต่อไปจะได้เป็นไปตามแบบ ไม่แก่งแย่งกัน คณะผู้
 แทนได้กราบบังคมทูลว่าถ้าเช่นนั้นตามกฎมนเฑียรบาลพระองค์
 เจ้าอานันทมหิดล ก็จะได้สืบทอดสมบัติต่อไป แต่ได้ทราบว่
 สมเด็จพระพันวัสสาฯ ไม่ทรงยินยอมถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวไม่ทรงแนะนำ ทรงรับสั่งว่าเรื่องนี้ได้จัดการให้กรมหมื่น

เทววงศ์ฯ ไปกราบทูลวิงวอนให้รับเพื่อเห็นแก่พระญาติวงศ์และ
ความเรียบร้อย และได้ทรงทราบมาว่าสมเด็จพระพันวัสสาฯ ไม่
ทรงขัดข้องในเรื่องนี้ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า สำหรับผู้
สำเร็จราชการนั้นจะทรงแนะนำให้ผู้ใดบ้าง ทรงรับสั่งว่าไม่แนะ
นำผู้ใด แต่เคยรับสั่งไปยังสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศฯ แล้ว
แต่ทรงตอบมาว่าทรงพระชราแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นพระองค์ท่าน
ก็ไม่กล้าบังคับ

ครั้นแล้ว ทรงรับสั่งว่าร่างประมวลวิธีพิจารณาความอาชญา
มาตรา ๒๖๓ นั้นนอกจากรัฐบาลไม่กระทำตามคำสั่งที่พระองค์ท่าน
ขอร้องไว้ก่อนแล้วยังเป็น การแสดงให้เห็นน้ำใจของรัฐบาลว่าไม่มี
ความประสงค์ ที่จะผ่อนผันสืบยาวเพื่อหาความปรองดองกับพระ
องค์ท่านเลยเช่นบุคคลผู้ซึ่งมีส่วนได้เสียอื่นนั้น ตามกฎหมาย
เดิมยังให้ทุกเกล้าฯ ถวายฎีกาได้ถึงพระองค์ท่าน แต่ตามกฎหมาย
ใหม่ให้ฎีกาได้แต่ทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทั้งกำ
หนดให้ฎีกาได้เพียง ๑๕ วันนั้นน้อยไป อนึ่งตามประเพณีเดิม
ตราบิตที่พระมหากษัตริย์ยังไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยก็
บังคับคดีไม่ได้ แต่ตามร่างกำหนดว่า ถ้าไม่พระราชทานมาใน ๒
เดือน ให้ถือว่าตกไปนั้น เป็นการตัดสิทธิของราษฎรผู้ถวายฎีกา
และตัดพระราชอำนาจด้วย คณะผู้แทนจึงกราบบังคมทูลว่าที่ร่าง
มาเช่นนั้นก็เพราะผู้ร่างอาจไม่ทราบพระราชประสงค์ และเมื่อมาถึง

คณะรัฐมนตรี ๆ ก็อาจเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องรองกันได้ จึงได้ส่งมา
เมื่อมีพระราชประสงค์ประการใดก็ทรงแสดงไป รัฐบาลก็อาจจะ
พิจารณาใหม่และแก้ไขถวายก็ได้

ในที่สุดทรงรับสั่งว่าเมื่อทรงลาออกแล้วจะไม่ทรงเกี่ยวข้องกับ
การเมือง และทรงดีพระทัยในการที่รัฐบาลส่งผู้แทนคณะ
มาเพราะพูดเข้าใจกันง่าย และทรงเห็นความยากลำบากของ
คณะผู้แทน แต่อย่างไรก็ดี ทรงรับรองว่าคณะผู้แทนได้ปฏิบัติ
หน้าที่ของตนโดยเต็มความสามารถ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูล
ว่าเรื่องนี้ยังหาถึงที่สุดมิได้ เพราะรัฐบาลคงจะนำเรื่องสู่สภา
เพื่อพิจารณาวินิจฉัยกันอีก และได้กราบบังคมทูลถามว่าสำหรับ
คำตอบของพระองค์ท่านนั้นมีพระราชประสงค์จะให้กระทำอย่างไร
ทรงรับสั่งว่าจะพระราชทานต้นฉบับมาให้เป็นภาษาอังกฤษทีเดียว
ในวันพรุ่งนี้ ที่ ๒๕ มกราคม และให้คณะผู้แทนนำส่งทางโทรเลข
ไปยังกรุงเทพ ฯ เพื่อให้เรื่องเสร็จกันไปเร็วขึ้น

ครั้นแล้วคณะผู้แทนได้กราบถวายบังคม ลากลับ เวลา
๑๖.๔๐ น. รวมเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ๑ ชั่วโมง กับ ๕ นาที

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม
จดบันทึกตามถ้อยคำของ คณะผู้แทน

สำเนา

ที่ ก. ๘/๗๗

สถานทูตสยามกรุงลอนดอน

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรัทธาธรรมเบศ เรียน นายกรัฐมนตรี

ด้วยเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลาประมาณ ๑๕ นาฬิกา

ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากร ทำการแทนราชเลขานุการในกระบวน
เสด็จ ฯ ได้โทรศัพท์แจ้งมายังหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ว่า พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภว่า โดยเหตุที่รัฐบาลได้นำ
พระราชบัญญัติเสนอสภาผู้แทนราษฎรหลายวันแล้ว น่าจะสามารถ
กรบบังคมทูลถึงผลของการประชุมได้บ้าง จึงโปรดเกล้า ฯ ให้
แจ้งมาว่าถ้าไม่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงผลของการประชุม
ภายในเที่ยงวันพฤหัสบดีที่ ๗ เดือนนี้แล้ว ก็จะได้พระราชทาน
คำขาดไปยังรัฐบาลให้ตอบภายในกำหนดเวลา เมื่อพ้นกำหนด
แล้ว จะทรงถือว่าคำร้องขอในพระราชบัญญัติไม่เป็นผล และ
จะได้พระราชทาน พระราชหัตถเลขา ทรงสละพระราชสมบัติไปยัง
รัฐบาลที่เดียว หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ตอบว่าโดยเหตุที่เรื่องนี้เป็น
เรื่องสำคัญ ฉะนั้น ขอเชิญ ม.ร.ว. สัมครสมาน มาพบกับ
คณะผู้แทนที่พักวันเดียวกันนี้ เวลา ๒๐.๐๐ น.

ครั้นถึงเวลา ๒๐.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน ได้มาพบกับข้าพเจ้า
และหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ม.ร.ว. สัมครสมานได้นำหนังสือ ๑

ระเบียบ มามอบให้ข้าพเจ้า มีข้อความตรงกันกับที่ได้พูดโทรศัพท์
 มาในตอนบ่าย ตั้งสำเนา ๑ ระเบียบซึ่งได้เสนอมาร่วมกับหนังสือ
 นี้ แล้วลากลับไปบอกว่าจะมาพบกับข้าพเจ้าอีกในเวลา ๒๒.๐๐ น.
 ในระหว่างนี้ข้าพเจ้ากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จึงร่างหนังสือกราบ
 บังคมทูลว่า เรื่องนี้คณะผู้แทนได้รับโทรเลขของรัฐบาลแจ้งว่า
 สภาฯ ได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับการกระทำของรัฐบาล รายละเอียด
 จะส่งทางไปรษณีย์อากาศ จึงยังหาเป็นการสมควรที่จะไปเฝ้า
 กราบบังคมทูลไม่ เพราะยังไม่ได้รับรายละเอียดประการใด และ
 เข้าใจว่าความประสงค์ของรัฐบาลจะให้ไปเฝ้า เพื่อกราบบังคมทูล
 ชี้แจงภายหลังที่ได้รับรายละเอียดจากรัฐบาลแล้ว ตั้งสำเนาซึ่ง
 ข้าพเจ้าขอเสนอมาร่วมกับหนังสือนี้ด้วยอีก ๑ ระเบียบ เมื่อ
 ถึงเวลา ๒๒.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน ได้มาพบกับข้าพเจ้าและ
 หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์อีก ข้าพเจ้าจึงได้นำหนังสือของข้าพเจ้ามอบ
 ให้ ม.ร.ว. สัมครสมานกล่าวว่าได้รับคำสั่งแจงเป็นลายลักษณ์อักษร
 เช่นนี้ เชื่อว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คงจะไม่ทรงดำเนิ
 การดังกล่าวแล้วในจดหมาย ม.ร.ว. สัมครสมาน อย่างไรก็ดี ถ้า
 ภายในกำหนดคือราววันที่ ๑๕ เดือนนี้เป็นอย่างช้า ยังไม่ได้รับคำ
 ตอบจากรัฐบาล คงจะทรงให้ ม.ร.ว. สัมครสมานมีหนังสือยื่นคำ
 ขาดไปยังรัฐบาล และโดยเหตุที่คณะผู้แทนเห็นว่าเรื่องนี้เป็น
 เรื่องด่วนและสำคัญ สมควรแจ้งให้รัฐบาลทราบโดยเร็ว ฉะนั้น

ข้าพเจ้าจึงได้โทรเลขถึงท่าน ๑ ฉบับ เรียน ปฏิบัติดังเรื่องนี้โดย
ย่อเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ศกนี้ ดังปรากฏในสำเนาโทรเลข ซึ่ง
ได้ส่งมาเพื่อยืนยันด้วยแล้ว

อนึ่งในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น.
เศษ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้รับโทรเลขจากท่าน ๑ ฉบับ
ความว่า “ให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์กลับทางอากาศได้” และให้ไป
เฝ้าพระองค์ท่านทูลฯ อนุญาตให้เวลา ๒ อาทิตย์ตามที่ขอมา ดิเรก
และเจ้าพระยาศรีให้ยู่ก่อน พหล” เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าจึง
ได้ปรึกษากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ว่า ในการที่หลวงธำรงนาวา
สวัสดิ์ ร้องขอเพื่อเดินทางกลับโดยทางอากาศนี้ ก็เพราะมีความ
ประสงค์จะเข้ามาแถลงถึงเรื่องราวอันเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ว่าดำเนินไปอย่างไร ทั้งในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและ
สภาฯ (ก่อนเรื่องถูกนำเข้าสู่สภาฯ) เพื่อให้รัฐบาลและสภาฯ
เข้าใจถึงฐานะอันแท้จริงโดยลำดับประการหนึ่ง และในการที่จะ
กลับเข้าไปนี้ จะเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะให้คงอยู่ในประเทศ
อังกฤษ ทั้งรัฐบาลไม่มีความประสงค์จะใช้ให้ปฏิบัติภารกิจพิเศษ
อย่างอื่นใดในอังกฤษอีกประการหนึ่ง ฉะนั้นเมื่อได้รับโทรเลข
จากรัฐบาลเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ว่าได้นำเรื่องเสนอสภาฯ และ
สภาฯ ลงมติเห็นชอบด้วยการกระทำของรัฐบาลแล้ว จึงคิดว่า
ความจำเป็นที่จะเดินทางกลับโดยทางอากาศก็เป็นอันหมดไป จึง

มิได้เตรียมการล่วงหน้าอย่างใดไว้ที่จะให้ออกเดินทางได้ทันที เหตุนี้กำหนดเวลาที่จะใช้ในการเดินทางกลับจนถึงกรุงเทพฯ อาจจะล่าช้ากว่ากำหนด ๒ สัปดาห์ก็ได้ แต่จะพยายามกลับโดยเร็วที่สุด

ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่วันข้างต้นแล้ว ก็ดี แต่คณะผู้แทนเห็นว่า รัฐบาลอาจจะมีความสะดวกอย่างอื่น ได้อีก ในการที่จะให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์กลับเข้าไปกรุงเทพฯ โดยเร็ว ฉะนั้น จึงได้ตกลงกันให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เดินทางกลับโดยทางอากาศตามคำสั่งของรัฐบาล หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จะได้ไปเผ้ากราบถวายบังคมลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ และเดินทางออกจากลอนดอนในวันที่ ๗ หรือ ๘ กุมภาพันธ์ และจะกลับถึงกรุงเทพฯ ได้ประมาณวันเสาร์ ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ โดยบริษัทอิมพีเรียลแอร์เวย์ หรือถึงกรุงเทพฯ วันพุธที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ โดยบริษัท เค. แอล. เอ็ม. กำหนดเวลาแน่นอนประการใด หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์จะได้เรียนเข้ามาเพื่อทราบอีกครั้งหนึ่งโดยทางโทรเลข ในเมื่อได้ออกเดินทางโดยทางเครื่องบินแล้ว

ควรมีครบแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ

๖๕

(สำเนา)

แคเรนเด

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

ราชอาณาจักรในกระบวนเสด็จ ฯ กราบเรียน เจ้าพระยา
ศรีธรรมราชเบศ

ด้วยมีพระราชปรารภว่า โดยเหตุที่รัฐบาลได้นำพระราช
บันทึกขณเสนาอสภาผู้แทนราษฎรหลายวันมาแล้ว น่าจะสามารถ
กราบบังคมทูลถึงผลของการประชุมได้บ้าง จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ฯ ให้เรียนมาว่า ถ้าไม่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท
ถึงผลของการประชุมภายในเวลาเที่ยงวันพฤหัสบดีที่ ๗ เดือนนี้
แล้ว จะได้พระราชทานคำขาดไปยังรัฐบาลให้ตอบภายในกำหนด
เวลา เมื่อพ้นกำหนดแล้วจะทรงถือว่าคำร้องขอในพระราชบันทึก
ไม่เป็นผล และได้พระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละ
พระราชสมบัติไปยังรัฐบาลทีเดียว

(ลงนาม) ม.ร.ว. สัมครสมาน

ลงนามแทน

๓๐

(สำเนา)

เมแฟคอร์ต

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ เรียง ราชอาณาจักรในกระบวน
เสด็จ ฯ

หนังสือลงวันที่ ๔ เดือนนี้ ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
มีพระราชปรารภว่า โดยเหตุที่รัฐบาลได้นำพระราชบัญญัติขึ้นเสนอ
สภาผู้แทนราษฎรหลายวันมาแล้ว น่าจะสามารถครบบังคับมทูลถึง
ผลของการประชุมได้บ้าง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งไป
ยังข้าพเจ้าว่า ถ้าไม่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงผลของการ
ประชุมภายในเวลาที่ขงวันพฤหัสบดีที่ ๗ เดือนนี้แล้ว ก็จะได้
พระราชทานคำขาดไปยังรัฐบาลให้ตอบภายในกำหนดเวลา เมื่อ
พ้นกำหนดแล้วจะทรงถือว่าคำร้องขอในพระราชบัญญัติไม่เป็นผล
และจะได้พระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติไป
ยังรัฐบาลที่เดิวนั้น ได้รับทราบแล้ว

ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าขอเรียนว่า ภายหลังที่ได้พระราชทานพระ
ราชบัญญัติต่อรัฐบาลมายังข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้จัดการส่ง
พระราชบัญญัตินั้น โดยโทรเลขไปยังรัฐบาลตามพระราชประสงค์
ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๒ เดือนนี้ ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขจากรัฐบาล
ฉบับหนึ่งใจความว่า “ได้นำพระราชบัญญัติขึ้นเสนอสภาผู้แทน

ราษฎรแล้ว สภา ฯ ลงมติเห็นชอบด้วยการกระทำของรัฐบาล
รายละเอียดจะได้ส่งโดยทางไปรษณีย์อากาศ” ดังนี้ คณะผู้แทน
จึงปรึกษากันว่า ถ้าพึ่งแต่เพียงโทรเลขเท่านั้น ยังหาเป็น
การสมควรที่จะนำความกราบบังคมทูลไม่ เพราะยังไม่ได้รับราย
ละเอียดประการใด และเข้าใจว่าความประสงค์ของรัฐบาลจะให้
ไปเฝ้า เพื่อกราบบังคมทูลชี้แจงภายหลังที่ได้รับรายละเอียดจาก
รัฐบาลแล้ว ซึ่งประมาณว่าคงจะได้รับในราววันที่ ๑๕ เดือนนี้
และคณะผู้แทนจะได้ขอพระราชทานโอกาสเข้าเฝ้า เพื่อกราบ
บังคมทูลต่อไป

ขอได้ นำความ ชื่นกราบ บังคมทูล ทรง ทราบใต้ฝ่าละอองธุลี
พระบาท

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

สถานีสั่ง ลอนดอน

สถานีรับ บางกอก

เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗ เวลา ๐๑.๕๐ น.

ข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากราชเลขานุการในกระบวนเสด็จ ฯ ว่า ถ้าหากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ได้รับรายงานข้อตกลงของสภา ฯ ภายในเวลาเที่ยงวันพฤหัสบดีที่ ๗ กุมภาพันธ์นี้แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะส่งคำขาคขอให้ตอบภายในเวลาที่กำหนดให้ ถ้าไม่ตอบภายในเวลาที่กำหนด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะถือว่าคำขอของพระองค์ท่านไม่ได้รับผล และได้ส่งใบลาออกราชสมบัติ ข้าพเจ้าได้ทูลตอบว่า เวลานี้ได้รับแต่เพียงโทรเลขแจ้งผลข้อตกลงของสภา ฯ เท่านั้น คณะผู้แทนมีความเห็นว่า เวลารายงานละเอียดก็กำลังส่งมาทางไปรษณีย์แล้ว และเป็นความประสงค์ของรัฐบาลที่เห็นว่าควรให้ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าเมื่อได้รับรายงานละเอียดจากรัฐบาลแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่าจะได้รับในราวกลางเดือนนี้.

(ลงนาม) ศรัทธมราชิเบศ

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องรายงานการเข้า ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์
เจ้าอานันทมหิดล

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียบ นายกรัฐมนตรี

ด้วยตามที่รัฐบาลมีคำสั่งโดยทางโทรเลขไปยังกระผมเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ ให้เดินทางกลับกรุงเทพฯ ฯ โดยเครื่องบิน และให้ไปเฝ้าพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดลด้วยนั้น กระผมได้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นแล้วจึงขอประทานรายงานถึงกิจการที่ได้ปฏิบัติไปเพื่อทราบดังนี้

กระผมได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อกราบถวายบังคมลา และได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้าเฝ้า ฯ ได้ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๒.๐๐ น. ในการเฝ้านี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เข้าเฝ้าโดยลำพัง ฉะเพาะพระองค์ ภายหลังที่ได้กราบบังคมทูลถึงคำสั่งของรัฐบาลและความประสงค์ในการที่เดินทางกลับแล้ว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งถึงข้อใจต่างๆ ในพระราชบันทึก ซึ่งส่วนมากก็มีใจความเช่นเดียวกับที่ได้รายงานเข้ามาแล้วโดยบันทึกการเข้า ฯ ตามลำดับ

กระผมได้เคยเรียนให้ทราบแล้วว่า คณะผู้แทนจะได้ปฏิบัติ

ตามคำสั่งของรัฐบาลโดยเคร่งครัดในอันที่จะหาผู้ทางกราบบังคม
ทูลพระกรุณาอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ กลับคืนสู่
พระนครให้จงได้ แต่ตามความเข้าใจของคณะผู้แทนเท่าที่สอบ
สวนได้เมื่อก่อนออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ฯ เห็นว่าความหวังในการ
ที่จะอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ กลับนั้นมีอยู่
น้อยเต็มที่ ฉะนั้นจึงได้ตกลงกันตั้งแต่ก่อนเข้าเฝ้า ฯ ว่า ถ้าหาก
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะไม่เสด็จ ฯ กลับ
โดยแน่แท้แล้ว ก็จะพยายามให้การสละราชสมบัตินั้นได้เป็นโดย
ความสมัครสมานปรองดองกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง
จะเป็นวิธีที่ดีที่สุดในอันที่จะช่วยไม่ให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นใน
บ้านเมือง ฉะนั้นตลอดเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ฯ เป็นลำดับมาตั้งแต่ต้น
จนกระทั่งครั้งสุดท้าย กระผมได้พิจารณาเหตุผลโดยทบทวนแล้ว
เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะไม่เสด็จ ฯ กลับแน่
ฉะนั้นจึงคิดว่าวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดก็คือ พยายามกราบบังคมทูลให้
การสละราชสมบัติได้เป็นไปโดยไม่มีเรื่องรุนแรงกระทบกระเทือน
กันในระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลและสภาผู้
แทนราษฎร ฉะนั้นกระผมจึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ถ้าใน
ที่สุดหากมีพระบรมราชวินิจฉัยโดยเด็ดขาดแล้วว่า จะไม่เสด็จ ฯ
กลับ ก็ใคร่ที่จะขอพระราชทานคำขอ ๒ ข้อ คือ

ข้อ ๑ ตามพระราชบัญญัติซึ่งได้พระราชทานไปกับพระยาราช

วังสน อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีสเป็นส่วนพระองค์นั้น มีข้อความตอนหนึ่งว่า ถ้าหากทรงสละราชสมบัติแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเลือกพระบรมวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ก็จะตัดความระแวงสงสัยในระหว่างพระองค์ท่านกับรัฐบาลและสภาฯ เสียได้ แต่ก็ทรงเห็นว่ามีทางเสียในข้อที่อาจมีผู้คิดล้มพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่เสีย และขอร้องให้พระองค์ท่านกลับขึ้นครองตำแหน่งตามเดิม แต่ทางเสี้ยนทรงเห็นว่า ถ้าหากได้ประกาศไว้เสียโดยชัดเจนว่า ได้ทรงสละราชสมบัติโดยสมัครพระทัย และแม้ว่าจะมีผู้ใดกระทำการใดๆ เพื่อถวายพระราชอำนาจคืน ก็จะไม่ทรงยอมรับ ดังนั้นแล้ว ก็จะแก้ทางเสียนี้ได้ ข้อความในพระราชบันทึกมีเช่นนี้ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นชอบด้วยพระราชดำริ ฉะนั้นเพื่อความสงบเรียบร้อยให้แก่บ้านเมือง จึงใคร่ที่จะขอพระราชทานให้ประกาศพระราชดำริตามที่ปรากฏในพระราชบันทึกให้ประชาชนทราบโดยชัดเจน มีพระกระแสรับสั่งว่า ความจริงใจมีเช่นนั้น และไม่ขัดข้องประการใดในอันที่จะประกาศให้ประชาชนทราบไว้โดยชัดเจน

ข้อ ๒ ตามที่มีพระกระแสรับสั่งในเวลาเข้าเฝ้าฯ ครั้งหนึ่งว่า ถ้าหากทรงสละราชสมบัติจริงแล้ว ก็จะไม่ทรงใช้พระราชอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ขบถในอันที่จะแต่งตั้งเชื้อพระวงศ์

๑ ดูพระราชบันทึก ๒ ซึ่งพระราชทานไปทางพระยาราชวังสัน หน้า ๑๔๗

พระองค์ใดพระองค์หนึ่งซึ่งทรงราชสมบัติ โดยทรงเห็นว่าควรให้เป็นไปตามกฎหมายที่เรียกว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์และรัฐธรรมนูญจะดีกว่า เพราะจะได้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนและนำมาซึ่งความยุ่งยากอันเกิดจากการชิงราชสมบัติในภายหลัง ดังนี้ ถ้าหากรัฐบาล จะ ปฏิบัติให้ เป็นไปตาม พระ กระแสรับสั่ง จะ ทรง คัดค้านประการใดหรือไม่ มีพระกระแสรับสั่งว่าไม่ทรงคัดค้าน ประการใด

ในที่ที่สุดกระผมได้กราบบังคมทูลว่า ทั้ง ๒ ข้อนั้น จะพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำความขึ้นเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้หรือไม่ มีพระกระแสรับสั่งว่าไม่ขัดข้อง และกระผมได้กราบบังคมทูลต่อไปว่า จะมีพระราชประสงค์ที่จะให้กระผม นำความไปแจ้งแก่คณะรัฐมนตรีประการใดบ้าง ก็ได้ทรงรับสั่งถึงเรื่องส่วนพระองค์บางอย่าง และพระราชทานคำแนะนำในเรื่องอันเกี่ยวแก่พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ ซึ่งกระผมเห็นว่าสมควรจะรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบโดยวาจา ครั้นแล้วกระผมก็กราบถวายบังคมลา รวมเวลาที่ได้เข้าเฝ้าฯ ประมาณ ๒ ชั่วโมง

กระผมได้เดินทางออกจากกรุงลอนดอนโดยเครื่องบินของบริษัทอังกฤษ (Imperial Airway) เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ และถึงกรุงปารีสในวันนั้น ในระหว่างที่พักอยู่กรุงปารีส ได้ขอให้อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีสโทรเลขไปยังหม่อมอมรวงศ์วิมล ซึ่ง

๗๗

อยู่ที่โลซาน (Lausanne) ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ว่างราชการ
คำสั่งให้กระผมมาเฝ้าพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล
จะโปรดให้เข้าเฝ้าในวันใด ได้รับโทรเลขตอบจากหม่อมสรวง
ว่า โปรดให้เข้าเฝ้าได้ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ฉะนั้นในวันที่ ๑๔
กุมภาพันธ์ กระผมจึงเดินทางออกจากกรุงปารีสโดยทางรถไฟ ถึง
โลซาน (Lausanne) ในวันนั้นและได้เข้าเฝ้าพระวรวงศ์เธอ พระ
องค์เจ้าอานันทมหิดลเมื่อเวลา ๑๕.๓๐ น.

ในการเข้าเฝ้าครั้งนี้ ได้มีโอกาสสอบถามถึงสุขภาพพลอด
จนความเป็นอยู่และการศึกษาของพระองค์ ซึ่งกระผมขอแถลง
โดยละเอียดด้วยวาจาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

ครั้นวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ กระผมได้เดินทางออกจากประเทศ
สวิสเซอร์แลนด์ไปประเทศสเปนและฝรั่งเศสตอนใต้ ทั้งนี้เพราะ
มีเวลาเหลืออยู่อีก ๕ วันกว่าจะถึงกำหนดเวลาที่จะโดยสารเครื่อง
บินตามที่ได้ซื้อตั๋วล่วงหน้าไว้ และได้เดินทางถึงกรุงโรมเมื่อวัน
ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ครั้นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๐.๓๐ น. กระ
ผมได้โดยสารเครื่องบินของบริษัทฮอลันดา (K.L.M.) จากกรุง
โรมและได้ถึงกรุงเทพฯ โดยเร็วร้อยในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด
(ลงนาม) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

๗๘

(สำเนา)

ที่ จ. ๕๕๘๔/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียบน เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ

ด้วยราชเลขานุการในพระองค์ได้นำส่งสำเนาโทรเลขของท่าน
ฉบับส่งที่ลอนดอนวันที่ ๒๕ มกราคม ค.ศ. นี้ เรื่องไขความในพระ
ราชบัณฑิตมาซึ่งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเข้าหารือในที่ประชุม
คณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้นำ
เรื่องทั้งเรื่องพร้อมทั้งพระราชบัณฑิตและคำตอบพระราชบัณฑิต
ของรัฐบาลไปแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นการด่วนตามพระราช
ประสงค์ ข้าพเจ้าจึงได้นำเรื่องไปแถลงในนามของรัฐบาลพร้อม
ด้วยคำตอบไขความในพระราชบัณฑิต ดังสำเนาคำแถลงและบัน
ทึกไขความในพระราชบัณฑิตที่แนบมากับหนังสือ^๑ เมื่อสมาชิก
ได้อภิปรายกันแล้ว สภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบพร้อมกันตาม
ที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไป และลงมติโดยเอกฉันท์ให้ผ่านระเบียบวาระ
ไปได้ตามข้อบังคับสภาฯ ส่วนสำเนารายงานประชุมสภา^๒ฯ จะ
ได้รับส่งตามมาทางไปรษณีย์อากาศภายหลัง

๑. สำเนาคำแถลงและบันทึกไขความในพระราชบัณฑิตดูหน้า ๓๓๕ กับ

๓๓๘

๒. สำเนารายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎรดูหน้า ๘๘

๗๕

ฉะนั้นจึงเรียนมาเพื่อท่านได้โปรดนำความขึ้นกราบบังคมทูล
พระกรุณาอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อได้กราบบังคมทูลชี้แจงในข้อที่ข้อ
พระราชหฤทัยโดยแจ่มแจ้งทุกข้อแล้ว ก็ขอพระราชทานอัญเชิญ
เสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร เพื่อยังความร่วมมือและอุ้นใจ
แก่ปวงชนชาวสยามสืบไป.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

ที่ ก. ๘/๗๗

สถานทูตสยามกรุงลอนดอน

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ เรียบน นายกรัฐมนตรี

หนังสือที่ จ. ๘๕๘๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ศกนี้
 ว่าได้นำพระราชบันทึกไขความเข้าใจหรือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี
 คณะรัฐมนตรีลงมติให้นำเรื่องนี้ทั้งเรื่องไปแถลงต่อสภาผู้แทน
 ราษฎรตามพระราชประสงค์ และเมื่อสมาชิกได้อภิปรายกันแล้ว
 สภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบพร้อมกันตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไป
 และลงมติโดยเอกฉันท์ให้ผ่านระเบียบวาระไปได้ตามข้อบังคับ
 ของสภาผู้แทนราษฎร ส่วนสำเนารายงานประชุมสภาฯ จะรีบ
 ส่งมาภายหลัง และให้ข้าพเจ้านำความกราบบังคมทูลพระกรุณา
 อีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อได้กราบบังคมทูลชี้แจงในข้อที่ของพระราช
 หฤทัยโดยแจ่มแจ้งทุกข้อแล้ว ก็ขอพระราชทานอภัยเชิญเสด็จ
 พระราชดำเนินกลับพระนครเพื่อความร่วมมือและอุ้มใจแก่ประชา
 ชนชาวสยามสืบไปนั้น ได้รับทราบแล้ว

ข้าพเจ้าได้รับติดต่อกับ ม.ร.ว. สัมภรณ์สมาน กฤดากร ขอ
 เฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้เฝ้าในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ครั้นวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ข้าพเจ้าพร้อมด้วยพระยาราชวังสัน
 และนายดิเรก ชัยนาม เลขาณูการได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ฉบับที่กรายงานการเผา ๑ ฉบับ ซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอมาพร้อมกับ
หนังสือ

ตามบันทึกกรายงานการเผาฉบับนี้ ท่านจะเห็นได้ว่า พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใคร่ที่จะทราบ เรื่อง คณะพรรคการเมือง
เรื่องการอภิโชนักโชนการเมือง และกำหนดเวลาในเรื่องทุล
เกล้า ๆ ถวายฎีกาเหล่านี้ ว่ารัฐบาลจะจัดการให้ได้หรือไม่เพียง
ไรโดยแน่นอน ฉะนั้นถ้ารัฐบาลจะกรุณาแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบไว้
ก็จะเป็นการสะดวกในการกราบบังคมทูลเรียนพระราชปฏิบัติต่อไป

อนึ่งในวันเดียวกันนี้ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขเรียนท่าน ๑ ฉบับ
รายงานการเผาโดยย่อกับขอทราบวันที่ท่านจะส่งสำเนารายงานการ
ประชุมสภา ฯ ในเรื่องนี้ ดังสำเนาโทรเลขซึ่งขอส่งขึ้นยื่นมาพร้อม
กับหนังสือ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

๘๒

(สำเนาเก่าแปล)

โทรเลข

จาก เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง พระยาพหล.

ลอนดอน

กรุงเทพฯ

ข้าพเจ้าได้ รับหนังสือ ของ ท่าน ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ แล้ว
เมื่อวานนี้ ข้าพเจ้าได้ เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้
กราบบังคมทูลพระกรุณาตามคำสั่งของท่านแล้ว รายงานได้ส่งมา
ทางไปรษณีย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะ
ทรงทราบว่สำเนารายงานการประชุมสภาฯ จะส่งมาได้เมื่อใด
โปรดตอบโดยทางโทรเลข.

(ลงนาม) ศรีธรรมา.

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗

บันทึกการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่ ๕
ณวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันเวลา ๑๕.๒๕ น. คณะผู้แทนมีเจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิเบศพร้อมด้วยพระยาราชวังสัน และนายดิเรก ชัยนาม เลขาธิการ
ได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ Knowle, Cranleigh Surrey
ถึงที่ประทับเวลา ๑๗.๐๐ น. โปรดเกล้าฯ ให้รับประทานน้ำชาพร้อม
โต๊ะเสวยก่อน ครั้นเวลา ๑๗.๔๐ น. เสด็จนำเจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิเบศ และพระยาราชวังสันไปยังห้องประทับดูเคย ครั้นแล้ว
เจ้าพระยาศรีฯ ได้กราบบังคมทูลว่า โดยเหตุที่หลวงธำรงนาวา
สวัสดังเป็นผู้แทนรัฐบาลคนหนึ่งได้กลับกรุงเทพฯ ตามที่ทรง
ทราบอยู่แล้ว จึงใคร่ที่จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
ให้นายดิเรก ชัยนาม เพียงเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย
อีกคนหนึ่ง ได้โปรดเกล้าฯ อนุญาต

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า บัดนี้ได้รับหนังสือนายก
รัฐมนตรีแจ้งมติของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแล้ว
แต่สำเนารายงานการประชุมสภาฯ นั้น จะได้ส่งมาทางไปรษณีย์
อากาศภายหลัง แล้วได้กราบบังคมทูลตามข้อความในหนังสือ
ของนายกรัฐมนตรีถึงเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศที่ จ. ๕๕๘๔/๒๔๗๗
ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ และข้อความที่รัฐบาลตอบ

พระราชบัณฑิตไขความลงวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็น
 ข้อ ๆ ไป เมื่อจบแล้วคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าตามนี้ก็
 ย่อมทรงเห็นได้ว่ามีบางข้อที่รัฐบาลรับจัดถวายได้ เช่น เรื่องทหาร
 รักษาวัง เรื่องบำเหน็จบ้านาญ เรื่องเสนาบดีทกกฎหมายเก่าที่ขัด
 ต่อระบอบรัฐธรรมนูญ

รับสั่งว่าการที่รัฐบาลจะเสนาบดีทกกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ
 นี้ก็ดีแล้ว แต่ในเรื่องคณะพรรคการเมืองยังไม่แน่นอนว่า
 รัฐบาลจะให้หรือไม่ กับเรื่องที่จะให้อภัยนักโทษการเมืองนั้น
 จะให้ได้เพียงไรก็ไม่แน่ ในเรื่องอภัยโทษนั้นในสมัยรัชกาล
 ที่ ๖ ก็ได้มีการอภัยโทษพวก ร.ศ. ๑๓๐ เป็นขั้น ๆ ไปแล้ว แต่
 ไม่ได้ผลดีอย่างไร ไม่ควรจะทำครั้ง ๆ กลาง ๆ เมื่อจะให้อภัยก็
 ให้ ๆ หมด เมื่อจะลงโทษก็ลงกันแรง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง อนึ่ง
 ความในข้อ ๕ นั้นไม่ควรจะจำกัดทางถวายฎีกา แต่ทางรัฐมนตรีว่า
 การกระทรวงมหาดไทยทางเดียว ซึ่งแต่ก่อนทำได้หลายทาง
 และไม่ควร จะกำหนด เวลาที่จะ พระราชทาน พระบรมราชวินิจฉัย
 คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ตามบันทึกของรัฐบาลนั้นเห็น
 ว่าควร จะกำหนดเวลาให้แน่นอน เพราะผู้ที่ถูกประหารชีวิตนั้น
 ไม่ควรจะให้รอนานเป็นการทรมาน ในเรื่องเช่นนี้ในต่างประเทศ
 เช่นอังกฤษเป็นต้นจะให้อภัยหรือไม่เขาไม่รอนาน แต่กำหนด
 เวลานั้นถ้ายังทรงเห็นว่าสั้นไปก็อาจขอขยายได้ รับสั่งว่าขยาย

เท่าใดก็ไม่พอ ๒๐ ปีเอาไหม เหตุผลที่ต้องการไม่ให้มีกำหนดเวลา ก็เพราะสมมติว่ารัฐบาลจะให้ประหารชีวิต แต่พระองค์ท่านจะไม่ให้ประหาร ถ้ามีกำหนดเวลาแล้ว ในที่สุดรัฐบาลก็ต้องเป็นฝ่ายชนะ แต่ถ้าไม่มีกำหนดเวลาแล้ว การประหารก็ต้องด้อยอยู่ เพราะรัฐบาลนี่ยังไม่ได้เป็นรัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยราษฎรทั้งหมด เลือกลงมา จะทรงขอไว้เพียงชั่วคราว เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาฯ ทั้งหมดแล้ว ข้อนี้อาจไม่ต้องมีก็ได้ โดยปกติก็ไม่ได้ปิดหน้าไว้ เว้นแต่เป็นคดีเกี่ยวแก่การเมือง

ในที่สุดทรงรับสั่งว่าถ้าจะให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งรัฐบาลตั้งอยู่เช่นนี้แล้ว ท่านคงยืนยันให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ตามพระราชบัญญัติข้อ ๒ และทรงเลือกเอาข้อที่ว่าถ้าสภาฯ จะยืนยันภายหลังทรง "ไว้" พระราชบัญญัติแล้ว จะต้องมีส่วนข้างมากถึง ๓ ใน ๔ กับให้มีคณะพรรคการเมือง และต้องไม่กำหนดเวลาในเรื่องการขูดเกล้าฯ ถ้ายกเลิกตามความในข้อ ๕ อีกด้วย ถ้าทำได้ดังนั้นก็ไม่ต้องแก้ตามข้อ ๑ ก็ได้ แต่ถ้าจะให้เลือกเอาแล้ว พระองค์ท่านพอพระราชหฤทัยจะให้คงข้อ ๑ ไว้ และจะไม่เอาข้อ ๒ กับข้อ ๕ ก็ได้ แต่คณะพรรคการเมืองต้องมี แต่วันนี้ยังพูดอะไรกันแน่นอนไม่ได้ เพราะยังไม่ได้เห็นรายงานการประชุมของสภาฯ ที่รัฐบาลว่าจะส่งมา ฉะนั้นจะต้องดูรายงานการประชุมสภาฯ เสียก่อน คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าเมื่อได้ดูรายงานการประชุมสภาฯ แล้ว ข้อใดยังทรงขอร้องพระราชหฤทัยจะใคร่ทรง

ทราบให้แน่นอน จะให้ทวนถามไปให้รัฐบาลตอบให้แน่นอนที่
 เดียวก็ได้ การที่รับมาเผ่าในวันนั้นก็เพราะมีพระราชประสงค์ที่จะ
 ทรงทราบโดยเร็ว เมื่อได้รับรายงานการประชุมสภาฯ แล้วก็จะได้
 มาเผ่ากราบบังคมทูลอีกครั้งหนึ่ง ครั้นถึงเวลา ๑๘.๕๔ น. คณะผู้
 แทนได้กราบถวายบังคมลากลับไป รวมเวลาเผ่า ๑ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที
 ครั้นเวลา ๒๒.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมภรสมาน กฤดากร ได้
 โทรศัพทมายังคณะผู้แทนที่พักเชิญพระราชกระแสมาว่า ตามที่
 ได้ทรงรับสั่งกับคณะผู้แทนในวันนี้อ่าให้ถือเป็นการผูกมัด และ
 จะได้ส่งหนังสือยืนยันพระราชประสงค์ในข้อนี้มา ถ้ามีข้อใดที่
 จะให้ผูกมัดเป็นทางราชการ ก็จะได้ส่งมาเป็นลายลักษณ์อักษร
 ม.ร.ว. สัมภรสมานกล่าวต่อไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ไม่พอพระราชหฤทัยในการที่ได้นำบันทึกส่วนตัวที่มีไปยัง พระยา
 ราชวังสันกับที่กรมราชเลขาการในพระองค์เสนอคณะรัฐมนตรีมา
 อ่าง และขอให้คณะผู้แทนรับโทรเลขถามไปยังรัฐบาลว่าสำเนา
 รายงานการประชุมสภาฯ ที่จะส่งมานั้น ได้ส่งมาวันที่เท่าใด ขอ
 ให้ตอบทางโทรเลข อย่างช้าภายในวันเสาร์ที่ ๑๖ เดือนนี้ คณะ
 ผู้แทนได้ตอบว่าจะได้จัดการถามไปตามพระราชประสงค์ แต่ที่
 จะรับรองให้ทันในวันเสาร์หรือไม่นั้น ต้องสุดแล้วแต่กรุงเทพฯ
 จะโทรเลขมาเมื่อใด

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม
 จดบันทึก

๘๗

(สำเนา)

ที่ จ. ๑๐๐๑๕/๒๕๗๗ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๗๗

เรื่องส่งสำเนารายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร

เลขที่การคณะรัฐมนตรี เรียงน เจ้าพระยาศรีธรรมราชเปศ

อนุสนธิหนังสือนายกรัฐมนตรีที่ จ. ๕๕๘๔/๒๕๗๗ ลงวันที่ ๒ เดือนนี้ว่าจะส่งสำเนารายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร เรื่องเกี่ยวกับการสละราชสมบัติมาให้นั้น บัดนี้สภาผู้แทนราษฎรได้ส่งสำเนารายงานประชุม ฯ ซึ่งได้รับรองแล้วมายังนายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าจึงขอส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้ ๑ ชุด.

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณา

(ลงนาม) หลวงชำนาญนิติเกษตร

ลงนามแทน

(สำเนา)

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๑๖/๒๕๗๓ (สามัญ) สมัยที่ ๒

วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๗๓

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๕.๓๗ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้สมาชิกมาประชุม ๑๕๐ นาย เป็นองค์ประชุมแล้ว ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานจะแจ้งให้ที่ประชุมทราบ ไม่มี ก่อนที่จะดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระที่ ๒ รัฐบาลได้ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระการประชุมเป็นการด่วนและลับ จึงขออนุมัติต่อที่ประชุม

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าสภาฯ นี้ไม่ควรขัดข้องตามที่รัฐบาลได้เสนอขึ้นมา ควรจะให้เป็นที่ไปตามรัฐบาลเสนอมานี้

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ตามข้อเสนอของรัฐบาลนั้น ก่อนที่สภาฯ นี้จะไม่ขัดข้องอย่างไรหรือไม่นี้ เรายังไม่ทราบว่ารัฐบาลขอเสนออะไร ขอเสนอปรึกษาอะไรเป็นการลับ และเราจะอนุญาตโดยเรายังไม่รู้จักข้อเสนอ นั้น สภาฯ นี้ยังไม่ควรลงมติ

นายทองม้วน อัครากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า รัฐบาลจะเสนอเรื่องอะไรไม่ทราบ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
เมื่อรัฐบาลเสนอเข้ามาว่าจะเป็นเรื่องลับแล้ว จะบอกเวลานี้ว่า
เรื่องอะไร เรื่องนั้นก็ไม่ใช่ลับ ควรจะรอใจฟังรัฐบาลก่อนว่า
รัฐบาลจะเสนออะไร เพราะฉะนั้นก็ควรเป็นลับไปก่อน ควรจะ
รับรองนิติคดีของรัฐบาลในเวลานี้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้เปลี่ยนระเบียบ
วาระเสียก่อน จะยอมหรือไม่ ถ้ายอมจะได้ขอให้ประชุมลับ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ระเบียบการประชุมปรึกษาของสภาฯ นั้นมีอยู่ ๒ อย่าง
อย่างหนึ่งจะต้องมีระเบียบวาระอยู่ก่อน และดำเนินตามระเบียบ
วาระนั้น อีกอย่างหนึ่ง มีนิติคดีด่วนเสนอขอให้ปรึกษาเป็นการ
ด่วนตามข้อบังคับว่า นิติคดีขอให้ปรึกษาการอันใดอันหนึ่งเป็น
การด่วน ที่รัฐบาลขอเสนอมาว่าขอให้ปรึกษาการอันนั้นเป็น
การด่วนและลับ แต่การนั้นเราไม่ทราบว่าเป็นเรื่องอะไร เราจะ
อนุมัติไปโดยไม่ทราบว่าอะไรนั้น ย่อมผิดหลักกรรมตาแน่ๆ

นายสรอย ฅล่ำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่า
เมื่อรัฐบาลเสนอมาว่าเป็นนิติคดีด่วนว่ามีข้อความลับแล้ว จะไป
บอกได้อย่างไรว่าข้อความนั้นเป็นข้อความอย่างนั้นๆ ถ้าบอก

อย่างนั้นก็เสียเวลาที่ขอให้เป็นลับ เพราะฉะนั้นควรให้เป็นไปตามที่รัฐบาลขอ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า การปรึกษาลับกับการบอกเรื่องนั้นเป็นคนละเรื่อง เดียวกันเราบอกว่าจะปรึกษาเรื่องนั้นเป็นการลับ ไม่น่าจะเป็นการเสียหายอย่างไร และในระเบียบข้อบังคับเราก็มัวขอให้ปรึกษาเป็นการลับ แต่เรายังไม่รู้จะปรึกษาอะไรเป็นการลับ แต่เมื่อรัฐบาลเสนอมาว่าจะปรึกษาเรื่องนั้นๆ เป็นการลับ เราก็อุ่นมัตติได้ แต่รัฐบาลจะเสนอมาว่าขอให้ปรึกษาลมๆ แล้งๆ ข้าพเจ้าสงสัยเป็นนักหนาในข้อบังคับก็ไม่มี เมื่อรัฐบาลเสนอญัตติด่วน นั้นเราจะต้องมีญัตติเสียก่อนว่าด่วนนั้นคืออะไร แล้วเราจะปรึกษาเป็นลับหรือไม่

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องนี้ก็ไม่เป็นปัญหาอะไรนัก รัฐบาลขอเข้ามาว่าเป็นลับ เมื่อสมาชิกขอให้เปิดเผยเช่นนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่ง เมื่อเราไว้ใจรัฐบาล รัฐบาลเสนออะไรจะเป็นลับ รัฐบาลก็จะต้องเปิด เราจะมาเปิดกันอย่างไร จึงข้าพเจ้าขอเสนอว่าจะลงมติว่าจะควรประชุมลับหรือไม่

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น ให้รัฐบาลเสนอต่อที่ประชุมเห็นว่าเรื่อง

นี่คือเรื่องอะไร ข้าพเจ้าขอบอกว่าเรื่องที่รัฐบาลขอปรึกษานี้ เป็นความลับ คือว่าลับทั้งเรื่องทีเดียว ถึงตัวเรื่องนั้นด้วย และที่สมาชิกผู้หนึ่งว่าถ้าอย่างนั้นจะไปปรึกษาลม ๆ แล้ง ๆ อย่างไรได้ ข้าพเจ้าขอแก้ว่าไม่ใช่ปรึกษาลมปรึกษาแล้ง ปรึกษาเรื่องอีกข้อหนึ่งเรื่องหนึ่งที่เราจะต้องสงวนเป็นความลับ ถ้าจะมาบอกเรื่องนี้ในที่ประชุมเสียก่อน เรื่องนั้นจะเป็นการลับอย่างไร เช่นกับว่าข้าพเจ้าขอปรึกษาเรื่องหนึ่งว่าจะไปปล้นบ้านไหนดี แล้วก็มาปรึกษาเสียก่อน จะเป็นความลับได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ควรอนุมัติตามความประสงค์ของรัฐบาล ไม่จำเป็นจะต้องบอกด้วยว่าเรื่องอะไร

นายกรัชมন্ত্রী กล่าวว่า รัฐบาลขอให้ประชุมลับตามข้อบังคับข้อ ๑๖

ร. ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับอันแน่แท้แล้ว ข้อ ๑๖ ปราบกฏชัดว่า รัฐบาลหรือสมาชิกไม่ต่ำกว่า ๑๕ คนย่อมร้องขอให้มีการประชุมลับได้ เมื่อสมาชิก ๑๕ คนลงชื่อขอให้เป็นการประชุมลับแล้ว ญัตติใดๆที่เขาเสนอมาแม้จะไม่ใช่ลับ สมาชิกก็ต้องประชุมลับ รัฐบาลเสนอขอให้ลับเช่นนั้นแล้ว เราย่อมเป็นที่เข้าใจว่าเรื่องนี้รัฐบาลเห็นว่าสมควรเป็นลับ เมื่อฝ่ายบริหารเป็นผู้ควบคุมราชการแผ่นดิน เห็นเป็นลับเพื่อประโยชน์แห่งแผ่นดินแล้ว สมาชิกจึงได้ร่างข้อบังคับว่า แม้จะ

๘๒

ขอให้เป็นลับก็ต้องให้เป็นลับ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าไม่ควรจะมีการ
ลงมติแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย เพื่อให้ข้อบังคับนี้ศักดิ์สิทธิ์
นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรีกล่าวว่า
ขอรับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าคำร้อง
ของรัฐบาลนั้นถูกต้องแล้ว ตามข้อบังคับข้อ ๑๖ เพราะฉะนั้น
ให้เป็นการประชุมลับได้ จึงขอเชิญท่านที่ไม่เป็นสมาชิกหรือ
เจ้าหน้าที่ออกไปจากห้องประชุม

(ต่อไปนี้เป็นรายงานการประชุมลับ)

รายงานการประชุมลับของสภาผู้แทนราษฎร
วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ขอเปลี่ยนระเบียบวาระให้ดำเนินการประชุมตามญัตติด่วนของรัฐบาล ท่านผู้ใดจะคัดค้านหรือไม่

นายกรัฐมนตรีก้าวว่า ข้าพเจ้าขอเสนอเรื่องพระราชบัญญัติของพระมหากษัตริย์

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มีท่านผู้ใดคัดค้านหรือไม่ในการที่รัฐบาลขอเสนอให้เปลี่ยนระเบียบวาระ เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้าน ข้าพเจ้าจะถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติ

นายกรัฐมนตรีก้าวว่า ก่อนอื่นขอขอมความเข้าใจกับท่านว่า รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลรักษารัฐธรรมนูญ และรักษาระบอบการปกครองซึ่งมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ขอท่านอย่าได้เข้าใจไปเป็นอย่างอื่นว่า รัฐบาลนี้จะทำลายล้างไม่ให้พระมหากษัตริย์ รัฐบาลยังคงยืนย่นอยู่เสมอว่า ประเทศสยามต้องมีพระมหากษัตริย์ และรัฐบาลจะกระทำทุกอย่างเพื่อรักษาระบอบการปกครองแบบนั้นไว้ บัดนี้จะได้ขอแถลงต่อท่านถึงเรื่องที่พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ได้ทรงแสดงพระราชปรารภว่าจะไม่เสด็จกลับสู่พระมหานคร เพราะมีข้อที่ทรงข้องพระทัยอยู่หลาย

ประการ รัฐบาลก็ได้พยายามเป็นอย่างดีที่จะกราบบังคมทูล
 ชี้แจงข้อข้องพระทัยให้กระจ่างแจ้ง จนถึงได้ส่งคณะผู้แทนไป
 เผ้าทูตละออธงฤดีพระบาทสมเด็จพระอังกฤษ เมื่อคณะผู้แทนได้
 มีโอกาสไปเผ้าจะเพาะพระพักตร์ในครั้งแรกแล้ว ผู้แทนได้ราย
 งานมาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะกลับสู่ประเทศสยาม
 มากกว่าไม่กลับ ข่าวนีก็เป็นที่ยินดีแก่รัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ครั้น
 ต่อมาคณะผู้แทนได้รายงานมาตั้งปรากฏในหนังสือลงวันที่ ๒๑
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ความดังนี้ ข้าพเจ้าจะอ่านให้ฟัง

สำเนา

ที่ ก.๒/๗๗

โฮเต็ลไฮด์ปาร์ก กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เรียน พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าและหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์พร้อมด้วยนายดิเรก ชัย
 นาม ได้มาถึงลอนดอนเมื่อวันที่ ๗ เดือนนี้ รุ่งขึ้นวันที่ ๘ ได้ส่ง
 หนังสือเรียนนายพลโท พระยาวิฑูวงศ์วุฒิกโร สมุหราชองครักษ์
 และราชเลขาณุกการในพระองค์ประจำกระบวนเสด็จ ขอให้นำ
 ความขึ้นกราบบังคมทูลว่า คณะผู้แทนขอพระราชทานพระราช
 วโรกาสเข้าเผ้าทูตละออธงฤดีพระบาทในวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ในวัน
 เดียวกันนั้นเอง พระยาวิฑูวงศ์ฯ ได้มีหนังสือตอบมาว่าได้นำ
 ความกราบบังคมทูลแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เผ้าได้

ในวันที่ ๑๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ พระยาราชนางสังข์ อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีสสมทบไปเฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาทด้วยในครั้งนั้น พระยาราชนางสังข์จึงได้เดินทางมาถึงกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนนี้

ครั้นวันที่ ๑๒ เดือนนี้ คณะผู้แทนรัฐบาลมีข้าพเจ้า หลวงชำระนาวาสวัสดิ์และนายคิเรก ชัยนาม เลขานุการ พร้อมด้วย พระยาราชนางสังข์ได้ออกเดินทางไปยัง Knowle, Cranleigh, Surrey ซึ่งเป็นที่ประทับเวลา ๑๕.๐๐ น. ถึงที่ประทับ นายพลโท พระยาวิชิตวงษ์ฯ ได้นำไปพักในห้องรับแขก แล้วพระยาวิชิตวงษ์ฯ ได้ขึ้นไปกราบบังคมทูล เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ทรงทักทายกับผู้ที่ไปเฝ้าทุกคนแล้ว เสด็จนำข้าพเจ้า หลวงชำระนาวาสวัสดิ์ และพระยาราชนางสังข์ไปยังห้องประทับส่วนพระองค์ ข้าพเจ้าได้นำหนังสือมอบฉันทะของรัฐบาลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และได้ฟังพระราชกระแสและกราบบังคมทูลถวายความเห็น และสนองพระราชบัญชาบางประการซึ่งปรากฏตามบันทึกย่อการเฝ้า ซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ด้วยแล้ว

ครั้นวันที่ ๒๐ เดือนนี้ เวลา ๒๒.๑๑ น. พระยาวิชิตวงษ์ฯ และม.ร.ว. สมภารสมาน กฤดากร ได้มาหาข้าพเจ้าและหลวงชำระฯ นำร่างพระราชบันทึก ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มามอบให้ ข้าพเจ้าและหลวงชำระฯ จึงได้แจ้งกับพระยาวิชิตวงษ์ฯ และ

ม.ร.ว. สัมภรณ์สมานว่าจะได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติก่อน และใครจะได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันอาทิตย์ที่ ๒๓ เดือนนี้ เพื่อกลับบังคับทูลถวายความเห็นในร่างพระราชบัญญัตินั้น พระยาวิชิตวงศ์ฯ และ ม.ร.ว. สัมภรณ์สมาน ตอบว่าเห็นจะไม่ขัดข้อง และจะได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบต่อไป แล้วก็ลากลับไป ครั้นวันที่ ๒๑ เดือนนี้เวลาบ่าย พระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้โทรศัพท์บอกมาว่า ม.ร.ว. สัมภรณ์สมาน ได้โทรศัพท์มาจาก Knowle ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ถือเอาร่างพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งพระราชทานมาแล้วนั้น เป็นพระราชบัญญัติทางราชการ และจะได้ให้ ม.ร.ว. สัมภรณ์สมาน นำต้นพระราชบัญญัตินี้ซึ่งลงพระปรมาภิไธยแล้วมามอบให้ในคืนวันนี้ ข้าพเจ้ากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ได้แจ้งให้พระยาราชวังสันทราบ เพื่อมาพบกับ ม.ร.ว. สัมภรณ์สมาน พร้อมกันณที่พัก ครั้นเวลา ๒๑.๓๐ น. พระยาวิชิตวงศ์ฯ กับ ม.ร.ว. สัมภรณ์สมาน ได้มาถึง และได้นำพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีข้อความตรงกับร่างพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งพระราชทานมาก่อนแล้วให้แก่ข้าพเจ้า และแจ้งว่าโปรดเกล้าฯ ให้ถือว่าจะนับนี้เป็นพระราชบัญญัตินี้ทางราชการ และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยมาด้วยแล้ว ต้นพระราชบัญญัตินี้ ข้าพเจ้าได้เก็บไว้และได้ส่งสำเนาพร้อมด้วยหนังสือแล้ว แต่เพื่อให้คณะรัฐมนตรีได้ทราบถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้เสียโดยด่วน จึงได้ร้องขอให้

ม.ร.ว. สัมภรณ์มาน เก็บข้อความสำคัญในพระราชบันทึกนั้นเข้า
 ใ้ค้ดลับ ส่งมาทางราชเลขานุการในพระองค์ กรุงเทพฯ ให้นำ
 ความขึ้นเรียนปฏิบัติคณะรัฐมนตรีต่อไป

เมื่อเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปดังนี้แล้ว หน้าที่ของ
 ข้าพเจ้าและคณะผู้แทน ก็คือรอฟังคำสั่งจากรัฐบาลต่อไป แต่
 ถึงอย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าข้อมติว่ากิจการที่ได้มอบหมายมานี้เป็น
 เรื่องอันสำคัญ และจะต้องพยายามทุกทางเพื่อให้สัมประสงค์ตั้ง
 ทางราชการมอบหมายมา ฉะนั้น จึงได้ตกลงว่าจะไปเฝ้าในวันที่
 ๒๓ เดือนนี้ และเมื่อได้ผลอย่างไรจะได้เรียนปฏิบัติมา เพื่อ
 ประกอบความดำริของคณะรัฐมนตรีต่อไป.

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา
 (ลงนาม) เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ

เมื่อรัฐบาลได้รับพระราชบัญญัติแล้ว ก็เห็นว่า มีทางที่จะทำ ให้สำเร็จสมพระราชประสงค์ได้ จึงได้ตอบข้อข้องพระทัยไป ดังปรากฏอยู่ในคำตอบพระราชบัญญัติที่ได้เสนอสภาผู้แทนราษฎรแล้ว บัดนี้ ได้ทรงพระราชทานไขความในพระราชบัญญัติฉบับใหม่ และทรงขอร้องให้นำพระราชบัญญัติขึ้นสู่สภาผู้แทนราษฎร รัฐบาล จึงขอปฏิบัติตามพระราชประสงค์ และขอเสนอเรื่องเพื่อท่าน สมาชิกจะได้อภิปรายในเรื่องนี้ และจะเห็นสมควรประการใดก็ สุดแต่สภาผู้แทนราษฎร และเรื่องนี้ได้ทรงขอให้รับจัดการ โดยเร็วเป็นการด่วน เพราะฉะนั้นจึงขอให้สภาผู้แทนราษฎร อภิปรายให้เสร็จไปในวันนี้ ต่อไปจะได้ให้ขุนสมาหารหิตะคดี อ่านพระราชบัญญัติให้ฟัง

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะได้อ่าน พระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ว่าตามหนังสือในบันทึกนี้ ได้มีอ้างอิง เอกสารหลายฉบับ ฉบับเหล่านี้พร้อมทั้งบันทึกเจ้าหน้าที่ของ สภาฯ จะได้แจกให้แก่ท่านในเวลาเดี๋ยวนี้ เพราะฉะนั้นการที่ ข้าพเจ้าจะได้อ่านพระราชบัญญัติ [และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง] ขอให้ท่านได้โปรดดูตามไปด้วย.

๓ หมายเหตุ- ข้อความใน [.....] ทุกแห่งเป็นข้อความ ที่เติมขึ้นเพื่อให้ท่านเข้าใจเรื่องได้อย่างชัดเจน

(สำเนา)

พระราชบันทึก

ข้อไขต่าง ๆ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร

๑. ก่อนอื่นหมด ข้าพเจ้าขอชี้แจงไว้เสียโดยชัดเจนว่า เมื่อพระยาพหลฯ และคณะผู้ก่อการฯ ฯลฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าคงอยู่ครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้ยืนยันรับรองก็เพราะเข้าใจและเชื่อมั่นว่า คณะผู้ก่อการฯ ฯลฯ ต้องการจะสถาปนาการปกครองแบบ “ประชาธิปไตย” หรือ “democratic government” ตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษ และประเทศอื่น ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้อำนาจอันจำกัด โดยรัฐธรรมนูญและมีรัฐสภาซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้ง โดยแท้ ข้าพเจ้าเองได้สังเกตเห็นอยู่นานแล้วว่า เมื่อประเทศสยามได้มีการศึกษาเจริญขึ้นมากแล้ว ประชาชนคงจะประสงค์ที่จะให้เปลี่ยนแปลงการปกครองของบ้านเมืองเป็นแบบนี้ และตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รับสืบราชสมบัติจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ข้าพเจ้าก็ได้คิดการที่จะบันดาลให้การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นไปได้โดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นไปได้ และได้กล่าวถึงความประสงค์นั้นโดยเปิดเผยหลายครั้งหลายหน โดยเหตุนี้ เมื่อคณะผู้ก่อการฯ ฯลฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าจึงรับรองได้ทันทีโดยไม่มีเหตุข้องใจอย่างใดเลย

ครั้นเมื่อข้าพเจ้ากลับขึ้นไปกรุงเทพฯ แล้ว และได้เห็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่หลวงประดิษฐฯ ได้ทำมาให้ข้าพเจ้าลงนาม ข้าพเจ้าก็รู้สึกทันทีว่า หลักการของผู้ก่อการฯ กับหลักการของข้าพเจ้านั้นไม่พ้องกันเสียแล้ว เพราะผู้ก่อการฯ มิได้มีความประสงค์ที่จะให้มีเสรีภาพในการเมืองโดยบริบูรณ์ แต่หากต้องการให้มีคณะกรรมการเมืองได้แต่คณะเดียว ข้าพเจ้าเห็นว่าเวลานั้นเป็น เวลา ลูกเงิน และ สมควร จะพยายาม รักษาความสงบไว้ ก่อน เพื่อหาโอกาสผ่อนผันภายหลัง และเพื่อมีเวลาสำเนียงฟังความเห็นของประชาชนก่อน ข้าพเจ้าจึงได้ขอมผ่อนผันไปตามความประสงค์ของคณะผู้ก่อการในครั้งนั้น ทั้งที่ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยกับหลักการเหล่านั้นเลย

ครั้นต่อมาในระหว่างที่กำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรอยู่ ข้าพเจ้าก็ได้พยายามตักเตือนและโต้เถียงกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาว่า ควรถือหลัก "democracy" อันแท้จริง จึ่งจะถูก ถ้ามีฉะนั้นจะเกิดทำให้มีความไม่พอใจขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งส่วนมากต้องการให้มีการปกครองแบบ "democracy" อันแท้ ฉะนั้นก็เป็นการเสียเวลา และเป็นการเสี่ยงภัยให้แก่ประเทศโดยใช่ที่ ในเวลาที่ฐานะของบ้านเมืองตกอยู่ในขีดขั้วขั้นและยากจน นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้กล่าวความเห็นของข้าพเจ้าในข้อนี้โดยเปิดเผย เมื่อข้าพเจ้าไปให้รางวัลแก่นักเรียนโรงเรียน

วชิราวุธวิทยาลัย ข้าพเจ้าได้เคยตักเตือนพระยามโนฯ ไว้อย่าง
 ชัดเจน เพื่อให้เสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า การที่
 จะให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งคณะรัฐบาลเป็นผู้เลือกตั้งเองนั้น
 จะเป็นเหตุทำความไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้ และเป็นอันตรายแก่
 วิธีการปกครองแบบใหม่ซึ่งกำลังจะสถาปนาขึ้น โดยหวังว่าจะ
 เป็นการถาวร และจะนำความสุข ความเจริญมาสู่บ้านเมืองของเรา
 ความตักเตือนของข้าพเจ้าเหล่านี้ไร้ผล เพราะคณะผู้ก่อการฯ
 ยืนยันในความประสงค์ที่จะยึดอำนาจไว้ในมือของคณะของตนให้
 จงได้ อย่างน้อยเป็นเวลา ๑๐ ปี ข้าพเจ้ารู้สึกในขณะนั้นว่า
 ถ้าจะโต้เถียงกันต่อไป การร่างรัฐธรรมนูญก็จะชักช้าไม่รู้จักแล้ว
 และอาจเป็นการแตกหักร้ายแรงเสียกว่าที่จะยอมรับให้การเป็นไป
 ตามความประสงค์ของคณะผู้ก่อการ จึงได้ยอมให้เป็นไปตามนั้น
 ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้ยืนยันคำติเตียนหลักการอันนั้นในรัฐธรรมนูญมาก
 ขุนทุกที และหลักการอันนั้นเป็นเหตุให้มีคนไม่พอใจในคณะ
 รัฐบาลเป็นอันมาก จนมีการเริ่มคิดที่จะล้มรัฐบาลเสียโดยพลการ
 เพื่อแก้ไขหลักการข้อนี้ ตั้งแต่ก่อนกระทำพิธีพระราชทานรัฐ-
 ธรรมนูญและยังมีอยู่เนื่อง ๆ ในกาลต่อมา การที่พระองค์เจ้า
 บวรเดชและพระยาศรีสิทธิสงครามหาพวกพ้องได้มากมาย จน
 ถึงกับได้ยกกองทัพมาประชิดพระนคร ทำให้เกิดมีการฆ่าฟัน
 กันเองในระหว่างคนไทย ก็ได้หยิบยกเอาการตั้งสมาชิกประเภท

ที่ ๒ นั้นอันอาจเป็นข้อสำคัญข้อหนึ่ง ที่เห็นควรทำลาขัรรัฐบาลเสีย โดยกำลังและโดยผิดกฎหมาย เพราะไม่มีทางอื่นที่จะทำได้ ความวิตกของข้าพเจ้าในเรื่องการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้เป็นอันจริงอย่างชัดเจนแล้ว ไม่มีทางสงสัยอีกได้ ว่าเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้มีการระส่ำระสายขึ้นในบ้านเมือง และคงมีอยู่เนืองๆ ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ตราบโดยยังมีได้แก่หลักการอันไม่พึงประสงค์นี้เสีย ความสงบราบคาบอันแท้จริงจะมีไม่ได้เลย รัฐบาลจะต้องใช้วิธีการประหัดประหาร และปราบปรามอย่างเข้มแข็งอยู่เรื่อยไป เป็นที่น่าหวาดเสียวแก่ประชาชน ทำให้รู้สึกว่าการปกครองของบ้านเมืองไม่มีความมั่นคง ผลของการระส่ำระสายและหวาดกลัวเหล่านี้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่การค้าขายและความเจริญ ข้าพเจ้าได้คัดค้านหลักการอันนี้ตลอดมา และบัดนี้ข้าพเจ้ารู้สึกแน่ชัดแก่ใจว่าไม่ควรจะสนับสนุนให้หลักการอันนี้คงเป็นอยู่ต่อไป จำต้องขอให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการอันนี้

วิธีที่จะแก้ไขอย่างไรนั้นย่อมมีได้หลายทาง แต่ทางที่ดีที่สุดนั้น ก็ควรจะให้เป็นการเลือกตั้งอย่างใดอย่างหนึ่ง ความประสงค์ที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ข้าพเจ้าได้ยืนยันกล่าวกันว่า เพราะประเทศเรายังไม่คุ้นเคยกับการปรีกษาราชการในสภาฯ จึงควรให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งเลือกตั้งโดยคุณวุฒิที่เป็นผู้มีวิชาสูงหรือเคยชินกับงานแผ่นดิน เพื่อเป็นผู้นำทางให้แก่สมาชิก

ประเภทที่ ๑ ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา หลักการอันนี้ก็พอฟังได้ ถ้าได้ทำกันตามนั้นจริง แต่เมื่อได้ตั้งกันขึ้นแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับกลายเป็นเลือกตั้งแต่พวกที่อยู่ในคณะผู้ก่อการเป็นส่วนมาก และความจริงหาได้มีคุณวุฒิหรือความเคยชินกับการงานดีไปกว่าสมาชิกประเภทที่ ๑ เลย เมื่อการเป็นดังนี้ ก็จำเป็นอยู่เองที่จะมีผู้กล่าวว่าคณะรัฐบาลเลือกตั้งคนเหล่านั้น เพื่อความประสงค์ที่จะกุมอำนาจไว้ให้ได้เท่านั้น แม้ราษฎรจะเห็นด้วยกับนโยบายของตนหรือไม่ก็ตามที่ ข้อความในมาตรา ๒ แห่งรัฐธรรมนูญก็เป็นหมั้นไปทันที เป็นการเขียนเพื่อตบตา เพื่อหลอกกันเล่นเท่านั้นเอง

ข้าพเจ้าเห็นว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ยังควรมีอยู่จริงแต่ควรกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ และเป็นผู้ที่เคยชินกับการงานมาแล้ว เช่นรับราชการในตำแหน่งสูงๆ เป็นต้น การเลือกตั้งนั้น ถ้าอย่าเป็นบุคคลคนใดคนหนึ่งเลือกได้จะดี เพราะจะป้องกันไม่ให้มีเสียงได้ว่าเลือกพวกพ้อง เพราะฉะนั้นจำต้องให้ประชาชนเลือก หรือให้บุคคลซึ่งเรียกว่ามีความรู้ "Intelligent-sia" เลือก โดยกำหนดเอาการศึกษา หรือถ้าจะให้ง่ายที่สุดก็ให้บุคคลที่ข้าราชการ หรือเคยเป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้เลือก เพราะบุคคลที่ได้เป็นข้าราชการสัญญาบัตรโดยมากเป็นผู้ที่มีความรู้และเคยชินกับการงาน จะเรียกว่าเป็น "Intelligent-

sia” ของประเทศสยามก็เห็นจะไม่สู้ผิดนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าหนทางนี้เป็นทางตัดข้อคฤหาและความไม่พอใจได้ แต่วิธีการจะเป็นอย่างไรนั้นก็ตาม แล้วแต่ใครจะมีปัญญาหาทาง ถ้ามีทางดีกว่านี้ ข้าพเจ้าก็จะยินดีรับ ขอแต่ให้พ้นไปจากคำติเตียนว่าเป็นการ “ตั้งพวก” เพื่อยึดอำนาจไว้ให้จงได้ เป็นการผิดหลักผิดทางของลัทธิ “democracy” โดยแท้

การเปลี่ยนแปลงอันนี้ อาจมีการเถียงว่า “รอเอาไว้จนหมดชีวิตของสภาฯ นี้เสียก่อนเถิด จะได้เปลี่ยนพร้อมๆ กับสมาชิกประเภทที่ ๑” ข้าพเจ้าเกรงว่าถ้ารอไปก็ไม่ได้แก้ไข และจะต้องรอไปอีกเกือบ ๓ ปี ความไม่พอใจของคนก็ไม่หมดสิ้นคงกรุ่นอยู่เรื่อย และเมื่อครบกำหนดก็อาจมีการผิดเพี้ยนกันไปอีกเรื่อยๆ ถ้าเห็นว่าสมควรเปลี่ยน เพราะเป็นเหตุให้เกิดความไม่พอใจขึ้นจริงๆ ก็ควรเปลี่ยนเสียเดี๋ยวนี้ทีเดียว จะได้เห็นความหวังดีของคณะผู้ก่อการโดยชัดเจน เมื่อคณะผู้ก่อการได้ประกาศว่าจะขอพระราชทานให้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้น คนไทยที่มีความรู้ย่อมโหมทนาทั่วไป แต่เมื่อกลายเป็นยึดอำนาจกันเฉยๆ ไม่ได้ทำให้มีเสรีภาพในการเมืองมากขึ้น ก็กลายเป็นของขมขื่นกลืนไม่ลง เพราะผลร้ายของการปกครองแบบ “absolute” มิได้เสื่อมคลาย เป็นแต่เปลี่ยนตัวเปลี่ยนคณะกันเท่านั้น เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้

ไม่พอใจและปิดปากผู้ที่กล่าวร้ายรัฐบาล สมบูรณาญาสิทธิราชของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมาก เพราะเคยชินมาแต่ปู่ย่าตายาย แต่สมบูรณาญาสิทธิราชของคณะ ย่อมไม่มีใครนับถือ มีแต่ต้องทนไป เพราะกลัวอาชญาและกลัวระดมและปั่นกล นำกลัวว่าความไม่พอใจจะมีอยู่เรื่อยไป ข้าพเจ้าต้องขอให้แก้ไข

ข้าพเจ้าได้พูดไว้นานแล้ว ว่าข้าพเจ้ายอมสละอำนาจของข้าพเจ้าให้แก่ราษฎรทั้งปวง แต่ไม่สมัครที่จะสละอำนาจให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะใดคณะ ๑ เว้นแต่จะรู้แน่ว่าเป็นความประสงค์ของประชาชนอันแท้จริงเท่านั้น

๒. เนื่องจากเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรของเรายังไม่เป็นสภาที่มีผู้แทนซึ่งราษฎรเลือกทั้งสิ้นเอง จึงมีผู้คิดเห็นว่ามาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญนั้นยังไม่เหมาะ เพราะพระราชบัญญัติใด ๆ ที่พระมหากษัตริย์ทรงคัดค้าน สภาฯ อาจยืนยันให้เป็นไปตามเดิมได้โดยความเห็นข้างมากแม้แต่เสียงเดียว (Simple majority) ตามธรรมดากฎหมายหรือนโยบายใด ๆ ที่พระมหากษัตริย์จะทรงคัดค้านนั้น คงจะต้องเป็นเรื่องสำคัญมากและเกี่ยวกับการได้เสียของประชาชนหรือหลักการอันสำคัญอย่างใดอย่าง ๑ เพราะฉะนั้นจึงเห็นกันว่าก่อนที่จะให้สภาฯ ลงล้างคำคัดค้านของประมุขของชาติได้ ควรจะต้องให้ปรากฏแน่ชัดว่าราษฎรมีความเห็นด้วยนโยบายหรือกฎหมายนั้นจริงๆ ในประเทศต่างๆ ย่อมใช้วิธี

การต่าง ๆ กัน เพื่อสอบความเห็นของราษฎร อย่างที่ในประเทศ
 สวิสส์มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (Plebiscite) ในประเทศ
 อื่น ๆ อาจใช้วิธียุบสภาให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ และโดยมากนั้น
 ถ้าให้โอกาสให้ประมุขของประเทศคัดค้าน (Veto) ได้แล้ว ก็
 มักจะต้องให้สภาลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ แล้ว
 จึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้ (ดูตัวอย่างสหภาพรัฐ
 อเมริกา) ในประเทศสยามก็เช่นเดียวกัน มีผู้เห็นควรให้มี
 เสียงข้างมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ เพื่อลบล้างคำคัดค้านของพระ
 มหาคษัตริย์จึงจะควร การนับเอาเสียงข้างมากเฉยๆ (Simple
 majority) เช่นที่เป็นอยู่นี้ เท่ากับไม่ได้ถวายพระราชอำนาจใน
 ทางคัดค้านเลย และเมื่อสภาฯ มีสมาชิกซึ่งรัฐบาลเลือกตั้งตนเอง
 ถึงครึ่งหนึ่งเช่นนั้น แปลว่าสภาฯ อาจลบล้างคำคัดค้านของพระมหา
 กษัตริย์ได้โดยเสียงของสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจริงๆ เพียง
 ๑ เสียง ซึ่งแปลว่าสภาฯ อาจสนับสนุนนโยบายซึ่งราษฎรไม่ได้
 เห็นด้วยจริงๆ หรือไม่ต้องการเลยจนนึกเดียว ถ้าจะให้เห็นว่า
 เอาเสียงราษฎรเป็นใหญ่จริงๆ จะต้องให้มีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔
 เพื่อลบล้างคำคัดค้านจึงจะควร แปลว่าอย่างน้อยต้องมีเสียง
 สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งจริงๆ ครึ่งหนึ่งเห็นด้วยกับการลบล้างนั้น
 โดยเหตุเหล่านี้ข้าพเจ้าเห็นควรแก้รัฐธรรมนูญในข้อนี้ ให้
 เป็นว่า “ถ้าและสภาฯ ลงมติตามเดิมโดยมีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔

ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด” ฯลฯ หรือจะเต็มข้อความให้ได้ผล
เช่นนั้นลงไปใน “บทตะเพาะกาล” ก็ได้ คือถ้าเลิกใช้บทตะเพาะ
กาลเมื่อไร ก็ให้เลิกข้อความนั้นได้ เพราะถ้าสภาเป็นสภาที่
ราษฎรเลือกเองทั้งหมดแล้ว ข้อรังเกียจตามที่กล่าวแล้วข้างบน
ย่อมหมดไป ถึงกระนั้นก็ดีการเห็นชอบการออกกฎหมายหรือ
ดำเนินนโยบายนั้นก็ยังคงมีอยู่อย่างใดอย่าง ๑ แม้ในประเทศ
อื่นๆ เขาก็เห็นความจำเป็นจึงมีสภาสูง (Senate) เพื่อเห็นชอบ
เป็นต้น โดยตะเพาะในประเทศสยามเรายังไม่คุ้นเคยแก่วิธีการ
ปกครองอย่างใหม่นี้ ทำให้รู้สึกความจำเป็นในข้อนี้มากขึ้น

การที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มีการเปลี่ยนแปลงในข้อนี้ ไม่ใช่
เพราะข้าพเจ้าต้องการอำนาจ เพราะข้าพเจ้าเบื่อหน่ายต่อการ
เมืองเต็มที่ ร้องขอให้แก้ก็เพราะข้อนี้เป็นข้อที่ทำให้คนไม่
พอใจในรัฐธรรมนูญตามที่เป็นอย่างนี้ นอกจากนั้นข้าพเจ้ารู้สึกว่า
ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ต้องรับบาปรับความขัดทอดและรับผิดชอบโดยไม่มี
อำนาจเลย จะเห็นว่าการกระทำของรัฐบาลหรือของสภาฯ มิ
ได้เลย แต่ถ้ารัฐบาลทำอะไรที่ไม่ถูกใจคน ข้าพเจ้าก็ถูกติเตียน
ว่า “ทำไมปล่อยให้ทำไปได้ ทำไมไม่ห้าม” ซึ่งเป็นของที่น่า
รำคาญเต็มทน และบางครั้งหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนรัฐบาลก็
ชอบพูดขัดทอดด้วย เช่นว่า “ทรงเห็นด้วยและทรงยอมแล้ว”
และเมื่อคัดค้านให้เป็นผลจริงๆ ไม่ได้แล้ว ยังขัดทอดกันอยู่

อย่างนี้ ก็เป็นการหนักมือมาก

ถ้าไม่อยากจะถวายเป็นอานาจในการคัดค้านแก่พระมหากษัตริย์ให้มากขึ้น จะเปลี่ยนว่าถ้าพระมหากษัตริย์ทรงคัดค้านกฎหมายใด ๆ แล้ว ต้องให้มีการเลือกตั้งกันใหม่ แล้วเปลี่ยนวิธีเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ หรือกำหนดวิธีการให้ราษฎรออกเสียงโดยตรงก็ดีเหมือนกัน แต่ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างเดิมนั้น ย่อมมีเสียงอยู่ได้เสมอว่าการปกครองตามที่เป็นอยู่เดิมนั้น เป็นลัทธิเผด็จการทางอ้อมๆ ไม่ใช่ “democracy” จริงๆ เลย

๓. ใน ๒ ข้อแรกนั้น ข้าพเจ้าได้ขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งอาจกล่าวกันได้ว่าไม่เป็นการสมควรก็ได้ เพราะข้าพเจ้าได้ยินยอมลงนามในรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามนั้น แต่ที่จริงนั้นข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยมาแต่ต้น และได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็นผลจึงได้จำใจยอมไป มาบัดนี้มีโอกาสที่จะพูดอีกครั้ง ๑ จึงได้พูดไปตามใจคิด ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรทำอะไรครึ่งๆ กลางๆ ถ้าจะดำเนินการปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญก็ควรจะทำกันจริงๆ หรือถ้าเห็นว่ายังไม่เหมาะเวลาจะทำกันอย่างอื่นก็ควรทำกันจริงๆ เหมือนกัน ไม่ใช่บุชารัฐธรรมนูญแต่ก็ไม่ทำตามหลักการกันจริงๆ ทำอะไรครึ่งๆ กลางๆ ข้าพเจ้าไม่ชอบ

ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจะขอให้รัฐบาล ทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือ ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญ

ก. ให้เสรีภาพในการพูดการเขียนการโฆษณาจริงๆ

ตามที่เป็นมาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่พอใจของรัฐบาลก็ถูกปิด และหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลต้องเลิกพิมพ์ เช่นหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เป็นต้น ต่อไปขอให้อนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นได้จริงๆ และให้ตีขมนโยบายของรัฐบาลได้จริงๆ จะถูกปิดได้ต่อเมื่อขยงให้เกิดการจลาจลอย่างชัดๆ เท่านั้น เมื่อครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพกว่าเดี๋ยวนี้เป็นอันมาก

ขอให้เลิกการจับกุมราษฎรโดยหาว่า “กล่าวร้ายรัฐบาล” เวลานี้ต้องระวังปากระวังคอกันเต็มที่ โดยกลัวสิ่งที่เรียกว่า “โฆษฐภัย”

เสรีภาพในข้อ ก. นี้ย่อมต้องอยู่ภายในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ นั่นเป็นขอบเขตที่ควรวางไว้ได้

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้ง

สมาคม

ในเวลานี้ยังตั้งสมาคมการเมืองไม่ได้ ควรอนุญาตให้ตั้งได้ถ้าวัตถุประสงค์ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และต้องไม่ให้ทหารบกทหารเรือและตำรวจประจำการ เป็นสมาชิกสมาคมการเมือง

การประชุมนั้นเคยมีเรื่องแปลกๆ เช่นบุคคลบางจำพวกจะชวนเพื่อนฝูงไปเลี้ยงอาหารกัน ก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูก

ห้าม จนเป็นการเกรงกลัวกันมาก เป็นการตัดเสรีภาพและตัด
 ความสุขของประชาชนบางจำพวก เห็นว่าควรเลิกการกระทำ
 ษะนี้คน

๔. ขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เพราะ
 พระราชบัญญัตินี้ มีวิธีการที่ขัดกับหลักเสรีภาพในร่างกายของ
 ประชาชน เช่นบุคคลอาจถูกจับกุม เพราะมีข้อหาว่าคิดจะทำลาย
 รัฐธรรมนูญแล้วถูกนำตัวขึ้นให้คณะกรรมการที่ไม่ใช่ศาลพิจารณา
 และกรรมการนั้นอาจสั่งให้เนรเทศบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ในที่อันมี
 เขตต์จำกัด การกระทำเช่นนี้เป็นการตัดสิทธิของพลเมืองใน
 การที่จะต่อสู้ข้อหาของเจ้าหน้าที่ ถ้ามีเหตุที่จะต้องชำระควรรชำระ
 โดยเปิดเผย ในศาลหลวง ให้โอกาสให้จำเลยมีทนายว่าความ
 และต่อสู้ความได้เต็มที่ ไม่ใช่ตัดสินกันอย่างงูบงิบ ซึ่งทำให้
 เห็นว่ารัฐบาลอาจขาดความยุติธรรม เป็นการกดขี่อย่างร้ายแรง
 ข้อความต่างๆ ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัตินี้ จะคงใช้ต่อไป
 ก็ได้ แต่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมาย
 ลักษณะอาชญา และจะคงใช้วิธีลงโทษให้ไปอยู่ในเขตต์พื้นที่
 จำกัดก็ได้ แต่การพิจารณาคดี ขอให้เป็นไปในศาลหลวงเหมือน
 คดีษะชนิดอื่นๆ

๕. ข้าพเจ้าเชื่อว่า ความสงบราบคาบในบ้านเมืองจะมีมาก
 ขึ้น ถ้าหากได้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองที่ต้องถูกกักขัง

จำจองหรือถูกลงโทษด้วยวิธีอื่น ๆ อยู่ในเวลานี้ ถ้ายังไม่ปล่อย นักโทษการเมืองกันเสียบ้าง คงจะมีผู้ที่คิดจะยึดอำนาจเพื่อให้ พวกนักโทษเหล่านั้นได้พ้นจากทุกขเวทนา ยิ่งทิ้งไว้นานไปก็จะต้องจับขังกันเป็นจำนวนมากขึ้นทุกที เพราะฉะนั้นขอให้มีการ ให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองดังต่อไปนี้

ก. นักโทษประหารชีวิต ให้เปลี่ยนเป็นเนรเทศไปอยู่ในที่ จำกัดตามแต่จะกำหนด ให้เป็นเวลา ๑๐ ปี (เอาบุตรภรรยาไปอยู่ ด้วยได้)

ข. นักโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้ลดโทษเป็นอย่างเดียวกับ ข้างบนนี้ แต่ให้กำหนดเพียง ๕ ปี

ทั้ง ๒ ประเภทนี้ ถ้าผู้ใดเจ็บป่วย และนายแพทย์อันมีชื่อเสียงแนะนำให้รักษาตัวที่ใด ๆ แล้ว ขอให้ผ่อนผันให้รักษาตัว ได้ตามคำแนะนำของนายแพทย์

ค. นักโทษอื่น ๆ ที่มีโทษต่ำกว่าที่กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าประเภทใด และไม่ว่าถูกจับกุมไปในคราวใด ถ้าเนื่องจากโทษการเมือง ให้พ้นโทษไปทั้งสิ้น

๖. ข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการโดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีความผิดทางการเมืองก็ดี หรือที่ถูกหาว่า "กล่าวร้ายรัฐบาล" ถูก ลงโทษและพ้นโทษไปแล้วก็ดี แต่ถูกตัดสิทธิในการที่จะรับเบี้ย บำเหน็จบำนาญ ขอให้เขาได้กลับได้รับบำเหน็จบำนาญตามที่เขา

มีเกณฑ์จะได้ในวันที่ถูกปลดนั้น พวกข้าราชการที่ถูกปลดโดยเหตุข้างต้นนี้ อาจมีใจแค้นเคืองรัฐบาลมาก และถ้าต้องอดอยากเพิ่มขึ้นอีกด้วย ก็อาจมีความคิดในทางไม่ดีได้มาก ควรตัดทางไม่สงบโดยเหตุนี้เสีย โดยให้เขามีอะไรกินบ้าง

ครอบครัวของข้าราชการที่ต้องถูกลงโทษในการเมือง เห็นจะมีหลายร้อยหลายพัน ในระหว่าง ๒ ปีที่แล้วมานี้ ควรจะมีใจถูกรุณบ้าง เพราะคนเราก็มักต้องด้วยกันทั้งนั้น

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับ "การกบฏ" ครั้งใด ๆ ก็ตาม และที่กำลังจะฟ้อง หรือดำริจะฟ้องร้องต่อไป ขอให้จัดการฟ้องร้องจับกุมเสียในคราวที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้มีโทษผิดทางการเมืองในคราวนี้ เพื่อล้างกันเสียที่ หนึ่งเพื่อทำให้ข้าราชการหมดความร้อนใจร้อนตัว เรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อจะฟ้องร้องควรทำลายกันเสียในคราวนี้ ตั้งต้นกันใหม่ให้ขาว

๘. ขอให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ให้คำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ข้าพเจ้าว่า จะไม่ตัดกำลังและตั้งงบประมาณของทหารรักษาวังให้น้อยกว่าเท่าที่มีอยู่ในเวลานี้ เว้นแต่ข้าพเจ้าจะขอร้องเอง และจะคงให้ทหารรักษาวังอยู่ในฐานะที่เป็นอยู่ณบัดนี้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ขอให้รัฐบาลจ่ายอาวุธและลูกกระสุนให้แก่กองร้อยกองพันในกรมทหารรักษาวัง ให้มีเท่ากับกองร้อยกองพันทหารราบอื่น ๆ

ในการที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มีการรักษาไว้ตามเดิมนี้ ก็
 เพราะที่บ้านเมืองยังอยู่ในเขตต์เปลี่ยนแปลง ยังไม่มีอะไรแน่นอน
 นอน ความคิดความเห็นของคนและคณะต่างๆ ยังพลุกพล่าน
 เต็มที่ จึงอยากให้กรมทหารที่พอจะควบคุมมิให้ยุ่งเหยิงในการ
 เมืองได้ เอาไว้รักษาพระราชวัง และรักษาพระองค์โดยใกล้ชิด
 เท่านั้น เพื่อเป็นการอุ่นใจสำหรับข้าพเจ้าเองและเจ้านายพอ
 สมควร

ถ้าหากเหตุการณ์ในบ้านเมืองสงบเรียบร้อย และการ
 ปกครองแบบรัฐธรรมนูญเข้าสู่ฐานะปกติ และประชาชนเคยชิน
 และเข้าใจในวิธีการปกครองแบบใหม่นี้ดีแล้ว ก็อาจเปลี่ยนแปลง
 ฐานะของกรมทหารนี้ไปได้บ้าง ตามแต่จะเห็นสมควรใน
 เวลานั้น

ข้อใจต่างๆ นี้ ถ้ารัฐบาลตกลงจะรับรองแล้ว ขอให้เสนอ
 สภาฯ ให้ลงมติรับรองด้วยทุกข้อ

ข้อใจต่างๆ นี้ ต้องให้ข้าพเจ้าพอใจว่าได้จัดการให้เป็นไป
 ตามที่ร้องขอจริงๆ แล้ว ข้าพเจ้าจึงจะกลับเข้าไปประเทศสยาม

(สำเนา)

ที่ จ. ๘๗๘๖/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง ตอบพระราชบัญญัติกตั้งวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียบ เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ

ด้วยตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชบัญญัติกตั้งวันที่ ๒๖ ธันวาคม ศกนี้ เรื่องเกี่ยวกับการครองราชสมบัตินั้น ข้าพเจ้าได้นำเสนองานคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้ท่านกราบบังคมทูลชี้แจงตอบพระราชบัญญัติกตั้งกล่าวแล้ว ตามนัยแห่งบันทึกที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ และเมื่อมีพระราชกระแสรับสั่งมาประการใดแล้ว ขอท่านได้โปรดรายงานมายังข้าพเจ้าโดยด่วนด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

ข้อความทั่วไปในการทอพระราชบัณฑิตก

ก่อนที่จะได้ พระราชทาน พระราชบัณฑิต ๒๖
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ นายกรัฐมนตรีได้รับหนังสือจากอัคร
 ราชทูตสยาม ณ กรุงปารีส ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗
 กับพระราชบัณฑิต ๒ ระเบียบ ที่ได้พระราชทานให้แก่อัครราชทูต
 สยาม ณ กรุงปารีส เพื่อทรงใช้เป็นคนกลาง เพราะทรงปรารถนา
 การที่จะพระราชทานตรงมายังรัฐบาลนั้น จะหาทางไกลไกลกันยาก
 ในพระราชบัณฑิตฉบับที่ ๑ นั้น ได้ทรงขอร้อง

๑. ให้งดไม่ว่ากล่าวในคดีกบฏ สำหรับหม่อมเจ้าสุภัสวดี
 และนายทหารรักษาวัง
๒. งดการเลิกทหารรักษาวัง
๓. ให้งดการ เปลี่ยน แปลง รูป โครง ของ กระทรวงวังใหม่
 และตามพระราชบัณฑิตฉบับที่ ๒ ทรงขอร้อง
  ๑. ให้ยอมตามข้อขอร้อง ๓ ข้อในพระราชบัณฑิตฉบับที่ ๑
  ๒. ให้บุคคลต่างๆ ในรัฐบาลเลิกกล่าวร้ายทัมมการงาน
 ของพระราชวงศ์จักรี และของรัฐบาลเก่า และขอให้ปราบ
 ปราบผู้ที่ดูถูกพระราชวงศ์จักรีอย่างเข้มงวด
  ๓. แสดงความเคารพนับถือในองค์พระมหากษัตริย์โดยชัดเจน
  ๔. พยายามระงับความไม่สงบต่างๆ โดยตัดต้นไฟคือ

ก. ไม่ดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบโซซะลีสต์อย่างแรง

ข. ลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมือง

ในเรื่องงดไม่ว่ากล่าวหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์และนายทหารรักษา
วังนั้น รัฐบาลได้จัดการมาแล้ว ดังปรากฏในหนังสือเลขธิการ
คณะรัฐมนตรี ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง ที่ว. ๖๖๘๕/๒๔๗๗
ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗^๑ ข้อที่ทรงขอร้องอื่นๆ นั้น
รัฐบาลก็ได้จัดการตรงตามพระราชประสงค์อยู่แล้วแต่เดิม ส่วน
ในเรื่องลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมืองนั้น ก็อยู่ในความดำริ
ของรัฐบาลแล้ว

ครั้นอยู่ต่อมาก็โปรดเกล้าฯ ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
เชิญพระราชกระแสมาว่า จะทรงสละราชสมบัติโดยรู้สึกแน่
พระทัยว่า รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ปรารถนาประณอม
ต่อพระองค์ พอใจที่จะขัดพระราชดำริเสียทุกอย่างดังปรากฏใน
หนังสือที่ ๖/๕๘ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรีจึงได้กราบทูลตอบผู้สำเร็จราชการตามหนังสือ
ที่ ก. ๖๕๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ขอ
พระราชทานทราบพระราชประสงค์เป็นข้อๆ ไป และแสดงความ
จงรักภักดีซื่อสัตย์สุจริตต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
ในคราวเดียวกันได้โทรเลขถึงอัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีสว่า
ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอร้อง ๓ ข้อในพระราช

๑. ดูหน้า ๑๘๓

บันทึกนั้น รัฐบาลพร้อมที่จะปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ต่อมา ผู้สำเร็จราชการมีลายพระหัตถ์ถึงนายกรัฐมนตรี (หนังสือที่ ๗/๕๕ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗) นำส่งพระราชโอรสเลขทรง ข้องพระราชหฤทัยในพระราชบัญญัติที่ได้ทรงไว้ไว้ และได้มีข้อความเติมในพระราชโอรสเลขว่า ถ้าคดีพระพิบูลย์ไอสวรรยนั้น กรมพระคลังข้างที่แพ้แล้วก็จะทรงสละราชสมบัติเช่นเดียวกัน

ต่อมาพระองค์ได้ทรงแพร่ข่าวในประเทศอังกฤษว่าจะทรงสละพระราชสมบัติ คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติส่งผู้แทนไปเฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาท และพร้อมที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ในพระราชบันทึกเดิม นอกจากเรื่องเกี่ยวแก่อำนาจตุลาการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีจะส่งศาลมิได้ เพราะเป็นการผิดต่อรัฐธรรมนูญ แล้วจะทำให้ต่างประเทศขาดความไว้วางใจในศาล ซึ่งกระทบถึงสัญญาทางพระราชไมตรีโดยทั่วไป

เมื่อมีพระราชบันทึกขึ้นมาใหม่เช่นนั้น จึงเห็นได้ว่าตามพระราชบันทึกใหม่เป็นข้อความที่ได้ทรงขอเพิ่มเติมขึ้นจากพระราชบันทึก ที่ได้พระราชทานมาก่อนที่แสดงพระราชประสงค์สละราชสมบัติ ย่อมจะเป็นข้อที่ทรงสังเกตเห็นในภายหลัง แม้กระนั้นก็ดี รัฐบาลสามารถที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ได้ภายในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ นอกจากข้อความบางประการที่ทรงเข้าพระราชหฤทัยผิด จึงเห็นสมควรที่จะตอบทูลชี้แจงไปให้เข้าพระราชหฤทัย

ข้อสังเกตทั่วไปในพระราชบัญญัติฉบับที่ ๓

พระราชบัญญัติฉบับที่ ๓ นี้เกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญ เป็นส่วน
ใหญ่ คือมีข้อความที่ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะจะ
ทรงกล่าวได้ว่า ได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็นผลจึง
ได้จำยอมไปนั้น

ข้อนี้รัฐบาลรู้สึกเสียใจและประหลาดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะ
การร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้
แถลงต่อสภาฯ ว่า ได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอด
เวลา จนถึงได้นำต้นร่างไปขอให้ทรงแก้ไข ข้อใดที่ทรงขอให้
แก้ไข คณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ปฏิบัติตาม ดัง
ปรากฏในคำแถลงของพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งเป็นประธาน
อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามว่า

ฯลฯ

ฯลฯ

ฯลฯ

“อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระรัฐธรรมนูญนี้
อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จน
ถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอดในร่างที่
เสนอมานี้ได้ทุกอย่าง ๑ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการ
แล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรง
เห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้นเป็น
ที่พอพระราชหฤทัยมาก.....”

๑๑๑

๑๑๑

๑๑๑

(ดูหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๗๖ หน้า ๓๕๕-๓๖๐)

นอกจากนี้ยังได้ยื่นจากคำบอกเล่าของผู้ที่ได้ไปเฝ้าทูลละออง
 ซูล์พระบาทว่า ได้ทรงพอพระราชหฤทัยในรัฐธรรมนูญนั้นมาก
 จึงเชื่อว่า ได้เป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงมิได้ปรากฏว่า
 ได้ทรงปฏิบัติกรอย่างใดที่จะค้ำรัฐธรรมนูญนั้น ครั้นมาบัดนี้
 ปรากฏขึ้นว่ามีข้อความบางอย่างที่ยังทรงข้องพระราชหฤทัยอยู่อีก
 ก็จริงอยู่ แต่เห็นว่าเป็นเรื่องซึ่งเข้าพระราชหฤทัยผิด ความจริง
 ในทางปฏิบัตินั้น นับว่าได้เป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการ
 แล้วโดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ อันจะทำให้เสียความศักดิ์สิทธิ์ไป
 โดยไม่จำเป็น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. ในเรื่องวิธีการเลือกตั้งของสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น รัฐบาล
 ได้กระทำตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งได้
 ประกาศก่อนมีการฉลองรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ร่างพระราช
 บัญญัติฉบับนี้เมื่อก่อนที่จะได้นำขึ้นสู่สภาฯ ประธานอนุกรรมการ
 คือพระยามโนปกรณนิติธาดา ก็ได้้นำร่างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
 ทำการติดต่อกับพระมหากษัตริย์ พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้
 นำมาแจ้งต่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า ในหลวงทรงโปรด
 ปรานร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มาก และรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราช

หตุทัย จะไม่ทรงขอแก้ไขแต่ตัวอักษรแต่ตัวเดียว อันที่จริง
 วิธีการเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
 พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เนื่องจากที่ได้ทรงพระราชปรารภในขณะร่าง
 รัฐธรรมนูญอยู่ว่า การที่จะให้ผู้ที่สมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิก
 ประเภทที่ ๑ ต้องได้รับความเห็นชอบ (Approval) ของผู้ที่เป็น
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสมัยที่ ๑ ตามวิธีการในรัฐธรรมนูญ
 ชั่วคราวนั้นทรงเห็นว่าไม่เหมาะ เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ พระ
 มหาคษัตริย์ทรงตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาถึงครั้งหนึ่งแล้ว ควรให้
 สมาชิกประเภทที่ ๑ นั้นสมัครได้โดยไม่ต้องมี Approval ดังนั้น
 อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ก็ได้ยอมปฏิบัติตามพระราชประสงค์
 ไม่ปรากฏเลยว่าได้ทรงขอร้องให้วางวิธีการเลือกคัดสมาชิกประเภท
 ที่ ๒ โดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

ครั้นเมื่อทรงพระราชปรารภมิให้มีคณะกรรมการเมือง และให้
 เลิกคณะราษฎรตามพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๓๑ มกราคม
 พ.ศ. ๒๔๗๕ (ภายหลังฉลองรัฐธรรมนูญ) จึงได้ทรงพระราช
 ปรารภที่จะให้เลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทั่วไป คือ
 ทรงหมายถึงข้าราชการชั้นสัญญาบัตรตามที่ปรากฏในพระราชบันทึก
 รัฐบาลได้คำนึงถึงพระราชปรารภในข้อนี้ ฉะนั้นก่อนที่จะขอให้
 ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกา ตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒
 รัฐมนตรีหลายนายจึงได้นำรายชื่อไปทูลเกล้า ฯ ถวาย เพื่อทรง

พระราชดำริ แต่มีได้ทรงทักท้วงประการใด และได้ทรงลงพระ
 ประทานใบบัญชีให้ที่เดี๋ยวนั้น ในการเลือกตั้งนั้นแล้ว รัฐบาลก็มีได้เลือกแต่
 ผู้ก่อการเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในจำนวนสมาชิกประเภทที่สอง ๘๘
 คนนั้นมีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน และในส่วนตัวบุคคลก็ได้คัดเลือก
 เอาบุคคลที่เป็นชนสัญชาติไทย จะมีที่ไม่ใช่สัญชาติไทยอยู่หนึ่งคน
 คือนายมังกรสามเสน แต่ผู้ซึ่งเคยได้รับราชการในตำแหน่งยกกระ
 บัตรเมืองมาแล้ว ซึ่งพอจะเทียบได้กับชนสัญชาติไทย ส่วนวิธีการ
 ที่จะให้ข้าราชการสัญชาติไทยเป็นผู้เลือกผู้แทนของตนนั้น เห็นว่า
 อาจทำให้ข้าราชการประจำแบ่งแยกออกเป็นพรรคพวก เพื่อทำการ
 เมืองเช่นนั้นก็ได้ ซึ่งจักไม่เป็นผลอันพึงปรารถนาในทางราชการ
 กลับอาจมีผลอันไม่พึงปรารถนายิ่งขึ้นไปกว่าที่จะใช้วิธีการแต่งตั้ง
 โดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

อันที่จริงเรื่องที่เคยเป็นมาในขณะที่ยังมีสมาชิกแต่ประเภท
 เดียวนั้น เมื่อทรงรังเกียจผู้ใด เมื่อทราบในพระราชอัธยาศัยแล้ว
 ผู้นั้นก็ได้ลาออกจากสมาชิกภาพไปแล้วหลายนาย

อนึ่งที่ว่ากบฏหาพวกได้มากเพราะหีบขบเอาการตั้งสมาชิก
 ประเภทที่ ๒ ขึ้นอันนั้น ข้อนั้นเห็นว่าการที่พวกกบฏหาพวกได้มาก
 นั้น เพราะใช้วิธีหลอกลวง ตั้งปรากฏในสำนวนต่างๆ ที่ศาล
 พิเศษแล้ว

๒. ตามที่ทรงมีพระราชดำริจะให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

และทรงกล่าวถึงวิธีต่างๆ นั้น เห็นว่าวิธีอย่างประเทศสวิสซึ่งให้มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (Plediscite) นั้น จะนำมาใช้ในประเศสยามในเวลานี้ยังไม่ถนัด เพราะการศึกษาของเรายังไม่แพร่หลาย และราษฎรยังไม่สันทัดเคยชินต่อการปกครองระบอบนี้ จึงควรงดวิธีนี้ไว้ก่อน

ส่วนวิธีให้สภาฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ จึงจะลงมติเสียงคัดค้านของประมุขได้นั้น ในเรื่องนี้เป็นเรื่องของสภาฯ ส่วนทางรัฐบาลนั้นเห็นว่า ในทางปฏิบัติที่เป็นมาแล้วสำหรับพระราชบัญญัติที่ทรงคัดค้านนั้น บรรดาสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีและเลขาธิการรัฐมนตรีทั้งหมด ตลอดจนผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ บางคนที่ไม่ไปประชุมก็ยังไม่ลงมติ (Abstention) เสีย ดังนั้นจะได้จากผลแห่งการลงมติ คือ

ก. โหวตพระราชบัญญัติอากรมฤตก สมาชิกมาประชุม ๑๓๖ (ประเภทที่หนึ่ง ๗๖ นาย ประเภทที่สอง ๖๐ นาย) นิ่งไม่ออกเสียง ๑๒ เสียง ที่ออก ๑๒๔ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๘๘ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๕

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญา สมาชิกมาประชุม ๑๔๐ (ประเภทที่หนึ่ง ๗๔ ประเภทที่สอง ๖๖) นิ่งไม่ออกเสียง ๒๘ เสียง ที่ออก ๑๑๑ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๗๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๖

เมื่อตามผลแห่งการปฏิบัติที่แล้งมาได้เป็นดังที่ได้กราบบังคม
ทูลมาแล้ว จึงเห็นว่า การที่จะแก้ไขไปในการทำงานนั้น ก็จะได้ประ
โยชน์เท่าใดนัก ผลที่จะพึงได้รับจากการแก้ไขไม่คุ้มกับที่จะทำให้
รัฐธรรมนูญเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์

ยังคงเหลืออยู่กวีหนึ่งตามที่ได้ทรงรับสั่ง คือ วิชชุบสภาฯ
ให้เลิกตั้งกันขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นวิธที่อาจกระทำได้โดยไม่ต้อง
แก้รัฐธรรมนูญ คือ โดยอาศัยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕
ในเรื่องนี้ก็ได้พิจารณาตามพระราชกระแส สำหรับร่างพระราช
บัญญัติที่ได้ทรงคัดค้านก่อน ๆ แล้ว แต่เห็นว่า การที่จะยุบสภาฯ
นั้นยังไม่สมควร เพราะความจำเป็นยังไม่ปรากฏ และจะทำให้เป็น
การเปลืองพระราชทรัพย์โดยใช่เหตุ เพราะร่างพระราชบัญญัติ
ที่ ๒ นั้น เป็นเรื่องที่รัฐบาลอาจทำความพอพระราชหฤทัยให้
ตามข้อที่ทรงคัดค้านนั้นได้ แต่ในกาลต่อไปเพื่อที่จะไม่ต้องแก้
รัฐธรรมนูญ จะโปรดให้ใช้วิชชุบสภาฯ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติ
ที่ทรง Veto ก็ย่อมจะทรงทำได้โดยโปรดเกล้าฯ แจงพระราชประ
สงค์ในการยุบสภาฯ มาในพระราชหัตถเลขาที่ทรงคัดค้านนั้น ด้วย
เมื่อมีวิธการที่จะกระทำได้โดยมิต้องแก้รัฐธรรมนูญเช่นนั้น
แล้ว จึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแก้มาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญนี้
เพื่อยังความถาวรให้เกิดแก่รัฐธรรมนูญนี้จริง ๆ เพราะเมื่อสิ้น
ระยะเวลาเฉพาะกาลแล้ว รัฐธรรมนูญที่ได้พระราชทานก็จะ
เป็นหลักถาวรยั่งยืน

๓. ในข้อที่จะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือ ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริงๆ

ข้อนี้รัฐบาลรับรองได้แน่ เพราะได้มีพระราชบัญญัติการพิมพ์ใหม่เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์คำสั่งพนักงานการพิมพ์ได้อย่างเต็มที่ เป็นการเพิ่มสิทธิยิ่งกว่าพระราชบัญญัติเดิม

ตามที่ทรงยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์เดลิเมล์นั้น หนังสือพิมพ์เดลิเมล์ได้ขยับให้เกิดการจลาจลอย่างชัด จึงต้องถูกปิด การอุทธรณ์ได้วินิจฉัยขึ้นตามคำสั่งพนักงานการพิมพ์ และจะทรงเห็นได้ว่าตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เช่น นายหลุยส์ คีร์วัต และพระยาศราภัยพิพัฒน์ ได้เป็นกบฏอย่างชัดๆ นอกจากนี้เมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว รัฐบาลมิได้ปิดหนังสือพิมพ์ใดๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวังในการที่จะสอดส่องมิให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพในการกล่าวกระทบกระเทือนถึงพระองค์ ดังที่เป็นมาแล้ว ก็ได้จัดการปิดหรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด

อนึ่ง ในเรื่องกล่าวร้ายรัฐบาลนั้น ถ้าการกล่าวนั้นเป็นการกล่าวติชมตามธรรมดา ซึ่งไม่เป็นการผิดกฎหมายอาญาแล้ว ก็ไม่ทำการจับกุม นอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาญา ซึ่งต้องว่ากล่าวไปตามระเบียบเมือง

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้ง

สมาคม

ข้อนี้รัฐบาลยังข้องใจ และที่ยังมิได้อนุญาตให้มีพรรคการเมือง ก็เพราะคำนึงถึงพระราชหัตถเลขาที่ ๒/๑๒๘ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ว่าไม่ทรงโปรดให้มีคณะกรรมการเมือง และทรงให้เลิกคณะกรรมการในฐานะที่เป็นคณะกรรมการเมืองเสีย รัฐบาลในครั้งกระนั้นก็ได้ปฏิบัติตามแล้ว

ส่วนที่ทรงกล่าวว่ามีบุคคลบางจำพวกจะชวนเพื่อนฝูงมาเลี้ยงอาหารกันก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูกตำรวจห้าม ข้อนี้คงจะมีคนกราบบังคมทูลความเท็จ เพราะไม่เป็นความจริงเลย

๔. การที่ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้น เห็นว่า วิธีการตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีที่เบาที่สุด มีฉะนั้น ก็จะต้องตั้งศาลพิเศษ และศาลทหารกันขึ้นเสมอเหมือนดังในต่างประเทศ วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เป็นวิธีป้องกันไว้ก่อนแท้ เพราะถ้าจะรอให้มีการแก้ คือเมื่อมีกบฏขึ้นแล้วก็จะทำให้เสียชีวิตของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินไปโดยใช่เหตุ อนึ่งพระราชบัญญัตินี้ เป็นที่พอใจของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าทำลายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือมีจำเลยบางคนที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ได้ขอร้องให้พิจารณา ตามวิธีการของพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญตั้งเป็นต้น

๕. ในเรื่องลดโทษให้ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในเรื่องกบฏนั้น รัฐบาลได้ดำริไว้แล้วว่า เมื่อศาลพิเศษได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นทุกสำนวนแล้ว ก็จะได้พิจารณาเทียบกับตัวอย่างที่เคยมาแล้ว และพิจารณาถึงความผิดมากและน้อย และความเสียหายที่บุตรภรรยาของผู้ที่ต้องเสียชีวิตไปในการปราบกบฏนั้นด้วย เพื่อแสดงให้เห็นเจตนาดี รัฐบาลขออ้างว่าในชั้นหลังนี้ แม้ศาลพิเศษจะได้ตัดสินแล้วก็ดี รัฐบาลก็ได้สั่งให้งดการถอดบรรดาศักดิ์ไว้ก่อน เพราะจะพิจารณาถึงการลดโทษพร้อม ๆ กันกับสำนวนอื่น ๆ ซึ่งศาลพิเศษได้ตัดสินแล้ว (คำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำนวนมีจำนวน ๓๗ คน)

๖. ในเรื่องเบี้ยบ้านาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการ โดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีความผิดทางการเมืองนั้น เมื่อมีสิทธิตามเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเบี้ยบ้านาญแล้ว ก็ให้เบี้ยบ้านาญทุกคน ซึ่งต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุและเวลารับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่เป็นการทหารนั้น มีการได้เบี้ยหวัด เมื่อยังไม่เข้าเกณฑ์ได้เบี้ยบ้านาญ ก็ได้ให้เบี้ยหวัดไปหมดทุกคน

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยเกี่ยวข้องกับการกบฏนั้น เวลาได้สั่งให้งดการฟ้องร้องนานแล้ว ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่างคดีก็ต้องว่ากล่าวไปให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน และในไม่ช้าศาลพิเศษก็ควรจะตัดสินให้เสร็จสิ้นไป

ส่วนการที่จะให้ทำลายเรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวม เพื่อจะฟ้องร้องนั้นเห็นว่าจะทำลายเสียมิได้ เพราะเรื่องราวเหล่านั้นย่อมจะเกี่ยวข้องกับคดีอื่น ๆ

๘. ในเรื่องที่จะตัดกำลังและตัดงบประมาณของทหารรักษาวังนั้น เรื่องงบประมาณนี้เกี่ยวแก่สภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลไม่มีความขัดข้องประการใดในการที่จะคงให้มีทหารรักษาวังไว้ตามเดิม ในเรื่องที่จะขอให้ทหารรักษาวังมีอาวุธเหมือนทหารบกทุกอย่างนั้น เห็นว่าตามประเพณีที่เป็นมาแล้ว ทหารรักษาวังห้ามมีอาวุธเช่นนั้นไม่ ในต่างประเทศก็ดูจกกัน การที่จะเพิ่มอาวุธให้แก่ทหารรักษาวังเช่นนั้น มีข้อจะคำนึงถึงทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นจอมทัพอยู่แล้ว ตลอดจนตำรวจซึ่งมีความจงรักภักดีอาจจะรู้สึกโทมนัสว่า พระมหากษัตริย์ไม่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยก็เป็นได้

๙. ข้อความข้างบนนี้ เป็นข้อความประกอบการที่ผู้แทนของรัฐบาลจะกราบบังคมทูลพระกรุณา ในการชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อแก้ข้อที่ยังเข้าพระราชหฤทัยผิดอยู่ และในการหาเส้นทางที่จะจัดการให้เป็นที่พอพระราชหฤทัย ภายในขอบข่ายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้เสด็จกลับคืนพระนคร ตามความปรารถนาอันจริงใจของรัฐบาล ตลอดทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และอาณาประชาราษฎร์ด้วย

ป.ล. ส่วนข้อ ๕ ที่ส่งมาโดยหนังสือที่ ก.๓/๗๗ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่า “ขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติวางระเบียบการทุลเกล้าฯ ถวายฎีกาฯลฯ” นั้น ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ซึ่งได้คัดสำเนาส่งมาโดยหนังสือที่ จ. ๘๒๖๖/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้บัญญัติในเรื่องระเบียบการทุลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไว้แล้ว และได้ส่งสำเนาใหม่ หากว่าจะเพิ่มเติมจะศูนย์หายระหว่างทาง

๑๒๕

(สำเนา)

ส่วนตัว

กรุงปารีส

กับ

วันที่ ๒๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียนเจ้าคุณ

ผมได้รับพระราชทานบันทึกเมื่อวันที่ ๒๐ เดือนนี้แล้ว จึงได้เรียนเสนอมาทางเมล์อากาศ รวมเอกสาร ๓ ฉบับ

พระราชบันทึกนั้นทรงทำพระราชทานผมเป็นส่วนตัว หาได้เป็นทางราชการเท่าไร ที่ทรงทำเช่นนั้นก็เป็นเพราะว่าผมเองกราบบังคมทูลขอให้พระองค์ท่านทรง ไซ้ผม เป็น คนกลาง สำหรับพูดจาในเรื่องนี้ ดังที่ผมได้เรียนไว้แล้วในรายงานลับส่วนตัวฉบับก่อน ผมขอเรียนย้ำอีกว่า ในการที่ผมขอเป็นคนกลางนั้นก็เพราะรู้สึกว่าการออกจะร้ายแรง และถ้าทำการโต้ตอบกันทางราชการแล้ว จะหาทางไกล่เกลี่ยกันยากกว่า แล้วถ้าหากพลาดพลั้งประการใด มันก็จะแตกหักกันอย่างแรง เมื่อเจ้าคุณได้พิจารณาและปรึกษาหารือกับผู้ที่สมควรแล้ว และจะตอบประการใดก็ได้โปรดตอบมาทางผมเป็นการส่วนตัว เมื่อได้ตกลงกันประการใดแล้ว จึงควรจะจัดทำความตกลงกันเป็นทางราชการต่อไป

ส่วนตัวผม ๆ ขอแสดงความรู้สึกและความเห็นเรียนเจ้าคุณดังต่อไปนี้

๑. ในเรื่อง ม. จ. ศุภสวัสดิ์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัว ทรงยืนยันว่าท่านทรงใจเองเพื่อป้องกันพระองค์ท่านเพราะ
 ในเวลานั้นเหตุการณ์ยุ่งเหยิงกันไปทั้งนั้น ไม่ทรงทราบว่าผู้ใดจะ
 มีทางความคิดประการใด ถ้าไม่ทรงระวังตัวแล้ว ผู้คิดร้ายต่อรัฐ
 บาลหรือต่อพระองค์ท่านอาจจะจับพระองค์ท่านเป็น hostage ก็ได้
 ส่วนความเห็นหรือ หลักฐานที่รัฐบาลพึงมีเกี่ยวกับการกระทำของ
 หม่อมเจ้าองค์นี้ จะเป็นอย่างไรนั้น ผมก็ไม่ทราบ แต่ถึงกระนั้น
 ผมใคร่จะหาหนทางไกล่เกลี่ย เนื่องด้วย ม.จ. ศุภสวัสดิ์เป็นพระ
 ญาติที่ใกล้ชิดมาก และในขณะที่ผมไปเฝ้า ก็รู้สึกอย่างแน่ชัดว่า
 เรื่อง จ.ม. ศุภสวัสดิ์ เป็นเรื่อง ที่พระองค์ท่าน ทรงฝักใฝ่ มากอยู่
 เพราะทรงถือว่าเป็นเรื่องอันกระทบกระเทือนถึงพระองค์ ท่านโดย
 ตรง ดังนั้นแม้ว่ารัฐบาลถือว่าเป็นเรื่องเด็ดขาดจะปล่อยไปไม่ได้
 จริง ๆ แล้ว ก็เพียงให้พระองค์ท่านแนะนำให้หม่อมเจ้าองค์นี้ลา
 ออกเสีย และฝ่ายรัฐบาลก็จะไม่ยกขึ้นมากล่าวในคดีกบฏอีกต่อ
 ไปตามที่ทรงขอ

ผมได้มาสังเกตเห็นว่า ข้อที่ ๑ นั้นลักษณะสำคัญมากกว่า
 ๒ ข้อหลังในพระราชบัญญัติ และการไกล่เกลี่ยดังกล่าวนี้ก็พอที่
 จะทำกันไปได้โดยมีผลสำหรับทั้ง ๒ ฝ่าย

๒. การดำริเลิกทหารรักษาวัง ถ้าแม่ ม.จ. ศุภสวัสดิ์ไม่มี
 หน้าที่ประจำอยู่ในทหารรักษาวังดังกล่าวแล้ว ผมก็เชื่อว่ารัฐบาล
 คงจะไม่มีควมระแวงหรือเป็นห่วงเท่าใดนัก อนึ่งเรื่องนี้พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงขอให้ คมมีทหารรักษาวังอยู่ ตามรูปเดิม ในเวลาที่ไม่ปกติเช่นนั้น เมื่อปกติแล้ว จึงค่อยคิดเลิกภายหลัง ก็ได้

๓. การเปลี่ยนแปลงรูปโครงของกระทรวงวัง เรื่องนี้ก็เป็น เพียงข่าวลือ จะจริงเท็จมากน้อยเพียงไร ผมหาทราบไม่ แต่เท่า ที่ทรงขอว่า เมื่อรัฐบาลจะแต่งตั้งข้าราชการในราชสำนักนั้น ต้อง ได้รับคำยินยอมจากพระองค์ท่านเสียก่อน ผมก็เห็นว่าเป็นหลักที่ พอจะอนุโลมไปตามเหตุการณ์ได้

การที่ผมใคร่ ขอเสนอความเห็น อย่างอะลุ่มอะหล่วยมาตาม แนวที่กล่าวนี้ ก็มุ่งหมายอยู่อย่างเดียวกันว่า จะไม่ให้มีเรื่องแตกหัก ขึ้นในขณะนั้น เพราะปัญหาที่ทรงตั้งมานี้ก็ดูพอจะใกล้เคียงกัน ได้ ด้วยหากว่า ถ้าพระมหากษัตริย์เกิดมาลาออกในบัจจุบันนี้แล้ว ความยุ่งเหยิงก็มีแต่จะทวีมากขึ้น อันพึงจะนำมาแห่งภัยทั้งใน ภายในและจากภายนอกได้

ตลอดเวลาที่ผมได้เฝ้าในเรื่องนี้ทุก ๆ คราว ผมมีความรู้สึก ตามกระแสพระราชดำรัสว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีน้ำ พระทัยฝักใฝ่อยู่ในความเจริญ และความปลอดภัยของประเทศอยู่ อย่างเต็มที่ และเต็มพระทัยที่จะช่วยรัฐบาลให้ดำเนินกิจการของ บ้านเมืองให้ตลอดฝั่งไปโดยสวัสดิภาพ หากว่ายังคงทรงรู้สึกพระ ทายอยู่ว่า มีผู้สงสัยว่าพระองค์ ท่านมีพระราชประสงค์ จะเอา อำนาจ

คุณ และทำการโฆษณาใส่ร้ายต่อพระองค์ท่านจึงทำให้ทรงท้อพระ
ราชหฤทัย

อย่างไรก็ดี ถ้าแม่เจ้าคุณให้ผมพยายามกราบบังคมทูลใน
เรื่อง ม.จ. ศุภสวัสดิ์นั้นแล้ว ก็ขอได้โปรดโทรเลขมาให้ผมทราบ
เพื่อจะได้จัดหาโอกาสไปเฝ้าโดยพลัน.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง.

(ลงนาม) พระยาราชนิกูล

พระราชบันทึก ๑

ตามที่เสด็จเสด็จไปตั้งเมืองไทยว่า ฉันจะไม่กลับนั้น มีเหตุผลอยู่บ้าง เพราะได้พูดกันขึ้นในเรื่องนี้เนื่องจากที่ได้ทราบข่าวคราวบางอย่างจากกรุงเทพฯ ชาวต่าง ๆ มีดังนี้

๑. รัฐบาลขอปลด ม.จ. ศุภสวัสดิ์ และนายทหารรักษาวัง อื่นหลายนายออกจากตำแหน่ง โดยหาว่ามัวหมองเกี่ยวกับการกบฏ เรื่องนี้เป็นการผิดไปจากความตกลงที่ฉันได้ทำไว้กับพระยาพลฯ และพระยาพลฯ กับหลวงพิบูลฯ ได้รับคำไว้ว่าจะไม่ทำอะไรกับนายทหารเหล่านั้น การที่เปลี่ยนไปเช่นนี้เป็นการกลับคำและไม่เชื่อคำพูดของฉันที่ได้ยืนยันว่านายทหารเหล่านั้นไม่ได้ติดต่อกับบรรดา แต่ที่ได้ติดต่อกับพระยาสุรพันธ์ฯ และนายทหารที่เมืองเพชรบุรีจริง เพื่อเป็นการรักษาพระองค์ เรื่องนี้จำต้องขอให้รัฐบาลถอนคำขอปลดนายทหารเหล่านั้น และขอให้สัญญาว่าจะไม่รื้อฟื้นมาเอาโทษภายหลัง ถ้าไม่ยอมในข้อนี้ฉันเห็นว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อตัวฉันมาก เท่ากับหาว่าฉันอุกเหตุนับบรรดาทั้งอัน และถ้าเป็นเช่นนั้นฉันควรลาออก

๒. มีข่าวว่าจะให้เลิกทหารรักษาวัง เรื่องนี้ฉันได้ชี้แจงหลายครั้งแล้วว่ายังไม่ยอมไม่ได้ เพราะเหตุการณ์ในบ้านเมืองยังไม่ปกติ ถ้าเรียบร้อยอย่างแน่นอนแล้วจะเลิกหรือเปลี่ยนรูปไปบ้างก็ควร ในเวลานี้ภายในทหารบกทหารเรือยังมีแตกพวกแตก

เหล่านักอยู่บ้าน อาจตั้งขึ้นเมื่อไรก็ได้ ถ้าไม่มีทหารรักษาวัง
ฉันรู้สึกว่าจะไม่มีความปลอดภัยเสียเลย เพราะฉะนั้นในขณะนั้นต้อง
ขอให้คงมีทหารรักษาวังตามรูปเดิม และขอให้ยอมให้มีอาวุธพอ
สมควรทำการระงับรักษาได้ดีพอใช้ ทหารรักษาวังมีคนเดียวจะรบ
กับกองทัพบกกองทัพเรือทั้งหมดได้อย่างไร ถ้าไม่ยอมในข้อนี้
ฉันต้องถือว่าฉันไม่ได้รับความไว้วางใจเลยจากรัฐบาล และถูก
สงสัยว่าฉันจะต้องการเอาอำนาจคืนโดยกำลังเสมอ ถ้าเป็นเช่นนั้น
แล้วรัฐบาลควรจัดการถอดฉันเสียดีกว่า หรือมิฉะนั้นฉันก็ควร
ลาออก

๓. มีข่าวว่าจะเปลี่ยนรูปโครงการใหม่ของกระทรวงวังใหม่ ให้
เหมือนราชสำนักอังกฤษ เรื่องนี้ได้ยินว่ารัฐบาลจะเก็บเป็น
ความลับ จนกว่าฉันจะกลับถึงกรุงเทพฯ แล้วจึงจะดำเนินการ
ซึ่งเดาได้ว่าการเปลี่ยนเหล่านี้ คงจะเป็นไปในทางที่ฉันจะไม่พอใจ
จึงต้องรอให้ได้ตัวไปขังไว้ในเมืองไทยเสียก่อน จึงจะดำเนินการ
ในเรื่องนี้ต้องขอให้รัฐบาลเลิกตีความดำริ หรือมิฉะนั้นต้องส่ง
โครงการนี้ ที่คิดจะ เปลี่ยน แปลง นี้มาให้ทราบ เสียก่อน ฉัน กลับ
มิฉะนั้นจะไม่กลับ ฉันจะไม่ยอมให้ถูกจับขังเป็นเชลยหรือเป็น
ตัวประกัน (hostage) และขอบอกอย่างแน่ชัดว่าถ้ารัฐบาลคิด
จะดำเนินวิธีอย่างนี้แล้ว ฉันจะไม่ยอมเป็นอันขาด จะยอมตายดี
กว่า ถ้ารู้สึกว่าจะถูกขังเมื่อใดจะลาออกทันที หรือพยายามหนี แต่

จะไม่ยอมให้ขังไว้ทำเล่นตามชอบใจเป็นอันขาด คนใช้ใกล้ชิดจึงจำเป็นต้องเป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ และถ้าจะถูกห้อมล้อมไปด้วย spies หรือผู้คุมแล้วทนไม่ได้ เพราะฉะนั้นการตั้งแต่งข้าราชการในราชสำนัก ต้องได้รับการยินยอมของฉันทีก่อนเสมอ และขออย่าให้รัฐบาลมายุ่งเหยิงนัก

ใน ๓ ข้อนี้ ฉันทขอให้รัฐบาลให้คำมั่น เป็นลายลักษณ์อักษร และลงนามรัฐมนตรีทุกคน ถ้าไม่ได้รับคำมั่นนั้นภายในเดือนพฤศจิกายนเป็นอย่างช้า จะได้ถือว่ารัฐบาลประสงค์ให้ฉันทลาออก และจะได้ส่งหนังสือลาออกจากตำแหน่งเข้าไปให้

(สำเนา)

เอกสารที่ ๒

พระราชบัญญัติ ๒

ฉันขอชี้แจงความคิดเห็นของฉัน ในเรื่องภาษีมรดกโดยละเอียดและเพื่อที่จะให้เข้าใจเรื่องรอบคอบ จำต้องถอยกลับไปเล่าเรื่องตั้งแต่ต้น ภาษีมรดกนี้ ฉันมีความเห็นอยู่นานแล้ว ว่าเป็นภาษีที่ยังไม่ควรจะมีในประเทศสยาม เพราะอาจให้ผลร้ายมากกว่าผลดี และเหตุผลของฉันมีอย่างไร ฉันได้อธิบายให้ทราบแล้ว แต่ก่อนนั้นฉันเคยคิดว่าจะ Veto พระราชบัญญัติเสียทีเดียว และได้ทักท้วงในเรื่องพระราชบัญญัตินี้มาแต่ครั้งพระยามโนปกรณีย์ เป็นนายกรัฐมนตรี ภายหลังฉันก็ได้อธิบายข้อขัดข้องต่างๆ ให้พระยาพหลฯ และ ม.จ.วรรณไวทยากร แต่ ม.จ.วรรณไวทยากร ร้องขอกับฉันว่าอย่าให้ Veto พระราชบัญญัตินี้เลย เพราะจะเก็บแต่เล็กน้อย และมีไว้เพื่อ Social justice จะ Veto พระราชบัญญัตินี้ จะทำให้เกิดเป็นการแตกร้างกันขึ้นในระหว่างตัวฉันกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร จึงได้ตกลงใจว่าจะปล่อยทิ้งที่ไม่เห็นชอบด้วยเลย โดยหวังว่าภายหลังอาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ฉันได้บอกกับ ม.จ.วรรณไวทยากรว่า ฉันจำจะต้องขอให้มัททกเว็นพระราชทรัพย์ของพระมหากษัตริย์ ฉะเพาะส่วนที่ได้รับต่อกันมาทางสืบสันตติวงศ์เสียจากภาษีนี้นี้ เพราะถ้าไม่มีช้อยกเว็นเช่นนี้จะเป็นการลำบากอย่างยิ่ง

เมื่อถึงเวลาจะต้องเก็บภาษี เพราะเป็นการยากที่จะแบ่งแยกว่า
อะไรเป็นส่วนพระองค์ อะไรเป็นส่วนแผ่นดิน ด้วยปณเป
เช่นนี้มานานแล้ว นอกจากนั้นถ้าหากเก็บภาษีมฤคจากพระมหา
กษัตริย์ บ่อมเป็นการทำลายฐานะของพระองค์และต่อไปก็จะไม่
สามารถดำรงพระเกียรติยศไว้ให้สมควรเป็นที่เชิดชูของชาติได้
ฉันไม่สามารถที่จะลงนามในพระราชบัญญัติใดๆ ที่จะเป็นทาง
ทำลายฐานะของพระมหากษัตริย์ต่อไปในภายหน้าโดยทางตรงหรือ
ทางอ้อม

ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ที่ฉันได้เคยเห็นก็มีข้อบกพร่องอยู่
แล้วบางประการ จะเพิ่มเข้าไปอีกสักอย่าง ๑ คือไม่น่าจะขัดข้อง
ม.จ. วรณไวทยากร ได้ตอบกับฉันว่าถ้าจะเพิ่มข้อความนั้นเข้าไป
รัฐบาลคงจะยินดีจัดถวายได้ ครั้นต่อมาเมื่อพระราชบัญญัตินี้
ได้นำเข้าปรึกษาในสภาฯ แล้ว รัฐบาลก็ได้จัดการอย่างใดที่จะ
เพิ่มข้อความที่กล่าวนั้นลงไม่ ฉันจึงจำเป็นต้องไม่ยอมให้อนุมัติ
และส่งพระราชบัญญัตินี้กลับคืนไปยังสภาฯ ในที่นี้ไม่จำเป็นต้องกล่าว
ถึงข้อโต้แย้งในระหว่างฉันกับรัฐบาลโดยละเอียด เมื่อนั้นไปถึง
ลอนดอน ฉันได้ปรึกษาหมอความอังกฤษหลายคนในเรื่องนี้
ได้รับคำแนะนำว่า การที่จะปล่อยเรื่องนี้ไว้เป็นแต่เพียงคำสั่งของ
รัฐบาล ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ
เพราะอาจมีการโต้แย้งในศาลหรือสั่งเลิกล้มเสียได้โดยง่าย แต่

ถ้าหากว่าสภาฯ ที่ได้สร้างพระราชบัญญัติขึ้นเอง ลงมติไว้ให้ชัดเจนว่า พระราชทรัพย์ส่วนที่กล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องเสียภาษีมรดกตั้งนี้ แม้จะไม่มีบทยกเว้นเต็มลงในพระราชบัญญัติเอง ก็อาจเป็นการผูกมัดและชัดเจนพอสมควรแก่การณ์ เมื่อนั้นได้รับคำแนะนำ เช่นนี้ จึงได้มีโทรเลขฉบับลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคมนั้นไป ซึ่งฉันเห็นว่าเป็นการผ่อนผันคืออยู่แล้ว แต่โทรเลขฉบับนี้ ฉันมิได้รับตอบแต่อย่างใดเลย จึงเข้าใจเสียว่าคงเป็นที่เข้าใจกันดีแล้ว

ฉันปลาดใจอย่างยิ่ง ที่สภาฯ ไม่ยอมลงมติตามที่ฉันร้องขอ เพราะถ้าตกลงกันหมดว่า จะไม่เก็บภาษีมรดกจาก Crown property แล้วจะลงมติไว้เช่นนั้นให้ชัดเจน ทำไม่จึงทำไม่ได้ การทำเช่นนั้น ไม่เห็นเป็นข้อเสียหาอย่างใดแก่สภาฯ เลย เมื่อได้อ่านรายงานการประชุมของสภาฯ ในเรื่องนี้แล้ว ก็พอจะเดาได้ว่าสภาฯ ถือเอาเรื่องนี้เป็นเรื่องที่จะเอาชะนะคะคานกันเป็นส่วนตัว ไม่ใช่เป็นเรื่องโต้เถียงกันทางหลัก ฉันได้เห็นข้อความในหนังสือพิมพ์ฉบับ ๑ ลงว่าในการที่ฉัน veto พระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อเป็นการลองกำลังระหว่างฉันกับรัฐบาล และชักชวนให้ผู้ที่อุดหนุนรัฐบาลเตรียมตัวที่จะเอาชะนะให้จึงได้ ทั้งนี้ยอมสอให้ เห็นชัดว่าบุคคลบางจำพวก (ซึ่งเพื่อความสะดวกจะขอเรียกว่า “คณะราษฎร” ซึ่งถึงได้เลิกแล้ว ก็ยังมีอยู่) ถือว่าฉันเป็นข้าศึกตัวเอกของรัฐบาลและคณะราษฎร ความรู้สึกเช่นนั้นไม่เป็น

ของปลาตเลข และฉันก็ได้ยินก็อยู่เสมอดีจะต้องเป็นไปเช่นนั้นตลอดไป

ภายหลังที่ฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ฉันได้เชิญพระยามโนฯ พระยาศรวิสารฯ พระยาพหลฯ พระยาปรีชาชลยุทธ และหลวงประดิษฐฯ มาพบที่วังสุโขทัย และได้ชี้แจงในคราวนั้นว่าฉันได้กลับขึ้นมากองเทพฯ เพื่อจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ฉันเห็นว่าถ้าฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว และรัฐธรรมนูญแบบใหม่ได้ตั้งขึ้นโดยมั่นคงพอสมควรแล้ว ฉันเห็นว่าฉันได้ทำหน้าที่ของฉันบริบูรณ์แล้วและฉันอยากจะลาออก ทั้งนี้เพราะฉันเล็งเห็นอยู่แล้วว่า ถ้าอยู่ต่อไปอาจเป็นการลำบากและอาจเกิดความยุ่งยากต่างๆ ขึ้นได้ ตัวอย่างในพงษาวดารของโลกย่อมมีอยู่มากหลาย และจะเห็นได้โดยชัดว่าไม่มีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด ที่ทรงอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิราชแล้วถูกลดอำนาจลงโดยการกบฏ ที่จะทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อยู่ได้ตลอดไป เพราะถึงแม้พระองค์จะทรงยินยอมโดยดี และไม่มีพระประสงค์ที่จะได้อำนาจสมบูรณ์กลับคืน ก็ยังต้องมีผู้อื่นที่ไม่พอใจในการเปลี่ยนแปลงนั้น กิจการที่จะเปลี่ยนแปลงให้กลับเป็นอย่างเดิมอยู่เสมอ และทำให้เกิดการระแวงสงสัยและบาดหมางกันระหว่างอำนาจที่เกิดขึ้นใหม่กับอำนาจเก่าที่ถูก

ล้มลง ผลสุดท้ายพระเจ้าแผ่นดินเหล่านั้น ก็ต้องถูกลง
พระชนม์เสียบ้าง ต้องถูกอยู่ในที่คุมขังบ้าง หรืออย่างใดก็ต้อง
ถูกเนรเทศไปเสียจากประเทศ ฉะนั้นก็ไม้ออกเลยว่ามีรายใดที่
จะเรียบร้อยอยู่ได้ตลอด

ส่วนในประเทศสยามนั้น ตั้งแต่ก่อนที่ฉันได้ลงนามใน
รัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว ก็มีบุคคลต่าง ๆ พยายามทำการติด
ต่อกับฉัน เพื่อให้สนับสนุนในการที่เขาจะเข้ายึดอำนาจ เพื่อ
ถวายพระราชอำนาจคืนบ้าง เพื่อสร้างรัฐธรรมนูญตามทางเห็น
ชอบของเขาบ้าง โดยมากฉันไม่ได้ตอบพวกเหล่านั้น และบางราย
ก็ได้ตอบว่า ฉันมีหวังอยู่ว่าจะมีรัฐธรรมนูญที่เป็นที่พอใจของชาว
สยามทั่ว ๆ ไปได้ การณ์ก็สงบมาได้ จนได้ช่วยกันสร้าง
รัฐธรรมนูญฉบับถาวรสำเร็จขึ้น ซึ่งคนโดยมากก็รับกันว่าเป็น
รัฐธรรมนูญที่อาจใช้ได้ดี เมื่อได้ทำพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ฉบับถาวรแล้วนั้น ใคร ๆ ก็รู้สึกมีความหวังว่าความยุ่งเหยิง
ต่าง ๆ ในประเทศสยามจะเป็นอันถึงที่สิ้นสุดลงในคราวนั้น ฉันท
เองก็มีความหวังเช่นนั้น และยังได้มีการขอพระราชทานมาโทษ
ในการที่คณะราษฎรได้ออกประกาศอันรุนแรงนั้นแล้ว” ก็ยังทำ

๑ การขอพระราชทานมาโทษของคณะราษฎร ได้ปรากฏ
ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ตั้ง
ต่อไปนี้

ข่าวในพระราชสำนัก

วันพุธที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลาบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชโองการให้คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน ขอพระราชทานขมาโทษ

คำกราบบังคมทูล

ของผู้เริ่มก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติ โดยเห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่า ทุก ๆ ประเทศที่เป็นเอกราชก็มีธรรมเนียมการปกครองกันทั่วไปแล้ว หากประเทศสยามได้มีกับเขาบ้างก็จะได้เป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมาก ได้มีส่วนช่วยเหลือได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในราชการแผ่นดินเต็มกำลังความสามารถจริง ๆ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อประชาชนชาวสยาม และทรงพระ

กรุณาช่วยหัดตั้งเสริมทุกประการ ตลอดจนพระราชทานอภัยโทษ
แก่พวกข้าพระพุทธเจ้า โดยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนั้นด้วยพระ
มหากรุณาธิคุณทรง^{๒๕} ย่อมตระหนักอยู่แก่ใจพวกข้าพระพุทธเจ้าแล้ว
การที่พวกข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศข่าวข้อความในวันเปลี่ยน
แปดง ด้วยถ้อยคำอันรุนแรงกระทบกระเทือนถึงไผ่ตงของซุ้ดพระ
บาทและพระบรมวงศานุวงศ์ ก็ด้วยมุ่งถงผลสำเร็จทันทีที่ทันใดเป็นใหญ่
เต็มเต็งพระมหากษัตริราชในพระบรมราชวงศ์จักรี ตลอดจนพระ
บรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ ได้ทรงมีส่วนนำความเจริญมาสู่ประ
เทศสยามตามกาดสมัย บัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พวก
ข้าพระพุทธเจ้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
จึงขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสนี้กราบบังคมทูลขอพระราชทาน
อภัยโทษอีกครั้งหนึ่ง เป็นคำรบสองในถ้อยคำที่ได้ประกาศไป

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรง พระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อม ขอเดชะ

พระราชดำรัสตอบ

ในการที่ผู้เริ่มก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองทูลเกล้าฯ ถวาย
ดอกไม้มารูปเทียน เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษ

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้มาทำ

พิชิตขอมาต่อตัวข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของ
 ท่านในวันนี้ทำให้รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่ยินดีที่ท่านมาขอมาแก่
 ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะข้าพเจ้าเองก็ให้อภัยโทษแก่ท่านทั้ง
 หายนานมาแล้ว เพราะเข้าใจในความประสงค์ของท่านดี ท่านกระทำ
 การในคราวนี้เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วย
 เหลือท่าน ให้ท่านทำการเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยดีอย่างที่ถูกต้องที่สุดที่จะเป็น
 ได้ โดยที่ข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่าน ข้อที่ข้าพเจ้าดีใจ
 มากนั้น คือ ในคำขมานั้นท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราช
 และเจ้านายในพระราชวงศ์จักรี ว่าได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญ
 มาสู่ประเทศสยามด้วยหลายพระองค์ด้วยกัน ซึ่งเป็นความจริง ในคำ
 ประกาศวันที่ ๒๔ มิถุนายน นั้น ข้อความที่ทำให้ข้าพเจ้าเองและ
 สมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมนัสอย่างยิ่ง คือ ในข้อที่ทำให้เข้าใจ
 ใจว่าพระราชวงศ์จักรีไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศสยามอย่างหนึ่ง
 อย่างใดเลย ข้อนั้นทำให้สมาชิกในพระราชวงศ์จักรีทั่วไปโทมนัส
 น้อยใจและแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้แล้ว ข้าพเจ้า
 หวังว่าจะเป็นผลดีมานไม่ตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรี กับ พวกท่านและ
 ราษฎรทั่วไปให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันที่จริงเจ้านายในพระ
 ราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ ย่อมทรงถือว่าเป็นหน้าที่ของพระองค์ ที่จะ
 ทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงได้ทรงรับราชการในกระ
 ทรวงต่าง ๆ ทุกพระองค์ตามแต่จะทำได้ แต่ตามวิสัยธรรมชาติของ

คนและตระกูลอันใหญ่ ก็ย่อมมีดีมาซึ่งมีความสามารถยิ่งหย่อนกว่า
 กันเป็นธรรมดา และย่อมมีทำการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่า
 ถ้าเจ้านายจะได้ทรงทำการพลาดพลั้งไปบ้างก็มีไซ้โดยอคติ โดยเหตุนี้
 เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวณนี้ และท่านมีความรู้ดีว่าพระราชวงศ์
 จักรได้ทรงทำประโยชน์ให้แก่ประเทศของเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะตั้ง
 ความโหม้นัดทั้งหลายทั้งปวงของ ข้าพเจ้าเองและพระราชวงศ์จักรได้
 ดัน นอกจากนั้นข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่านได้คิดมาทำพิธีมา
 วันนั่นเอง โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้ร้องขออย่างหนึ่งอย่างใดเลย การที่
 ท่านทำเช่นนี้ ย่อมเป็นเกียรติยศแก่ท่านเป็นอันมาก เพราะท่านทั้ง
 หลายนได้แสดงว่ามีธรรมะในใจ และเป็นคนที่สุจริตและใจเป็นนักเลง
 คือ เมื่อท่านรู้ดีว่าทำอะไรที่เกินไปและพลาดพลั้งไปบ้าง ท่านก็ยอม
 รับผิดโดยดีและโดยเปิดเผย การกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำยาก และ
 ต้องใจเป็นนักเลงจริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ ในวณนี้
 ก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ท่านได้ทำไปนั้น ท่านได้ทำไปเพื่อ
 หวังประโยชน์แก่ประเทศแท้จริง ท่านได้แสดงว่าท่านเป็นผู้มีหัวใจ
 กตัญญูทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้ดีว่าคนได้กระทำพลาด
 พลั้งไป ดั่งนี้เป็นทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้วางใจในตัวท่านยิ่งขึ้นอีก
 เป็นอันมาก ในวณนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก
 เพราะฉะนั้นในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลาย ขอจง
 เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย

ให้มีความหวังว่าฉันกับคณะราษฎรจะปรองดองกันได้ต่อไป น่าเสียใจอย่างยิ่งที่ความหวังเหล่านั้นมิได้เป็นไปสมหมาย อีกไม่ช้าก็เกิดความเห็นแตกต่างกันขึ้น ในระหว่างบุคคลในคณะรัฐบาลเองและในสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ ๗ จนถึงกับต้องมีการปิดสภา ๗ และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ในขณะที่ฉันก็รู้สึกทันทีว่า ประเทศสยามจะหนักกรรมตาของการปฏิวัติหาได้ไม่ เหตุการณ์จะต้องดำเนินไปเหมือนอย่างประเทศอื่น ๆ ตั้งแต่ฉันข่าวเรื่องการไม่สงบต่างๆ ก็หนาหูขึ้นทุกวัน แล้วความไม่สงบต่างๆ ก็เกิดขึ้นต่างๆ ตามที่ทราบกันอยู่แล้ว ตัวฉันเองก็ต้องตกอยู่ในที่ลำบากอย่างที่สุด เพราะคณะราษฎรก็มีความระแวงสงสัยอยู่เรื่อยๆ คงจะอยากได้อำนาจกลับคืนและสนับสนุนให้คนคิดล้มรัฐบาล ส่วนพวกที่เกลียดชังรัฐบาลและกลัวว่าประเทศสยามจะเป็นคอมมิวนิสต์ ก็โกรธเคืองฉันว่าไม่ช่วยเหลือให้พวกเขาขึ้นอำนาจให้ได้ แม้ในเวลานี้ก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่ ใครๆ ก็ยอมทราบกันทั้งนั้น เมื่อความระแวงสงสัยเกิดขึ้นทางฝ่าย ๑ อีกฝ่าย ๑ ก็ต้องระวังตัวและระแวงสงสัยเช่นเดียวกัน ฉันเสียใจที่จะต้องบอกตามตรงว่าฉันไม่สามารถที่จะไว้ใจคณะราษฎรได้ และคณะราษฎรก็คงไม่ไว้ใจฉัน

กำลังหัวใจ เพื่อจะสามารถทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราสืบไป.

เช่นเดียวกัน และฉันเห็นว่าเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะแก้ไขเป็นอย่างอื่น และเมื่อการกบฏซึ่งพระองค์เจ้าบรมเดชเป็นหัวหน้าเกิดขึ้นแล้ว ก็ทำให้ฐานะของฉันลำบากยิ่งขึ้นอีกหลายเท่า และเพิ่มความระแวงสงสัยขึ้นอีก ดังปรากฏในเสียงหนังสือพิมพ์บางฉบับ และวิธีปฏิบัติของคณะรัฐบาลเองก็มีหลายอย่างหลายหน ในระหว่างที่ฉันออกมาเสียจากประเทศสยามแล้ว ก็ยังมีบุคคลต่าง ๆ คิดการล้มรัฐบาลอยู่เนือง ๆ และเมื่อมีขบวนการใดที่ร้องกันว่าเป็นพวก Royalist หรือพวกที่คิดจะล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ทำเสมอ ซึ่งอาจเป็นความจริงบ้างก็มี และไม่จริงเลยก็มี แต่อย่างไรก็ดี ถ้าเกิดมีบุคคลหมู่ใดไม่พอใจในรัฐบาลขึ้นด้วยเหตุใด ๆ ก็ดี คงจะถูกขัดขวางที่จะล้มล้างรัฐธรรมนูญ หรือถวายพระราชอำนาจฉัน แปลว่าต้องกระทบกระเทือนถึงตัวฉันทุกครั้งไป โดยเหตุนี้แทนที่พระมหากษัตริย์จะเป็นกลางและอยู่นอกเหนือการเมือง ได้กลับกลายเป็นต้นเหตุต้นไฟของการพิพาทกันในทางการเมือง ซึ่งเป็นของไม่พึงประสงค์อย่างยิ่ง และทำให้เป็นการลำบากที่จะมี constitutional monarchy ได้จริง ๆ ถ้าเหตุการณ์ยังเป็นไปอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ ฉันมีความสงสัยอย่างยิ่งว่าจะเป็นการดีสำหรับ ประเทศ หรือ ที่จะให้ ฉันดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศต่อไป การที่ประมุขของประเทศและรัฐบาล และสภาผู้แทนราษฎรมีความระแวงสงสัยแก่กันอยู่เสมอ และ

อาจมีข้อแตกต่างกันต่อไปนั้นเป็นการดีหรือ ถ้าฉันลาออกจากตำแหน่งเสียแล้ว ให้สภาฯ เลือกเจ้านายพระองค์ใดพระองค์หนึ่งแล้วแต่จะเห็นควร ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แทนจะไม่ได้ดีกว่าหรือ ถ้าทำตามที่ว่านี้ จะได้ผลดีดังต่อไปนี้

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรีอ่านต่อไปว่า

๑. จะไม่มีใครคิดที่จะ “ถวายพระราชอำนาจคืน” เพราะฉะนั้นจะไม่ต้องมีข้อระวางสงสัยเลย ว่าสมบูรณาญาสิทธิราชจะเกิดขึ้นตัวขึ้นได้

๒. ความระวางสงสัยและข้อบาดหมางต่าง ๆ ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและสภา ฯ ก็หมดไป เพราะพระมหากษัตริย์องค์ใหม่จะเป็นผู้ที่รัฐบาลและสภา ฯ แต่งตั้งขึ้น น่าจะกลมเกลียวกันได้

ทางเสียหายมีอยู่ได้ทางเดียว ที่ยังอาจมีผู้คิดที่จะล้มพระมหากษัตริย์องค์ใหม่เสีย และขอให้ฉันกลับขึ้นครองตำแหน่งตามเดิม แต่ถ้าหากฉันได้ประกาศไว้เสียโดยชัดเจนว่าจะไม่ยอมรับขึ้นครองตำแหน่งใหม่อีกเป็นอันขาด ผู้ที่จะคิดการเช่นนั้น ก็อาจท้อถอยไป

ถ้าจะยังมีใครคิดล้มรัฐบาลอยู่อีก โดยไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจในวิธีดำเนินการของรัฐบาล การกระทำเหล่านั้น จะไม่กระทบกระเทือนถึงองค์พระมหากษัตริย์

ทางต่างประเทศ ฉันทเห็นว่าไม่มีหนทางที่จะเข้ามายุ่งเหยิง
 อย่างไรเลย ถ้าทำดังนี้ ตรงกันข้าม ถ้าพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล
 และสภา ฯ วิวาททะเลาะกันจนถึงกับเกิดการรุนแรงขึ้น หรือ
 ความไม่สงบมีอยู่เรื่อยๆ ไม่รู้จักจบ นั้นแหละอาจเป็นเหตุให้
 ต่างประเทศเขายื่นมือเข้ามายุ่งเหยิงได้ ฉันทมีความเห็นอย่างนั้นมา
 นานแล้ว และได้อธิบายให้รัฐมนตรีบางคนฟังก็มี แต่โดยมาก
 ไม่มีใครยอมคิดเห็นพ้องกับฉันท ก็เพราะเหตุที่สำคัญอย่างเดียว
 คือไม่มีใครแน่ใจว่า จะควรเลือกเจ้านายพระองค์ใดขึ้นเป็นพระ
 มหากษัตริย์ต่อไป

ทางที่จะเลือกได้มีดังนี้

๑. พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ซึ่งอ้างได้ว่าให้เป็นไปตาม
 กฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ ทางนี้มีผลดีอยู่มาก
 คือเป็นทางที่ตรงตาม legality แต่เสียที่ยังเป็นเด็ก แม้การเป็น
 เด็กนั้นเองก็อาจเป็นข้อดี เพราะถ้ามีการอะไรผิดพลาดไป ก็
 ไม่กระทบกระเทือนถึงองค์พระมหากษัตริย์ ไม่มีใครขัดท้อดไป
 ถึงซึ่งจะเป็นข้อดีมาก ข้อสำคัญอยู่ที่การเลือกผู้สำเร็จราชการ
 ซึ่งฉันทเห็นว่าถ้าเจ้าฟ้ากรมพระนครฯ หรือทุลกระหม่อมหญิงวิไล
 องค์ใดองค์ ๑ ทรงดำรงตำแหน่งนี้แล้ว จะเป็นที่เคารพนับถือ
 แก่คนทั่วไป และไม่น่าจะเป็นศูนย์กลางแห่งการแตกร้าวกัน
 ระหว่างคณะการเมืองต่างๆ ด้วย

๒. พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ซึ่งอาจยินดียอมรับตำแหน่ง และฉันได้ทราบแน่นอนว่า มีความคิดความเห็นอยู่หลายอย่าง ในทางที่จะทำให้ พระมหากษัตริย์กับคณะราษฎรหมดข้อบาดหมาง กันได้ และดำเนิน policy บางอย่างที่จะเป็นที่พอใจของคณะ ราษฎร เช่นจะยกสมบัติของพระคลังข้างที่ให้รัฐบาลและขอเงิน ก่อนประจำปีแทน จะเลิกทหารรักษาวัง และยอมให้รัฐบาลตั้ง ข้าราชการในราชสำนักตามใจ วิธีการเหล่านี้ล้วนเป็นของที่ฉันเอง ยอมไม่ได้ และจะต้องวิวาทกับรัฐบาลอีกต่อไปอย่างแน่นอน เว้นแต่รัฐบาลจะผ่อนผันตาม

ทางเสี้ยนนั้น เห็นจะไม่ต้องอธิบาย เพราะใคร ๆ ก็นึกเห็นได้ ในสองทางที่จะเลือกได้นี้ ฉันพร้อมที่จะสนับสนุนโดย เต็มที่ แล้วแต่รัฐบาลและสภา ฯ จะเลือกทางไหน

ถ้าหากจะให้ฉันดำรงตำแหน่งต่อไป ต้องขอให้

๑. เลิกความระแวงสงสัย และยอมตามข้อข้อร้อง ๓ ข้อ ที่ได้เขียนไว้ต่างหากแล้ว

๒. ให้บุคคลต่าง ๆ ในรัฐบาล เลิกกล่าวร้ายทับถมการงาน ของพระราชวงศ์จักรีและของรัฐบาลเก่า และขอให้ปราบปราม ผู้ที่ดูถูกพระราชวงศ์จักรีอย่างเข้มงวด

๓. ต้องแสดงความเคารพนับถือในองค์พระมหากษัตริย์โดย ชัดเจน

๕. พยายามระงับความไม่สงบต่างๆ โดยตัดต้นไฟ ซึ่งฉัน
เห็นว่ามีอยู่ ๒ อย่างดังนี้

ก. ความกลัวว่ารัฐบาลจะดำเนินโครงการ เศรษฐกิจแบบ
socialist อย่างแรง

ข. ความแค้นเคืองในเรื่องนักโทษการเมืองถูกลงโทษอย่าง
รุนแรง จึงหวังจะทำการเพื่อช่วยเหลือพวกเหล่านั้น ถ้าลดหย่อน
ผ่อนโทษเสียบ้าง ไม่พยายามทำร้ายกันเกินไป น่าจะระงับความ
คิดในทางก่อการกำเริบได้บ้าง

ฉันเห็นว่า ถ้าตัดต้นไฟแห่งความไม่สงบ ๒ อย่างนี้เสียแล้ว
จะทำให้เกิดความเรียบร้อยในบ้านเมือง เพราะความจริงไม่มีใคร
ต้องการที่จะเห็นสมบูรณาญาสิทธิราชกลับมีชีวิตขึ้นใหม่ และ
ฉันก็ไม่ต้องการ ความไม่สงบที่เป็นมาแล้ว และจะมีต่อไปเกิด
จาก ๒ เหตุนี้มากกว่าอื่น

ถ้ารัฐบาลทำให้ฉันเข้าใจอยู่เสมอว่า ต้องการตัวฉันกลับเข้า
ไปเพื่อเป็น “ตัวประกัน” hostage เท่านั้น ฉันยอมเห็นว่าเป็น
การไม่ปลอดภัยแก่ตัวฉันอย่างยิ่ง และฉันยอมพยายามหลีกเลี่ยง
ฐานะอันร้ายแรงนั้น

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ขออนุญาตให้หม่อมเจ้าวรรณ
ไวทยากร วรวรรณ ชี้แจงในเรื่องที่ไปเฝ้า

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ในพระ
 ราชบัณฑิตยสถาน มีข้อความอ้างถึงการที่คณะรัฐมนตรีได้มอบ
 ให้ข้าพเจ้าไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในเรื่องพระราชบัญญัติ
 อากรมฤตก ข้อความมีอยู่ตอนหนึ่งว่า ได้ทรงพระราชปรารภกับ
 ข้าพเจ้าว่า ควรจะมีบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติเพื่อยกเว้นว่า
 พระมหากษัตริย์ไม่ต้องเสียดอกฤตกนี้ ข้อความนี้ข้าพเจ้ามี
 ความเสียวใจที่เข้าพระราชหฤทัยผิดไป ข้อความที่ได้ทรงพระราช
 ปรารภกับข้าพเจ้า และที่ข้าพเจ้าได้กราบทูลนั้นเกี่ยวกับหลักการ
 หลักที่ว่าพระมหากษัตริย์ไม่ต้องทรงเสียดอกฤตก แต่ส่วนแบบ
 หรือวิธีนั้นหาได้เป็นประเด็นที่ได้พูดกันไม่ และเมื่อข้าพเจ้า
 ได้กลับมาแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้รายงานต่อคณะรัฐมนตรีในหลัก
 เกณฑ์ และได้วางเรื่องถ้อยคำเป็นต้นฉบับขึ้น คณะรัฐมนตรีได้
 อนุมัติ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเองก็ได้ทรงอนุมัติใน
 ถ้อยคำหรือหลักเกณฑ์ที่วางไว้นั้น ดังสภาผู้แทนราษฎรได้ทราบ
 แล้ว ปัญหาที่แตกต่างกันนั้น ไม่ใช่ว่าอยู่ในหลักการหรือหลัก
 เกณฑ์ที่ว่าพระมหากษัตริย์ไม่ต้อง คือพระราชมฤตกไม่ต้องเสียดอก
 อากรมฤตก ในข้อนี้ทางฝ่ายรัฐบาลกับพระมหากษัตริย์ได้มีความ
 เห็นพ้องต้องกันตามที่ได้อบรมหมายให้ข้าพเจ้าไปเฝ้า และข้อ
 แตกต่างอยู่ที่วิธีการหรือแบบที่ว่าควรจะเป็นบทบัญญัติในพระราช
 บัญญัตินั้นหรือไม่ ในข้อความเห็นของข้าพเจ้าก็ได้เสนอทาง

รัฐบาลแล้วว่าไม่ควรจะบรรจุในพระราชบัญญัตินั้น แต่ถ้าจะทำ
ก็เป็นพระราชบัญญัติทั่วไป ว่าด้วย เกรวณ์ ปรอบเปรอดดี ซึ่ง
รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นแล้ว เพราะฉะนั้นข้อความที่แตก
ต่างกันก็มีอยู่นิดเดียว ตามพระราชบัญญัติที่ว่า ข้าพเจ้าได้กราบ
บังคมทูลว่า รัฐบาลคงจะยินดีให้บทบัญญัติเช่นนั้น แต่อันที่จริง
ที่ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลนั้น เชื่อว่ารัฐบาลคงจะยินดีรับหลักการ
ที่พระมหากษัตริย์จะไม่ต้องเสียดอกฤกษ์ ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้กลับ
มารายงานต่อคณะรัฐมนตรีในขณะนั้น และหลักเกณฑ์ที่ได้เรียง
ขึ้น ถ้อยคำเป็นต้นบททีเดียว คณะรัฐมนตรีก็ได้อนุมัติ และ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็พอพระราชหฤทัย และพระราช
ทานราชานุมัติแล้ว

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า บัดนี้จะได้อ่านต่อ
หน้า ๑๗ หน้า ๑๗ นี้เป็นโทรเลขของอัครราชทูตกรุงปารีส ได้
โทรเลขถึงคณะรัฐมนตรี

TELEGRAM

(Copy)

No. 38/13728

From: the Siamese Minister, Paris. To State Councillor.

Sent from: Paris Received at: Foreign Office, Bangkok

Date: 31st Oct 1934 at 12.15 o'clock.

Date: 1st. Nov 1934 At 11.20 o'clock

Foreign Office, Bangkok.

CONFIDENTIAL.

The Assistant Private Secretary of His Majesty the King informed me that His Majesty has not yet given instructions regarding the memorandum. His Majesty desires to wait a definite information from Bangkok regarding the newspaper report concerning His intention to abdicate Stop.

If you think of sending (a) State Councillor to meet His Majesty, in case Luang Damrong Navasvasti not designated I beg to suggest that he should be allowed to accompany.

RAJAWANGSAN.

ใจความสั้น ๆ ในข้อนี้คือว่า พระมหากษัตริย์ไม่ได้สั่ง
 เกี่ยวกับพระราชบัณฑิที่อย่างไร อยากทราบเสียงของหนังสือพิมพ์
 ที่เกี่ยวกับการลาออกของพระองค์ และแนะนำว่า ถ้ารัฐบาล
 จะส่งผู้ใดไปเฝ้า ขอแนะนำว่าให้เอาหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์รวม
 ไปคนหนึ่ง

[ต่อไปนรัฐบาลได้อ่าน

๑. ลายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ที่ ๖/๕๘
 ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

๑๕๔

๒. หนังสือนายกรัฐมนตรี ที่ ก. ๖๕๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่
๒๓ ตุลาคม พ. ศ. ๒๔๗๗

๓. ราชโองการที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่ ๗/๕๕ ลง
วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ. ศ. ๒๔๗๗

ซึ่งได้ปรากฏแล้วข้างต้น ในหน้า ๑ ถึงหน้า ๗]

[รัฐบาลได้กล่าวต่อไปอีกว่า]

ได้มีคำบันทึกของรัฐบาลตอนหนึ่งที่ว่า เกี่ยวกับรายงานการ
ประชุม คือคัดมาจากรายงานการประชุมดังนี้

คัดจากหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑

พ. ศ. ๒๔๗๕

คำแถลงประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรสยาม

ฯ ล ฯ

ฯ ล ฯ

ฯ ล ฯ

อนึ่งข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญ
อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จน
ถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำ ข้อความตลอดในร่างที่เสนอ
มานี้ ได้ทุลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว

๑๕๕

และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบ
ด้วย อย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอ
พระราชหฤทัยมาก บัดนี้ข้าพเจ้าขอโอกาสกล่าวถึงข้อความใน
รัฐธรรมนูญบ้าง เพียงเป็นข้อความนำความคิดของท่านทั้งหลาย
ที่จะไปพิจารณาและจะได้มาโต้เถียงกันในวันหน้า

ฯ ล ฯ

ฯ ล ฯ

ฯ ล ฯ

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งที่ ๒/๒๔๗๗ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒
วันเสาร์ที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๑๕.๐๐ น.

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๒๕ ท่าน
เป็นองค์ประชุมแล้ว ตามระเบียบวาระที่หนึ่ง เรื่องพระราช
บัญญัติอากรมฤตคและการรับมฤตค ที่ต้องนำกลับเข้ามาสู่สภาฯ
นี้อีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเข้าใจว่า สมาชิกทั้งหลายคงทราบจากบันทึก
ของรัฐบาลที่ได้แจกไปให้แล้ว ปัญหาที่เราจะพิจารณากันตามรัฐ
ธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ก็มีอยู่เพียงว่า ตามที่พระมหากษัตริย์ทรงขอ

เพิ่มเติมในเรื่องพระราชทรัพย์ให้แยกออกเป็นพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์นั้น เราจะเพิ่มเติมหรือไม่ ในการลงมติท่านว่าให้ออกเสียงโดยวิธีลับและเรียกชื่อ ก่อนที่จะพิจารณาเรื่องนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะให้ระลึกถึงหลักอันหนึ่งว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ใช่ปัญหา ระหว่างรัฐบาลกับสภาฯ เป็นปัญหาในระหว่างพระมหากษัตริย์กับสภาฯ ที่ข้าพเจ้าไม่พูดว่าระหว่างพระมหากษัตริย์กับคณะรัฐมนตรีนั้น เพราะคณะรัฐมนตรีเป็นหน้าที่รับสนองในเรื่องทรงเช่นเท่านั้น เพราะฉะนั้นหลักอันนี้ เราควรจะทำเอาเป็นหลักประกอบพิจารณาไว้ด้วย ท่านผู้ใดมีความข้องใจที่จะขอคำอธิบายจากรัฐบาลประการใด หรือจะถามประการใด เพื่อให้ทราบก่อนที่จะลงมติก็เชิญ

๑ ล ๑

๑ ล ๑

๑ ล ๑

ประธานสภาฯ กล่าวว่า จำนวนสมาชิกตามเสียงที่เรียกชื่อ มาลงคะแนน รวมทั้งหมด ๑๓๖ ท่าน ลงเสียงขาว ๘๕ ท่าน เสียงเขียว ๓๕ ท่าน ไม่ออกเสียง ๑๒ ท่าน เป็นอันว่าขึ้นตามมติเดิมต่อไปนี้จะพิจารณาตามบันทึกของรัฐบาลหน้าที ๒ วรรค ๒ นับจากข้างท้ายขึ้นมา ท่านจะเห็นได้ว่า คณะรัฐมนตรีได้เปิดเผยความประสงค์ในอันที่จะแสดงความมั่น เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงมั่นพระทัยไว้หลายสถาน

๑ ล ๑

๑ ล ๑

๑๕๗

(สำเนา)

รายงานการประชุมผู้แทนราษฎร
ครั้งที่ ๒๕/๒๕๗๗ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒
วันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๗๗
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๙.๓๐ น.

ประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๔๐ คน เป็นองค์ประชุมแล้ว บัดนี้จะได้ขอให้ท่านลงมติก่อนขอให้รับรอง รายงานการประชุม การรับรองรายงานการประชุมนี้ มีบางท่านว่า ยังไม่พร้อมที่จะได้อ่าน เพราะฉะนั้นจะรับรองเวลาบ่าย เมื่อวานนี้เราพิจารณากันถึงเรื่องพระราชบัญญัติ ๓ ฉบับ ซึ่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มิได้ลงพระนาม และสภาฯ ได้พิจารณาใหม่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ได้เสร็จสิ้นการอภิปรายลงไปแล้ว ที่เลื่อนมาวันนี้ก็มีแต่เพียงจะลงมติเท่านั้น การลงมติตามมาตรา ๓๕ นี้

หลวงวรนิธิปริชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ก่อนแต่ที่สภานี้จะลงมติ ข้าพเจ้าขอความกรุณาตามเจ้าคุณมานะ ซึ่งเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า ตามมาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น สภาฯ จะลงมติใหม่ขึ้นตามร่างเดิมได้หรือไม่ขอ

ประชนสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ปิดอภิปรายแล้ว
 หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 มิได้ ข้าพเจ้าขอถาม.....

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ปิดอภิปรายแล้ว ในรัฐธรรมนูญ
 มาตรา ๓๕ นี้ คือได้เปิดโอกาสให้ เพราะเหตุว่าในฐานะที่กรุงเทพฯ
 นี้ อำนาจออกกนัตติบัญญัติมีอยู่ในพระมหากษัตริย์กับสภาฯ และ
 เป็นสภาฯ เดียว เพราะฉะนั้นเมื่อได้ส่งขึ้นไปตามมาตรา ๓๕ นี้
 ที่ยังไม่ทรงเห็นชอบด้วยก็คืนมา และสภาฯ นี้ได้ปรึกษากันใหม่
 ตามที่ปรึกษากันใหม่ ก็ปรึกษากันว่าชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ท่าน
 จะต้องพิจารณา เหตุผลก็ได้พิจารณาอภิปรายกันมากแล้ว ท่าน
 จะลงมติอย่างนั้นก็สุดแล้วแต่ใจของท่าน คือส่งขึ้นมาให้โอกาส
 พิจารณาอีกหนหนึ่ง และการพิจารณานี้ ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕
 ว่าปรึกษาใหม่และก็ออกเสียงลงคะแนนลับ ถ้าสภาฯ ลงมติตาม
 เดิมไปก็ให้นำพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง ถ้า
 ไม่ลงมติรับรองก็เป็นอันตกไป ถ้าลงมติรับรองก็ถวายกันไปอีก
 หนหนึ่ง ได้ความชัดแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะขอให้ลงมติ
 โดยออกคะแนนลับ โดยวิธีเรียกชื่อ ผู้ใดเห็นว่าควรจะลงมติ
 ยืนตามร่างเดิมให้ลงเบี่ยงขวา ผู้ใดไม่เห็นด้วยให้ลงเบี่ยงซ้ายเงิน
 ข้าพเจ้าขอขอให้เข้าใจกันว่า ถ้าผู้ใดเห็นว่าควรยืนมติตามเดิมให้
 ลงเบี่ยงขวา ผู้ใดไม่เห็นด้วยให้ลงเบี่ยงซ้ายเงิน

เลขที่การสภาฯ อ่านรายชื่อสมาชิก

ประธานสภาฯ ได้ตั้งให้ขุนคุรุการพิจิตร นายจ้ง จรุงจิตร
นายเจือ ศรียาภักย์ นายแข ยูนิพันธ์ นายแข วัจนะลักษณ นาย
เขียน กาญจนพันธ์ เป็นกรรมาธิการนับคะแนนเสียง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ผลของการลงมติใน เบี้ยว ๑๕
เบี้ยว เบี้ยวเงิน ๓๖ เบี้ยว เป็นอันว่าสภาฯ ลงมติตามเดิม เพราะ
ฉะนั้นจะได้ให้น้ำร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๓ ฉบับนี้ ขึ้นทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

[ต่อไปนี้เป็นหลักฐานประกอบบันทึกตอบของรัฐบาล]

ถอนใบอนุญาตเป็นเจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๒๕

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การถอน	คืนใบ อนุญาต
๑	๑/๒๕๒๕	๒ มี.ย. ๒๕	นายโหวง- เพ็งง่า	เจ้าของและบรรณา ธิการหนังสือพิมพ์ กัวมินยิตป้อ	ยุยงให้จั่นเกดยัตซังญี่ปุ่น อาศัย ม.๑๕ (ค) ให้ถอน ใบอนุญาตเป็นเจ้าของ และบรรณาธิการ	ไม่มี กำหนด	
๒	๒/๒๕๒๕	—»—	นายกุทตบ นพรัตน์	เจ้าของและบรรณา ธิการหนังสือพิมพ์ สยามรัตน์	เป็นเดียนหนามต่อแผ่นดิน ตาม ม.๖ (๕) อาศัยม.๑๕ ถอนใบอนุญาตเป็นเจ้าของ บรรณาธิการและใบ อนุญาตมิและใช้เครื่อง พิมพ์	ไม่มี กำหนด	

ครั้งที่ ที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกละเมิด	กำหนด การถอน	คืนใบ อนุญาต
๓	๒/๒๔๗๕	๓ ต.ค. ๗๕	นาย ต. บุญเทียม	เจ้าของหนังสือพิมพ์ หัดถักเมือง	ผิดตาม ม.๖ (๕) อาศัย ม.๓๘ (ก) จึงถอนใบอนุญาต เป็นเจ้าของหนังสือ พิมพ์	๓ วัน	ถอนคำสั่งยึด ๓๐ ต.ค. ๗๕
	๓/๒๔๗๕	—	นายระเอม อัน- ครเด่น	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์หัดถักเมือง	—	»	
๔	๔/๒๔๗๕	๕ ต.ค. ๗๕	นายหุ่ย คีร์วัตร์	เจ้าของหนังสือพิมพ์ กรุงเทพ ฯ เดติเมด แทนในนามบริษัท สยามพีเรียดจำกัด	ผิดตาม ม.๖ (๕) อาศัย ม.๓๘ (ก) ถอนใบอนุญาต เป็นเจ้าของ	๓๐ วัน	

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การ ถอน	คืนใบ อนุญาต
	๔/๒๔๗๕	๕ ต.ค. ๗๕	ม. ต. นอ้าน อิศร ศักดิ์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลินิวส์	ผิดตาม ม.๖ (๕) อาศัย ม. ๓๘ (ก) ถอนใบอนุญาต เจ้าของ	๓๐ วัน	
๕	๖/๒๔๗๕	๖ ต.ค. ๗๕	นายฮวด ตันตสุทธิ์	เจ้าของหนังสือพิมพ์ บางกอกการเมือง แทนในนามบริษัท บางกอกการเมือง	ผิดตาม ม.๖ (๕) อาศัย ม. ๓๘ (ก) ถอนใบอนุญาต เป็นเจ้าของ	๒๐ วัน	
	๗/๒๔๗๕	—»—	นายบ หนูศรี	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์บางกอกการ เมือง	—»—		

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การ ถอน	คืนใบ อนุญาต
๖	๗/๒๔๗๕	๕ ก. ย. ๗๕	นายด้วงวน ศุฑา รักษ์	เจ้าของและบรรณา ธิการหนังสือพิมพ์ ๒๔ มิถุนา	ผิดตาม ม.๖ (๕) อาศัย ม.๓๘ ถอน ใบอนุญาตเป็น เจ้าของและ บรรณาธิการ	๓ วัน	
๗	๘/๒๔๗๕	๖ ก. ย. ๗๕	นายกำวย คำทัน เจริญ	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ฉันทแจ้งยัดบ่อ	ผิดตาม ม.๖ อาศัย ม.๓๘ (ก) ถอนใบอนุญาต เป็นเจ้าของ	ไม่มี กำหนด	ถอนคำสั่งยึด ๕ ต. ค. ๗๕
	๙/๒๔๗๕	—,—	นายโตห้วยคุ่น	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ฉันทแจ้งยัดบ่อ	—,—	”	

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การ ถอน	คืนใบ อนุญาต
๘	๓๐/๒๔๗๕	๓๕ ก. ย. ๗๕	นายเต็ก โกลเม็ค	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ไทยใหม่ แทนบริษัท ไทยใหม่ จำกัด	ฝ่าฝืน ม.๖ (๕) อาศัย ม.๑๘ (ก) ถอนใบอนุญาต เจ้าของ	๒๐ วัน	
	๓๑/๒๔๗๕	—”—	นายจรัญ คุชชา- ทิพย์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยใหม่	—”—	”	
	๓๒/๒๔๗๕	๓ พ. ย. ๗๕	นายบุญ ธีร- ประมุข	เจ้าของหนังสือพิมพ์ สยามหนุ่ม	เป็นเดียนหนาม ตาม ม.๖ อาศัย ม.๑๐ (ก) ถอน ใบอนุญาตเป็น เจ้าของ	๒๐ วัน	
	๓๓/๒๔๗๕	—”—	นายทองอยู่ ทิพาเสถียร	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์หนุ่มสยาม	—”—	”	

ครั้งที่ ที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การ ถอน	คืนใบ อนุญาต
๓๐	๓๕/๒๔๗๕	๒๗พ. ย. ๗๕	นางทรัพย์ อังกี- นันท์	เจ้าของหนังสือพิมพ์ หญิงไทย	เป็นเดียนหนาม ม.๖ อาศัย ม.๓๗ (ก) ถอนใบ อนุญาต	๒๐ วัน	มีคำสั่ง ให้ออก ได้ ๓ ข. ค. ๗๕
	๓๖/๒๔๗๕	—	นางสาวฉนวนฉวี	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์หญิงไทย	—	”	—

ถอนใบอนุญาตเป็นเจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๖

ครั้งที่ พิมพ์	คำตั้งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกลอน	กำหนด การ ลอน	คืนใบ อนุญาต
๓.	๓/๗๖	๒ เม. ย. ๗๖	ผู้จัดการบริษัท เผยแพร่วิทยา การจำกัด	แทนเจ้าของหนังสือ พิมพ์กรุงเทพ ฯ วาร ศัพท์	เป็นเดียนหนาม ต่อแผ่นดิน ม.๖ อาศัย ม.๓๘ (ก) จึงถอนใบอนุ- ญาติเป็นเจ้าของ	ไม่มี กำหนด	คืนใบอนุญาต ๓๕ เม. ย. ๗๖
	๒/๗๖	—,—	นายเจิม ดิษย- บุตร	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์กรุงเทพ ฯ วาร ศัพท์	—,—	”	

ครั้งที่ พิมพ์	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การ ถอน	คืนใบ อนุญาต
๒	๓/๗๒	๓๓ เม. ย. ๗๒	นายนิม สีนชู- นาวา	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์หัดกเมือง	เป็นเดียนหนาม ตาม ม.๒ และ ผิด พ.ร.บ. คอม มูนิสต์	๗ วัน	
	๔/๗๒	—”—	นาย ต. บุญเทียม	เจ้าของหนังสือพิมพ์ หัดกเมือง	—”—	”	
๓	๕/๗๒	๒ พ. ค. ๗๒	นายก่อว คำทัน- เจริญ	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ฉันทงยิตบ่อ	ละเมิดตาม ม. ๓๘ (ค) จึงถอน ใบอนุญาต	๓ วัน	
	๖/๗๒	—”—	นายด้อ หุ้ยตุ๋น	บรรณาธิการหนังสือ ฉันทงยิตบ่อ	—”—	”	

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การ ถอน	คืนไป อนุญาต
๔	๗/๗๖	๓๒ พ. ค. ๗๖	นายกุหลาบ สาย- ประดิษฐ์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ประชาชาติ	ผิดตาม ม.๖ อาศัยตามม. ๓๘ จึงถอนใบอนุญาต	ไม่มี กำหนด	คืนเมื่อ ๓๕ พ. ค. ๗๖
	๘/๗๖	—	หม่อมพร้อย วรวรรณ และ พระยาศรีวิบูลย์	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ประชาชาติ	—	”	
๕	๙/๗๖	๓๔ มี. ย. ๗๖	นายเจริญ อุชาติยศ	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยใหม่	เป็นเดียนหนาม ต่อแผ่นดินอาศัย ม. ๓๘ จึงถอนใบ อนุญาต	ไม่มี กำหนด	คืนเมื่อ ๒๐ มี. ย. ๗๖
	๓๐/๗๖	—	ผู้จัดการบริษัท ไทยใหม่ จำกัด	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ไทยใหม่	—	”	—

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกลอน	กำหนด การ ลอน	คืนใบ อนุญาต
๖	๓๑/๗๖	๓๑ มี.ย. ๗๖	หม่อมพร้อย วรวรรณ และ พระยาศรีบัญชา	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ประชาชาติ	ผิด ม.๖ อาศัย ม.๓๙ จึงลอน ใบอนุญาต	ไม่มี กำหนด	คืนเมื่อ ๒๐ มี.ย. ๗๖
	๓๒/๗๖	—	นายกุหลาบ สาย- ประดิษฐ์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ประชาชาติ	—	”	—
๗	๓๓/๗๖	๗ ต.ค. ๗๖	มิสเตอร์ชาตย์ เอคาของ	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์บางกอกเดลิเมต์	ลอนบทนำและ ขมาภายใน ๒๔ ช.ม. ไม่เป็นที่ พอใจ อาศัย ม. ๓๙ จึงลอน	จนกว่า จะตั้ง อนุญาต	คืนเมื่อ ๒๓ ต.ค. ๗๖
	๓๔/๗๖	—	กรรมการบริษัท สยามพีเรตส์ จำกัด	เจ้าของหนังสือพิมพ์ บางกอกเดลิเมต์	—	”	—

๓๕๐

ครั้งที่	คำร้อง	วัน, เดือน, ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การถอน	คืนใบ อนุญาต
๘	๑๕/๗๖	๓๐ ต. ค. ๗๖	นายทองอยู่ ดุค- อมสิน	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ไทยเมือง	ตั้งเรื่องคดียื่น การกระทำของ ทหาร อาศัย ม. ๓๘ จึงถอนใบ อนุญาต	๓ วัน	
	๑๖/๗๖	— — —	นายจรูญ วงศา- โรจน์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยเมือง	— — —	”	
๙	๑๗/๗๖	๑๔ ต. ค. ๗๖	นายโคตสุน เล่าอู่ เซียง	เจ้าของและบรรณา ธิการหนังสือตงฮัว มั่งป้อ	ไม่ส่งข้อความ ให้กองการโฆษณา- ณาตรวจนับว่าขัด คำสั่งของรัฐบาล อาศัย ม. ๓๘ จึง ถอนใบอนุญาต	ไม่มี กำหนด	คืนเมื่อ ๒๓ ต. ค. ๗๖

ครั้งที่ ที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกกอน	กำหนด การ กอน	คืนใบ อนุญาต
๑๐	๑๘/๗๖	๑๔ ต.ค. ๗๖	นายทองอยู่ ดู่ด- อมสิน	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ไทยเมือง	งดข้อความใน ตอนที่กองการ โฆษณาห้ามตง นับว่าผ่านคำสั่ง อาศัย ม.๑๘ จึง กอนใบอนุญาต	ไม่มี กำหนด	
	๑๘/๗๖	—	นายจรัส วงศา- โรจน์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยเมือง	—	”	
๑๑		๑๗ ต.ค. ๗๖	นายน้อม กั้น- แดนภัย	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ความเห็นราษฎร	ไม่ตั้งคณะบับ ข่าวสารการเมือง ให้กองการโฆษ- ณาตรวจตามคำ ตั้งรัฐบาล	”	คืนเมื่อ ๒๒ ต.ค. ๗๖

ครั้งที่ ๑ ๒	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนด การถอน	คืนใบ อนุญาต
	๒๑/๗๖	๑๗ ต.ค. ๗๖	ร. อ. ช่าง สุระ- เค็ด	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ความเห็นราษฎร	ไม่ตั้งต้นฉบับ ข่าวสารการเมือง ให้กองการโฆษณา ตรวจตามคำ ตั้งรัฐบาล	ไม่มี กำหนด	คืนเมื่อ ๒๒ ต.ค. ๗๖
๑๒	๒๒/๗๖	๑๘ ต.ค. ๗๖	กรรมการบริษัท สยามฟรีเพรด์ จำกัด	เจ้าของหนังสือพิมพ์ กรุงเทพ ฯ เดลิเมต์	ไม่ตั้งรูปถ่ายให้ กองการโฆษณา ตรวจก่อนนำลง	”	
	๒๓/๗๖	—”	ม. ต. ฉ้าน อิศรศักดิ์	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมต์	—”	”	
๑๓	๒๔/๗๖	—”	กรรมการบริษัท สยามฟรีเพรด์ จำกัด	เจ้าของหนังสือพิมพ์ เสรีภาพ	—”	”	คืนเมื่อ ๒๐ ต.ค. ๗๖

ครั้งที่ ปี	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกลอน	กำหนด การ ลอน	คืนใบ อนุญาต
	๒๕/๗๖	๓๘ ต.ค. ๗๖	นายสมุท ศิริไช	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์เสรีภาพ	ไม่ส่งรูปถ่ายให้ กองการโฆษณา ตรวจก่อนนำลง	ไม่มี กำหนด	คืนเมื่อ ๒๐ ต.ค. ๗๖
๓๔	๒๖/๗๖	—”—	นาย ต. บุญเทียม	เจ้าของหนังสือพิมพ์ หัดกเมือง	—”—	”	
	๒๗/๗๖	—”—	นายฉิม สิ้นชู- นาวา	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์หัดกเมือง	—”—	”	
๓๕	๒๘/๗๖	๒๔ ต.ค. ๗๖	นายกิมเต็ง ประ- ดังดีต	เจ้าของหนังสือพิมพ์ เฉลิมประเทศ	ตั้งเรื่องการหลบ หนีของพวกกบฏ หัวหินใช้ทหารรัก ชาวจีน ๒ กองร้อย	”	
	๒๙/๗๖	—”—	นายถกต เรืองสุข	บรรณาธิการหนังสือ พิมพ์เฉลิมประเทศ	—”—	”	

ครั้งที่ พิมพ์	คำสั่งท วัน,เดือน,ปี	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่ และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกลอน	กำหนด การ ลอน	คืนใบ อนุญาต
๓๖	๓๐/๗๖	๓๓ พ. ย. ๗๖	เจ้าของและ บรรณาธิการ	หนังสือพิมพ์กรุง- เทพ ฯ เดลิเมด	ให้ปิดหนังสือ พิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมดไว้ก่อน ยังออกจำหน่าย ไม่ได้ ปิดตาม คำสั่งที่อนุญาต ให้ออก ลงวันที่ ๓๐ พ. ย. ๗๖	ไม่มี กำหนด	
๓๗	๓๓/๗๖	๓๔ พ. ย. ๗๖	ม. ศ. พงศ์วิภา- วีชัย	เจ้าของและบรรณา ธิการหนังสือพิมพ์ ทวารวดี	เห็นสมควรจะปิด หนังสือพิมพ์ ระบมณเดย์ ๙ ตั้งยึดใบอนุญาต	"	

ถอนใบอนุญาตเป็นเจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗

ครั้งที่	คำสั่งที่	วัน,เดือน,ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกถอน	กำหนดการถอน	คืนใบอนุญาต
๓	๒/๕๓๘๖	๑๖ ก. ค. ๗๗	เจ้าของบรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณา	หนังสือพิมพ์เสรีภาพ	ดงภาพล้อและให้ถ้อยคำต่อเติม เป็นทางจงใจให้ผู้อ่านเข้าใจว่า รัฐบาลดำเนินการไปในทางคอมมิวนิสต์ มีพฤติการณ์ปฏิบัติกับข้าศึกต่อรัฐธรรมนูญและวิธดำเนินการของรัฐบาล อาศัย ม. ๓๘ พ. ร. บ. การพิมพ์ ๗๖ จึงถอนใบอนุญาต		

(สำเนา) ที่ ๒/๑๒๘

สวนไถลกังวล หัวหิน

วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา

ตามที่บุคคลได้ตั้งสมาคมคณะกรรมการเมือง และขออนุญาตตั้งขึ้นอีกนั้น ข้าพเจ้ามีความวิตกเป็นอันมาก ด้วยเกรงว่าจะ เป็น เหตุ กระทบ กระเทือน ถึง ความ สงบ สุข ของ ประชาชน เพราะถึงหากว่าคณะกรรมการเมืองต่างๆ จะมีความปรารถนาอันดี เพื่อดำเนินตามแบบไพรัชประเทศหลายประเทศที่มีคณะกรรมการเมืองต่าง คณะสำหรับจะให้ต่างเห็นวรุ้งซึ่งกันและกัน ให้ได้เลือกฟังความเห็นจากบุคคลในคณะต่างๆ และไม่ให้เกิดเหตุอันน่าสยดสยอง ชาติแต่คณะเดียวตั้งขึ้นก็ดี แต่ประเทศทั้งหลายเหล่านั้นได้ใช้วิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญมานาน จนประชาชนพลเมืองส่วนมากเข้าใจในหลักและวิธีการเมืองโดยกว้างขวางแล้ว จึงได้สามารถมีคณะกรรมการเมืองต่างคณะขึ้นได้โดยไม่มีอันตราย สำหรับประเทศสยามซึ่งพึงจะมีรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ยังหาถึงเวลาสมควรที่จะมีคณะกรรมการเมืองเช่นเขาไม่ ด้วยประชาชนส่วนมากยังไม่เข้าใจวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญเสียเลย เมื่อเกิดมีคณะกรรมการเมืองขึ้นแข่งขันกันเช่นนั้น ก็จะเข้าใจผิดไปว่าเป็นการตั้งหมู่ตั้งคณะสำหรับเป็นปฏิปักษ์กักรัฐบาลอำนาจซึ่งกันและกัน ผลที่สุดอาจเป็นเหตุชวนให้เกิดวิวาทบาดหมางกันขึ้นได้อย่างรุนแรง จนถึงเป็น

๑๗๗

ภัยแก่ความสงบสุขของประเทศ หรืออย่างน้อยก็ทำให้เกิด
ความหวาดหวั่นในหมู่อาณาประชาราษฎร อันเป็นสิ่งไม่พึง
ปรารถนาอย่างยิ่ง

คณะกรรมการเมืองจะทำประโยชน์จริงให้แก่ประชาชนได้ ก็เมื่อ
ประชาชนมีความเข้าใจในวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญแล้ว
ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ในเวลานี้อย่าให้มีสมาคมการเมืองเลยดีกว่า
แต่โดยเหตุที่ บัดนี้รัฐบาลได้ยอม อนุญาตให้มี สมาคม คณะราษฎร
เสียแล้ว จึงเป็นการยากที่จะกีดกันห้ามหวงมิให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้น
อีกคณะหนึ่งหรือหลายคณะได้ อย่างดีที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่าสมควร
ที่จะเลิกสมาคมคณะราษฎรและคณะอื่นที่เดียว แล้วรัฐบาลควร
จัดการทำการเผยแผ่การศึกษาวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ โดย
พยายามหาวิธีให้ความเข้าใจ เรื่องวิธีการปกครองแบบนั้นให้แพร่
หลายแก่ราษฎรทั่วไป นอกจากนั้นสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร
ทั้งในเวลานี้และต่อไปข้างหน้า จนกว่าจะพ้นเขตต์สมัยใช้บท
ฉะเพาะกาลในรัฐธรรมนูญก็ควรจะได้ตัวเป็นกลาง (Independent)
ไม่มีความผูกพันกับคณะกรรมการเมืองใดๆ สมาชิกประเภทที่ ๒ ที่จะ
ได้ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนั้น ควรเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความ
สามารถทั่วไป และให้มีความสามารถจริงที่จะบำเพ็ญกรณีย
ของตนในทางที่จะช่วยประคับประคองสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่จะ
เลือกขึ้นมาจากราษฎรตามความตามประสงค์แห่งรัฐธรรมนูญ ถ้า

ทำได้ดังนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะเป็นการช่วยการศึกษาของพลเมือง
ตามนโยบายของรัฐบาล ทั้งช่วยบำรุงสามัคคีธรรมและสันติภาพ
ของประเทศสยามให้เจริญมากขึ้น

ตามความเห็นของข้าพเจ้าทั้งนี้ ถ้าท่านเห็นสมควรจะเผยแพร่
แก่ผู้ใดหรือจะพิมพ์ออกโฆษณาก็ได้ไม่ขัดข้อง

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ประ.

ปก ๑๕๖ เรื่อง ๔	ที่ ๑๑๘๓๘/๗๗
ฉบับ ๒๒๒	ศาลาว่าการกลาโหม พระนคร
กรม. กระทรวงกลาโหม	วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗
ถึง นายกรัฐมนตรี	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวง กลาโหม
เรื่อง ขอพระบรมราชา	เรียน นายกรัฐมนตรี
อนุญาต ถอดนายทหารที่	ด้วยคดีอาชญา ระหว่างอัยการศาล
ต้องหว่ากบฏ ๓๗ นาย	พิเศษใจทัก นายร้อยเอก หลวงวิศิษฏ์
เวช ร่าง ๒๔ พ.ย. ๗๗	เสนีย์ (เทียม วิบูลยานนท์) กับพวกรวม
หลวงพิบูลสงคราม	๓๗ คนจำเลย ต้องหว่ากบฏ ศาล
ตรวจ	พิเศษได้พิพากษาให้จำคุก นายร้อยเอก
๓ พ.ย. ๗๗	หลวงสิงหนุทธธรรณการ (เพ็ง สิงหเรศร์)
สง เขียน.....	นายร้อยเอก หลวงไล่พลรบ (เชื้อ
พ.อ. พระนรินทร์	ศุกระมุท) นายร้อยเอก ขุนพงศ์ศุรกาจ
สงคราม	(พงษ์ สุวรรณกาญจน์) นายร้อยตรี ตรี
เจ้ากรมเสมียนตรา	พิมพ์กร คนละ ๑๖ ปี นายร้อยโท เกอ
ลงนามแทน	จันทร์วิรุจ นายร้อยตรี อ้น สุวรรณจาด
ปลัดกระทรวง	คนละ ๑๕ ปี นายร้อยเอก หลวงวิศิษฏ์
๒๖ พ.ย. ๗๗	เสนีย์ (เทียม วิบูลยานนท์) นายร้อยเอก
ให้รับไว้ก่อน	หลวงราวไพริน (ภู รังคะวิภา) นายร้อย
หลวงพิบูลสงคราม	เอก หลวงเรืองยุทธเวท (ดาวเรือง

๒๖ พ. ย. ๑๗๗   หิรัญญะเวช) นายร้อยเอก หลวงราญ
แล้วนำเสนออีก   อริพล (เหรียญ ศัพทเสน) นายร้อยเอก
น.   ขุนสินิทชวรยุทธ์ (สนิท วาระรังสี) นาย
๒๗ พ. ย. ๑๗๗   ร้อยโท ขุนระงับรณการ (รอด สุวัฒน์
รอไว้จนกว่าจะตัดสิน   ประ) นายร้อยโท ขุนนิติการราวี่ (นิติ
แล้วเสร็จทุกเรื่อง จึง   ยนเปี่ยม) คนละ ๑๔ ปี นายร้อยเอก
รวมรายงานไป เห็นว่า   หลวงโหมหักบัจจนิค (ต้อง ตามองครักษ์)
ไป โฆษณา สำหรับ คำ   นายร้อยเอก ขุนศิลป์สุรพล (สิน
ตัดสินนั้นทำได้.   งามพล) นายร้อยโท ขุนเศรษฐพลบริหาร
พระยศักดาคุณฤทธิ   (น้อม เศรษฐจันทร์) นายร้อยโท จัด
พระประกาศ   นุตทัศน์ นายร้อยโท กลอน สัทธิเวท
นายร้อยโทสุโผด พินธุโยธิน นายร้อยตรี
ประนอม ศีลากร นายร้อยตรี ทิน บุน
นาค นายร้อยตรี สมบุญ รุ่งแสง นาย
ร้อยตรี เพรา พวงนาค นายร้อยตรี ถวิล
ตุลวรรธนะ   นายร้อยตรี ประสิทธิ์
มณีโชติ นายร้อยตรี สุวรรณ วายวา
นนท์ นายร้อยตรี เต็ม พลวิเศษ นาย
ร้อยตรี เสงี่ยม ฌน่าน นายร้อยตรี
จำเริญ ตูวินันท์   นายร้อยตรี อร่าม

ศุขะทัต นายร้อยตรี จำนงค์ วรรณะศร
 คนละ ๑๒ ปี นายร้อยโท ประวัติ รูปะ
 สุต ๑๐ ปี นายร้อยโท ขุนศิริวัฒนชัย
 (ทองหล่อ ศิริวัฒนกุล) นายร้อยโท
 ขุนทวยหาญหักศึก (ผิว หิรัณยชาติ)
 นายร้อยโท ขุนเสริมศรกรรม (เสริม
 สุวณะโชติ) นายร้อยโท ปิ่น สมิตะ
 มาน นายร้อยโท จรุง มหานิรันดร์
 คนละ ๕ ปี

เพราะฉะนั้น จึงเรียนไป เพื่อได้นำ
 ความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอ
 พระราชทานพระบรมราชานุญาต ถอด
 ผู้ที่กล่าว นาม มาแล้ว ออกเสีย จากยศ
 และบรรดาศักดิ์ และประกาศในราช
 กิจจานุเบกษาต่อไป

ได้แนบ ประวัติย่อ ตามที่ กรม เลขา
 ธิการคณะรัฐมนตรี ต้องการ ๒ ฉบับไป
 พร้อมกับหนังสือแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

(สำเนา) ที่ ๕๑๘๐   รับวันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ลับ ที่ ๘๑/๑๘๑๐   สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี ฯ กระทรวงวัง

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องขอยกโทษนายทหารรักษาวัง ๓ นาย ซึ่งมีมลทินเกี่ยวข้องกับ
การกบฏ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง เรียบ เลขธิการคณะรัฐมนตรี

เนื่องจากหนังสือของท่าน ที่ ว.๔๘๔๒/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๔
กันยายน ศกนี้ เดือนขอทราบพระราชกระแสเรื่องการลงโทษ
นายทหารรักษาวัง ๓ นาย ซึ่งต้องหาว่าเกี่ยวข้องกับการกบฏ และ
ข้าพเจ้าได้ตอบมาโดยหนังสือที่ ๗๒/๑๕๓๔ เดือนเดียวกัน ความ
ว่าได้รับตอบจากราชเลขาธิการในพระองค์ว่า พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว จะได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสตอบใน
เรื่องนี้ มาโดยอัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีส นั้น

บัดนี้กาลล่วงเลยมาพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังมีได้รับ
พระราชทานกระแสพระราชดำรัสตอบประการใด จึงขอเรียนมา
ให้ทราบว่า นายทหารทั้ง ๓ นั้นเป็นนายทหารที่กอบด้วยความจง
รักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และเป็นผู้นำที่รักษา
พระองค์โดยใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย และไม่เคย
ปรากฏความบกพร่องเหลวไหลมาแต่ก่อน ข้าพเจ้าเห็นว่านาย
ทหารทั้ง ๓ นี้ควรได้รับความกรุณา ให้ปราศจากโทษอันเกี่ยวแก่

๑๘๓

ความมัวหมองที่แล้วมาได้ เมื่อมีพระราชกระแสโปรดเกล้าฯ
ประการใด จึงควรให้เป็นไปตามนัยแห่งพระราชเสาวนีย์
ขอแสดงความนับถือ
(ลงนาม) เจ้าพระยาวรวงศา

(สำเนา)

ลับ

ที่ ว. ๖๖๘๕/๒๔๗๗

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง การลงโทษนายทหารรักษาวัง ๓ นาย ที่มีมลทินเกี่ยวข้องกับการกบฏ

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง

หนังสือที่ ๘๑/๑๘๑๐ ลงวันที่ ๒๓ เดือนนี้ ว่าการลงโทษ
นายทหารรักษาวัง ๓ นาย คือ นายร้อยเอก หลวงศรีสุการ
นายพันตรี จมื่นรณภพพิชิต และนายพันโท หม่อมเจ้าสุภ
สวัสดิวงศ์สนิท ที่มีมลทินเกี่ยวข้องกับการกบฏ ซึ่งกระทรวงวัง
แจ้งมาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้พระราชทานพระราช
ดำรัสตอบในเรื่องนี้มาโดยอัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีส นั้น บัดนี้
กาลล่วงเลยมานานเกินสมควรแล้ว ยังมีได้รับพระราชทาน

พระราชกระแสน้ำพระราชดำรัสตอบประการใด และเห็นว่านาย
 ทหารทั้ง ๓ นายนี้ เป็นนายทหารที่กอบด้วยความจงรักภักดีใน
 ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และเป็นผู้นำที่รักษาพระองค์โดย
 ใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยกับไม่เคยปรากฏความบก
 พร่องเหลวไหลมาแต่ก่อน จึงควรได้รับความกรุณาให้ปราศจาก
 โทษ อันเกี่ยวแก่ความผิดที่แล้งมาได้ เมื่อมีพระราช
 กระแสน้ำโปรดเกล้าฯ มาประการใด จึงควรให้เป็นไปตามนัยแห่ง
 พระราชกระแสน้ำนั้น คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเมื่อ
 วันที่ ๒๔ เดือนนี้ ว่าให้งดดำเนินการเรื่องนี้ไว้
 จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
 (ลงนาม) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

(สำเนา)

ที่ จ. ๘๒๗๖/๒๔๗๗

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง คณะรัฐมนตรีแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาชญา เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ

ผู้ช่วยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียบน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติแก้ไขร่างประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ
ดังร่างที่แก้ไขที่แนบมาพร้อมกับหนังสือ

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) หลวงชำนาญนิติเกษตร

มาตรา ๒๖๓ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้
ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว มีอำนาจทูลเกล้า ฯ
ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ

เรื่องราวเช่นนี้ให้ยื่น ต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ภายในกำหนดสัปดาห์นับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องขังหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อพระทำ
มะรงเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระทำมะรงรีบส่งไปยังรัฐมนตรี
นั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถวายเรื่องราว
ต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัย
โทษหรือไม่

ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีดูจกแล้วแล้ว
เห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำแนะนำต่อพระ
มหากษัตริย์ให้พระราชทานอภัยโทษ แก่ผู้ต้อง คำพิพากษา นั้นก็ได้

ถ้าไม่มีพระบรมราชวินิจฉัย ตกมายังรัฐมนตรีภายในกำหนด
สองเดือนนับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่องราวนั้นตกไป.

ต่อไปนี้เป็นหนังสือหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า เรื่องบ
ประมาณกระทรวงวัง ทางฝ่ายคณะรัฐบาลก็ยังได้ระลึกถึงหนังสือ
หลักฐานฉบับนี้อยู่ ดังต่อไปนี้

(สำเนา) ที่ ๑/๑๓ กรมราชเลขาการในพระองค์
วันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕
เรียน มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา เสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ด้วยขอรับตีกรมพระคลังข้างที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวายงบประมาณ
ในพระราชสำนักซึ่งได้ตัดทอนลงและปรับใหม่สำหรับพ.ศ.๒๔๗๕
ปรากฏว่า ขาดเงินเป็นจำนวน ๑๘๖,๖๒๔ บาท

ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว มีพระราชกระแส
โปรดเกล้าฯ ให้เรียนมายังท่านว่า ในปีนี้จะได้ทรงพยายามใช้จ่าย
เงินตามที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจะทูลเกล้าฯ ถวายได้ แต่
แม้ได้ตัดลงไปมากแล้ว ก็ยังค้างงบประมาณให้เป็นดุลยภาพไม่ได้
สำหรับปีนี้จะโปรดเกล้าฯ ให้หาเงินอื่นมาใช้ส่วนที่ขาดไป เพื่อ
เป็นการช่วยรัฐบาล แต่สำหรับศกหน้าทรงขอทำความเข้าใจไว้ว่า
รัฐบาลจะถวายเงิน ๓ ล้าน บาท มิฉะนั้นก็ไม่พอ จะต้องตัดทอน
กันอีกมาก จนเกือบจะทรงรู้สึกว่าจะไม่ทรงสามารถรักษาพระ
เกียรติยศอันสมควรของพระเจ้าแผ่นดินสยามไว้ได้ ถ้าจะต้อง
ตัดลงอีกแล้ว ก็เป็นวิบัติเสียเลยบางที่จะดีกว่าตัดเงินได้
ทั้ง ๓ ล้านบาท ถ้าจะคงมีพระเจ้าแผ่นดินไว้ ต้องถวายความ
สะดวกให้ทรงสามารถรักษานะได้.

(ลงพระนาม) วิบูลย์สวัสดิวงศ์

ราชเลขาการในพระองค์

ขุนสุคนธ์วิทศึกษากร รัฐมนตรีกล่าววาทต่อไปนี้เป็นใจความ
 ในพระราชบัญญัติ ก่อพระราชบัญญัติครั้งหลังที่สุด ที่ได้แจก
 ให้ท่าน สำหรับสำเนาคำแปลพระราชโองการเลขนั้น ได้อ่านไปเมื่อ
 ๕๕ แล้ว น้อ่านจะพะอะใจความในพระราชบัญญัติครั้งหลัง

(สำเนา)

ที่ ๘๒๑/๒๐๕๐

กรมราชเลขาณการในพระองค์

วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องแปลโทรเลขของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ราชเลขาณการในพระองค์ เรียบ เลขธิการคณะรัฐมนตรี

หนังสือที่ ก. ๕๔๕๖/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๕ เดือนนี้ ขอให้
 แปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ฉบับลงวันที่ ๒๕ เดือนนี้
 เป็นภาษาไทยนั้น

ข้าพเจ้าได้จัดการแปลส่งมาพร้อมกันหนังสือแล้ว แต่ขอ
 เรียนว่า เนื่องด้วยต้องทำการแปลเป็นเวลากะทันหัน เพื่อให้
 ทันกำหนดเวลาประชุมของคณะรัฐมนตรี คำแปลบางคำอาจคลาด
 เคลื่อนผิดพลาดไปได้บ้าง อนึ่งโทรเลขฉบับนี้ก็เป็นโทรเลข
 ของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศส่งผ่านกรมนี้เท่านั้น มิใช่เป็นพระ
 ราชโองการ ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้บกพร่องมากไป จึงเห็นว่า
 น่าจะถวายให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษาราชการ

๑๘๕

ของสำนักงานนายกรัฐมนตรี ทรงช่วยตรวจแก้ไขเสียอีกชั้นหนึ่ง
ก็ดูจะเป็นการสมควร

ในโอกาสนี้ได้เติมคำว่า “only” ลงระหว่างคำ “that”
และ “officials” ที่หน้า ๒ บรรทัดที่ ๖ ในต้นฉบับคำแปล
ซึ่งเสนอนายกรัฐมนตรีมาโดยหนังสือที่ ๘๑๓/๒๐๗๘ ลงวันที่ ๒๖
เดือนนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมาขังท่าน

(ลงพระนาม) อาทิตย์

คำแปล

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
กรุงลอนดอน

ทูลราชเลขานุการในพระองค์
กรุงเทพ ฯ

๒๕ มกราคม ๑๙๓๕, ๒๐. ๕๕

๒๖ มกราคม ๒๔๗๗, ๑๔. ๕๐

ทูล ราชเลขานุการในพระองค์ กรุงเทพ ฯ

โปรดเสนอข้อความดังต่อไปนี้ ให้แก่นายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าได้ลงนามรับรองบันทึก แต่เพียง ฉบับเดียว เท่านั้น และให้ถือฉบับนี้ฉบับเดียวที่เป็นบันทึกอันถูกต้อง ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์จะพูดโต้เถียงในเรื่องต่างๆ ที่ข้าพเจ้าขอมาให้มากมาย และข้าพเจ้าขอยืนยันคำพูดทุกคำที่ได้ส่งมาให้แล้ว ข้อความดังต่อไปนี้จะช่วยขยายข้อความบางประการให้แจ่มแจ้งขึ้นอีก

๑. ข้าพเจ้าไม่ได้คัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรต่อวิธีการที่จะเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพราะว่า

ก. พระยามโน ฯ ได้สัญญาแก่ข้าพเจ้าว่า อันบัญชีรายนามผู้ที่เสนอให้เป็นสมาชิกนั้น จะส่งมาให้ข้าพเจ้าล่วงหน้าเป็นเวลานาน ก่อนที่จะตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

ข. และว่าจะเสนอรายชื่อมากกว่าจำนวนสมาชิกที่ต้องการตั้ง เพื่อข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสเลือกได้บ้าง และรับจะพิจารณาแก้ทุกท้วงของข้าพเจ้า

ค. กับว่าอันบัญชีรายนามนั้นจะได้ทำขึ้นให้ตรงต่อหลักการ
ซึ่งข้าพเจ้าได้วางไว้ให้แล้วให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จริงอยู่ อันข้อสัญญาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มิได้ทำ
ขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเลย ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะเสนอนาม
สำหรับเลือกตั้ง พระยามโน ฯ ก็ได้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ไป
แล้วโดยถูกรัฐประหาร ข้าพเจ้าได้ร้องขอหลายครั้งหลายหนว่า
อันบัญชีรายนามผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้น ควรเสนอมายังข้าพเจ้า
โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่อันที่จริงบัญชีรายนามนี้ได้ส่งมาให้
ข้าพเจ้าในตอนกลางคืนก่อนวันซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับเป็นวันเปิด
สภาผู้แทนราษฎร ความจริงประมาณเพียง ๑๒ ชั่วโมง ก่อนที่จะ
ถึงเวลาเริ่มการพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น การที่ทำเช่นนั้น
เห็นได้ชัดๆ ว่ามุ่งหมายที่จะให้ข้าพเจ้าจำต้องเซ็นอนุมัติรายนามนั้น
ไปอย่างหลับหูหลับตา จะแสดงความขัดข้องประการใดก็คงจะทำ
ให้การเปิดสภาผู้แทนราษฎรล่าช้าไปอีก และอย่างไรก็ดีก็คงจะ
ไม่เป็นผลประการใดเลย

การที่จะบอกรับมิให้ข้าราชการประจำการไปเกี่ยวข้องกับ
เมืองนั้น เป็นสิ่งที่พึงประสงค์และทำได้โดยง่าย คือโดยวางไว้
เสียว่า ข้าราชการนอกประจำการเท่านั้น ที่อาจเข้าเป็นสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรได้ ส่วนข้าราชการประจำการนั้น ก็มีสิทธิที่จะ
ออกเสียงเลือกสมาชิกประเภทที่ ๑ อยู่แล้ว ข้าพเจ้าขอว่าอัน

สมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ควรให้ข้าราชการทั้งหมด ไม่ว่าจะยัง
ประจำการอยู่หรือนอกประจำการก็ตามเป็นผู้เลือก ทั้งนี้วิธี
เพื่อที่จะทำให้ข้าราชการประจำการทั้งหลายมีความคิดไปในทางการ
เมืองยิ่งไปเสียกว่าที่เป็นอยู่บัดนี้ นอกจากนั้นวิธีการนี้ จะมี
ผลอันพึงประสงค์อย่างยิ่งในอันที่จะกัน ข้าราชการ ประจำการ ออก
เสียจากวงการเมือง

การที่ พวกกบฏ สามารถหา สมัคร พรรคพวก สนับสนุน การ
กระทำของเขาได้โดยการหลอกลวงนั้น อาจเป็นไปได้ สมาชิกใน
คณะรัฐบาลน่าจะทราบดีอยู่ว่า อันวิธีการชนิดนี้พวกนักการเมือง
อื่นๆ ในประเทศสยาม ได้เคยนำไปใช้เป็นผลดีอย่างยิ่งมาแล้ว
ด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็เป็นความจริงที่ความไม่พอใจในวิธีเลือก
ผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ อันนี้ ได้เพิ่มจำนวนพรรคพวกและ
ผู้เห็นชอบด้วยให้แก่พวกกบฏหลายคน

๒. ตราบใดที่ยังคงให้สมาชิกประเภทที่ ๒ มีอยู่ ตามความ
เห็นของข้าพเจ้า วิธีการซึ่งเหมาะสมที่สุดในอันที่จะลงมติไม่เห็น
ชอบด้วยกับคำทักท้วงของพระมหากษัตริย์นั้น มีอยู่เพียงวิธีเดียว
กล่าวคือ ควรให้มีเสียงข้างมากที่ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนเศษสาม
ส่วนสี่ ถ้าหากใช้วิธีขุบ (สภา) แล้ว ก็จักต้องให้เป็นไปเอง
และจักต้องเพิ่มความในรัฐธรรมนูญไว้ว่า ในกรณีที่พระมหา
กษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมา สภาผู้แทน

ราษฎรเป็นอันต้องยุบไปเองในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ต้องเป็นไป โดยมีต้องอาศัยความยินยอมของรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใด ในอันที่จะรับสนองพระบรมราชโองการ

ข้าพเจ้าได้เคยขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แต่รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และก็คงเป็นเช่นนี้แทบทุกคราวไป

ถ้านำวิธีนี้มาใช้แล้ว สมาชิกประเภทที่ ๒ ก็ควรที่จะเลือกตั้งกันใหม่เหมือนกัน

การที่ข้าพเจ้าขอมาดังนี้ ก็เพื่อจะรักษาหลักไว้ มิใช่เพื่อที่จะให้การทักท้วงพระราชบัญญัติของข้าพเจ้า เป็นผลทุกคราวไป ถ้าข้าพเจ้าแน่ใจได้ว่า นโยบายอันใดเป็นความประสงค์อันแท้จริงของราษฎรส่วนมากแล้ว ข้าพเจ้าก็จะไม่ขัดขวางนโยบายอันนั้นเลย

๓. ก. ถ้าลักษณะการณ์เช่นนี้ รัฐบาลได้ปฏิบัติไปแล้ว เรื่องนี้ก็เป็นที่อันตกไปเองในตัว

พึงสังเกตว่า อันบทแก้ไขประมวลกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๔ วรรค ๑ (ค) ซึ่งได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชนั้น ฉบับนี้ขัดกับความต้องการของรัฐบาลซึ่งตั้งอยู่ในระบอบรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุที่มาตรานี้ อาจแปลความไปในทำนองหนึ่ง ซึ่งถึงแก่จะจัดตั้งคณะพรรคการเมืองและทำการเผยแพร่หลักการใดที่เป็นปฏิบัติกับต่อ รัฐบาลใด

ซึ่งกำลังมีอำนาจอยู่แทบไม่ได้เลย ผู้หนึ่งผู้ใดที่จัดตั้งคณะขึ้น
ตั้งนี้อาจถูกจำกัดตามมาตรฐาน ดังเช่นคดีพระยาเทพหัสดิน เป็น
ต้น ถ้าหากตั้งใจจริงๆ ในอันที่จะปกครองประเทศให้ถูกต้อง
ตามหลักแห่งประชาธิปไตยแล้ว เป็นการสมควรแล้วมิใช่หรือ
ที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะการณณ์เช่นนั้นเสีย

ข. ข้าพเจ้าชอบที่จะให้มีคณะพรรคการเมืองขึ้น จดหมาย
ของข้าพเจ้าถึงพระยามโนฯ นั้น ได้เขียนไปในคราวที่รัฐบาล
ในครั้งกระนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ข้าพเจ้าจึงแนะนำ
ไปว่า ถ้าคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรที่
จะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อันที่จริงอาจแก้ไขได้ว่า
สำหรับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกนั้น ไม่พึงประสงค์ที่
จะให้มีการพรรคการเมือง ข้าพเจ้าเห็นว่า ณบัดนี้ถึงเวลาแล้ว
ที่จะอนุญาตให้คณะพรรคการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยเปิดเผย หากไม่
แล้ว ก็คงจะจัดตั้งขึ้นโดยลับๆ และคงจะมีความประสงค์และ
ความมุ่งหมายไปในทางเข้ายึดอำนาจโดยใช้กำลังในเมื่อวิธีการอัน
ถูกต้องตามกฎหมายไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว ถ้าหาก
ไม่อนุญาตให้มีหนทางอันถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อคัดค้านการ
กระทำของรัฐบาลเสียเลย จุดประสงค์ในอันที่จะมีการปกครอง
ตามระบอบรัฐธรรมนูญ ก็ย่อมสูญหายไปหมดทีเดียว

การเปลี่ยนแปลงในบทรัฐธรรมนูญ ซึ่งข้าพเจ้าได้ขอมานั้น

ก็มีผลกระทบกระเทือนเพียงข้อที่เป็นบทเฉพาะกาล เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงแลไม่เห็นเหตุว่า ทำไมความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐ
ธรรมนูญจึงจะถูกกระทบกระเทือนไปด้วย

ในคัมภีร์รัฐธรรมนูญเองก็มีวิธีการให้แก้ไขได้อยู่แล้ว ฉะนั้น
รัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่ว่าต้องสักการะ จนถึงกับเปลี่ยนแปลงไม่
ได้ ทำไมจึงจะต้องปล่อยให้ลักษณะการณ์อันไม่น่าพึงพอใจให้คง
อยู่ต่อไป การที่จะเคารพบูชารัฐธรรมนูญด้วยรูปเทียน และโดย
ไม่ปฏิบัติตามความมุ่งหมาย และความประสงค์อันแท้จริงของ
รัฐธรรมนูญนั้น ก็เท่ากับเป็นการเล่นตลก

๔. วิธีการอันดีเยี่ยมในอันที่จะป้องกันมิให้เกิดการกบฏขึ้น
ได้นั้น ก็โดยดำเนินการปกครองอย่างดีและโดยกำจัดข้อไม่พอ
ใจต่างๆ เสีย มิใช่โดยวิธีปราบปราม กฎหมายใหม่นี้ไม่ให้ความ
ยุติธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล ซึ่งจะต้องจัดการไป อันที่จริง
ไม่จำเป็นเลย ที่จะหันเข้าใช้ศาลพิเศษทุกรายไป ความจริงศาล
ชนิดนี้ไม่ควรที่จะตั้งขึ้นเลย นอกจากในเวลาฉุกเฉินจริงๆ

ข้าพเจ้าไม่รังเกียจหลักการแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่ข้าพเจ้า
รังเกียจวิธีพิจารณาคดีโดยคณะกรรมการ

๕. ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยกับการยกโทษอย่างครึ่งๆกลางๆ
การยกโทษนั้นจะไม่มีผลดีประการใด นอกจากจะยกโทษอย่าง
เต็มที่ ข้าพเจ้าขอยืนยันความเห็นอันนี้ของข้าพเจ้า

๖. ถ้าหากได้จัดการไปตั้งแล้วก็ไม่ทำอะไรจะกล่าวอีกต่อไป แต่เท่าที่ข้าพเจ้าเข้าใจ ข้าพเจ้าได้ยื่นข่าวมาว่า มีข้าราชการบางคนได้ถูกไล่ออกหรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ในฐานะถูกสงสัยโดยมิได้มีการไต่สวนประการใดเลย ถ้าหากยังมีเรื่องดังที่ได้กล่าวข้างบนนี้อยู่ รัฐบาลจงแจ้งความตั้งใจอันที่จะให้บ้านานูหรือบ้านั้น และอนุญาตให้เขายื่นขอบำเหน็จบ้านานูนี้ทางกระทรวงทบวงการต่าง ๆ

๗. ขอให้ดูโทรเลขลงวันที่ ๗ ของข้าพเจ้า ถ้าหากจะมีการยกโทษกันโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็ดูเป็นการเสียเวลาเปล่า ๆ ในอันที่จะดำเนินคดีซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาต่อไป ข้าพเจ้าไม่บังคับในข้อนี้ถ้าจะไม่มี การฟ้องกล่าวโทษกันอีกต่อไป

๘. ข้าพเจ้าไม่เคยเป็นอย่างอื่น นอกจากจอมทัพแห่งกองทัพบกและกองทัพเรือ แต่ถึงกระนั้นก็ได้มีการรัฐประหารโดยทหารเป็นผู้กระทำถึง ๒ ครั้ง มีการกบฏอย่างใหญ่โดยกองทัพบกครั้งหนึ่ง และอย่างเล็กน้อยโดยกองทัพเรือครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีข่าวลือข่าวนำหวาดเสียว ถึงว่าอาจมีการสู้รบขึ้นระหว่างกองทัพบกกับกองทัพเรือและจนกระทั่งในระหว่างหมวดหมู่ต่าง ๆ ในกองทัพทั้งสองขึ้น หากสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นอีกจริง ๆ แล้ว พวกทหารก็จะมัวพะวงแต่ในการสู้รบระหว่างกันเองมากกว่าที่จะมาคอยระวังรักษาตัวข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่

ที่จะได้ความคุ้มครองจากกองทหารสักกองหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการแก่งแย่งทั้งหลาย เพื่อเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องมาในเรื่องกรมทหารรักษาวัง

ถ้าหากและเมื่อกองทัพบกและกองทัพเรือ กระทำการตามหน้าที่ของตนจริงๆ คือ ในฐานะที่เป็นผู้รักษาความสงบ และรักษาความปลอดภัยของประชาชนชาติและไม่เข้ามายุ่งกับการเมืองแล้ว เมื่อนั้นก็เป็นเวลาอันควรที่จะลดกำลังกรมทหารรักษาวังมาทำหน้าที่เพียงเป็นเครื่องประดับเกียรติยศ หรือเป็นแต่เพียงตำราวรรักษากายในพระราชวัง

๕. อันบทร่างมาตรา ๒๖๓ ในประมวลวิธีพิจารณาคดีหมายอาชญาณั้น มีเป็นการตรงกันข้ามกับคำของข้าพเจ้าในเรื่องนี้ไปหมดทีเดียวหรือ และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนยังขึ้นไปอีกมิใช่หรือ ร่างมาตรานี้ ข้าพเจ้ายอมรับไม่ได้เลยทีเดียว

ข้าพเจ้าขอให้ส่งคำขอของข้าพเจ้า ซึ่งมีอยู่ในบทบันทึกของข้าพเจ้าพร้อมกับคำอธิบายเพิ่มเติมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรโดยพลันและส่งคำตอบไปยังข้าพเจ้าโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้.

(ลงนาม) ศรีธรรมมาธิเบศ

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าขอแสดงความในพระราช
 บันทึกฉบับหลังที่ขุนสุคนธ์ ฯ ได้อ่านให้ฟังเมื่อตะกั้น ให้ท่าน
 สมาชิกทราบดังนี้

ตอบพระราชบันทึกไขความ
 ลงวันที่ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ที่ทรงรับสั่งว่าได้ลงพระนามรับรองบันทึกแต่ฉบับเดิวนั้น
 เป็นการจริง ส่วนบันทึกที่ส่งผ่านทางพระยาราชวังสัน แม้จะ
 ไม่ได้ทรงลงพระนามก็ดี แต่ก็ยังเป็นพระราชประสงค์โดยแท้ ซึ่ง
 เมื่อรัฐบาลได้ทราบพระราชอัธยาศัย ก็ได้ปฏิบัติตามพระราช
 ประสงค์ เว้นแต่เรื่องพระพิบูลย์ไอสวรรย์ ซึ่งทรงรับสั่งว่าถ้า
 ศาลตัดสินให้พระพิบูลย์ไอสวรรย์ชนะคดี จะไม่ทรงกลับประ
 เทศสยาม และรัฐบาลไม่อาจที่จะบังคับศาลได้ นอกจากจะ
 ปราบในพระราชบันทึกที่ส่งผ่านทางพระยาราชวังสันแล้ว ยัง
 ปราบในสำเนาโทรเลขที่ราชเลขานุการในพระองค์ ได้ส่งมา
 ให้รัฐบาลด้วย

ต่อไปนี้จะได้ออกลองให้แจ่มแจ้งถึงข้อความที่ได้ทรงพระ
 ราชทานเพิ่มเติมมา คือ

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้สัญญาไว้ว่ากระไรนั้น
 รัฐบาลไม่อาจที่จะทราบได้เลย พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ปิด
 บังความจริงที่ได้กราบบังคมทูลไว้ รัฐบาลเพิ่งทราบโดยพระราช
 บันท์ก็ไขความฉะบับหลังนั่นเอง

ส่วนรายนามสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งได้นำทูลเกล้าฯ ถวาย
 รับสั่งว่า ๑๒ ชั่วโมงก่อนเริ่มพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น ความ
 จริงเป็นดังนี้

ในระหว่างที่เกิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
 เสด็จไปประทับที่สงขลา รัฐบาลได้พยายามกราบบังคมทูลขอให้
 รับทรงกลับสู่พระนคร เพื่อที่จะได้พระราชทานความเห็นในการ
 เลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ แต่พระองค์ก็หาได้เสด็จกลับไม่ คง
 เสด็จกลับมาถึงกรุงเทพฯ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่ง
 รุ่งขึ้นก็จะเริ่มการเปิดพิธีสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลก็มีได้นิ่งนอน
 ใจ จึงขอพระราชทานโอกาสให้ได้เข้าเฝ้าเพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย
 รายนามสมาชิกประเภทที่ ๒ ก็โปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าได้ต่อเมื่อ
 เวลาค่ำ และขณะที่เฝ้านี้เอง รัฐบาลได้ทูลเกล้าฯ ถวายราย
 นามสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือกจากข้าราชการ
 สัญญาบัตร หรือเทียบสัญญาบัตร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอบ
 บันท์ที่ฉะบับก่อน

อีกประการหนึ่ง ขอไขความว่า ในขณะที่เกิดกบฏนั้นยัง

ไม่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ เลย มีแต่สมาชิกประเภทเดียว กบฏ
จะมาถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ ดูกระไรอยู่

๒. การที่จะให้สภาผู้แทนราษฎรต้องยุบไปเอง โดยเหตุที่
พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมานั้น เห็น
ว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญทำเช่นนั้นไม่ได้ ส่วนที่ได้เคยทรงขอ
ให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร และรัฐบาลไม่ยินยอมนั้น ข้อนี้ก็ได้อธิบาย
กราบทูลไปแล้วในครั้งก่อนว่า รัฐบาลยังไม่เห็นเป็นการสมควร
จึงมิได้ยุบ

ตามที่รัฐบาลได้ตอบพระราชบัณฑิตก๊อปนั้น ก็ได้พยายามหา
หนทางที่จะให้เป็นไปโดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ

๓. ก. รัฐบาลได้ตกลงไว้แล้วว่า จะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา
เสถียรภาพกฎหมายที่ออกในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งขัดต่อ
ระบอบรัฐธรรมนูญ

ข. ตามที่ทรงรับสั่งว่า ได้ทรงส่งจดหมายถึงพระยามโน
ปกรณ์นิติธาดา ให้เลิกล้มคณะราษฎร เพราะรัฐบาลในครั้งนั้น
ไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ความข้อนี้ พระยามโนปกรณ์
นิติธาดาจะกราบบังคมทูลไว้อย่างไรก็ยังไม่ทราบได้ แต่ความจริง
เรื่องนี้รัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดา ได้นัดประชุมผู้ก่อการ
ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญทั้งหมด ที่ประชุมส่วนมากเห็นควรให้
ตั้งคณะชาติ และยังไม่ทันที่รัฐบาลจะดำเนินการอย่างไร ก็มีพระ

ราชหัตถเลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาตั้งได้กล่าวแล้ว ขอนี้
 หลวงวิจิตรวาทการ เลขธิการคณะชาติในเวลานั้นย่อมทราบได้ดี
 ที่ทรงรับสั่งมาว่า การขอเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ก็เพียง
 กระทบกระเทือนเพียงบทรพะเพาะกาล ไม่ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์
 แห่งรัฐธรรมนูญกระเทือนไปด้วย ที่จริงได้ทรงขอแก้บทถาวร
 ว่าด้วย “วิโต” ด้วย และแม้บทรพะเพาะกาลก็สำคัญเหมือน
 กัน เพราะการที่บทรพะเพาะกาลนั้น ก็เพื่อจะประคับประคอง
 ให้ความเรียบร้อยในสมัยหัวต่อหัวเลี้ยวเช่นนี้ ไปได้เป็นไปโดยราบ
 รื่น เพื่อความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญถาวรนั่นเอง ฉะนั้นถ้า
 ไม่จำเป็นแล้วก็ไม่ควรแก้รัฐธรรมนูญไม่ว่ามาตราใด ๆ

๔. การพิจารณาโดยคณะกรรมการนั้น ได้พิจารณาตาม
 ทำนองลูกขุน (Jury) คือถือความบริสุทธิ์ใจเป็นใหญ่ ไม่ใช่
 ในถ้อยคำสำนวน เพราะเป็นที่ทราบอยู่ว่า ผู้ที่คิดก่อการเป็น
 ปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมจะทำลายหลักฐานที่เป็นเอกสาร
 เพื่อความสงบเรียบร้อย จึงควรป้องกันไว้ดีกว่าแก้ นอกจากนี้
 กรรมการก็ต้องตั้งจากผู้พิพากษาทั้งนั้น

๕. ขอนี้จะไม่ขอเพิ่มเติมประการใด สุดแต่แต่สมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

๖. การที่รัฐบาลจะแจ้งความตั้งใจในอันที่จะให้บ้านาญหรือ
 บำเหน็จตามสิทธิที่เขามีได้ตามกฎหมายนั้น รัฐบาลรับทำได้

๗. เรื่องที่จะให้งดการฟ้องร้องว่ากล่าวคดีที่ยังอยู่ในระหว่างพิจารณานั้น ก็ต้องว่ากล่าวกันต่อไปให้เสร็จสำนวนเสียก่อน จึงจะพิจารณาว่าจะกรุณาแก่จำเลยอย่างไร รวมกันไปกับคดีที่ได้ตัดสินแล้ว

๘. เรื่องทหารรักษาวัง ซึ่งทรงพระราชประสงค์ให้มีอาวุธเยี่ยงทหารรบทั้งหลายนั้น เมื่อเสด็จกลับสู่พระนครแล้ว รัฐบาลจะได้จัดการถวายตามพระราชประสงค์

๙. ในเรื่องร่างมาตรา ๒๖๓ แห่งประมวลวิธีพิจารณาคดีหมายอาชญาณันท์ว่าตรงกันข้ามกับคำขอของพระองค์ และเป็น การตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนนี้ รัฐบาลมองไม่เห็นว่าจะเสียหลักยุติธรรมอย่างไร เพราะราษฎรก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาตลอดจนญาติและผู้มีส่วนได้เสียก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเช่นเดียวกัน มีข้อที่แตกต่างอันสำคัญอยู่ก็คือ ตามพระราชประสงค์นั้น เมื่อทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้ว จะปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ได้เลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงผ่านไปนานสักเท่าใด แต่ตามร่างมาตรานี้ได้กำหนดเวลาไว้ว่า ถ้าไม่พระราชทานวินิจฉัยในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดแล้วก็ถือเสมือนได้ทรงปฏิเสธไม่พระราชทานอภัยโทษ และปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ดังนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเท่านั้น รัฐบาลเห็นควรกำหนดเวลา ถ้าเวลาในร่างประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาอาชญาไม่พอ จะขยายให้ยาวออกไปอีกก็ได้

ในที่สุด ข้าพเจ้าขอแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า รัฐบาลนี้จะรักษาระบอบรัฐธรรมนูญไว้ให้มั่นคง คือ การปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และขอให้เชื่อมั่นว่า รัฐบาลจะไม่เปลี่ยนรูปการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยโดยไม่มีพระมหากษัตริย์ เท่าที่ได้กราบบังคมทูลตอบพระมหากษัตริย์ไปนั้น ก็เพราะเห็นว่าข้อความที่ทรงขอร้องมาเป็นการขัดต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และทรงเข้าพระราชหฤทัยผิดไปเท่านั้นมิได้มีความมุ่งหมายเป็นอย่างอื่นเลย

หลวงวิจิตรวาทการ กล่าวว่า เมื่อในบันทึกของรัฐบาลได้อ้างถึงชื่อของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอโอกาสแถลงรายงานต่อสภาฯ นี้ว่า ข้อความที่ในบันทึกของรัฐบาลได้กล่าวมานั้นเป็นความจริง เรื่องการตั้งคณะชาติไม่ได้ทำโดยสุ่มสี่สุ่มห้า ก่อนที่จะเริ่มตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้าได้มาปรึกษาหารือคุณหลวงประดิษฐฯ ข้อนี้คุณหลวงประดิษฐฯ จะเป็นพะยานข้าพเจ้า เมื่อได้ปรึกษาแล้ว หลวงประดิษฐฯ เป็นผู้มีความเห็นว่าคณะชาติควรได้ตั้งขึ้น แล้วต่อมาข้าพเจ้าจึงได้ทราบว่าได้มีการประชุมผู้ก่อการ เสียงข้างมากเห็นว่าควรให้คณะชาติตั้งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติ ไม่ใช่ว่าได้ทำไปโดยหักหาญอย่างหนึ่งอย่างใดเลย และมีเหตุที่น่าจะเรียนให้ทราบว่า คณะราษฎรในเวลาที่ตั้ง

เป็นสมาคมขึ้นนั้น ไม่ได้เลือกเจ้าคุณมโนฯ เป็นนายก กลับเลือกเจ้าคุณนิติศาสตร์ฯ เป็นนายก เจ้าคุณมโนฯ จึงได้พยายามที่จะล้มคณะราษฎรเสีย เมื่อข้าพเจ้าได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติไปแล้ว พระยามโนฯ เรียกข้าพเจ้าไปบอกว่า เลิกคณะชาติเสียเถอะ แล้วจะล้มคณะราษฎรให้ ข้าพเจ้าก็ตอบว่า นั้นไม่ใช่เรื่องของข้าพเจ้า เรื่องของข้าพเจ้ามีอยู่อย่างเดียวที่จะตั้งคณะชาติในการที่พระยามโนฯ จะถอนคำขอแล้วไปล้มคณะราษฎรนั้น ข้าพเจ้าไม่ยินดีด้วย แต่เมื่อจะตั้งคณะชาติแล้ว รัฐบาลไม่ยอมก็ตั้งไม่ได้อยู่เอง ข้าพเจ้าขอสนับสนุนคำอ้างของรัฐบาลที่ว่า ผู้ก่อการในวันที่ ๒๔ มิถุนายนส่วนมากเห็นด้วย และโดยฉะเพาะหลวงประดิษฐฯ เองได้แสดงความเห็นแก่ข้าพเจ้าว่า คณะชาติควรได้ตั้งขึ้น ข้าพเจ้าขอแสดงให้ท่านทั้งหลายทราบว่า ที่รัฐบาลแถลงมานั้นเป็นความจริง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า นายไต้ ได้เสนอนุญาตตีควนขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป ถึงเรื่องที่รัฐบาลแถลงการเกี่ยวกับพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการควนในวันนี้ มีผู้รับรองถูกต้องแล้ว จึงขออนุมัติต่อที่ประชุมนี้ให้เปิดอภิปรายตามข้อที่นายไต้ขอมมา

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรี กล่าวว่า ก่อนที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปนี้ ข้าพเจ้าอยากจะตั้งข้อพิจารณาสัก

ข้อหนึ่งว่าเรื่องพระราชบัณฑิตกั้นมีจำนวนมากมาหลายหน้า การที่สมาชิกได้ฟังมาแล้วก็ฟังไปอย่างนั้นยังไม่ทราบซึ่งในหัวใจ ถ้าหากว่าร่างพระราชบัณฑิตกั้นให้สมาชิกสภาฯ นำไปตรึงตรองที่บ้าน สักคืนหนึ่งก่อนแล้วนำมาโต้เถียงอภิปรายกันใหม่จะดีมาก มี ฉะนั้นแล้วตามหูลานตามากทีเดียว อีกอย่างหนึ่งเวลานี้ก็ได้ เวลาแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอให้หยุดพัก

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นด้วยตามที่รัฐบาลพูดมา เพราะเมื่อก่อนที่จะประชุมเรื่องนี้ รัฐบาลได้แถลงแล้วว่าให้พิจารณากันในวันนี้ ไม่มีผู้ใดคัดค้านเลย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอปิดประชุมไปถึง ๒ ทุ่ม แล้วก็ว่ากันถึงรุ่งสว่างก็เอา ขอกลับไปกินข้าวเสียก่อน สองทุ่มมาใหม่

นายกรัฐมนตรีก่อนหน้านี้ ได้สั่งเขาให้มีการขายอาหารที่นั่นแล้ว

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ก่อนที่จะได้จัดการอย่างใดไปตามที่วานนี้ ข้าพเจ้าขออนุมัติเสียก่อนว่าจะได้เปิดอภิปรายทั่วไปหรือไม่และจะได้ซักถามรัฐบาล เป็นปัญหาที่จะพูดกัน พูดกันแล้วจึงค่อยรับประธาน

นายกรัฐมนตรีก่อนหน้านี้ ในการที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น รัฐบาลไม่ขัดข้อง

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเกิดความสงสัยอยู่ข้อหนึ่ง จึงขอเสนอในที่ประชุม
นี้ว่า สภาฯ นม้หน้าที่จะวินิจฉัยพระราชประสงค์ของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือไม่ ข้าพเจ้าได้ใคร่ตรองดูตามข้อบังคับ
ของสภาฯ กิติ ตามรัฐธรรมนูญ กิติ ไม่เห็นมีเลย ที่จะให้วินิจฉัย
ข้อชนิดนี้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอฟังความเห็นของที่ประชุมเสีย
ก่อน และเพื่อให้แน่ใจว่าสภานม้หน้าที่จะวินิจฉัยหรือไม่ในเรื่อง
ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะลาออก ในเรื่องนี้เท่าที่กล่าว
มาแล้วก็ดี

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสภาฯ นม้หน้าที่จะวินิจฉัยว่าการที่ม้พระราช
ประสงค์มายังสภาผู้แทนราษฎรโดยการผิดรัฐธรรมนูญนั้น สภาฯ
นี้จะยอมได้หรือไม่

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้ตกลงก่อนว่าจะ
ควรอนุญาตให้เบ็ดอภิปรายหรือไม่ ตามที่มีสมาชิกผู้หนึ่งได้ขอมมา

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า คือว่าก่อนที่เราจะลงมติตั้งที่ท่านประธานฯ ว่านั้น ควรจะต้อง
อภิปรายกันเสียก่อนว่า สภาฯ นม้หน้าที่จะวินิจฉัยหรือไม่ ถ้าหาก
ว่าสภาฯ นม้ไม่มีหน้าที่จะวินิจฉัยแล้วก็ไม่น่าจะลงมติอย่างที่ว่าแล้ว
ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าจะให้ดีแล้ว ควรจะเชิญเสด็จท่านวรวงศ์ฯ ทรง

อธิบายสักหน่อยว่าสภาฯ เรามีหน้าที่วินิจฉัยหรือไม่

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่ ข้ำพเจ้าชอกกล่าว
 ในนามของสมาชิกเพื่อทำความเข้าใจกันว่า ปัญหาที่เข้ามาสู่
 หน้าเราในบัดนี้ เป็นปัญหาในรูปร่างอย่างใด ข้ำพเจ้าเห็นว่าที่
 สมาชิกเสนอเข้ามา ขอเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น เป็นการถูกต้องแล้ว
 เพราะเหตุว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ พระมหากษัตริย์ได้กล่าวถึงการ กระ
 ทำของรัฐบาลนานประการ และอีกประการหนึ่ง เป็นการนอก
 เรื่องซึ่งข้ำพเจ้าอยาก จะกล่าวว่เป็นพระราชประสงค์อัน อาจจะถูก
 ต้อง ตามที่สมาชิกกล่าวว่ที่เป็นพระราชประสงค์นั้นถูกต้อง ตาม
 ที่ท่านกล่าวว่เป็นพระราชประสงค์นั้นทางที่เข้ามาได้นั้น ข้อบังคับ
 และรัฐธรรมนูญเราไม่เปิดโอกาส แต่ว่เป็นบุญหนักหนาที่พระ
 ราชประสงค์นี้ได้มีผล โดยมีสมาชิกผู้หนึ่งได้ขอเปิดอภิปราย
 ทั่วไป การเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเป็นการ ตามการ กระทำของ
 รัฐบาลซึ่งพระมหากษัตริย์ได้กล่าวว่ รัฐบาลทำไม่ถูกต้องอย่างไร
 ในเมื่อเปิดการอภิปรายนี้เสร็จแล้ว ถ้าสมาชิกเห็นว่าการกระทำ
 ของรัฐบาลนั้นเป็นการไม่สมควร สมาชิกโหวตไม่ไว้วางใจรัฐบาล
 ได้ทีเดียว ถ้าการกระทำของรัฐบาลนั้นเป็นการถูกต้องแล้ว ใน
 ข้อบังคับของเราให้ผ่านไปได้ เพราะฉะนั้นข้ำพเจ้าเห็นว่าที่
 สมาชิกเสนอมานั้นก็เป็นการดีหนักหนาเพื่อเรื่องจะได้เป็นเรื่อง
 ขาวสะอาดในรัฐบาล และบางทีจะเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์

ได้สมพระราชประสงค์ และเป็นเรื่องที่สมาชิกได้สงสัยอยู่แล้ว
จะได้เข้าใจสิ้นสงสัยทีเดียว และผลแห่งการเข้าใจนี้จะดำเนิน
ได้ ๒ ทาง คือว่าถ้ารัฐบาลทำไม่ถูกต้องไม่ไว้วางใจ เมื่อรัฐบาลทำ
ถูกต้องก็ผ่านไป แม้ข้าพเจ้าจะมีส่วนเป็นรัฐบาลในที่นี้ แม้ว่า
รัฐบาลทำผิดก็ขอให้โหวต และข้าพเจ้าจะได้หกคะเมนตามไปด้วย

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า ถ้าหากว่าสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสนอขึ้น คือว่าเสนอ
ให้เปิดอภิปรายในเรื่องนโยบายแล้วก็ถูกตามที่รัฐมนตรีได้อภิปราย
แต่เรื่องนี้รัฐบาลเป็นผู้นำพระราชบัญญัติมาขอให้สภาผู้แทนราษฎร
วินิจฉัย สภา ฯ มีหน้าที่จะต้องวินิจฉัยพระราชบัญญัติและตอบ
พระราชบัญญัติด้วยหรือไม่นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีข้อบังคับที่
จะให้ทำเช่นนั้น ถ้าแม้ว่าสมาชิกคนใดคนหนึ่งต้องการให้เปิด
อภิปรายในนโยบายแล้ว เรื่องนั้นก็ชอบ แต่ในเรื่องนี้รัฐบาล
ขอว่าให้ช่วยพิจารณาถึงพระราชบัญญัติและตอบพระราชบัญญัติ
ต่างหาก

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเรียน
ต่อเพื่อนสมาชิกที่รักของข้าพเจ้าว่า ที่รัฐบาลว่าไปเป็นคั้งเป็น
แถวและบางที่มีเพื่อนของข้าพเจ้าอ่านมาหลายกัณฑ์นั้น เป็นการ
แถลงเท่านั้น รัฐบาลได้มาแถลงให้สภา ฯ ฟังว่ารัฐบาลได้ทำ
อะไรไปแล้วในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่นี้มีสมาชิก

ที่ยังไม่เข้าใจซึ่งมีทราบดีก็อาจจะขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อ
จับผิดและชี้แจงในเรื่องนี้ แล้วก็หาทางโหวตไปได้ ๒ ทาง ข้าพเจ้า
เข้าใจว่าท่านคงพอใจรัฐบาลแถลงไม่ใช่ขอให้ทราบเท่านั้น รัฐบาล
แถลงไม่ใช่ขอ เพราะรัฐบาลอยู่ในความควบคุมของสภา ฯ เมื่อ
มีเรื่องอันใดซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ รัฐบาลก็อาจมาแถลงให้สภา ฯ
ทราบได้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอตามที่รัฐมนตรีผู้หนึ่งได้กล่าว ขอ
รับรองว่า ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายเช่นนั้น แต่ว่าเพื่อที่จะให้เรียบ
ร้อยและเพื่อจะให้คนอื่น ๆ ที่อาจจะไม่เข้าใจอีกพูดมากไป ข้าพ
เจ้าขอฟังท่านที่ปรึกษาของรัฐบาล ช่วยอธิบายเรื่องนี้

นายกรรัฐมนตรี ขออนุญาตต่อประธานสภา ฯ ให้หม่อมเจ้า
วรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ตามความ
เห็นของข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วยกับท่านรัฐมนตรีชี้แจงเมื่อกัน การ
ใด ๆ ที่รัฐบาลปฏิบัติไปและในกรณีนี้ การปฏิบัติเกี่ยวกับพระมหา
กษัตริย์ก็ย่อมมีนโยบายหรือวิธีดำเนินการอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลได้
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อสภา ฯ ได้
แถลงเสร็จแล้ว ก็ย่อมเป็นสิทธิของท่านสมาชิกผู้ใดผู้หนึ่งที่จะ

เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายในข้อนโยบาย คือวิธีที่รัฐบาลได้
ดำเนินการไปกับพระมหากษัตริย์ดังได้แถลงมาแล้วนั้น บัดนี้
ก็เป็นหน้าที่ของสภาฯ ที่จะลงมติปัญหาเบื้องต้นว่าจะเปิดอภิปราย
ในวันหรือไม่ เมื่อลงมติในชั้นนี้แล้วก็เปิดอภิปรายในเรื่อง
การติดต่อระหว่างรัฐบาลกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของญัตตินี้ ข้าพเจ้าได้ฟังคำแถลงของ
รัฐบาลมาแล้วรู้สึกว่าเป็นเรื่องลับและสำคัญยิ่ง และตาม
หลักฐานที่อ่านมานั้นก็จะเห็นว่า ถ้าทำกันในวันนี้ไม่แล้วและเลื่อน
ไป อาจจะนำความไม่สงบมาสู่ประเทศได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
ขอเสนอว่าให้ทำกันให้เสร็จในวันนี้ ก็จะกินข้าวเที่ยงหรือไม่ก็เอา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะ
ให้ลงมติว่าจะอนุญาตให้เปิดอภิปรายหรือไม่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
เปิดอภิปรายได้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือพร้อมเพรียงกัน เป็นอันว่าที่ประชุมผู้นอมติ
ให้เปิดอภิปรายได้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ต่อไปนี้จะควรพักรับประทานอาหารเสียก่อน หรือจะถามรัฐบาล
ในข้อสำคัญไว้ก่อนแล้วจะพักก็ตามใจ

นายกรัชมณฑรี กล่าวว่า จะพักเสียก่อนก็ได้ ตามใจ

๒๑๑

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า จะมีความประสงค์พักสัก
เท่าใด เวลานี้ ๑๘.๒๐ นาฬิกา พักจนถึง ๑๙.๐๐ นาฬิกา จะพอหรือ
ไม่ เพราะฉะนั้นให้พักครึ่งชั่วโมง ถึงเวลา ๑๙.๐๐ นาฬิกา พักได้
พักประชุมเวลา ๑๘.๒๐ นาฬิกา

เริ่มประชุมเวลา ๑๙.๒๕ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเปิดประชุม
ต่อไป

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
เรื่องที่รัฐบาลแจ้งให้ทราบนี้ ข้าพเจ้าได้รับทราบแล้ว แต่เรื่องนี้
รัฐบาลเสนอเป็นญัตติ คือคำ.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ไม่ใช่รัฐบาลเสนอเป็น
ญัตติ มีสมาชิก ๑ นายเป็นผู้เสนอ

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
ก่อนที่สมาชิกเสนอเข้ามานั้น อยากจะทราบว่าเท่าที่รัฐบาลเสนอ
เข้ามานั้น จะให้สภาฯ วินิจฉัยอย่างไร หรือจะให้วินิจฉัยว่า
รัฐบาลทำกับพระมหากษัตริย์นั้นถูกต้องแล้ว หรือที่กษัตริย์ทำ
นั้นถูกต้องหรืออย่างไร ซึ่งรัฐบาลเสนอเข้ามานั้น จึงเป็นที่สงสัย
อยู่ว่า ตามที่รัฐบาลเสนอมานั้นประสงค์อะไร หรือจะบอกให้
ทราบเท่านั้น หรืออะไรอีก

นายเลียง ไชยกาด ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
 ว่า ในเรื่องเมื่อปรากฏเข้ามาในสภาฯ ข้าพเจ้าก็เห็นว่าเป็นเรื่อง
 ที่ ถ้าจะเทียบกับเรื่องอื่นๆ ก็จะสามารถเทียบได้ว่าเป็นเรื่องภูเขา เรื่อง
 อื่นเป็นเรื่องจอมปลวก ปัญหาที่ส่งมาสภาฯ คงจะสังเกตว่าเรา
 จะขบกันวันสองวันไม่ได้ ถึงอย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเรื่องนี้
 รัฐบาลได้กระทำมาตั้งแต่ต้นมีจนมาถึงบัดนี้ จึงได้เสนอเข้ามา
 สภาฯ ไม่ทราบถึงความมุ่งหมายอันแท้จริง ซึ่งรัฐบาลจะให้ขบ
 อย่างละเอียด มีอะไรบ้างเป็นประการต้น นอกจากนั้นข้าพเจ้าเอง
 มีความเห็นว่า ในฐานะที่เป็นแต่เพียงสมาชิก ซึ่งรู้เห็นอยู่ได้ได้
 น้อยที่สุด จะให้ความเห็นไปอย่างไร โดยมากข้าพเจ้าเชื่อมั่น
 ว่าจะเป็นการเห็นที่คลาดเคลื่อนและขาดเหตุผล เพราะเหตุว่า
 เราเพียงจะมารู้เรื่องกันในวันนั้นเท่านั้นเอง และยิ่งกว่านั้น รัฐบาล
 ให้เราทราบทั้งหมดหรือว่าแต่บางส่วน ทั้งโดยทางตรงและทาง
 อ้อม โดยสิ่งเหล่านี้ในฐานะที่เวลานี้เป็นงานที่สภาฯ ได้ติดต่อกับ
 กับการภายนอก เพราะฉะนั้นจะเฉพาะภายในสภาฯ สมาชิกกับ
 รัฐบาลหรือสมาชิกฝ่ายหนึ่งต่อฝ่ายหนึ่งนั้น เรามีพวกเป็น ๒ พวก
 โดยเฉพาะในเรื่องนี้เราก็เรียกว่า สภาฯ เราทั้งหมดเป็นปาร์ตี
 อันเดียวกัน เป็นงานส่วนรวมซึ่งจะให้ทำอะไรต้องพร้อมเพรียง
 กัน ประองตองกัน ก็ไม่เห็นมีอะไรที่เราจะพูดกันมาก ถ้าพูดกัน
 ไปก็จะได้เหตุผลที่ไม่ถูก โดยเหตุที่เราไม่รู้ข้อเท็จจริงได้น้อย

ด้วยเหตุนี้ไหน ๆ รัฐบาลก็กระทำมาตั้งแต่ต้น มีอย่างละเอียด
ใครจะให้รัฐบาลทำความเห็นอย่างละเอียดต่อสภา ๆ ว่าควรอย่างไร
ในฐานะที่เราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เราก็ย่อมเห็นอย่างนั้นด้วย

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่
ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ขียนญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป ข้าพ
เจ้าขอประทานเรียนว่า เท่าที่รัฐบาลได้แถลงมานี้ เป็นปัญหา
สำคัญสำหรับประเทศ นี้เป็นอันหนึ่งที่ข้าพเจ้าอยากจะขอฝาก
ท่านสมาชิกไว้ เพราะฉะนั้นเลื่อนไปไม่ได้ ต้องว่ากันวันนี้ วัน
นี้เป็นอันว่าต้องว่ากันให้เด็ดขาด ข้อสำคัญที่ควรจะต้องพิจารณาคือ
ว่า สิ่งที่เราจะต้องนึกคือแนวข้อแถลงที่รัฐบาลว่ามานั้น โดย
มากเป็นข้อที่พระมหากษัตริย์ได้กล่าวโทษว่า รัฐบาลนี้ทำอะไร
ไม่ต้องพระราชประสงค์ ยิ่งกว่านั้นยังเป็นการขัดกับนโยบาย
เหตุที่เปิดอภิปรายนั้นเพื่อที่จะให้สมาชิกคนหนึ่งคนใดที่ข้องใจได้
รู้ได้ว่ากันให้ขาว นี้เป็นข้อสำคัญที่ข้าพเจ้าหวังจะให้เป็นการ
อภิปรายทั่วไป เพราะฉะนั้นก่อนอื่นข้าพเจ้าขอเรียนสมาชิกทุก
คนให้ทราบไว้ว่า รัฐบาลนี้คือสมาชิกสภา ๆ ส่วนหนึ่งซึ่งเรา
มอบหมายให้ไปบริหารราชการแผ่นดินแทนเรา ตามนโยบาย
ซึ่งเราได้ไว้วางใจให้กระทำอันเป็นการสำคัญ เพราะฉะนั้นถ้า
พระมหากษัตริย์ว่ารัฐบาลอย่างไร ก็ว่าสภา ๆ นั้นเอง คือสมาชิก
ของสภา ๆ หรือผู้ทำการฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายซึ่ง

ได้รับความไว้วางใจของสภาฯ นี้เอง เพราะฉะนั้นปัญหาที่เหลือ
อยู่ก็คือ ข้อกล่าวหาเหล่านั้น มีข้อใดที่ข้องใจเรา ที่เรารู้สึกว่าเรา
ได้พิจารณาให้กระจ่างเสร็จแล้ว เราจึงวินิจฉัยว่าข้อเหล่านั้น
ควรจะผ่านไปหรือไม่ ถ้าเราเห็นว่ารัฐบาลได้ทำถูกต้องแล้วสม
กับเหตุผลแล้ว สมแก่เกียรติยศ สมแก่นโยบายที่รัฐบาลจะต้อง
บริหารประเทศตามสมควรแก่เหตุผลแล้ว ก็ปล่อยให้ผ่านไป นี่
เป็นปัญหาข้อสำคัญ ตามบันทึกนี้ยาวมาก ข้าพเจ้าขอให้
รัฐบาลดับปัญหาเหล่านี้เป็นข้อๆ เพื่อจะเปิดอภิปรายต่อไป ขอ
ความกรุณาให้ปัญหาข้อๆ ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ตั้งมา

ร.ต. ถัด รัตนพันธุ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า
ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอเรียนต่อที่ประชุมว่า ปัญหาอันนี้เป็นปัญหา
ของอย่างกับผู้แทนอุปบลฯ คนหนึ่งได้เสนอมาแล้ว แต่ปัญหา
ของเขา นั้น จะนับว่าเท่ากับเป็นปัญหาจอมปลวกก็ได้ อย่างไรก็ตาม
ตามขอให้สำเร็จในคืนวันนั้น ตามที่ผู้แทนจังหวัดพระนครเสนอ
มาเมื่อคืน เราจะให้ส่งเหล่านั้นไปไม่ได้ เราจะต้องทำภูเขา
ให้เป็นจอมปลวก หรือทำให้เป็นพื้นแผ่นดินให้ได้ เพราะฉะนั้น
ที่จะให้เลื่อนไปในวันอื่นนั้นไม่ได้เป็นอันขาด ตามความเห็นที่
ผู้แทนจังหวัดพระนครได้เสนอมาแล้วนั้น ข้าพเจ้าขอรับรอง
และขอให้เสร็จในคืนนี้

ขุนสมหารทิศกต รัฐมนตรี กล่าวว่า คำแถลงของรัฐบาล

นั้น ถ้าจะย่อปัญหาเป็นข้อ ๆ แล้ว เพื่อจะช่วยให้ที่ประชุม
 สะดวก จะขอเรียนว่ามีใจความสั้น ๆ ดังนี้ คือ ๑. การเลือกตั้ง
 สมาชิกประเภทที่ ๒ ๒. การแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ๓. เสรี
 ภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา ๔. เสรีภาพในการประชุม
 ๕. ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ ๖. ลดโทษพวก
 กบฏ ๗. เบี้ยบำนาญเกี่ยวกับข้าราชการที่ถูกปลดในเหตุที่สงสัย
 เกี่ยวแก่กบฏ ๘. งดฟ้องผู้ถูกสงสัยในเรื่องกบฏ ๙. ตัดงบประมาณ
 ๑๐. วางระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา
 นี้เป็นใจความย่อๆ เพื่อเตือนความจำ ความละเอียด อย่างไม่
 อยู่ในนี้แล้ว แต่ที่ข้าพเจ้าแยกกันแต่ที่จริงบางข้ออยู่ในข้อใหญ่
 เช่น เรื่องเสรีภาพในการประชุม ซึ่งรวมไว้เป็นข้อเดียวกัน แต่
 ได้แยกออกไปเป็น ก.ข.ค. ข้าพเจ้าอยากจะช่วยที่ประชุมนี้ ถ้า
 จะเห็นด้วยตามที่เสนอนี้ การปรึกษาเป็นข้อ ๆ ก็จะสะดวกมาก

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
 กล่าวว่า ข้าพเจ้ามีความเห็นไปอีกอย่างหนึ่ง เพื่ออยากจะตัด
 ปัญหาไปให้สั้นเข้า และไม่อยากจะให้อภิปรายกันไปมาก เพราะ
 การอภิปรายกันไปมาก ไม่ต้องสงสัย ความกระทบกระเทือนจะ
 ต้องมีขึ้นแน่ ๆ ที่เดียว ข้าพเจ้าอยากจะขอร้องเรียนให้ท่านสมาชิก
 คิดดู ทว่าในระหว่างเรื่องพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลที่ได้โต้ตอบ
 กันไปมาเช่นนั้นแล้ว ขอให้ท่านสมาชิกคิดดูว่า จะตกลงกันได้

หรือไม่ แต่ตามความเห็นของข้าพเจ้า เห็นว่าจะตกลงกันไม่ได้
 เลย ก็เมื่อตกลงกันไม่ได้แล้ว ขอให้คิดว่าจะเอาอย่างไรกัน
 แล้วรัฐบาลก็ได้บอกแล้วว่า ประเทศสยามจะต้องมีพระมหา
 ษัตริย์ ข้าพเจ้าก็รับรองคนหนึ่งว่าต้องมีพระมหากษัตริย์ ตาม
 ความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่า ในหลวงของเราไม่มาแน่ ๆ เรา
 ควรจะปรึกษาอะไรเป็นการก้าวหน้าของเราต่อไป เราจะเลือก
 เอาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ใดองค์หนึ่งดีกว่า เพราะ
 เรื่องนี้อาจจะให้เสร็จไป ถ้าจะขึ้นอภิปรายแล้วเหตุการณ์
 กระทบกันจะต้องมีขึ้นแน่ ๆ ที่เดียว ข้าพเจ้าพูดอย่างนี้ คือให้
 ผ่านไปแล้วก็แล้วกัน ข้าพเจ้าอยากจะขออนุญาตรัฐบาลเสียก่อนว่า
 ข้าพเจ้าได้ยื่นข่าวสำหรับข้าพเจ้าเข้าใจว่าอาจจะเป็นข่าวจริง ว่าใน
 หลวงได้ส่งนายต่างประเทศ เพื่อจะเป็นผู้แทนพระองค์มาขาย
 ทรัพย์สินสมบัติส่วนพระองค์จริงหรือไม่ ขอให้รัฐบาลตอบก่อน

นายกรัฐมนตรีกว่าว่า เรื่องนี้รัฐบาลไม่ทราบ

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่าปัญหา
 ทั้ง ๑๐ ข้อที่ท่านรัฐมนตรีผู้หนึ่งชี้แจงเมื่อกัน รัฐบาลได้ตกลงไป
 แล้วหรือจะยอมแก้ไขเพียงไรหรือไม่ หรือจะปฏิเสธทุกข้อ ขอ
 ให้ชี้แจง เพื่อช่อมความเข้าใจใน ๑๐ ข้อที่ชี้แจงมานี้

ขุนสมุหหัตถ์คดี รัฐมนตรี กล่าวว่า ที่ข้าพเจ้าให้หัวข้อ
 เมื่อกัน ข้อที่ ๔ เสริมภาพในการประชุม ขอต่อไปว่า และการ

ตั้งสมาคมการเมือง อ่านได้ความว่า เสรีภาพในการประชุมและเสรีภาพในการตั้งสมาคมการเมือง และอยากจะขอกล่าวในนามของสมาชิกเพื่อช่วยเหลือที่ประชุมนี้ให้สะดวก คือข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่ารัฐบาลคงจะไม่ขัดข้องที่จะตอบ แต่ถ้ารัฐบาลจะบอกไปที่ละข้อ บางทีความจำของพวกเราจะคลาดเคลื่อน เพราะฉะนั้นขออ้อนวอนผู้เสนอญัตติว่า ให้ปรึกษาเป็นข้อๆ ควรได้รับการพิจารณาว่า ข้อนี้จะพิจารณาอย่างไร ดังนั้นจะสะดวกกว่า

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวถึงความจริงใจของข้าพเจ้า มีความเห็นทำนองคล้ายกับท่านสมาชิกผู้หนึ่ง คือนายร้อยโท ทองคำ คือว่า เมื่อได้อ่านบันทึกดูแล้ว เพราะเหตุที่ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเพื่อนสมาชิกอื่นจะมีความเห็นอย่างนั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะให้เห็นว่าสภาฯ เราเมื่อได้รับคำแถลงการณ์อะไรมาแล้ว ขอได้รับความพิจารณาโดยรอบคอบ ดูเหมือนว่าสภาฯ เราจะถูกกล่าวหาว่า ทำอะไรไม่เป็น หรือไม่ทำอะไร ได้สมตามฐานะ เพราะฉะนั้นจึงได้ขอให้เปิดอภิปรายเช่นนั้น ข้อเท็จจริงโดยมากรัฐบาลได้แถลงมาแล้ว บางข้อขัดเหลือเกิน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสมาชิกโดยมากคงเข้าใจแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อตั้งหัวข้อแล้ว จะได้พูดกันเป็นข้อๆ เมื่อข้อไหนพอใจแล้วก็ผ่านไป เดียวนี้เราว่ากันในคำแถลงการณ์ของรัฐบาลนั่นเอง รัฐบาลได้ทำอะไรและมีผู้กล่าวหาว่าอะไร ถ้าความจริงอันใดพอใจแล้ว

ก็ผ่านไป อันใดอยากจะทำอะไรก็ตาม ก็อย่างนั้นจะเร็วเข้า เพราะฉะนั้นถ้าข้อใดที่เราพอใจแล้วก็ผ่านไป ข้าพเจ้าจะชักตัวอย่าง เช่นว่า การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่าที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงมาแก่รัฐบาล ดังที่ได้ชี้แจงมา อธิบายมา ถ้าเราพอใจแล้วก็ผ่านไป การแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ เมื่อเราไม่อยากจะแก้ ก็ให้ผ่านไป และเสรีภาพในการโฆษณาการหมายนี้เราออกเอง สภาฯ เราออกอย่างเช่นพระราชบัญญัติการพิมพ์ เราพอใจแล้วไม่ต้องพูดอะไรกันอีก หมวด ๑๐ ข้อแล้ว ก็แปลว่าได้วินิจฉัยแล้ว เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าอยากจะเริ่มต้นด้วยปัญหาข้อ ๑ การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เมื่อพวกเขาจะถามรัฐบาลหรือพอใจแล้วก็ผ่านไป ข้าพเจ้าขอเสนอว่าอย่างนั้น จะเห็นด้วยหรือไม่ เอาแต่ข้อที่คิดใจมาพูดกัน

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่า ในการที่รัฐบาลได้เสนอญัตตินี้เป็นพิเศษกว่าทุกๆ คราว เท่าที่ได้เคยมีมาในสภาฯ นั้นรัฐบาลเสนอญัตติ คือได้ชี้แจงความเป็นไปต่างๆ ซึ่งรัฐบาลติดต่อระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล หรือได้ติดต่อระหว่างพระมหากษัตริย์กับสภาผู้แทนราษฎรทั้งรัฐบาลด้วย ในข้อนี้รัฐบาลก็ได้แถลงต่อที่ประชุมเป็นเอกฉันท์แล้วว่า รัฐบาลนี้จะต้องให้มีพระมหากษัตริย์ คือรัฐบาลนี้มีความเคารพต่อพระมหากษัตริย์เป็นเอกฉันท์กันทีเดียว เพราะฉะนั้นก็ไม่มีปัญหา

อะไรที่เราจะพูดอย่างอื่น นอกไปจากที่ว่าประเทศสยามเราจะต้องมีพระมหากษัตริย์ ตามความมุ่งหมายความจำนงของรัฐบาล ส่วนสมาชิกเท่าที่ข้าพเจ้าได้เคยได้ยื่นมาตั้งแต่ต้นเปิดสภาฯ จนบัดนี้ ก็ไม่มีสมาชิกคนหนึ่ง คนใด สำแดง ความ เกลียดชัง ต่อ พระมหากษัตริย์ โดยฉะเพาะอย่างยิ่งตัวข้าพเจ้าเองรู้สึกเคารพในพระมหากษัตริย์เป็นอันมาก และสมาชิกอื่น ๆ ก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ตลอดทั้งรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกๆ ท่าน เป็นผู้ ที่เคารพพระมหากษัตริย์อยู่แล้วด้วยความมั่นคง ถ้าหากว่าในเรื่องนี้ เราจะถกเถียงกันไป ก็จะเกิดคิดเห็นไปว่าพระมหากษัตริย์กับ รัฐบาล จะมีนัยอะไรกันไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็เป็นได้ คือเรียกว่า ความเข้าใจผิดอาจจะมีในบุคคลเราทุกๆ ท่านก็เป็นได้ คือ มนุษย์เราไม่ใช่บรรลุโสดาบัน คือเรียกว่าความเข้าใจผิด ข้าพเจ้า ทราบดีว่าอาจจะมี ความเข้าใจผิดต่อกันมา จะเป็นในระหว่างพระ มหากษัตริย์กับรัฐบาล หรือพระมหากษัตริย์กับสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร เพราะฉะนั้นตามความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่าในเรื่องนี้ เราควรจะให้พระมหากษัตริย์ของเราพักผ่อนพระอิริยาบถอยู่ที่ต่าง ประเทศไปตามเดิมก่อน ถึงอย่างไรก็ดี ในเวลานั้นพระมหากษัตริย์ ของเรา ซึ่งเป็นที่เคารพยิ่งของพวกเรา คงจะมีพระทัยหงุดหงิด เป็นแน่ ถึงแม้ว่ารัฐบาลหรือสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรจะมี ความตั้งใจให้พระมหากษัตริย์ของเรากลับไปสู่มหานครในเวลานั้น

ท่านคงไม่กลับแน่ เพราะฉะนั้นเราควรให้ท่านพักผ่อนอริยาบถ
อยู่ก่อน เราไม่ควรที่จะรบกวนพระทัยของท่านต่อไป เวลานี้
เรามีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินอยู่แล้ว และกิจการบ้านเมืองของ
เราได้ผ่านไปด้วยความเรียบร้อย ถ้ามีสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งมีการขัด
ข้องอยู่บ้าง เราก็ปฏิบัติไปตามกฎหมายก็แล้วกัน ปล่อยให้
พระมหากษัตริย์ท่านพักผ่อนอยู่ที่ต่างประเทศ คอยดูแลรัฐบาล
ตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเราอีกต่อไป

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ถ้าประธานฯ ปล่อยให้พุ่มเฟือยเช่นนี้ เห็นว่าคงสว่างแน่
ข้าพเจ้าจะเป็นลมตาย ที่นี้ขอให้พูดในเรื่อง ข้าพเจ้าขอวิงวอน
ท่านสมาชิกผู้นั้นด้วยว่า เรากำลังมืดเข้ามาแล้ว ท่านก็จะคลาญ
ออกไปเสีย ข้าพเจ้ามิเป็นลมตายในที่นี้หรือ ขอวิงวอนท่านด้วย
ความเคารพ มิใช่จะอวดดีมิได้ ปัญหาที่พูดมานี้เห็นด้วยหรือไม่
ควรจะเป็นเรื่องๆ จะได้เร็วเข้า

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายกันเป็น
ข้อๆ ไป

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าว
ว่า ในการที่ท่านรัฐมนตรีผู้หนึ่งได้เขียนมาเป็นข้อๆ นั้น เป็น
แนวซึ่งข้าพเจ้าพูด เกี่ยวกับนโยบายซึ่งติดต่อกับรัฐบาล.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เพื่อจะให้รวดเร็วขึ้นให้

เร็วขึ้น ข้าพเจ้าใครจะเสนอให้อภิปรายตามนี้.....

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่า ไม่มีอะไรอื่นนอกจากว่าเราจะควรผ่านไปในเรื่องนี้

นายมนูญ บริสุทธิ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า เรื่องรัฐบาลได้แถลงให้เราทราบถึงกิจการที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว สมาชิกผู้หนึ่งได้เสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปขึ้น ต้องจัดว่าสมาชิกผู้หนึ่งเป็นผู้ซึ่งมีความคิดเห็นใน การที่เปิดอภิปรายในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นสมาชิกผู้หนึ่งก็ควรที่จะเป็นผู้นำในการที่จะเปิดอภิปราย สมาชิกผู้หนึ่งมีความคิดเห็นอย่างไรในการที่รัฐบาลติดต่อกับพระมหากษัตริย์นั้น ชอบหรือไม่ชอบอย่างไร ข้าพเจ้าขอให้ท่านประธานเชิญผู้นั้นอภิปรายเสียก่อน

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ รับรอง

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า การที่ข้าพเจ้าขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ก็เพื่อจะให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนได้อภิปรายกัน มิใช่ว่าถึงปัญหาทุกๆ ปัญหาดังที่ข้าพเจ้าได้มาแล้ว ไม่จำเป็นว่าข้าพเจ้าจะต้องมีความเห็นแย้งกับรัฐบาลหรือไม่เห็นด้วย หรือกิจการที่รัฐบาลได้ทำไป การเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ใช่หมายความว่าเฉพาะตัวข้าพเจ้า หมายถึงทั่วไป เพื่อให้โอกาสทุกๆ ฝ่ายได้ทำงานในหน้าที่ให้สมบูรณ์เท่านั้น เมื่อปัญหาเข้ามาแล้ว เราเป็นผู้แทน เป็นผู้ที่จะวินิจฉัยว่า

ของเหล่านั้นรัฐบาลได้ทำไปถูกต้องหรือไม่ กับปัญหาที่พระมหากษัตริย์ประสงค์ให้สภาฯ ได้วินิจฉัย เราก็ได้ทำงานในทางวินิจฉัยให้แล้ว ในเรื่องที่แถลงนั้นเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ต้องการให้สภาฯ วินิจฉัย ที่ข้าพเจ้าเสนอ ไม่จำเป็นที่ข้าพเจ้าจะมีความเห็นหรือสงสัยอะไรก็ได้ เพราะฉะนั้นปัญหาที่ท่านรัฐมนตรีตั้งมา ๑๐ ข้อนี้ ข้าพเจ้าขอประทานเสนอต่อที่ประชุมเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่ เป็นปัญหาที่ถูกต้องตรงกับที่รัฐบาลเสนอมาหรือไม่ ถ้ารับกันว่าหัวข้อทั้ง ๑๐ ข้อนี้ เป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้วจะได้รวบรัดเข้า ขอประทานได้รับข้อเสนอนี้เสียก่อนว่าที่ประชุมนี้จะเห็นด้วยหรือไม่

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวไว้ว่า ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายในเรื่องเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒

นายพุก ณ สงขลา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าสงสัย ถ้าหากว่าจะให้มีอภิปรายเป็นข้อๆ อภิปรายไปเพื่ออะไรกัน อภิปรายเพื่อให้ลงมติ หรือไม่ใช่เป็นเรื่องลงมติเลย เมื่ออภิปรายกันไปเสร็จแล้ว จะไปลงเอยกันอย่างไรในข้อต่างๆ เหล่านั้น เพราะไม่มีการลงมติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับที่ว่ในเมื่อสมาชิกผู้หนึ่งเสนอให้มีการเปิดอภิปรายขึ้นเช่นนั้น ก็เพราะเหตุว่า มีการไม่ปรองดองระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล การพิจารณาจะต้องประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ และรัฐบาล

รัฐบาลดำเนินกิจการอะไรลงไปอย่างเรียบร้อยหรือไม่ บัดนี้เกิดมีเรื่องระหองระแหงขึ้นระหว่างรัฐบาลกับพระมหากษัตริย์เช่นนี้ ทำให้รู้สึกในความไม่ไว้วางใจรัฐบาล หรือในความรู้สึกที่ว่า ถ้าหากว่ารัฐบาลได้ปฏิบัติผิดอะไรไป ความไม่ปกติสุข ความไม่เรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น การที่เสนอญัตตินี้ก็เพื่อให้สมาชิกวินิจฉัยว่ากิจการที่รัฐบาลปฏิบัติไปนั้นถูกหรือไม่ ก่อนอื่น อย่างไรก็ตาม ทั่วประเทศเราจะต้องมีกษัตริย์ จึงขอถามรัฐบาลว่า รัฐบาลมีวิธีการเพื่อที่จะให้พระเจ้าอยู่หัวองค์นี้ เสด็จมาสู่ประเทศสยามอย่างไร หรือไม่ จะมีวิธีอย่างไรบ้างหรือไม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว ว่า ขอได้โปรดให้ตั้งปัญหาเสียก่อนว่า คำแถลงการณ์ของรัฐบาลที่แถลงมาให้เราฟังนั้น อยู่ในหัวข้อ ๑๐ ข้อที่กล่าวไว้หรือไม่ เมื่อรับว่าอยู่ใน ๑๐ ข้อนี้แล้ว เราจะได้ว่าเป็นข้อๆ เช่นปัญหาที่อยู่ในว่า รัฐบาลแถลงการณ์เล่าเรื่องให้ฟังว่า พระมหากษัตริย์ประสงค์จะลาออกก็เพราะไม่พอใจรัฐบาล พระมหากษัตริย์ต้องการให้เอาเรื่องของท่านเข้าสภาฯ เพื่อให้สภาฯ วินิจฉัย ถ้าแม้ว่าเพียงเท่านี้เราวินิจฉัยไม่ได้ จนกว่าจะได้เปิดการอภิปราย เมื่อเปิดการอภิปรายแล้ว สภาฯ จะได้วินิจฉัยว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด เรามีหน้าที่วินิจฉัยรัฐบาลของเรา เราจะวินิจฉัยว่ารัฐบาลของเรา ทำถูกหรือไม่ ถ้าแม้ว่าข้อแถลงของรัฐบาลนั้นเคลียร์ (clear) ก็

เข้าใจแล้วเราก็ผ่านไป เมื่อบตใดพอใจเราแล้วก็ผ่านไป ถ้าไม่พอใจเราจะทำอะไรต่อไปนั้น เป็นปัญหาที่จะต้องพูดกัน เมื่อหมด ๑๐ ข้อแล้ว เมื่อเห็นว่าสิ่งที่รัฐบาลทำไปถูกต้อง นั่นก็เป็นอันเสร็จ แล้วก็ป็นอันหมดไป จึงเห็นว่าหัวข้อที่รัฐมนตรีฝ่ายรัฐบาลได้ตั้งขึ้นถูกกับเรื่องหรือไม่ ถูกกับเรื่องที่แถลงข่าวยาวนั้นหรือไม่ ถูกกับเรื่องหรือไม่ เดียวก็เสร็จ ถ้าเราไม่มีข้อสงสัย

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ในการที่ท่านสมาชิกจะอภิปรายเป็นข้อๆ นั้น รัฐบาลไม่ขัดข้อง แต่ทว่ากรมมติไปอย่างไรอย่างหนึ่งนั้น รัฐบาลขอให้รวมมติ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอแสดงความเข้าใจกับสมาชิกด้วยว่า สำหรับมติขอเปิดอภิปรายชนิดนี้ ในการลงมตินั้นเราจะได้ร่วมกันในตอนท้ายอย่างที่เคยทำมาแล้ว ก็ว่าจะให้ผ่านไปหรือไม่วางใจ แต่ในวิธีการเราอาจจะลงมติได้ ถ้าหากว่าในวิธีการเช่นมีผู้เสนอญัตติ เช่นผู้แทนราษฎรได้เสนอมามาก่อน เราจะได้ปรึกษาเป็น ๑๐ ข้อ ในที่นี้เราลงมติกันได้เพราะในวิธีการ แต่ถ้าจะแยกประเด็นเป็นประเด็นย่อยมาลงมตินั้นไม่ชอบด้วยข้อบังคับของเรา เพราะฉะนั้นตามที่รัฐบาลเสนอนั้นก็ถูกต้องแล้ว

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาทกล่าวว่า เนื่องจากสมาชิกผู้หนึ่งได้เสนอว่า จะขอให้อภิปรายกันเป็นข้อๆ

ตามที่ท่านรัฐมนตรีได้แยกไว้ ๑๐ ข้อนั้น ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าขอ
คัดค้าน ถ้าจะอภิปรายเฉพาะเป็นข้อ ๆ แล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่า ๓
วันก็คงไม่เสร็จในเรื่องนี้ ทั้งนี้ข้อสำคัญที่เราจะต้องวินิจฉัยกันว่า
การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีคำขอมานี้ในครั้งนี้ ก็กับการ
ปฏิบัติการของคณะรัฐบาลที่เราไว้วางใจให้ปฏิบัติให้บริหารราชการ
แผ่นดิน เวลานี้มีข้อที่เราจะวินิจฉัยอย่างไร สำหรับความเห็น
ของข้าพเจ้าเห็นว่า ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงทัก
ท้วงมาโดยคำขอนั้น โดยส่วนมากถ้าจะพูดอ้างโดยความจริงใจ
แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ต้องการที่จะกลับประเทศ
สยาม ข้าพเจ้าพูดโดยความจริงใจ คำขอชนิดนี้คือแปลว่า
คำขอชนิดที่ทรงไม่ต้องการที่จะกลับประเทศสยาม เพราะเหตุที่
คำขอนี้ ถ้าหากว่าคณะรัฐมนตรีและผู้แทนราษฎรนี้ได้ให้ไปแล้ว
ได้ให้โดยคำขอทุกข้อทุกกระทงแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลง
การปกครองนั้น ที่เปลี่ยนมา คณะราษฎรที่เปลี่ยนแปลง
แล้วนั้น แปลว่าไม่สมประสงค์เลย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายเสีย
ก่อน ที่ท่านอภิปรายนั้นยังไม่เข้าในเรื่อง จะอภิปรายทั่วไปว่าที่
รัฐบาลทำนั้นควรหรือไม่

ร. ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
ประเด็นที่ข้าพเจ้าจะอภิปรายทั้งหมด ก็ว่าจะผ่านไป.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวไว้ ขอให้ท่านฟังก่อน
ข้าพเจ้าใครจะให้ที่ประชุมทำความตกลงก่อน เราจะอภิปรายกัน
เป็นข้อ ๆ หรือจะไม่ปรึกษา.....

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอญัตตินี้ ข้าพเจ้าได้ฟังบันทึกของรัฐบาลแล้ว
ความรู้สึกอันแท้จริงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่มีความสงสัยใน
รัฐบาลนี้เลย การกระทำที่ข้าพเจ้าได้ฟังแล้ว ข้าพเจ้าก็พอใจ
ข้าพเจ้าไม่มีอะไรจะถาม ถ้ามีอะไรจะถามก็มียู่แต่เพียงว่า ถ้า
แม้ว่าสมาชิกส่วนมากไม่พอใจจะซักถาม หรือไม่ตั้งใจในข้ออะไร
เราก็ไม่จำเป็นจะว่ากัน ๑๐ ข้อ แต่ถ้าหากว่ามีปัญหาที่จะว่าไป
เพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น แต่ท่านสมาชิกส่วนมากเข้าใจ
บันทึกแล้วก็พอใจแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องตั้งปัญหาขึ้นเลย วิธีนี้
จะพอใจสมาชิกหรือไม่ก็ไม่ทราบ ข้าพเจ้าขอเสนอว่า ถ้าแม้ว่า
จะไม่ปรึกษากันเลยก็เอา ขอให้ลงมติสั้น ๆ ก่อนว่าจะปรึกษา
เป็นข้อ ๆ หรือไม่ปรึกษากันเลย

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าเห็นว่าในปัญหาเหล่านี้ ถ้าหากว่าเราจะไม่พิจารณาอะไร
กันเลยแล้ว เราจะมานั่งประชุมกันทำไม เราต้องปรึกษาเป็น
ข้อ ๆ ไปตามข้อหาและตามข้อแก้ของคณะรัฐมนตรี ถ้าเมื่อเรา
พิจารณาเห็นว่าคณะรัฐมนตรีไม่ผิดเลย ก็จะได้ลงมติให้ผ่านไป

ถ้าหากว่าเราจะทำการบังคับให้เสร็จไปข้าพเจ้าไม่เห็นชอบ ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะทำให้ชาวสโตนที่สุด เพราะเป็นเรื่องสำคัญ ท่านจะคิดว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญหรือ เช่นรัฐบาลเสนอญัตติตัวนี้ให้สภา ฯ นี้พิจารณา ไม่ใช่มาให้เราช่วยว่าถูกต้องแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าไม่เห็นชอบเลย ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเคารพหรือเชื่อในคณะรัฐมนตรีก็ตาม ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบ ไม่เช่นนั้นข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้ผ่านไปเป็นอันขาด

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องนี้ที่สมาชิกอภิปรายว่า รัฐบาลกับพระเจ้าอยู่หัวไม่ลงกันยังไม่ถูก แท้จริงตามบันทึกไม่ใช่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า รัฐบาลอย่างเดียว ว่าถึงสภา ฯ ด้วย รวมความว่าเราสภา ฯ เข้ากับรัฐบาลมาทำบังคับกัน เรื่องเป็นอย่างนี้ จึงควรที่จะวินิจฉัยต่อไป ส่วนสมาชิกเสนอว่าจะพิจารณาเป็นข้อ ๆ นั้นก็ควรอยู่ เรื่องทั้งหมดเคยผ่านสภา ฯ มาแล้วทั้งนั้น สภา ฯ ให้มติแล้วทั้งนั้น เป็นความจริงตั้งรัฐบาลแถลงมา ข้าพเจ้าเห็นว่าดีอยู่แล้ว นี้เราจะมาพิจารณาจะต้องช้าก่อนสมควรแล้วหรือ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ขอได้โปรดลงมติเพื่อให้เป็นที่แน่นอน ไม่ต้องทู่เถียงกันว่าเราจะต้องตั้งปัญหา ๑๐ ข้อหรือไม่ ขอประทานเสนอให้ลงมติทีเดียว

หลวงวรนิติปรีชา รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอขอให้ลงมติ
ในวิธีการแล้ว ท่านจะคัดค้านหรือไม่

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า ตามที่ท่านผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครเสนอมานั้น
ข้าพเจ้าชอบใจทีเดียวเพื่อสั้นเข้า ข้อ ๑ การที่รัฐบาลทำอย่างนั้น
ถูกหรือไม่ ประเด็นเดียวก็เสร็จ

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า
การตอบโต้ะไม่มีในข้อบังคับ มีแต่ยื่นและยกมือเท่านั้น เพราะ
ฉะนั้นท่านประธานควรจะห้ามเสียบ้าง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
จะพิจารณาเป็นข้อ ๆ.....

พระพินิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ข้าพเจ้าได้ยกมือก่อนที่ท่านได้สั่งให้หยุดพัก.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ไม่เห็นท่าน

พระพินิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ข้าพเจ้าได้ยกมือขออนุญาตพูดก่อนที่ท่านประธานได้สั่งให้หยุดพัก
ไปรับประทานอาหารแล้ว แต่ว่าข้าพเจ้าไม่ได้สำเร็จตามความ
ประสงค์ และเมื่อได้เข้ามาแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ยกมือเป็นหลายหน
ตั้งมีพะยานหลาย ๆ คน แต่ก็ไม่ได้พูด อยู่หนึ่งจนเจ้าคุณนายก
กรุณาแล้ว ข้าพเจ้าเป็นผู้ทำอะไรทำจริงทุกครั้ง และในครั้งนี้
ข้าพเจ้าเห็นว่า คิดว่าเป็นครั้งสำคัญมากในชีวิตของสภา ฯ เรา

ตั้งแต่เปิดสภา ฯ เราก็ไม่เคยมีการชะนิตนี้ การที่เราจะมาทำ
 จวบจบ การที่ไม่ให้พูด ตัดเสรีภาพ อะไรนั้น ในรัฐธรรมนูญ
 ของเราว่า สมาชิกพูดอะไรก็พูดได้ เหตุใดจะมาบอกว่าต้องพูด
 อ้ายโน้นอ้ายนี้ ขอสงฆ์เถิดท่านประธานที่เคารพ ข้าพเจ้าขอวิง
 วอนว่า ขอให้ข้าพเจ้าพูดในวันนี้ให้เต็มที่ และข้าพเจ้าพูดนี้ไม่
 ใช่ว่าจะเป็นผู้จัดในการระเบียบหรืออะไร แต่ที่จริงข้าพเจ้าไม่
 ประสงค์ที่จะให้ถ่วงเวลาอะไรเลย แต่ว่าอดไม่ได้ บางคราว
 ข้าพเจ้าเห็นว่าปล่อยให้ผู้อื่นทักท้วงดีกว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณพเจ้า
 เป็นผู้ชรา และมีอายุมาก เพราะฉะนั้นความจำเขาดีกว่า แต่
 ข้าพเจ้ามีความสงสัยเป็นอันมาก ที่เราระบายไปในวันนี้ทำถูกหรือ
 ไม่ ขอให้ท่านพลิกดูข้อบังคับ ซึ่งญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป
 ในข้อนโยบายต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ได้ผ่านไปแล้ว

พระพิณิจนากกร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
 ข้าพเจ้าได้ยกมือแล้ว ท่านไม่ให้ข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าก็ต้องนั่ง
 ไม่เป็นไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ได้ลงมติไปแล้ว
 ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ท่านทราบแล้วว่า ญัตตินี้ได้มีผู้รับรองถูกต้อง
 แล้ว ถ้าท่านไม่เชื่อก็โปรดดูนี้

เลขาธิการสภา ฯ อ่านหนังสือเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปราย
 ทั่วไปของนายได้

๒๓๐

สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียน ประธานผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้า ขอเปิดอภิปรายทั่วไปถึงเรื่อง ที่รัฐบาลแถลง การณ์
เกี่ยวกับพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการ
ด่วนในวันนี้

ขอได้โปรดอนุญาตตามขอด้วย

แล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้เสนอ

พระยาวิเศษสิงหนาท สร้อย ฦถำปาง ขุนครุการพิจิตร
หลวงศรีประกาศ นิตี โสรัต ร.ต.สอน วงษ์โต ขุนวรสีษู ๗
พระยาประเสริฐสงคราม หลวงวิจิตรวาทการ พระยาสมันตรัฐ
บุรินทร์ ประจวบ บุนนาค พระยาสารคาม ต้ว ลพานุกรม
ร.อ.วัน รุยาพร ร.น. ขุนพิเคราะห์คดี หลวงเดชาดิวงส์
หลวงศรีเขตต์นคร ผู้รับรอง

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า ที่
จริงข้าพเจ้าก็ขอสนับสนุนในเรื่องที่ผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร
เสนอ แต่ว่าเรื่องมาก่อนที่ข้าพเจ้าจะสนับสนุนขอเรียนเสียก่อน
ว่าเป็นครั้งสำคัญที่สุด ที่เกี่ยวกับชีวิตจิตใจของประเทศนั้นประ

การหนึ่ง อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับชีวิตจิตใจของสมาชิกทั้ง ๒ ประเภทด้วย อย่างไรก็ตามก็ขอความกรุณาแก่รัฐบาลได้แถลงเป็นข้อ ๆ ว่าข้อไหนที่รัฐบาลจัดไปแล้ว สมาชิกก็จะไม่ได้พูดให้เป็นความฟุ่มเฟือยไป ถ้าข้อไหนจัดการไปโดยไม่ชอบก็จะให้อภิปรายกัน นี่ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เป็นธรรมดาเลย คล้ายกับว่าสมาชิกจะทำไป ข้อถูกข้อผิดลงมติไปใช้ไม่ได้ขอประทานและเพาะข้อที่ไม่ถูกเท่านั้น

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าก็ไม่รู้ว่าจะแถลงอย่างไรจะให้ละเอียดละเอียดได้ถูกใจหมดทุกคน เท่าที่แถลงไปนั้นก็ความจริงใจอยู่แล้ว ถ้าท่านสงสัยอย่างไร สมาชิกควรซักถาม ได้ถามหรือว่ากันไปให้ขาว อันนี้แหละข้าพเจ้าผู้เป็นหัวหน้าของรัฐบาลก็อยากจะแสดงความบริสุทธิ์ ให้แลเห็นได้ทั่ว ๆ กันอย่างนี้

นายมิ่ง เลาห์เรณู ผู้แทนราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่าในบันทึกตามพระราชประสงค์นั้น รัฐบาลนี้ได้มองเห็นทางอย่างไร ที่จะปฏิบัติได้โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ได้หรือไม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอประทานเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ยังไม่ได้มีมติแน่นอนว่า หัวข้อ ๑๐ ข้อที่จะถามดังนี้ เป็นที่พอใจของที่ประชุมหรือยัง

มีฉะนั้นปัญหาจะไม่ลงเอย ถ้าไม่มีคดียุติให้เข้าเรื่องเข้าราว
แล้ว ขอประทานได้โปรดกรุณา มีผู้รับรองแล้ว มติของข้าพเจ้า
ใครเห็นด้วยโปรดรับรอง มีสมาชิกยกมือรับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
จะพิจารณาเรื่องนี้ เป็นข้อ ๆ ๑๐ ข้อ ตามที่รัฐมนตรีเสนอ
โปรดยกมือขึ้น มีสมาชิกยกมือ ๘๒ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
พิจารณาโดยวิธีอื่น ๆ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๒ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมนี้ให้พิจารณา
เป็นข้อ ๆ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เพราะฉะนั้นขอให้
พิจารณาถึงเรื่องการเลือกตั้งประเภทที่ ๒

นายฮิว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่า
ก่อนที่จะเปิดการอภิปรายเป็นข้อ ๆ ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วย
ข้าพเจ้าใคร่จะขอเรียนถามท่านเจ้าคุณนายกรัฐมนตรี ว่าคำแถลง
การณ์ของนายก ฯ ซึ่งตอบพระบรมราชวินิจฉัยนั้น ได้ตอบไปยัง
พระมหากษัตริย์หรือเปล่า

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าแถลงให้สภา ฯ ทราบว่า
คำตอบพระราชบัญญัติไขความนั้นยังไม่ได้ส่งไป

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
การเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ สำหรับการอภิปรายในข้อ ๑ นั้น

ข้าพเจ้าเห็นว่าตามรัฐธรรมนูญของเราที่ได้รับพระราชทานมาแล้วนั้น และการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ในบทเฉพาะกาลอยู่ในชั่ว ๑๐ ปี หรือเมื่อพลเมืองมีการศึกษาแล้วเกินกว่ากึ่งของจำนวนพลเมืองนั้น ในเรื่องนี้ก็ได้ผ่านไปแล้ว และการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทักท้วงมาว่าการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ในครั้งเลือกตั้งนั้นระยะเวลาเพียง ๑๒ ชั่วโมง ตามที่รัฐบาลแถลงมาแล้วนั้นเป็นการที่ฉุกเฉินเพราะเกิดกบฏซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงอยู่ห่างไกลกับรัฐบาล ไม่สามารถที่จะส่งไปได้ แต่ว่าอย่างไรก็ดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงอนุญาตข้อนั้นแล้ว และมาทรงทักท้วงในเวลานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องเป็นไปไม่ได้ตามคำทักท้วงนั้น เพราะเหตุว่าพระองค์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยมาแล้วและอีกประการหนึ่ง รัฐธรรมนูญบทเฉพาะกาลของเราก็ได้มีปรากฏอยู่แล้ว ซึ่งเราจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ จนกว่าจะถึงสมัยที่กำหนดไว้ เพราะเหตุฉะนั้นในปัญหาเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ไม่มีปัญหาอะไรที่จะโต้เถียงกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะผ่านอภิปรายได้ไม่มีปัญหาอย่างไรเลย

นายเขียน กาญจนพันธ์ รับรอง

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชุนันซ์ กล่าวไว้

การที่เราจะมาทำกันในเรื่องนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ซึ่งเราจะต้องพิจารณากันไป จังหวะที่ท่านสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครทำให้เรากระทำเป็นข้อ ๆ นั้นข้าพเจ้าก็เห็นด้วย ที่จะรวบรวมปัญหาให้สั้นเข้าไป ข้อที่ว่าในเรื่องว่าการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ถูกต้องตามนัยแห่งข้อบังคับของสภาฯ หรือไม่ ที่ปัญหา..

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒

ขุนพิเคราะห์คดีผู้แทนราษฎรจังหวัดชุนันซ์กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะอภิปรายในข้อนี้ การเลือกตั้งในข้อนี้พระมหากษัตริย์ได้ทรงปฏิเสธมาแล้วได้รับเพียงภายในระยะเวลา ๑๒ ชั่วโมง แล้วท่านทรงเซ็น ตามที่รัฐบาลได้อ่านเสนอในสภาฯ แต่ข้าพเจ้าเข้าใจแล้วว่าการที่ทรงเซ็นไปนั้นยอมจะปฏิเสธไม่ได้ คือด้วยเหตุว่า ข้าพเจ้าจะยกตัวอย่างเช่นข้าพเจ้ามีเงินหมื่นบาท ให้ข้าพเจ้าเซ็นไปภายใน ๑๒ ชั่วโมงแล้วตามกฎหมายเปิดเสร็จ ก็ทำให้ปฏิเสธในเวลาสมควร แล้วนี้ทำไมท่านไม่ปฏิเสธในเวลาสมควรนี้ไม่ใช่ข้าพเจ้าจำพลาดเอามาพูด ข้าพเจ้าจำได้ ในลักษณะสัญญาข้าพเจ้าเคยชนะความมาหลายรายแล้ว ถึงแม้ว่าระยะเวลา ๑๕ วันหรือ ๒๐ วันก็เรียกว่าเป็นเวลาอันสมควร นี้ท่านมาปฏิเสธคำของท่านทำไมถูกต้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ข้าพเจ้าก็ไม่เห็นด้วยเป็นข้อสำคัญอยู่ว่าประเทศของเราเป็นประชาธิปไตย

คือประชาธิปไตยมีพระเจ้าอยู่หัวอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ที่เราจะ
 ควรผ่อนผันสั้นยาวให้แก่พระมหากษัตริย์อย่างไร พวกเราควร
 คิดว่าจะผ่อนผันอย่างไร จะปฏิบัติอย่างไร พระมหากษัตริย์ขอ
 มาเราอาจจะแก้ไขได้ในข้อบังคับนั้น เพราะเราเป็นสภาแผ่นดิน
 ดิน เราเป็นผู้ควบคุมการแผ่นดิน เราเป็นผู้ควบคุมรัฐบาล เรา
 เป็นผู้ควบคุมพระมหากษัตริย์ เราควรจะแก้ไขอย่างไรให้เรียบ
 ร้อยกันได้ ให้ยุติกันที อย่ายินให้นานชาติมาดูถูกว่าพวกเรากับ
 พระมหากษัตริย์แตกกันเป็นข้อใหญ่ พลเมืองอาจจะเห็นว่าเรา
 แยกร้างกันได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าสภาฯ ของเรามีสมาชิกสอง
 ร้อยกว่าคน เราจะเอาชนะแก้ไขใคร เพราะฉะนั้นเราควรจะ
 ไกลเกลียดรัฐบาลกับพระมหากษัตริย์ เราควรจะหาหนทางให้เป็น
 ผลสำเร็จ ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบเรียนว่า ข้าพเจ้าเจตนาดีต่อชาติ
 ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ

ร. ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่
 ข้าพเจ้าขอกล่าวสั้น ๆ ว่า ตามรัฐธรรมนูญมีว่า สมาชิกประเภท
 ที่ ๒ นั้น พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงตั้ง น้พระมหากษัตริย์ก็เป็น
 ผู้ทรงตั้ง พระมหากษัตริย์ก็รับอยู่แล้วว่าเป็นผู้ทรงตั้งจริง ที่น
 จะเป็นด้วยเรื่องอะไรก็ตามที่แก้ว่าอย่างนั้น ๆ อย่างนั้น ๆ ข้าพเจ้า
 ไม่ทราบ แต่เมื่อรัฐธรรมนูญก็บอกว่าทรงตั้งแล้ว และทรงเซ็น
 แล้วทำไมจะต้องมาอย่างนี้ ไม่เป็นปัญหาเลย ควรผ่านไป

ขุนชำนาญภาษา รับรอง

นายบุญศิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 กล่าวว่า การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เกี่ยวกับการที่เราจะ
 แก้ไข เกี่ยวกับการแก้ไข การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เราทำได้ ๒
 ทาง ทางหนึ่งมาจากคณะรัฐมนตรี ทางที่ ๒ มาจากสมาชิกเป็นผู้
 เสนอ โดยมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว แต่ตามพระราชประสงค์ของ
 พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็มีอยู่ว่าประเภทที่ ๒ นั้น อยากจะ
 ได้จากข้าราชการอันแท้จริง คือให้ข้าราชการเป็นคนเลือกกันขึ้น
 มา แต่เท่าที่ท่านได้กล่าวในพระราชบันทึก ท่านกล่าวว่าประเภท
 ที่ ๒ โดยมากเป็นพวกก่อการ เพราะฉะนั้นท่านเกรงว่ามติที่ได้
 ลงไป เกรงว่าจะไม่เป็นมติอันแท้จริงคือเกี่ยวกับพวกพ้อง เพราะ
 ฉะนั้นข้าพเจ้าสรุปความในพระราชบันทึกได้แล้วว่า ท่านมีพระ
 ราชประสงค์จะตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ สมาชิกประเภทที่ ๑ คือ
 ผู้แทนราษฎรซึ่งราษฎรได้เลือกมา ประเภทที่ ๒ คือจากพวก
 ข้าราชการ แต่ตามที่ข้าพเจ้าได้ยื่นได้ฟังผู้ที่มีความรู้ได้กล่าวให้
 ข้าพเจ้าฟังคือที่ต่างประเทศมีสภา ๒ สภา คือสภาสูง และสภา
 ราษฎร แต่ท่านไม่อยากจะแยก ท่านให้อยู่ในสภาเดียวกันคือ
 ให้คัดค้านกันเอง เพราะฉะนั้นตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวทรงคัดค้านมานี้ ข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วย คือให้มีข้าราชการ
 และราษฎรเป็นผู้แทน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วมติอะไรลงไปก็
 ไม่มีใครติฉินนินทาได้ว่าเอาพวกพ้องเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นใน

การที่จะผ่านไปในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอวิงวอนต่อท่านทั้งหลายผู้ค้ำ
ว่าขอให้ถกเถียงกันมากๆ หน่อย

นายได้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า สำหรับปัญหาอันนี้ ตามคำที่พระราชบัณฑิตและคำแถลง
การณ์ของรัฐบาลนั้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเลือกตั้งประ
เภทที่ ๒ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทำมาแล้วตามรัฐธรรมนูญ
สมาชิกประเภทที่ ๒ มีแต่ในบทยกเฉพาะกาลเท่านั้น คือในระหว่าง
เวลาตั้งแต่ใช้รัฐธรรมนูญจนถึง ๑๐ ปี แต่การเลือกตั้งนั้น ตั้ง
ครั้งแรกตลอดบทยกเฉพาะกาล เพราะฉะนั้นเดิวนั้นการตั้งสมาชิก
ประเภทที่ ๒ ได้ตั้งมาโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว ล่วงมา ๑ ปี
แล้ว ๒ สมัยแล้ว นี่เป็นสมัยที่ ๒ ตามพระราชบัณฑิตก็เป็น
ทำนองว่าจะให้เปลี่ยนใหม่ แก้ใหม่ ทำได้หรือไม่ ตาม
รัฐธรรมนูญของเราทำได้หรือไม่ ถ้าไม่แก้รัฐธรรมนูญ เราเห็น
เป็นอย่างยิ่งว่าเราจะไม่ยอมแก้รัฐธรรมนูญของเราอย่างรูปที่ทำอยู่
นี้ มีปัญหาว่าถ้าเราจะต้องแก้รัฐธรรมนูญไปหลายรูป เรามีความ
เห็นอย่างไร ถ้าแม้ว่าจะเห็นไปตามพระมหากษัตริย์จะต้องเลือก
ใหม่ ตั้งใหม่ ทำได้หรือไม่ ทำได้โดยวิธีใด เพราะว่าการ
เลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ตั้งคราวเดียวตามบทยกเฉพาะกาล
ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าปัญหาที่ควรพูดในที่นี้ว่าผิดรัฐธรรมนูญหรือไม่
ถ้าหากว่าตามคำแถลงการณ์ของรัฐบาลที่แถลงมาผิด ข้อที่พระราช

บันทึกที่ตั้งเป็นข้อสงสัยมานั้น เรามองความเห็นอย่างไร สำหรับข้าพเจ้าเห็นว่าตามคำแถลงการณ์นั้นชัดเจนอยู่แล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าตามบทเฉพาะกาลเราตงครั้งเดียว เลือกอกไม่ได้ เพราะฉะนั้นข้อบันทึกที่ทรงมีความเห็นนั้น เราจึงไม่สามารถจะปฏิบัติไปได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าตามที่สมาชิกประเภทที่ ๒ มีอยู่ในสภาฯ นั้นถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าใครมีความเห็นด้วยก็ผ่านไป ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
ว่า ในเรื่องการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าขอคัดค้านผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือตามพระราชประสงค์ที่ว่าอยาก
จะให้ตั้งใหม่ โดยวิธีนั้นปัญหาว่าจะทำได้หรือไม่ ข้าพเจ้าอยาก
จะตอบว่าทำได้โดยแก้รัฐธรรมนูญ แต่ว่าในเรื่องนี้ข้าพเจ้าอยาก
จะกล่าวว่าพระมหากษัตริย์ก็นับหรือเรียกว่าคนภายนอก คือไม่รู้
ความจริงอะไรมากนัก ข้าพเจ้าตอบเอาเอง เข้าใจว่าสมาชิกประ
เภทที่ ๒ เข้ากับรัฐบาล ที่แท้ไม่ใช่อย่างนั้น ข้าพเจ้าเองเคย
สังเกต ซึ่งมีการโหวตระหว่างรัฐบาลกับผู้แทนราษฎร ผู้แทน
ราษฎรนั่นเองก็มาช่วยรัฐบาล เพราะฉะนั้นในข้อหานี้จะแก้ไข
หรือไม่แก้ ก็ไม่มีปัญหาอะไร

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ปัญหาในเรื่องนี้รัฐบาลได้แถลงนโยบายในเรื่องการ

เลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เรามืออยู่ว่ารัฐบาลทำไปแล้ว ใครจะคัดค้านบ้าง สมาชิกทั้งหลายมาสนับสนุนทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเอาผิดอะไร ข้าพเจ้าคิดว่าเมื่อรัฐบาลทำชอบแล้ว ใครจะทักท้วงก็ว่าไป ถ้าจะมาอภิปรายสนับสนุนแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าทั้งสภาฯ นี้จะอภิปรายสนับสนุนทั้งนั้น ไม่มีประโยชน์อะไร เราจะได้พูดได้วันยังค่ำในข้อเดียวกันเท่านั้น ที่นี้เราจะมีการลงมติกันได้อย่างไร ในการที่มีแต่สนับสนุน เพราะฉะนั้นในการที่สมาชิกที่อภิปรายขอให้ยื่นขึ้นโดยจะเพาะผู้คัดค้านเท่านั้น ส่วนผู้ที่อยากจะสนับสนุนก็ขอให้สงบสติอารมณ์ของท่านไว้ก่อน อย่าเพิ่งแสดงความสนับสนุนในญัตติขณะนั้นเลย เว้นแต่มีผู้คัดค้านขึ้นก่อน เมื่อเราไม่มีผู้คัดค้านแล้ว เราจะมีแต่สนับสนุนฝ่ายเดียวหาชอบด้วยวิธีการไม่ ข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะพูดอะไรให้มากนัก เพราะว่าถ้าพูดไปก็จะเป็นอย่างที่ข้าพเจ้าเคยพูดในสิ่งที่ไม่เข้าหูคนนัก เพราะฉะนั้นจึงขอไม่กล่าวอะไรอีก

พระยาอภิบาลราชไมตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ฟังการอภิปรายของท่านสมาชิกทั้งหลายเมื่อกัน ยังรู้สึกว่าคุณเอาคำเลือกตั้งมาปนกันเสียหมด คำ “เลือก” คำหนึ่ง คำ “ตั้ง” คำหนึ่ง ตามที่ข้าพเจ้าเข้าใจ ตาม รัฐธรรมนูญ ใน รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๕ อนุมาตรา ๒ ท่านจะแลเห็นว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น ไม่มีคำว่า เลือก ในมาตรา ๑๖ แห่ง

รัฐธรรมนูญ เราจะเห็นว่าสมาชิกผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น เพราะฉะนั้นในการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ใครเป็นผู้เลือก ใครเป็นผู้ตั้ง ต้องแยกปัญหาเรื่องก่อน จะแยกกันได้หรือไม่ได้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าแยกกันได้ การเลือกตั้งนั้นข้าพเจ้าเข้าใจว่าอยู่ในหน้าที่ของรัฐบาล ส่วน การตั้งนั้น ตาม รัฐธรรมนูญอยู่ในหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างนี้ ท่านทั้งหลายจะเข้าใจเพียงใดนั้นก็แล้วแต่

ขุนวรสิทธิ์รุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า บางทีข้ออภิปรายของเราจะเลยข้อบังคับไป หรือเลยรัฐธรรมนูญไปเสียแล้วก็ไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนี้ตามข้อบังคับที่ให้เปิดอภิปราย ผู้เสนอจำจะต้องรู้เสียก่อนแล้วว่ารัฐบาลทำอะไรไปไม่ดี จึงได้มาขอออกให้ที่ประชุมทราบ เพื่อให้มีมติเป็น ๒ อย่าง คือว่า อย่างหนึ่งไม่ไว้ใจ อีกอย่างหนึ่งให้ผ่านไป แต่ว่าถ้าผู้เสนอนั้นอภิปรายแล้วที่ประชุมไม่เห็นด้วยก็เป็นอันว่าให้ผ่านไป ถ้าที่ประชุมเห็นด้วยในทางไม่ดีแล้ว ก็แน่นอนเป็นอันว่าต้องไม่ไว้ใจ เพราะฉะนั้นการอภิปรายของเราจะต้องเป็นไปว่า ถ้ารัฐบาลทำไปไม่ดีไม่ชอบ ถ้ารัฐบาลทำไปดีแล้ว ก็ไม่ต้องอภิปรายในข้อนั้น เพราะฉะนั้นถ้าผู้เสนอเสนอว่ารัฐบาลทำไปไม่ดี แต่ความจริงท่านทำไปดีแล้ว และจะขอลงมติไม่ไว้ใจเราก็ไม่ลงให้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสมาชิกผู้หนึ่งที่

เสนอว่าควรจะอภิปรายไปในทางค้ำ คือในทางฝ่ายที่ว่าทำไม่ได้
นั้นจึงจะถูก ส่วนที่ว่าทำได้แล้วนั้นไม่จำเป็นเลย อีกข้อหนึ่ง
ข้าพเจ้านึกแปลกใจว่าในข้อนี้ท่านผู้เสนอยังไม่ได้ชี้ให้เห็นเลยว่า
รัฐบาลทำไปไม่ชอบเลย แล้วเหตุไฉนเลขาธิการรัฐบาลจึงได้แถลงว่า
ข้าพเจ้าได้ทำไปอย่างนั้นๆ ตั้งแต่ต้นจนปลาย ข้าพเจ้านึกประ
หลาดใจเหลือเกิน เพราะฉะนั้นการอภิปรายต่อไปควรเป็นในทาง
ฝ่ายค้ำ ถ้าหากว่าไม่มีข้อเช่นนั้นแล้ว ก็ควรจะไม่อภิปราย
ดีกว่า ข้าพเจ้าเองไม่ทราบ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงไม่อภิปรายใน
เรื่องนี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้รัฐบาลไม่ต้องการที่จะนำ
เรื่องเสนอ แต่ทว่าพระมหากษัตริย์ต้องการ รัฐบาลเป็นรัฐบาลของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าเมื่อผู้เป็นประมุขต้องการเช่น
นั้นแล้ว เราขัดขืน เราไม่นำเสนอก็คเท่ากับเราปิดบังอำพรางแปล
เป็นอะไรต่ออะไรไว้ เพราะฉะนั้นเราจึงนำเสนอ และเราร้องให้
สภาฯ พิจารณาได้กระทำเป็นอย่างไรรู้ๆ แต่ว่าเราไม่ต้องการบอกว่า
จะอภิปรายหรือไม่อภิปราย แต่ทว่าเมื่อท่านสมาชิกผู้หนึ่งยื่นเป็น
ญัตติขึ้นให้เบ็ดอภิปรายทั่วไป คือเมื่อฟังเสียงของรัฐบาลแล้ว
เป็นที่พอใจก็ดี หรือไม่เป็นที่พอใจก็ดี เขาก็อยากจะทำให้รู้ว่าคน
ใช้ของเขา หรือคนที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ ได้กระทำการถูกต้องหรือไม่
ถ้าเมื่อทำการไม่ถูกต้องก็แก้เสีย ถ้าเมื่อทำการถูกต้องก็ให้ผ่าน
ไป อย่างนี้เท่านั้นเอง

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า ตามที่ท่านผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบล ผู้แทนหนองคาย
และตลอดจนเจ้าคุณนายกฯ ได้อภิปรายมาเป็นการชัดเจนเหลือ
เกิน เพราะฉะนั้นถ้าจะอภิปรายต่อไปก็ไม่มีประโยชน์เลย แล้ว
ถ้าเผื่อว่าเราได้ลงมติแล้วว่า ๑๐ ข้อ ที่ข้อหนึ่ง รัฐบาลก็ควรจะ
แถลงเสียก่อนว่า ข้อหนึ่งในหลวงทรงว่ามาอย่างนั้น ๆ แล้วรัฐบาล
ตอบไปว่าอย่างนั้น ๆ เป็นการง่ายเหลือเกิน แล้วเราก็นั่งฟังว่า
รัฐบาลตอบถูกหรือไม่ ถ้าทำเช่นนี้คนเห็นด้วยทั้งนี้

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านที่จะพูดขอให้พูด
ในการที่ท่านไม่เห็นพ้องด้วย ฉะเพาะไม่เห็นด้วยในการที่รัฐบาล
ได้ทำไป เพื่อให้สั้นเข้า

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ตามที่มติว่าเราตั้งปัญหาแล้ว ข้าพเจ้าได้เคยแถลงในฐานะที่
เป็นเจ้าของญัตตินี้ว่า สำหรับข้อ ๑ การเลิกตั้งสมาชิกประเภท
ที่ ๒ และข้อต่อไป ท่านประธานควรควบคุมทั้ง ๑๐ ข้อ ขอให้
อภิปรายกันแต่ในเชิงคัดค้านอย่างเดียว เมื่อได้อภิปรายข้อ ๑
แล้ว ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านก็ให้ลงมติดำเนินการเป็นข้อ ๆ ไป

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่า ตามข้อสังเกตหรือข้อสงสัยของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่ารัฐบาลเลิกแต่ฉะเพาะพวกพ้องนั้น
มีความจริงเพียงไรหรือไม่

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ชัดเจนแล้วว่ามีจำนวนเท่าไร ท่านคงจะแลเห็นได้แล้วว่า จำนวนผู้ที่ก่อการเท่าไร หรือผู้ที่ไม่ใช่เป็นข้าราชการนมนหรือไม่ หรือผู้ที่เป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตรนั้นหรือไม่ หรือไม่มี นี่ปรากฏอยู่แล้วอย่างชัดเจน

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะมีอะไรอีก เพราะเรารู้กันอยู่แล้ว การเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ จะไปเลือกเอาคนอื่นนั้นดูเหมือนจะทำได้ เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นจะต้องพูดถึงปัญหาที่จะพูดถึงเรารู้กันอยู่แล้ว

พ.ร.ต. พระยาศรยุทธเสนี ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ กล่าวว่า เพื่อกันความสงบสุขของสมาชิกบางท่านในข้อนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนให้สมาชิกทราบทั่วกันว่า ในเวลาเริ่มก่อการนั้น ข้าพเจ้าถูกจับด้วยซ้ำ แต่บัดนี้ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ปัญหาตอนนี้ก็เห็นจะหมดไปได้

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะไม่พูดแล้ว พอได้เมื่อมีสมาชิกผู้หนึ่งพูดถึงคำว่า ตั้ง กับ เลือก ทำให้ข้าพเจ้าสงสัยในเรื่องนั้นจนมาทันที จริงอยู่คำว่า เลือก กับคำว่า ตั้ง เราจะมาปนกันไม่ได้

แต่ที่เราใช้ศัพท์ต่างกันนั้น คือคำว่า รับผิดชอบ หมายความว่า
 ราษฎรไม่มีสิทธิบริบูรณ์ที่จะตั้งใครคนใดคนหนึ่ง เป็นแต่
 กฎหมายให้อำนาจเท่านั้นเอง ถ้าเมื่อผู้ใดมีอำนาจที่จะตั้งแล้ว
 เราไม่ใช่ถือว่าเลือกตั้งเลย เราใช้แต่ว่าตั้งเท่านั้น นี่เป็นตัวหนังสือ
 แต่ความจริงก็คือการเลือกตั้งนั่นเอง เช่นเจ้าเมืองจะตั้งคนใด
 คนหนึ่งเป็นนายอำเภอ เขาก็ต้องเลือกเฟ้นเสียก่อน แล้วเขาจึง
 ตั้ง แต่เราไม่ได้ว่าเลือกตั้งเป็นนายอำเภอ แต่เราใช้ว่าตั้งเป็น
 นายอำเภอ ที่นี้ปัญหาอยู่ที่ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
 ตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามตัวหนังสือจริงอยู่ เป็นผู้ทรงลงพระ
 ปรมาภิไธยเท่านั้น แต่ตามนิตินัยแล้ว ควรจะให้โอกาสเลือก
 ด้วย แต่ที่เกิดข้อบกพร่องเรื่องนคงจะเป็นอยู่ที่การเจรจาระหว่าง
 เจ้าคุณเมโน ๆ กับในหลวง ไม่ได้มีเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ แต่
 ปัญหาที่จะแก้กัน ข้าพเจ้าไม่อยากจะเสนอความเห็นในที่นี้

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
 กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเรียนทำความเข้าใจสักหน่อย เพราะเมื่อ
 ท่านรัฐมนตรีเศรษฐกิจยืนยันว่าไม่เป็นความจริง เพราะท่านเอง
 ไม่ได้เป็นผู้ก่อการ นี่มีหลักอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าขอแก้ในข้อนี้ว่า
 มีหลักอยู่อย่างหนึ่ง คือหลักทุกอย่างต้องมีข้อยกเว้น ท่าน
 อาจจะมีความสามารถเป็นพิเศษก็ได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ผ่านไป ข้อ ๒ เกี่ยวกับการ
 การแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
ว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๕ นั้น ก็แปลว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว .....

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ขอประทานโทษ ข้าพเจ้ายังไม่ยอมให้ผ่านไปสำหรับข้อ ๑

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ให้ผ่านไปแล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้ามีความข้องใจที่จะถามรัฐบาลอีก ดูเหมือนไม่ควรจะผ่าน
ไปให้เร็วนัก

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เชิญถาม

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอถามว่าได้เสนอรายชื่อไปกี่มากน้อย

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เราได้เสนอรายชื่อไปเท่าจำนวน
ที่มีอยู่ที่ต้องพระราชประสงค์นั้น แล้วก็เพราะมันจวนเจียนเวลา
๑๒ ชั่วโมง แต่โดยเหตุอะไรจึงไม่เสนอก่อนนั้น ข้าพเจ้าก็ได้
แถลงการณ์แล้วว่า ท่านยังไม่มาจากสงขลา น้อย่างนี้ แล้วนอก
จากนั้นเรื่องอื่นเรารู้ไม่ได้ก็มี คือพระยามโนฯ เขาไปพูดอะไรไว้
เราก็ไม่รู้ได้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอเรียนถามต่อไปว่า เหตุใดจึงไม่เสนอเพื่อเลือกบ้าง

ทำไมจะต้องเสนอเท่าจำนวนที่ทรงตั้ง

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า แต่ก่อนนี้ข้าพเจ้าก็ไม่ใช่นายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าเพิ่งมาเป็นนายกเมื่อเขากันขึ้นแหละ เพราะฉะนั้นจะไปรู้ได้อย่างไรว่า เขาสัญญาว่าอย่างไรกัน ส่งไปอย่างไรแหละ คนไหนที่ท่านไม่พอพระทัย เราก็ก้อออกให้ แล้วจะเอาอะไรกันอีก ที่ข้าพเจ้ารู้สึกเพราะว่าหนังสือที่เก็บอยู่ในลิ้นชักยังเหลืออยู่ ก่อนนี้ก็ไม่รู้เรื่อง

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า สำหรับหมายเลข๑ ถ้าจะอภิปรายต่อไปแล้ว ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เราควรอภิปรายแต่เพียงในข้อที่ว่า การตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้นผิดด้วยเรื่องอะไร ข้าพเจ้าเห็นไม่ควรถามนอกเรื่องนอกกราว และถ้าผิดแล้วจะควรแก้อย่างไร

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าถามไม่ได้ถามนอกเรื่องเลย มีในบันทึกที่รัฐบาลส่งมาเท่านั้นเอง ในเรื่องนี้แท้ๆ ถ้าไม่ยินดีจะให้ข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าก็ยินดีจะนั่ง ข้าพเจ้าขอเรียนถามเจ้าคุณนายกๆ ว่า จะให้ข้าพเจ้าเรียนถามเรื่องนี้ต่อไปหรืออย่างไร

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าพอใจทุกอย่าง ในเรื่องที่พูดแล้วข้าพเจ้าก็ได้เกรี้ยวกราด ตอบกับท่านโดยดี เพราะฉะนั้นอย่าทำคุณเฉียวไปนักเลย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ขอให้ผ่านไป ข้อที่ ๒
 เกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่่า
 ข้าพเจ้าเห็นว่าก่อนจะผ่านไป หากจะเป็นมติว่าไม่มีใครข้องใจ
 ถึงได้ผ่าน มิฉะนั้นจะเป็นปัญหาอีก ก็ว่่าข้าพเจ้าเห็นว่าข้าพเจ้า
 เป็นผู้เสนอญัตตินี้ เพราะฉะนั้นขอพูดสักหน่อยว่่า ปัญหาที่เข้า
 มาสู่สภา ฯ เพราะกษัตริย์ ทำนองฟ้องสภา ฯ ว่่ารัฐบาลทำผิดอย่าง
 ไร เมื่อเราได้อภิปรายกันแล้วปรากฏว่่ารัฐบาลผิด เราก็ลงมติไม่
 ไว้วางใจให้รัฐบาลนี้ออก นี่เป็นปัญหาที่เรจะต้องทำ เราจึงต้อง
 ว่ากันไปเป็นเรื่อง ๆ ถ้าหากว่่าเราพอใจแล้ว ไม่มีข้อติดใจแล้ว
 ขอให้เป็นมติผ่าน ขอให้ว่่ากันเป็นอัน ๆ ไป มิฉะนั้นจะไม่แล้ว

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่่า
 ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับท่านสมาชิกกล่าวเมื่อกัน ข้าพเจ้าขอเสนอ
 ให้ลงมติว่่าควรจะผ่านไป

นายบุญศิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 กล่าวว่่า ปัญหาเรื่องนี้ข้าพเจ้าก็มีความข้องใจอยู่ คือข้าพเจ้า
 ได้ฟังปัญหาฝ่ายเดียว ทางรัฐบาลยังหาได้ชัดเจนไม่ ก็ว่่าตาม
 พระราชประสงค์ของในหลวงที่มีมานี้ คือเกี่ยวแก่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ
 แล้วให้เลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ใหม่ นั้น สำหรับรัฐบาลจะ
 ทำได้หรือไม่ หรือจะคัดค้านอย่างไร ข้าพเจ้าอยากจะฟัง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลเป็นแต่คนไข เป็นแต่ผู้ทำงานให้แก่สภาฯ เพราะฉะนั้นเรื่องรัฐบาลไม่เกี่ยวข้องกับ รัฐบาลไว้ซึ่งอำนาจของสภา ฯ น

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอกราบเรียนเจ้าคุณนายกรัฐมนตรีว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ฉุนเฉียวประการใด

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า นอกเรื่อง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า นอกเรื่องอย่างไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้พูดกับประธาน ใครจะข้องใจในเรื่องนี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าซักถามอะไรในเรื่องนี้ก็เพื่อจะให้เรื่องมันขาว ไม่ใช่ว่าจะมีความประสงค์อะไรดอก ข้าพเจ้าต้องการให้ขาว ไม่ต้องการให้ผ่านไปโดยไม่มีใครซักถามอะไรเลย ไม่ใช่ว่าจะประสงค์อะไร ขอให้สมาชิกประเภทที่ ๒ โปรดอย่าเข้าใจผิด ถ้าท่านไม่ชอบ ข้าพเจ้าขอท่านโปรดทำอะไร ข้าพเจ้าตามความชอบใจของท่านเถิดตามที่ข้าพเจ้ากราบเรียนถามนายกรัฐมนตรี เห็นว่าไม่เป็นการสมควร

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า จริงๆ ข้าพเจ้าไม่รู้จริงๆ เพิ่งรู้เรื่องในบันทึกนี้ เพราะเหตุว่าเวลาที่ไปเผ้า ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ไปเผ้ากับพระยามโนฯ ทุกครั้งทุกคราว เป็นต้นว่าบางครั้งถ้าเรียกก็ไป เพราะฉะนั้นจะไปรู้อย่างไรได้

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไปนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่ปฏิเสธหรือคัดค้านประการใด แต่ข้าพเจ้าได้ยินเสียงภายนอกมาว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น เป็นเสียงฝ่ายรัฐบาล และการลงมตินั้นเป็นมติที่ไม่บริสุทธิ์ทั้งนี้ เรื่องรัฐบาลได้ทราบอย่างไรหรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่ทราบ แต่ท่านเป็นสมาชิกนั่งในที่นี้แล้ว ท่านก็ย่อมแลเห็นแล้วว่าเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นความในใจก็อยู่ในใจทุกคนแล้วว่าเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าไม่ต้องแสดง

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเองเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ ความจริงไม่อยากจะพูดในเรื่องนี้ แต่อยากจะปรับความเข้าใจกันเสียว่า ถ้าเรตามตามตัวแล้ว ความจริงมีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน แล้วก็คนอื่นอีก ตามข่าวเล่าลือ คนเราก็ก่ก่ก่ก่กันก็พยายามหาอะไรเหม็นๆ บ้ายกันเสมอ ความจริงถ้าพูดกันแล้ว ประเภทที่ ๑ ก็ดี ประเภทที่ ๒ ก็ดี ซึ่งเรามานั่งทำงานกันอยู่ในที่นี้ ความต้องการก็เพื่ออยากจะให้ประเทศบ้านเมืองเจริญ

ขึ้นไป ไม่ใช่มีเฉพาะแต่ประเภทที่ ๑ ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา
 ประเภทที่ ๒ ก็มีเหมือนกัน ความจริงเราจะไปเข้ากับรัฐบาล
 ทำไปเพื่อประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นเมื่อคณะรัฐบาลคณะนี้
 ทำไม่ดี เราก็ต้อออก ข้าพเจ้าเชื่อว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ทุกคน
 มีใจไม่ยิ่งหย่อนกับทางโน้นดอก คือเราต้องเห็นความลำบาก
 ยากแค้นของฝ่ายราษฎรโดยทั่วไปเหมือนกัน เพราะเราถือว่า
 เราเข้ามาในนี้เรามาทำหน้าที่ให้ราษฎร บางที่ท่านอาจจะไม่เข้าใจ
 ว่าเหตุใดเราถึงขมื่อให้รัฐบาล จะให้อะไรกันสัปดาห์ไปทุกที่ไม่ได้
 ถึงประเภทที่ ๑ เอง บางที่เมื่อเขาวินิจฉัยในปัญหาข้อนั้นแล้ว
 รัฐบาลแถลงมาพอใจเขาก็สนับสนุนรัฐบาล ท่านจะเห็นว่าสมาชิก
 ประเภทที่ ๒ นี้ อยู่ทางนี้ก็มี อยู่ทางโน้นก็มี ฉะนั้นอยู่ที่น้ำใจ
 การที่เราจะทำงานให้ประเทศบ้านเมืองเจริญ เราไม่ใช่มาถ่วง ท่าน
 เจ้าคุณนายเอง บางที่ข้าพเจ้าก็เถียงกับท่านเหมือนกัน ความ
 เจริญเราอยากจะให้เจริญด้วยกัน ใครจะไปยิ่งหย่อนกว่ากัน เพราะ
 ฉะนั้นการที่เขาเกลียดเรา เขาก็พยายามจะหาความเราเสมอ และ
 มันอยู่ที่เรา เราจะใจแข็งพอหรือไม่ เราจะโอนเอียงไปตามเขา
 หรือไม่ หูเราเบาหรือไม่เท่านั้นเอง

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 กล่าวว่า เรื่องสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ในขั้นต้นข้าพเจ้าก็ไม่อยาก
 จะพูดให้มาก เพราะข้าพเจ้าเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ อยู่ แต่

เห็นว่าเรื่องนั้นควรจะนำเอาประวัติแห่งการที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ มาแถลงต่อสภาฯ เพื่อให้ความกระจ่างแจ้งขึ้น เพราะปัญหา สมาชิกประเภทที่ ๒ นั้นไม่ใช่เกิดขึ้นในครั้งนี้ ครั้งกำลังร่างรัฐธรรมนูญอยู่ ปัญหาก็เป็นปัญหาสำคัญใหญ่ยิ่งเหมือนกัน ท่านจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนั้น ได้มีบทบัญญัติไว้ว่า เรามีสมาชิกซึ่งผู้รักษาพระนครตั้งไว้ส่วนหนึ่ง และสมาชิกที่ เรียกว่าประเภทที่ ๑ นั้นแทนที่จะสมัครรับเลือกตั้งตามชอบใจ เราได้วางกำหนดลงไปว่า จะต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิก ซึ่งผู้รักษาพระนครตั้งไว้เสียก่อนจึงจะไปสมัครรับเลือกตั้งได้ ข้อนี้ได้ทราบจากพระยามโนฯ ว่าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงพอพระทัย การร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น พระยามโนฯ ได้เคยแถลงต่อสภาฯ แล้วว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงร่วมด้วย ข้าพเจ้าไม่อยากจะทับถมคนที่ล้มแล้ว แต่ในทันทีขอภัยที่จะนำมากล่าวอีกเพื่อ ประกอบประวัติศาสตร์เท่านั้นเอง เจ้าคุณมโนฯ ได้มาบอกว่า ในหลวงท่านบอกว่าถ้าเราไม่ยอมในเรื่อง แอปโพรวัล (Approval) นั้นแล้วจะทรงลาออกขอให้เลิกเรื่องแอปโพรวัล (Approval) เจ้าคุณมโนฯ เสริมท้ายว่า เธอจะกลัวอะไรเพราะประเภทที่ ๒ พวกเราเลือกตั้งได้เอง คือว่าเราได้เสียงตั้งครึ่งหนึ่งไว้แล้ว หากอีกเสียงเดียวในหมู่สมาชิกประเภทที่ ๑ ไม่ได้หรือ เป็นอันเข้าใจกัน ดังนี้ คือการที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ตั้งโดยพระราชกฤษฎีกานั้น

ได้แลกเปลี่ยนกันกับการเลิกแอบโปรวัด (Approval) เจ้าคุณมโนฯ ท่านจะไปตกลงกับพระมหากษัตริย์ไว้อย่างไรก็ไม่ทราบ แต่ตกลงกับผู้ก่อการนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง อนึ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงรับสั่งว่า รัฐบาลได้นำรายชื่อสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปทูลเกล้าฯ ถวายพระองค์ล่วงหน้า ๑๒ ชั่วโมงนั้น เรื่องนี้ข้าพเจ้ายังจำได้ว่าเวลานั้นเราก็ได้อ่านออกจันอยู่ที่ไม่เสด็จกลับ แล้วสภาฯ จะเปิดไม่ได้ และเมื่อเข้ามา เราก็พยายามเข้าเฝ้าโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ เพื่อให้ทรงตั้งและมีเวลาโต้เถียง พระองค์มาถึงในวันที่ ๕ เวลา ๑๐ หรือ ๑๑ นาฬิกา ซึ่งเราไปรับที่ท่าราชวรดิษฐ์ และพระองค์ได้ทรงนัดให้ไปเฝ้าเวลาค่ำ

ร.ท. ทองดำ คล้ายโสภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่ามีสมาชิกบางท่านข้องใจในเรื่อง พวกของในหลวงก็มีเหมือนกัน เรื่องพวกนี้ข้าพเจ้าอยากจะพูดด้วยน้ำใสใจจริงว่าคนไหนไม่ถือพวกเป็นไม่มี ในพระราชบันทึกละยังบอกว่าคนที่อยู่ในพระราชสำนักของฉันทันฯ ต้องไว้ใจ น้อย่างนี้แท้ๆ ที่เดียว แล้วข้าพเจ้าขอถามท่านสมาชิกทุกคนว่ามีคนไหนบ้างที่ไม่รักพวก ถ้าท่านเป็นผู้ก่อการ ท่านจะใช้เจ๊กที่เมืองจีน หรือท่านจะใช้ฝรั่ง หรือท่านจะใช้ชาวนา ข้าพเจ้าคิดว่าต้องใช้คนที่ท่านรู้จัก เพราะฉะนั้นที่กล่าวเรื่องพวกนี้ ข้าพเจ้าร้อนใจ พระมวงกุฎเกล้าฯ ท่านก็ได้รับสั่งไว้ว่า คนใดไม่ถือพวกคนนั้นก็ไม่ใช่คน นี่จริงๆ ตาม

ได้ทีเดียว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเรียนถามหลวงประดิษฐฯ ดังต่อไปนี้ว่า ทำไมเราจึงได้เสนอข้อไปแต่เพียง ๑๘ ข้อเท่านั้น จะตอบได้หรือไม่

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ท่านย่อมทราบแล้วว่า ถ้าหากว่าท่านจะอ่านตัวบทว่าในชั้นต้นพระมหากษัตริย์ทรงประกาศพระราชกฤษฎีกา ตั้งสมาชิกขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ในการนั้นเราก็ร่างกฤษฎีกาไป ท่านก็คงทราบได้ดีว่าในการร่างพระราชบัญญัติ ก็ไม่มีบทบัญญัติเพื่อเหลือเพื่อขาด สภาฯ ลงมติในร่างพระราชบัญญัติเท่าไร เราก็ทูลเกล้าฯ ถวายเท่านั้น เพราะฉะนั้นพระราชกฤษฎีกาก็เช่นเดียวกัน เราจะร่างพระราชบัญญัติเพื่อเหลือเพื่อขาดทูลเกล้าฯ ถวายฯ ได้อย่างไร

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ปัญหาเรื่องตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามที่พระมหากษัตริย์ทรงจัดข้อนี้ ข้าพเจ้าขอเสนอให้ผ่านไป

มีผู้รับรองหลายท่าน

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า มีสมาชิกเสนอขอให้ลงมติ และมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม

กล่าวว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกแห่งสภาฯ นี้ ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกว่าการพินิจในรัฐบาลนั้นอย่างที่สุด และได้เคารพในพระมหากษัตริย์ ในขั้นต้นรัฐบาลนี้ได้แถลงนโยบายนี้ต่อสภาฯ ว่า จะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและระหว่างสภาผู้แทนราษฎร

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายเฉพาะในเรื่องนี้เถอะ มิฉะนั้นจะไม่รู้จักจบจักสิ้น ขอให้อภิปรายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า คือเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้เองแหละคือข้อหนึ่ง การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ถ้าหากว่าเราปฏิบัติไปอย่างไรก็คงจะเป็นผลว่า รัฐบาลจะอยู่ต่อไปหรือจะไม่อยู่เท่านั้น เกี่ยวกับเป็นเรื่องสำคัญระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ในข้อนี้ ข้าพเจ้าอยากจะขออนถามในการที่จะรักษาสามัคคีธรรมระหว่างคณะรัฐบาล พระมหากษัตริย์ และสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ จะให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้ง ๓ นี้ ขณะนี้เป็นไปโดยดีได้อย่างไร

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า มีผู้เสนอให้ลงมติหรือให้ผ่านไปแล้ว ทำไมไม่อนุญาต

ให้พูดอีก

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
อภิปรายต่อไปในข้อ ๑ โปรดยกมือขึ้น
มีสมาชิกยกมือขึ้น ๑ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
ให้ผ่านไปได้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือขึ้น ๕๕ นาย เป็นอันว่าผ่านไป

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ต่อไปนี้ขอให้อภิปราย
ถึงการแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า มติควรเป็นว่ามติ ปัดอภิปราย ไม่ให้มติให้ผ่านไป

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าถือว่าเป็นวิธีการ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า คือต่อไปที่ผ่านไปแล้วก็แล้วกัน คือต่อไปไม่ใช่เสนอ
ให้ผ่านไป แต่ว่าต้องเสนอขอให้ปัดอภิปราย ข้าพเจ้าต้องการ
เช่นนั้น ขอให้รักษาข้อบังคับ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ถูกแล้ว ความมุ่งหมาย
ก็เช่นนั้น

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสมาชิกผู้นั้น คือผ่านไปในนั้นไปถูกกับภาษา

รัฐธรรมนูญเข้า เราควรให้ผ่านไป เมื่อเราร่วมกันหมดแล้ว ๑๐ ข้อ
หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอประธานทำความเข้าใจสักหน่อยว่า ข้าพเจ้าไม่ได้คัด
ค้านสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงทำความเข้าใจเท่า
นั้น เพราะฉะนั้นขอท่านสมาชิกผู้เสนอได้โปรดเข้าใจด้วย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดจะอภิปราย
ข้อ ๒ นี้ คือการแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า
โดยฉะเพาะก็คือมาตรา ๓๕ นี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เพราะ
เหตุว่าพระมหากษัตริย์จะทรงสมบูรณ์ญาสิทธิราชอีก

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
ข้าพเจ้าได้ฟังสมาชิกผู้หนึ่งกล่าวว่า ถ้าเห็นด้วยรัฐบาลแล้วก็ไม่
ควรพูด ข้าพเจ้าเห็นว่าจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะ
แสดงในที่ประชุมนี้ทราบ สำหรับรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ นี้
ข้าพเจ้าขอแสดงให้เห็นว่าปัญหาข้อ ๒ นี้ ข้าพเจ้าขอสนับสนุน
ว่าเป็นบทบัญญัติพิเศษ และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งสภาผู้แทน
ราษฎร ถ้าหากว่าเราจะไปแก้ไขมาตรานี้แล้ว ความศักดิ์สิทธิ์จะ
ไม่มีเลย เท่ากับว่าตัดเอาหัวใจของรัฐธรรมนูญออกไปเสียทีเดียว
ถ้าจะเทียบให้เห็นอย่างเด่นชัดแล้ว ถ้าตามความเห็นของข้าพเจ้า
แล้ว ถ้าแก้อย่างที่พระมหากษัตริย์ต้องการเท่าที่ท่านขอมาแล้ว

ก็เท่ากับว่ารัฐธรรมนูญมีอยู่ครั้งซีกเท่านั้นเอง หรือครั้งเดียวเท่านั้นเอง อำนาจก็ตกอยู่กับพระมหากษัตริย์เป็นส่วนมาก และอีกประการหนึ่ง ยังมีเหตุผลต่อไปอีกว่าเรากำลังมีรัฐธรรมนูญใหม่ๆ แล้วจะมาแก้ไขกันเสียอย่างนี้ ความกระทบกระเทือนก็จะมีขึ้นได้ด้วยประการทั้งปวง แต่ความประสงค์สำคัญก็คือตัดหัวใจเสียทีเดียว เมื่อเราจะให้ก็เท่ากับไม่มีรัฐธรรมนูญ ที่ว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ไม่ดี หรือประเภทที่ ๑ ไม่ดี ข้าพเจ้าเห็นว่าดีด้วยกันทั้งนั้น ที่เข้ามาหนึ่งนั้นก็เพราะประเภทที่ ๒ หรือผู้ก่อการเป็นผู้ก่อชน เพราะฉะนั้นจะไปตัดเสียไม่ได้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเลยที่จะอนุญาตให้ตัด

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่าตามความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า ๆ เห็นว่ารัฐธรรมนูญเราอาจจะแก้ไขได้ในเมื่อมีความจำเป็น แต่ว่าในมาตรา ๓๕ นี้ จะมีความจำเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ที่ประชุม ถ้าหากว่าเราจะว่ารัฐธรรมนูญเป็นของศักดิ์สิทธิ์ไม่อาจแก้ไขได้นั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าในรัฐธรรมนูญก็บัญญัติว่า วิธีทางจะแก้ไขก็มีอยู่ ไม่ใช่ไม่มี ถ้าหากว่าเราไม่ยอมให้แก้ไข ก็ต้องบอกว่าไม่ยอมให้แก้ไข แต่ในบังคับรัฐธรรมนูญก็ไม่มีเช่นนั้น เพราะฉะนั้นปัญหาที่ว่าเราควรจะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้หรือไม่นั้น ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าแก้ไขได้ แต่มีความจำเป็นอย่างไรหรือไม่

1. Secrets of Earth and Sea
by Lakester.

3. Vols. (4999-5001.)

9 s. 6 d. per vol.

£ 236.

9 s. 6 d.

3

---

27 s. 18 d.

2.) Stories from Shakespeare,
by Lang.

2 Vols. (8311-8312)

6 s. 3 d. per vol. B. 119.

6 s. 3 d.

2

---

12 s. 6 d.

แล้วแต่ท่านจะอภิปรายกันไป สำหรับตัวข้าพเจ้าจะเป็นผู้ฟัง

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ นี้ ที่จริงท่านสมาชิกผู้เสนอนั้นว่าแก้ไขได้ ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแก้ไขนั้นแก้ไขได้ ถ้าเมื่อรัฐบาลร้องขอ หรือมีสมาชิกเสนอและรับรองขึ้นมา นั้นไม่มีปัญหา แต่ที่นี้มีปัญหาว่า ตามพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีมานั้นว่าจะควรผ่อนผันประการใดนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าตามแบบรัฐธรรมนูญแล้ว คือถือเอาเสียงข้างมาก ถือเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนข้างมากเป็นมติที่ชอบ แล้วถ้าหากว่าจะให้พระราชอำนาจตามพระราชบัญญัติแล้ว ถ้าหากว่าจะให้พระมหากษัตริย์ทรงวีโต (Veto) ในพระราชบัญญัติหรืออย่างหนึ่งอย่างใดแล้วให้เป็นการยุบสภา ฯ แล้ว ถ้าอย่างนั้นเป็นการที่รัฐธรรมนูญของเรามาตรา ๒ ที่ว่า อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทยเป็นอันใช้ไม่ได้ เป็นอันกลับเป็นอย่างเดิม เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าอยากจะฟังเสียงผู้ค้านว่าจะแก้ไขตามพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือไม่ ถ้าผู้ใดเห็นว่ามีข้อหรือข้อหนึ่งอันใดที่ควรแก้ไขอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะฟังเสียง ถ้าหากว่ามีเหตุผลอันดีข้าพเจ้าก็จะยอมยกมือให้ แม้ว่าข้าพเจ้าจะยังไม่เห็นด้วยในขณะนี้ก็ตาม แต่หากว่าจะไม่ให้ข้าพเจ้าสนับสนุนในทางที่ข้าพเจ้าเห็นชอบแล้ว ข้าพเจ้า

ไม่ยอมในข้อนี้ ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะสนับสนุนหรือเสนออย่างหนึ่งอย่างใดได้ การค้านหรือการสนับสนุนเป็นสิทธิของสมาชิกที่จะทำได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่ามาตรา ๓๕ นี้ไม่ควรจะแก้ไขต่อไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจความประสงค์ของท่านที่แถลงนี้ว่ามีสิทธิที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านได้ แต่เพื่อเห็นแก่เวลาของสภาฯ ข้าพเจ้าจึงวอนว่า ขอให้อภิปรายเฉพาะกรณีที่จะคัดค้าน ไม่ใช่ตัดสิทธิ ขอวิงวอนให้เป็นอย่างนี้: เพื่อเห็นแก่เวลาของที่ประชุม

นายทองม้วน อรรถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้ายังไม่มีความเห็น ในข้อ ๒ นี้ก็เป็นไปในการทำนองเดียวกับในข้อ ๑ แต่ข้าพเจ้าได้ถามรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็ยังไม่ตอบ ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่า รัฐบาลมีสิทธิ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๓ ว่า ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจากรัฐมนตรีทางหนึ่ง อย่างนี้รัฐบาลมีนโยบายอย่างไรในมาตรา ๖๓

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า รัฐบาลจะรักษาความสัมพันธ์ คือ ในระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลอย่างดีที่สุด แต่จะไม่เกินขอบข่ายรัฐธรรมนูญไป

นายมงคล รัตนวิจิตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช

กล่าวว่า นโยบายเป็นของสภา ฯ คือว่าสภา ฯ มอบหมายให้
 รัฐบาลไปทำ เพราะฉะนั้นสภา ฯ เป็นผู้ควบคุมนโยบาย แล้วอีก
 ประการหนึ่งรัฐบาลจะแก้ไขได้แล้ว รัฐบาลก็คงไม่นำมาสู่สภา ฯ
 อย่างนี้ คงจะแก้ไขไปเลย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอช้อมกับสมาชิก
 ว่าเราเองรวมกันเป็นผู้รักษานโยบาย เรามอบให้รัฐบาลไปทำ
 เมื่อรัฐบาลไปทำไม่ถูกไม่ต้อง ไม่ตรงกับที่เรามอบหมายให้ไปทำ
 จัดเอาขึ้นมา ข้าพเจ้ายกมือคนหนึ่งละ ถ้าหากว่ารัฐบาลมีทางที่
 จะแก้ไขได้ เขาก็เสนอญัตติแก้ไขขึ้นมาแล้ว นี้ไม่ได้เสนอ
 ญัตติขึ้นมา ก็แปลว่าเขาไม่มีทาง จึงเสนอข้อความวินิจฉัยของ
 สภา ฯ ขอให้สภา ฯ วินิจฉัยว่าจะเอาทางไหน ที่พูดนี้ข้าพเจ้า
 อยากจะช้อมกับสมาชิกในฐานะที่เป็นเพื่อนสมาชิกคนหนึ่ง เพื่อ
 เห็นแก่เวลาของสภา ฯ ถ้าล่วงเกินไปขอประทานโทษ

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
 ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรแก้เวลานี้ ข้าพเจ้าขอลงมติให้ปิดอภิปราย

ขุนสุคนธ์วิเศษศึกษากร รัฐมนตรี กล่าวว่า เพื่อแก้ไขข้อข้อง
 ใจของสมาชิกในข้อที่ว่ารัฐบาลมีนโยบายอย่างไร ซึ่งว่าญัตติขอ
 แก้ไขเพิ่มเติมให้มาจากคณะรัฐมนตรีทางหนึ่ง และมาจากสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรทางหนึ่งนั้น หวังว่าสมาชิกจะได้ทราบว่า
 กฎหมายนี้ พระราชบัญญัตินี้ รัฐธรรมนูญนี้ ได้สร้างขึ้นไว้แต่
 ก่อน โดยจะเพาะรัฐบาลเป็นผู้รับสนอง ตามพระราชบัญญัติ

ตามบทกฎหมาย และซึ่งสมาชิกทุก ๆ คนก็ได้เข้ามาโดย
รัฐธรรมนูญนี้ เหตุใดเล่าจึงได้ให้ตกในหน้าที่รัฐมนตรี หรือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ ก็เพราะเหตุว่า คณะ
รัฐมนตรีก็ดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ดี เป็นส่วนหนึ่งของ
สภาผู้แทนราษฎรนี้ คณะรัฐมนตรีนั้นอย่างน้อยใน ๑๕ นายต้อง
มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็เมื่อคณะรัฐมนตรีและสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร เป็นส่วนหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิ
ในการออกเสียง ในการประชุมในสภา ฯ นี้ ตามกฎหมายนี้จึง
บัญญัติว่า ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้นจะต้องมาจากคณะรัฐมนตรี
มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่คนอื่นนอกจากที่ได้มีสิทธิใน
สภา ฯ นี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่
เมื่อไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดกล้าที่จะเปิดฉากในมาตรฐาน ข้าพเจ้าก็ยินดีที่
จะเปิด ถือว่าตามความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเห็นว่า การที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวีโต (Veto) กฎหมายใด ๆ ลง
มานั้น และการที่สภา ฯ ของเราจะมติให้คงตามเดิมหรือว่าจะแก้ไข
อย่างไรนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะเป็น ซิมเปิล แมจอร์ตีตี
(Simple Majority) อย่างที่ในหลวงทรงทักท้วงมา ข้าพเจ้าเห็น
ว่าควรจะเป็นเสียง ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควร
จะเป็นมติธรรมดา เพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามาตรา ๓๕ นี้สำคัญ

ไม่ใช่ว่าเป็นการไม่สำคัญ เพราะเราอาจจะชนะกันได้เพียงคะแนน
 ๑ คะแนนเท่านั้น มติเช่นนี้ควรจะชนะกันถึง ๒ ใน ๓ หรือ ๓
 ใน ๔ ตามที่ทรงทักท้วงมา ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะเป็นเช่นนั้น
 นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
 กล่าวว่า ข้าพเจ้าใคร่จะมีความเห็นอะไรบางอย่างเล็กน้อยในเรื่องนี้
 คือก่อนที่พระมหากษัตริย์จะทรงใช้พระราชอำนาจวีโต (Veto) ตาม
 มาตรา ๓๕ นี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญเราได้บัญญัติไว้ให้มีสภาผู้
 แทนราษฎรสภาเดียว ไม่มี ๒ สภาฯ อย่างในต่างประเทศ ถ้าเรามี
 ๒ สภาฯ แล้ว อำนาจวีโต (Veto) ของพระมหากษัตริย์อาจจะ
 ไม่เกิดเลยก็ได้ อย่างถ้าสภาสามัญทำอะไรบกพร่องไป สภาสูง
 ก็มีอำนาจแก้ไขข้อบกพร่องเช่นนั้นได้ แต่เมื่อเรามีสภาเดียว
 เช่นนี้ สภาฯ เราได้กระทำการอะไรบกพร่องไป เมื่อเราปรากฏ
 ข้อบกพร่องเช่นนั้น อย่างปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงทักท้วงมาเช่นนั้นก็คล้ายๆ กับว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงทำหน้าที่คล้ายๆ กับสภาสูง คือสภาขุนนางในประเทศอื่น
 เหมือนกัน การที่มีสภาฯ เดียวนี้ ในสมัยนี้ก็นับว่าจำเป็น
 สำหรับบางคน และไม่จำเป็นสำหรับบางคนก็ได้ แต่ข้าพเจ้าจะ
 ไม่ขอออกความเห็นในเรื่องนี้ ถ้าเรามีสภาเดียวเช่นนี้ ก็จำเป็น
 ที่จะให้อำนาจวีโต (Veto) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็น
 ไปพอควร ถ้าเรามีเสียงมติชนะกันเพียงคะแนนเดียวเท่านั้น ถ้า

เราจะเอาเสียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยก็จะเป็นเสียง
 กากังกัน ซึ่งประธานจะต้องตัดสินใจ เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจะแก้ไข
 บทพร้อมได้อย่างที่สมาชิกสภาคนครเสนอว่า ควรจะเป็นเสียงข้าง
 มาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ แต่การจะแก้ไขได้เพียงใดหรือไม่
 ข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะมีความเห็น แต่ข้าพเจ้าอยากจะกราบเรียน
 สมาชิกทั้งหลายว่า ถ้าเรามีทางปรานีประนอมได้มากที่สุดที่จะ
 ทำได้ แม้จะแก้รัฐธรรมนูญบ้าง เราก็ควรจะทำ สภาฯ เราเท่า
 ที่แล้วมา เท่าที่เกิดเหตุอย่างนั้น ซึ่งสภาฯ เราเดินสายตั้ง ซึ่ง
 ไม่เดินสายปรานีประนอม ซึ่งข้าพเจ้าได้พูดขึ้นในชั้นนั้นไว้แล้วว่า
 เราควรจะปรานีประนอมมากกว่าอย่างอื่น แต่ที่นี้เรื่องมาใหญ่โต
 เช่นนี้แล้ว สภาฯ นี้จะแก้ไขอย่างไร ข้าพเจ้าไม่อยากจะมี
 ความเห็น แต่ข้าพเจ้ามีความเห็นไว้แล้วว่า ถ้าเราทำอย่างปรานี
 ประนอมที่สุด นั้นจะเป็นของดี

ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า สมาชิก
 อย่าลืมว่าการแก้รัฐธรรมนูญมาตรานี้ ไม่ได้เอาเสียงมติ ๒ ใน
 ๓ อย่างเดียว ท่านขอให้ยุบสภาฯ ด้วยเมื่อวิโตมา การยุบสภาฯ
 นั้นข้าพเจ้าเสียดาบหนักที่จะได้เห็นท่านสมาชิกประเภทที่ ๑ หอบ
 กะเป๋ากลับบ้านปีละหลาย ๆ ครั้ง เสียเงินปีละหลาย ๆ แสนบาท
 ซึ่งเงินนั้นเป็นของประชาชนของเรา ข้าพเจ้าขอค้านว่ายังไม่ควร
 แก้เป็นอันขาด

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องข้าพเจ้าก็ได้เสนอให้ลงมติ มีผู้รับรองแล้วว่าควรให้ปิดอภิปรายได้

ขุนสุคนธ์วิเศษศึกษากร รัฐมนตรีกล่าวว่า ความจริงเท่าที่ได้มีสมาชิกเสนอว่า ในเรื่องการขอแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ทำได้ตามรัฐธรรมนูญ ก็ไม่มีใครคัดค้าน เพราะว่าตามมาตรา ๖๓ มีอยู่ว่าทำได้ ชัดเจนแล้ว ก็เหตุใดเล่าการขอแก้ไขนั้นจึงไม่เป็นไปตามบทแห่งรัฐธรรมนูญนี้ นั่นเป็นประการที่ควรจะได้คิดในข้อที่ในหลวงได้ทรงขอมา ในประการต้นนั้น ก็เกี่ยวกับว่าจะขอให้ยุบสภาฯ ในเมื่อวีโต (Veto) ซึ่งรัฐบาลได้แถลงแล้วว่า ไม่อาจทำได้ เพราะเหตุเช่นนั้นยังไม่สมควรจะกระทำ ในพระราชบัญญัติฉบับหลังนั้นก็ได้นั้นว่า นอกจากวิธีการที่ต้องการเสียง ๓ ใน ๔ นั้น ในกรณีที่ให้ยุบสภาฯ นี้จะต้องเป็นไปเอง คือไม่ยอมให้รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งได้รับสนองการกระทำเช่นนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดแบบ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ เราก็มีอยู่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจจะยุบสภาฯ ได้ จะให้มีการเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ภายใน ๕๐ วัน แต่ถ้าหากเกิดการแก้ไขแล้วโดยยุบสภาฯ ตามมาตรา ๓๕ นี้แล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าสภาพของสภาผู้แทนราษฎรนั้นต้องตายไปตามการยุบนั้นๆ ซึ่งไม่มีการรับรอง และไม่มีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งน่าจะเข้าใจเช่น

นั้น และยังมีสมาชิกบางคนอาจจะเข้าใจผิดไปว่ารัฐบาลนี้ไม่ได้พยายามจะปรานีประนอมกับพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าหากว่าได้อ่านทวนความในพระราชบันทึก ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ที่ ๒ จนถึงฉบับสุดท้าย จะเห็นว่าบันทึกฉบับที่ ๑ ขอให้ไม่ว่ากล่าวคดีกบฏ เช่นหม่อมเจ้าสุภัสสวัตต์ฯ เป็นต้น ถ้าเมื่อเช่นนั้นในข้อนี้รัฐบาลก็ได้พยายามปฏิบัติ และกึ่งการฟ้องจนเดี๋ยวนี้ ข้อ ๒ ที่ว่าขอให้งดเลิกทหารรักษาวังซึ่งรัฐบาลก็มีได้แสดงให้เห็นว่า จะเลิกประการใดเลย แล้วทุกๆ ข้อรัฐบาลก็ได้ทำความปรานีประนอมแล้ว แต่การนั้นยังไม่เป็นที่พอพระราชประสงค์ จึงได้เสนอบันทึกเพิ่มเติมอีก ๑๐ ข้อ ตามที่เรากำลังเถียงกันเดี๋ยวนี้ จึงเห็นได้ว่ารัฐบาลนี้ ได้ทำความปรานีประนอมกับพระองค์เป็นอย่างดี แต่ไม่มีทางที่จะทำได้ จึงได้แถลงมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยในที่นี้ว่าเราควรจะทำอย่างไร

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อถนนผู้เสนอให้ปิดอภิปราย ผู้ใดรับรอง

นายบุญศิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่า ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอเรียนให้ท่านทั้งหลายทราบว่า ก่อนที่จะกล่าวต่อไปนี้ ขอขานี้ว่าข้าพเจ้านิยมในการปกครองราชาธิปไตย ความประสงค์อันแรงกล้าของข้าพเจ้ามีความนิยมในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง ถ้ามีฉะนั้นแล้วข้าพเจ้าจะไม่สมัครเป็นผู้แทนราษฎรเป็นอันขาด.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวไว้ ขอให้พูดในเรื่อง
นี้เถอะ

นายบุญศิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
กล่าวว่า ข้าพเจ้ากล่าววนเพื่อกันความเข้าใจผิดของคนทั้งหลาย
สำหรับมาตรา ๓๕ นี้ ข้าพเจ้าขอเสนอว่าไม่ทำประโยชน์ให้แก่
พระมหากษัตริย์อะไรก็มากนักน้อยเลย คือมาตรา ๓๕ กล่าวถึง
ปัญหาที่พระราชบัญญัติใด ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
คัดค้านแล้ว เราจะต้องปรึกษากันใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่โดยมาก
สมาชิกเราสงวนเกียรติยศของสภา ฯ มากเกินไปกว่ารัฐธรรมนูญ
คือว่าถ้าเราจะแก้ก็เกรงจะเสียเกียรติยศของสภา ฯ ตั้งที่เป็นมา
แล้วทั้ง ๒ เรื่อง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะขอกล่าวเสียว่ามาตรา ๓๕
นั้น ไม่ได้ให้ผลประโยชน์แก่พระมหากษัตริย์มากแม้แต่เล็กน้อย
แต่ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ท่านขอ
มา ข้าพเจ้ามีความเห็นว่ามากเกินไป คือขอให้มีการยุบสภา ฯ
ด้วยการยุบสภา ฯ เลยนั่น ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการหมดเปลือง
มากไม่ใช่ของเล่น ๆ แต่ว่าการที่ท่านทรงระแวงมา เพราะเห็นว่า
มีประเภทที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ก่อการอยู่หลายท่านแล้ว ก็ตามเสียง
ส่วนข้างมากตามที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินมากล่าวกันว่า ถ้าหากว่าผู้
ก่อการยังมีอยู่ครบใจ มติอันแน่นอนจริง ๆ จะหาได้ยาก เมื่อ
เป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ร้อนใจแทน คือเกรงว่าจะเสียเกียรติยศ

ของสมาชิกไป แต่ถ้าหากว่าเราจะแก้แล้ว ก็แก้เพียงว่ามติที่จะ
คัดค้านพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นนั้น ขอให้เป็น ๒ ใน ๓
ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าเราได้กระทำตามทุกอย่างนั้นแล้ว การสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลชั้นสูงกับสภาฯ เราก็คงจะไม่กระทบกระเทือนจน
เกินไป การแก้เช่นนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าเรามีอำนาจจะทำได้ทั้งสอง
ทาง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอสนับสนุนสมาชิกจังหวัดสกลนครที่
มีความเห็นว่าควรให้แก้

ด. บู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี
กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่เห็นควรให้แก้เป็นอันขาด ตามแบบรัฐสภาฯ
ของประเทศอังกฤษนั้น เขาใช้เสียงข้างมาก แต่อย่างเช่นสวีต
เซอร์แลนด์นั้น ท่านหาได้ทรงเข้าพระทัยไม่ เมื่อสภาฯ
สวีตเซอร์แลนด์ ได้ลงมติไว้ใจแล้ว เมื่อราษฎรไม่พอใจแล้ว
ก็ให้ยื่นคำคัดค้านได้ในจำนวน ๖๐,๐๐๐ คน หาได้อย่างที่ทรงเข้า
พระทัยไม่

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า ในเรื่องมาตรา ๓๕ นี้ ข้าพเจ้าก็เห็นไปในทางที่ว่ายัง
ไม่ควรแก้ไข ตามรัฐธรรมนูญทั้งหมดซึ่งข้าพเจ้าได้อ่านแล้ว
หัวใจทั้งหมดก็คืออยู่ที่มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ เท่านั้น ถ้าหาก
ว่าเราจะแก้ไขไปแล้ว ก็หมายความว่าอำนาจทั้งหลายยกให้แก่พระ
มหากษัตริย์นั่นเอง แต่ในที่นี้ ซึ่งสมาชิกได้กล่าวว่า การแก้

ไขรัฐธรรมนูญเป็นนโยบายของสภา ฯ หรือความคิดของสมาชิก
เท่านั้นไม่เป็นความจริงเสมอไป นโยบายนั้นอาจจะเกิดจาก
เสียงรัฐบาลก็ได้ เหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้ถามนโยบายของรัฐบาล เพื่อ
สภา ฯ นี้จะได้ทราบนโยบายของรัฐบาล และข้าพเจ้าก็หวังที่
จะฟังคำตอบของรัฐบาลโดยชัดแจ้ง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าตอบแล้วว่า ไม่สมควร
จะแก้

ร.ต สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
สำหรับการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ นี้ ได้มีการอภิปรายมา
มากแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ลงมติว่าควรปิดอภิปราย.

มีสมาชิกรับรอง.

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอคัดค้านว่าอย่าเพิ่งลงมติ เพราะเกี่ยวกับชีวิต
จิตใจของสภา ฯ ของเราและพระมหากษัตริย์ เรื่องนี้ถ้าหาก
ว่าเราไม่แก้แล้ว ตามความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรแก้ แต่
ขอให้สมาชิกอภิปรายกันเสียก่อน.

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลงมติเวลา
นี้ ๒ ทางเมื่อส่วนใหญ่เห็นอย่างไรจะได้ปฏิบัติไปตามนั้น ท่าน
ผู้ใดเห็นว่าควรปิดอภิปราย โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๖๔ นาย.

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรให้อภิปรายกันต่อไปโปรดยกมือขึ้น.

มีสมาชิกยกมือ ๑๒ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมนี้ให้ปิดอภิปรายสำหรับข้อ ๒.

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้ท่านอภิปรายต่อไปในข้อ ๓ และข้อ ๔ รวมกันเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา การประชุม การตั้งสมาคมการเมืองด้วย

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ในข้อที่ลงมติกันไปแล้วนั้น ข้าพเจ้าขอเสนอให้สภา ฯ นี้ทราบว่าการที่เราทำปัญหาสำคัญ ๆ แล้วเราก็เสนอให้ลงมติเร็ว ๆ เช่นนี้ เราจะได้มติที่แท้จริงได้อย่างไร ข้าพเจ้าสงสัยเหลือเกินไม่ทราบว่าท่านจะรีบร้อนไปไหน ถ้าท่านไม่พอใจจะอยู่ที่นี้ก็เชิญกลับบ้านเสียดีกว่า.

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเสียใจว่าพูดไม่ได้ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติไปตามเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมแล้ว ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายต่อไปในข้อที่ ๓.

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในข้อ ๓ นี้ตามที่ว่ารัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการพูดการเขียนได้เต็มทีนั้น แต่ความจริงสภา ฯ ของเราก็ได้ออกพระราชบัญญัติการพิมพ์หรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ

ไปอีกโดยอาศัยอำนาจของสภา ฯ นั้นเอง แต่ทว่าตามความเห็น
 ของข้าพเจ้าแล้วเห็นว่ายังไม่ได้เปิดโอกาสเต็มที่เลย หากมีเสียง
 อะไรขึ้นนิดหน่อยก็คอยแต่กลัวผิด เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเมื่อมี
 ทางที่ถูกต้องในทางที่เป็นไป ก็ไม่อาจจะทำความเจริญแก่ประเทศได้
 เพราะทุก ๆ คน เป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในประเทศของตน ทุก ๆ คน
 เป็นคนมีสิทธิรักประเทศและจำเป็นจะต้องหมอบให้ความก้าวหน้า
 ในประเทศและชาติให้เจริญยิ่งขึ้น และจำเป็นจะต้องหมอบความ
 ก้าวหน้าในประเทศและชาติให้เจริญยิ่งขึ้น แต่ทว่าถ้าหากเราจะ
 มาปิดปากกันจนเกินควร หรือเท่าที่ข้าพเจ้าได้สังเกตดูก็จะยิ่งหนัก
 ไปยิ่งกว่าสมัยก่อนเสียอีก ในเรื่องการเขียนนี้ เหตุนี้ตามที่พระ
 มหาคษัตริย์ทรงทักมานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นความจริงเป็นส่วนมาก
 อีกประการหนึ่งในกฎหมายอาชญามาตรา ๑๐๔ ซึ่งใช้ช้อยู่เวลา
 นี้ก็เป็นการปิดในทางการเมือง และลัทธิสั่งสอนหรือแสดง
 ความเห็นอื่น ๆ อีกอย่างนี้เป็นต้น กฎหมายชนิดนี้ ถ้าหาก
 ว่ายังอยู่ต่อไปแล้ว เป็นการขัดขวางความเจริญของประเทศ
 อย่างแท้จริง เหตุฉะนั้นแหละข้าพเจ้าจึงเห็นว่ารัฐบาลควรอย่างยิ่ง
 ที่เดี๋ยวที่จะจัดการเปิดโอกาสหรือเสนอนโยบายเข้าสู่สภา ฯ ให้
 ราษฎรทุก ๆ คน ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งความรับผิดชอบในประ
 เทศได้ออกความเห็นหรือแสดงลัทธิเสนอต่อรัฐบาล ได้อย่าง
 จุใจของเขา มิฉะนั้นแล้วการที่ปกครองแบบประชาธิปไตยก็จะ

ไม่ได้เป็นไปสมความมุ่งโดยแท้.

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่ ข้าพเจ้าขอเตือนสมาชิกสักหน่อยว่าเสรีภาพในการพูด ก็ดีในการโฆษณาก็ดี ต้องอยู่ในกฎหมาย แล้วกฎหมายใครเป็นผู้ออก สภาฯ เราเป็นคนออก กฎหมายในเรื่องการพิมพ์เราเอง ออก รัฐบาลได้ปิดโรงพิมพ์หรือจะทำอะไร ๆ ที่ปิดปากพวกนั้น รัฐบาลไม่ได้ทำอะไรนอกกฎหมายเลย ถ้ารัฐบาลทำอะไรนอกกฎหมายแล้วเกิดเรื่องอะไรมาหนักต่อนักทั้งนั้น เราจะไปดูเขา เขียนเล่นตามใจ ไม่มีกฎหมายบังคับเลยไม่ได้เป็นอันขาด.

นายกรัฐมนตรื กล่าวว่ รัฐบาลได้แถลงการณ์ไว้ในข้อ ๓ ก. แล้วว่ รัฐบาลได้ตกลงไว้แล้วว่จะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาสะสาง บทกฎหมายที่ออกในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งขัดต่อระบอบ รัฐธรรมนูญ.

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่ ในข้อนี้ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากความสังเกตไว้ในการตั้งกรรมการ นั้น ควรจะมีประชาชนรวมด้วย คือทางสภาฯ รวมด้วย ข้าพเจ้า ฝากไว้ท่านจะรับได้หรือไม่ขอได้โปรดแถลง.

นายกรัฐมนตรื กล่าวว่ได้.

ร.อ. ชุนนัรันดรชัย กล่าวว่ เมื่อพูดถึงเสรีภาพในการเขียน การโฆษณา ข้าพเจ้าจึงใคร่จะเสนอต่อสภาฯ เสียสักหน่อย

ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้ทำงานในหน้าที่เลขานุการนายกฯ มีเรื่องหนึ่ง หนังสือพิมพ์ลงโฆษณาว่าสมเด็จพระมาตุจฉา จะเสด็จไปบ้นดง ข้าพเจ้าพบแล้วแต่ไม่กล้าถาม ถ้าถามเข้าไปจะเป็นการละลาบ ละลวงเกินไป เพื่อยุกระทรวงวังได้ให้เลขานุการมาถามว่าไม่เห็นหรือ สมเด็จพระมาตุจฉาทรงกริ้วมากในเรื่องนี้ แล้วในวันนั้นเอง ข้าพเจ้าได้มีหนังสือด่วนไปยังสำนักงานโฆษณากระจาย ข่าวด่วนและบอกหนังสือพิมพ์ที่วันนั้นมา และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่ากล่าว การเขียนและการโฆษณาที่ห้าม นั้น จะพอใจคนทุก ๆ คนหรือไม่ การพิจารณาขอให้ท่านมองดูที่ข้าพเจ้าเสนอนี้ด้วย.

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในเรื่องเสรีภาพในการเขียนการโฆษณา ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าบุคคลต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่จะพูด หรือจะเขียนก็ตาม ข้าพเจ้าไม่ได้ปฏิเสธ แต่ทว่ารัฐบาลก็ได้แสดงมาแล้วว่าจะตั้งกรรมการขึ้นก็เป็นที่ยินดีของข้าพเจ้าแล้ว.

นายฮิว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่า ตามข้อ ๓ และข้อ ๔ ในเรื่องเสรีภาพในเรื่องการโฆษณาก็ดี การเขียนก็ดี ข้าพเจ้าเห็นว่าพลเมืองก็ได้รับสิทธิอยู่บ้างแล้ว แต่ในการตั้งสมาคมการเมืองซึ่งไม่มีกฎหมายจำกัดเสรีภาพเลย ตามรัฐธรรมนูญอนุญาตให้ตั้งได้ แต่ทำไม่รัฐบาลไม่ให้ตั้ง ข้าพเจ้า

ใครจะเรียนตามรัฐบาลในการตั้งสมาคมการเมือง.

ขุนสุคนทรวิศิษฏการ รัฐมนตรี กล่าวว่า คณะขอที่
สมาชิกสงฆ์และตามนี้ขอให้เราว่าในข้อ ๔ ที่จะถึงนี้ แต่ว่าโดย
คณะรัฐบาล ที่แถลงว่าจะรับไปทำให้เรียบร้อยนั้น ขอข้อม
ความเข้าใจกับสมาชิกอีกข้อหนึ่งว่า พฤติการณ์เท่าที่เป็นอยู่ใน
เวลานั้น รัฐบาลได้ปฏิบัติภายใต้กฎหมายและได้กระทำไป
ภายใต้กฎหมาย มีข้อที่น่าคิดก็คือว่าแม้ในการแก้ต่อไปนั้น
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเองก็ได้ทรงขอมตามบันทึกฉบับที่
๒ ว่า ถ้าอยากให้พระองค์อยู่แล้วอย่าให้ว่ากล่าวร้ายทับถมการงาน
ของราชวงศ์จักรีหลักการเก่าจะถูกไม่ได้ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็น
เพื่อนสมาชิกคนหนึ่งขอพูดฝากความรู้สึกไว้ว่า การขอให้แก้ที่
ได้ผลอย่างหนึ่ง ในทำนองเดียวกันก็มีคำขอด้วยว่าให้เลิกทำอย่าง
นั้น ก็เป็นเรื่องที่จะต้องฝากความสังเกตไว้ด้วย.

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้า ขอถาม รัฐบาลว่า รัฐบาล มีนโยบายที่จะแก้ไข กฎหมาย
ลักษณะอาชญามาตรา ๑๐๔ หรือไม่ เพราะมีหลายข้อหลายกระทง
ที่ขัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในมาตรา ๑๐๔ นี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า มาตรา ๑๐๔ อยู่ในร่างที่จะ
พิจารณาด้วย.

ขุนวรสิทธิ์ธรรมาภัย ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว

ว่าข้าพเจ้าได้ฟังสมาชิก ๒-๓ ท่านมีความข้องใจในเรื่องกฎหมาย
เก่า ๆ ครั้งระบอบราชาธิปไตยว่าไม่ดีและขัดรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้า
คิดว่าก็เมื่อกฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายนั้น
ก็ใช้ไม่ได้อยู่แล้ว ทำไมจึงจะต้องมีข้อปรารภอีก อีกประการหนึ่ง
ถ้าท่านทั้งหลายได้อ่านหนังสือพิมพ์วันนี้ ศาลอุทธรณ์ได้อธิบาย
สิ่งที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๑๐๔ แจ่มแจ้งทีเดียว เพราะฉะนั้น
กฎหมายใดที่เป็นกฎหมายที่ขัดด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมาย
นั้นก็ใช้ไม่ได้ เกือบจะว่าไม่มีข้ออะไรมาแก้ไขอีก เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าไม่น่าจะต้องวิตกถึงข้อนี้เลย

นายกรัฐมนตรีก่อนกล่าวว่า รัฐบาลเห็นว่าไม่ขัดกับตัวบท แต่
ว่าขัดกับระบอบรัฐธรรมนูญ

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชวบัตย์กล่าวว่า ถ้า
พูดถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพนี้ ในเวลาที่ออกพระราชบัญญัติ
การพิมพ์ ข้าพเจ้าได้เคยพูดมาครั้งหนึ่ง เรื่องเสรีภาพ บางที
สมาชิกทั้งหลายอาจจะเข้าใจผิดไปบ้าง คือ สิทธินี้เป็นอย่างหนึ่ง
เสรีภาพนี้เป็นอย่างหนึ่ง ภราดรภาพ สมภาพ หรือเสมอภาคนั้น
อย่างหนึ่ง สิทธิในร่างกายในเคหะสถาน กฎหมายมาตรา ๑๔
คุ้มครองเราแล้ว และเมื่อใครมาลักทรัพย์เรา กฎหมายก็ลงโทษ
ให้แล้ว ที่นี้สิทธิในการแสดงความเห็น ถ้าเราแสดงไปใน
นโยบายอันเป็นสาธารณประโยชน์เป็นคุณแก่ชาติ ถ้าหากว่าเรา

แสดงไปจะต้องให้เกิดกระตังกระเดื่อง ข้าพเจ้าก็เห็นเหมือนกัน คือในข้อนี้แหละพวกเราซึ่งเป็นสมาชิกสภาแผ่นดินจะต้องมีกฎหมายบังคับว่า ใครกล่าวอย่างนั้นไม่ได้ การแสดงความเห็นอย่างนั้นที่จะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ชาตินี้ ก็ในเวลาอันสมควร เพื่อคุ้มครองประเทศชาติของเราเอง ถ้าพูดถึงสิทธิอื่น ๆ แล้วเราก็มีสิทธิเป็นทหาร มีสิทธิในการศึกษา ท่านจะไปเรียนภาษาอังกฤษอะไรก็ได้ทั้งนั้น ถ้าท่านไม่เรียนเลย นั้นรัฐบาลมีความมุ่งหมายที่จะให้ท่านเยี่ยมชมอารยะประเทศเขา การเปิดนั้นต้องดูว่าชนิดใดจึงจะชอบด้วยระบอบรัฐธรรมนูญของเรา ซึ่งจะไม่เป็นภัยแก่พลเมือง การพูดอะไรซึ่งไม่ทำให้ผู้อื่นกระตังกระเดื่องพูดเพียงเท่านั้นใคร ๆ ก็พูดได้ ข้าพเจ้าเคยเป็นนักเรียนกฎหมายมา ข้าพเจ้าพูดได้ทั้งหมด ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงทักท้วงมาว่า สิทธิควรตั้งสมาชิกหรือสิทธิตั้งพรรคการเมืองเป็นข้อ ๆ นี้ จึงจะควรแก้ไข สภาฯ จึงลงมติกันได้ว่าจะเปิดเพียงแค่นี้ เมื่อคนอื่นมาฟังก็ไม่รู้ว่าจะเปิดสิทธิหรือเสรีภาพให้โฆษณา แล้วแสดงความเห็นชักชวนพวกเรานี้ว่าระบอบรัฐธรรมนูญไม่ดี ต้องล้มรัฐบาล เรามาตั้งตัวเป็นกษัตริย์เถอะ ตกลงใคร ๆ ก็ประกาศได้ เราต้องจำกัดว่า ต้องไม่เป็นภัยแก่ประเทศชาติ ท่านเอ่ยว่าสิทธิและเสรีภาพใคร ๆ ก็เอ่ยได้ ข้าพเจ้าอยากจะฟังนัก ขอให้สมาชิกประเภทที่ ๑ หรือสมาชิกประเภทที่ ๒ แยกมา ข้าพเจ้าอยากจะฟัง

นายทองม้วน อัคราทร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
 กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอขอบใจสมาชิกที่ทักท้วงในข้อต่างๆ แต่บางข้อ
 ข้าพเจ้าก็ขอคัดค้าน ในข้อนี้ข้าพเจ้าขอยกกฎหมายลักษณะอาชญา
 มาตรา ๑๐๔ ข้อ ง. หรือข้อ ค. ข้อ ง. มีว่า เพื่อจะกวนให้เกิด
 ความเกลียดชังระวางคนต่างชนกิต্ত์ อย่างนี้เป็นต้น ความ
 จริกกฎหมายก็ได้ยกเลิกตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว เพราะว่าคน
 ทุกคนไม่มีต่างชนกันเสียแล้วในเวลานี้เท่ากันหมด แต่ทว่า
 กฎหมายที่เราจะแก้กัน ควรแก้ไขให้ชัดเจนว่ายกเลิกหรือตั้ง
 ใหม่ โดยเป็นเชิงปัญหากฎหมาย ซึ่งจะเป็นการลำบากแก่ศาล
 ในการที่จะตีความ แต่ในข้อนี้มีปรากฏชัดเช่นนี้ก็ควรยกเลิก
 แต่ทว่ามีบางท่าน เช่นรัฐมนตรีผู้หนึ่ง คือพระยาสุริยาฯ ท่านกล่าว
 ไว้ในหนังสือเศรษฐกิจการเมือง ข้าพเจ้าขอเรียนให้ที่ประชุม
 ฟังดังนี้ เมื่อคิดถึงความคิดของรัฐบาลประชาธิปไตยเช่นนี้แล้ว
 ก็น่าจะเป็นที่น้อยใจว่าเจ้านายของไทยที่ได้ สละสมทรัพย์สิน ขึ้นไว้
 ได้นับเป็นจำนวนล้านๆ ขึ้นไปนั้น มิได้คิดถึงคุณของปวงชน
 ราษฎรผู้เสียภาษีเลย มีทรัพย์สินเท่าใดก็รวบรวมส่งออกไปฝาก
 ไว้นอกประเทศทั้งสิ้น ดูเหมือนว่าตั้งใจจะสงเคราะห์คนต่างด้าว
 มากกว่าจะสงเคราะห์คนชาติเดียวกัน เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้
 รัฐบาลก็น่าจะเกณฑ์เอาทรัพย์สินสมบัติ ของเจ้านาย เหล่านี้มาช่วยใช้
 หนี้เสียบ้าง อย่างน้อยก็เพียงอัตราที่ตั้งเป็นเกณฑ์ไว้ข้างบน ถ้า

ครั้งเดียวไม่พอเพียงก็ต้องเก็บกันเป็นครั้งคราวต่อไปอีก ลักษณะคำพูดเช่นนี้เป็นการผิดต่อกฎหมายลักษณะอาชญาจริง ๆ แต่แท้จริงรัฐบาล ก็ไม่ได้จัดการกับพระยาสุริยา ฯ อย่างไร ข้าพเจ้าจึงเห็นว่ารัฐบาลออกจะบกพร่องในข้อนี้อยู่บ้าง

หลวงวรนิติปรีชา ฯ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่กฎหมายใด ๆ ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่ากฎหมายนั้นเป็นโมฆะ และเข้าใจว่ารัฐบาลคงจะมีความเห็นเช่นเดียวกัน แต่ว่าในกฎหมายที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ ยังมีหลายบทหลายมาตราที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่เรายังหาได้แก้ไขไม่ จะว่าเมื่อขัดกันเป็นโมฆะใช้ไม่ได้นั้นก็ถูก แต่เมื่อเรายังไม่ได้แก้ไข เราจะให้กฎหมายที่ยังไม่ได้แก้ไขคงอยู่อย่างไร เราควรจะแก้ไขให้ถูกต้องไม่ดีกว่าหรือ เราควรจะตัดออกที่ขัดกับรัฐธรรมนูญให้หมดทีเดียว แล้วเราจะได้เข้าใจว่าไม่มีอะไรมาปนเปกัน แล้วและใครก็จะรู้ว่าอะไรเป็นโมฆะ และอะไรไม่เป็นโมฆะ

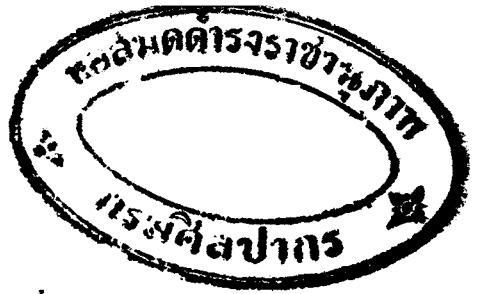
ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า คนละปัญหาเสียแล้วไปกันใหญ่เสียแล้ว พูดเรื่องเสรีภาพในการเขียนในการโฆษณาเถิด นายฮิว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่าในเรื่องเสรีภาพ การตั้งสมาคม ซึ่งข้าพเจ้าได้เรียนถามรัฐบาลเมื่อก่อนยังหาได้รับตอบไม่ เพราะตามรัฐธรรมนูญก็ห้ามไม่ให้อำนาจในการตั้งสมาคมการเมือง สมาคมการเมืองที่ได้ขออนุญาตแล้ว

ล้มเลิกไปเพราะเหตุอะไร รัฐบาลยังหาได้ตอบไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า คือที่แล้วมาการที่ไม่มีสมาคมการเมืองนั้น ก็โดยคำนึงถึงพระราชหัตถเลขาซึ่งได้อ่านให้ฟังมาแล้ว สำหรับเวลานี้ผู้ใดจะตั้งสมาคมก็ขออนุญาตได้ ส่วนวัตถุประสงค์จะเป็นอย่างไรนั้นก็ต้องแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ก่อน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดมีความประสงค์จะพูด ข้าพเจ้าจะได้ผ่านไป

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ในเรื่องเสรีภาพ ๓ อย่าง ๔ อย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอมานี้ มีเสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา กับเสรีภาพในการประชุมนี้ ว่าที่จริงสภาฯ เราได้ออกพระราชบัญญัติการพิมพ์ไปแล้ว แต่เสียดายที่ข้าพเจ้าใคร่จะขอกราบเรียนต่อสภาฯ นี้ว่า หนังสือพิมพ์เขามักจะพูดว่า เสรีภาพหนังสือพิมพ์มันน้อยซึ่งต่างกับสมัยก่อน แล้วประชาชนมักจะพูดว่า เสรีภาพการพูด การเขียน มันน้อยกว่าสมัยก่อน เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผยก็น้อยกว่าสมัยก่อน แต่ว่ามีพระราชบัญญัติการพิมพ์เราก็ได้แก้ไขปรับปรุงดีกว่า แต่ว่าการพูดเช่นนี้อาจจะมีผู้จงเกลียดจงชัง ข้าพเจ้าขอเรียนในที่ประชุมนี้ทราบไว้แต่เพียงว่า ได้มีคำกล่าวร้ายดั่งเช่นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทักท้วงมาจริง ส่วนเสรีภาพในการตั้งคณะพรรคการเมืองนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าตามรัฐ

ธรรมนูญก็ให้ทำอยู่แล้วขอบที่จะตั้งได้ แต่การที่รัฐบาลไม่อนุญาตก็เพราะขัดกับพระราชหัตถเลขา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ตั้งคณะพรรคการเมืองขึ้นได้ เช่นนี้ ก็ไม่น่าที่รัฐบาลจะขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใดเลย

ร.อ. ชุนนึร์นทรชัย กล่าวว่า เนื่องด้วยท่านประธานฯ ได้ปล่อยให้ออกนอกทางเป็นเหตุให้กระทบกระเทือน เช่นที่สมาชิกได้กล่าวถึงเจ้าคุณสุริยานุวัตร ซึ่งความจริงเรื่องนี้อาจจะมีมาก ท่านยกเอาเรื่องของเจ้าคุณสุริยานุวัตรมาพูด คล้ายๆ ท่านจะมีเรื่องส่วนตัวหรืออะไร หรือท่านอาจได้รับคำสนับสนุนจากผู้ใดให้มาพูดเรื่องนี้ การปิดหนังสือพิมพ์นั้นปิดเพราะเหตุใด โดยมากท่านจะเห็นได้จากหลักฐานที่รัฐบาลส่งมาว่า ปิดมาจากสมัยเดิมอันหนึ่ง และปิดต่อๆ มาอีกอันหนึ่ง การปิดนั้นโดยมากปิดเพราะมีหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวซึ่งเกี่ยวกับเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นการหมิ่นพระบรมวงศานุวงศ์บ้าง ดังนั้นรัฐบาลจึงรับจัดการปิด เป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งบอกมาแล้วว่าจะต้องเคารพสักการะท่าน ให้เป็นที่ประจักษ์ตาแก่ประชาชน อนึ่งมีผู้กล่าว ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกกระทบกระเทือนที่พูดถึงผู้ก่อการบ้าง สมาชิกประเภทที่ ๒ บ้าง อย่าว่าข้าพเจ้าเล็กท่านเลย ข้าพเจ้าผู้เสียดายจะทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ท่านได้มานั่งในที่นี้ ในที่สุดก็ถูกจุกถูกระดุนโน้นกระดุนนี้

ข้าพเจ้าได้นั่งมานานแล้ว ข้าพเจ้าขออภัยท่านด้วยในที่นี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า พวกตั้งเรื่องการตั้งสมาคม ที่จริงสมาคมคณะกรรมการเมืองนั้นยังไม่มีผู้ใดขอตั้ง แต่ทว่าถ้าเพื่อหาว่ามีผู้ใดขอตั้งจนแล้ว ก็เห็นว่าควรจะตั้งเพียงสมาคมก่อน แต่เมื่อได้แก่กฎหมายให้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะได้มีสมาคมพรรคการเมือง เมื่อเช่นนั้นก็ทำไปซี

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า เรื่องตั้งสมาคมนี้ ความจริงตามความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้าเห็นว่าเราควรจะตั้ง เราควรจะมีส่วน เราควรจะตั้งมีสมาคมการเมือง แต่ทว่านี่แหละปัญหาเรื่องสมาคมเป็นมีด ๒ คมอยู่ เพราะฉะนั้นอยากจะให้เพื่อนสมาชิกที่เราช่วยทำงานอยู่นี้ลองพิจารณาดูที่หรือว่า ความเห็นของข้าพเจ้าถูกต้องอย่างไรบ้าง ถ้าเราปล่อยให้เปิดมีการตั้งสมาคมขึ้น เราก็ตั้งได้ พอเราปล่อยให้เข้าแล้ว จะมีหาว่าเราสนับสนุนคอมมิวนิสต์อีกหรือ ข้าพเจ้าเองก็หนักใจแทนรัฐบาล ไม่ใช่ตัวข้าพเจ้า บางคราวก็ถูกมาแล้ว ถูกหาว่าสภาฯ มีคอมมิวนิสต์ตั้งครั้ง เคยปิดสภาฯ กันไปที่หนึ่งแล้ว เทียวตาม เทียวจับกัน เอ็ดกันอยู่ที่หนึ่งแล้ว ถ้าเราตั้งขึ้นเราจะต้องให้เสรีภาพเขาเต็มที่ ใครจะตั้งสมาคมคอมมิวนิสต์ก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เกิดหาว่าสนับสนุนคอมมิวนิสต์เข้าอีก เมื่อคราวถูกก็อย่างนั้น นี่คล้าย ๆ กับมีด ๒ คม เพราะว่าสภาฯ ตั้งครั้งก่อนต้องการเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว เมื่อมา

ถึงตอนนั้นถ้าให้เปิดสมาคมการเมือง สมาคมคอมมิวนิสต์คงเล่นงานเรามาก ขอให้พวกเราลองพิจารณาดูเถิดว่าเป็นความลำบากเพียงไร ถ้าในฐานะที่ไม่ใช่สมาชิก ใครไปนั่งเป็นรัฐบาลก็ยากเหลือเกิน โดนทั้งชนทั้งล่องทีเดียว

ด. ชูเกียรติ ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่ ที่แรกข้าพเจ้าไม่ตั้งใจจะพูด แต่เมื่อพูดถึงสมาคมการเมืองบ้างเอิญข้าพเจ้าได้ร่างพระราชบัญญัติ เสนอท่านประธาน แด่วัน อังคาร ข้าพเจ้าขอแถลงว่าไม่ใช่เป็นเครื่องมือของพระมหากษัตริย์ที่จะสร้างสมาคม แต่ทว่าเมื่อได้มาพบข้อความที่พระมหากษัตริย์ทรงตรัสไว้เมื่อครั้งสมาคมคณะราษฎรอย่างหนึ่ง เดียวนี้มาอีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าจำเป็นจะต้องไปใคร่ครวญว่า การได้เสียว่าการมีคณะกรรมการเมืองนั้นอาจจะเป็นภัยต่อประชาชนหรือไม่ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะได้ไปพูดในเมื่อพระราชบัญญัตินั้นขึ้นมาสักสภา ฯ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอโทษต่อท่านที่พูดเมื่อกี้ คือเรื่องประเภทที่ ๒ ประเภทที่ ๓ อะไรนั้น ความจริงพวกเราไม่เคยลืมบุญคุณของท่านผู้ก่อการหรือสมาชิกประเภทที่ ๒ เลย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า พูดเฉพาะในเรื่องนี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า แต่ว่าเพื่อจะให้เรื่องนี้ขามและมีประเด็นด้วย ในเรื่องนั้นข้าพเจ้า

ขอถามรัฐบาลว่าถ้ามีผู้ขอตั้งสมาคมการเมือง ปฏิบัติโดยถูกต้อง ตามกฎหมายของเรื่องสมาคมแล้ว รัฐบาลจะอนุญาตให้ตั้งได้หรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าอยากจะให้ไปไต่ตรงตรง เอามือก่ายหน้าผาก และตรงดูเสียก่อนว่าสมควรหรือไม่ในเวลานี้ แล้วขอให้ท่านคิดว่ายังไม่พ้นหัวต่อหัวเลย ถ้าท่านจะตั้งแล้วขอให้ท่านเชิญมาเป็นนายกเถิด ข้าพเจ้ายอมถวาย

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่่า ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจที่เลขานุการนายกรัฐมนตรีได้กล่าวเช่นนั้น ความจริงข้าพเจ้าได้กล่าวโดยเจตนาและความบริสุทธิ์ ในการแถลงความเห็นในที่นี้ มิใช่ว่าข้าพเจ้าจะได้รับสนับสนุนจากใครหรือเป็นการส่วนตัวต่อพระยาสุรียานุวัตร.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า เรื่องนั้นผ่านไปแล้ว

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่่า ในเรื่องนี้อยู่ในเรื่องการตั้งสมาคมการเมืองนี้ ความ เป็นจริงข้าพเจ้าก็มีความประสงค์ไปในทางที่ว่าไม่ยากให้มันนั่นเอง และจะได้ เห็นเจตนา ของข้าพเจ้า ตั้งแต่ครั้งยังไม่ เป็นสมาชิกของ สภาฯ ได้เสนอความเห็นมายังคณะรัฐมนตรีครั้งพระยามโนฯ ก่อนเปิดสภาฯ และอีกประการหนึ่งข้าพเจ้าก็ได้แสดงความเห็น ในเรื่องการตั้งสมาคมเสือป่าโดยให้นายกรัฐมนตรีเป็นนายกเสือป่า

เช่นนั้นก็เห็นได้ในเจตนาของข้าพเจ้าแล้วว่า ข้าพเจ้ามีความ
จงรักภักดีต่อพระยาพหลฯ ถึงแม้จะตั้งสมาคมขึ้น ข้าพเจ้าก็
ยินดีเป็นสมาชิกของพระยาพหลฯ อยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าเห็นว่า การตั้งสมาคมขึ้นก็เป็นของที่ได้อยู่เหมือนกัน เพราะ
เหตุว่าถ้าเราตั้งแล้วจะถูกต้องตามความประสงค์ของประชาชนส่วน
มาก ถ้าโดยความประสงค์ของข้าพเจ้าผู้เดียวแล้วไม่อยากจะให้
มีเลยในเรื่องสมาคม

นายกรัชมุนตรี กล่าวว่า ในการที่ท่านสมาชิกยกยอข้าพเจ้า
นั้น ข้าพเจ้าขอขอบคุณมาก คือหวังดีต่อข้าพเจ้า เรียกว่าหวังดี
แต่ทว่าข้าพเจ้าเองในเรื่องนี้ก็กลัวว่าจะโดนกล่าวหาเป็นดึกเตเตอร์
จะเห็นว่าเป็นดึกเตเตอร์แล้ว ข้าพเจ้าไม่รู้จะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน
เพราะว่าเสื้อป่าแต่งยูนิฟอร์ม ข้าพเจ้าเป็นนายกอยู่ด้วย คล้าย
จะเป็นมุสโสลินี ข้าพเจ้าก็ต้องวังหนี ท่านจะแลเห็นได้ว่า ข้าพ
เจ้ายุ่งยากในเรื่องการทหาร ถึงไม่ค่อยจะไปโมเมอะไรต่าง ๆ
ข้าพเจ้ากลัวว่าเขาจะว่าใช้อำนาจบ้างอะไรบ้าง เรื่องนี้ข้าพเจ้า
ขอให้ท่านเห็นใจจริง ๆ เกิด แต่ที่จริงถ้าข้าพเจ้าตั้งใจจะเป็น
ดึกเตเตอร์แล้วละก็ ถ้าท่านสนับสนุนอย่างนี้ข้าพเจ้าไม่ว่าเลย
เอาดีแหละ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าไม่มีอิทธิพลพอที่จะเป็นนายกรัชมุนตรีได้ ขอให้ท่าน

ได้โปรดถอดตำแหน่งนี้ต่อไปเถิด ข้าพเจ้าทราบว่าคุณหลวงประดิษฐฯ เองก็มีความเห็นว่าควรจะต้องตั้งสมาคมการเมือง และข้าพเจ้าเองก็มีความเห็นพ้องด้วย ข้าพเจ้าจะขอถามรัฐบาลว่าจะมีความขัดข้องหรือไม่ขัดข้อง เราอยู่ในความปกครองของประเทศ จะขัดขึ้นท่านอย่างไรได้ ถ้าท่านไม่ให้ตั้งเราก็คงตั้งขึ้นไม่ได้ แต่ข้าพเจ้าอยากทราบว่าให้ตั้งได้หรือไม่ ไม่ใช่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อย่างใดเลย ขอโปรดอย่าเข้าใจผิด ขอได้โปรดให้ความสว่างแก่ข้าพเจ้าบ้าง ข้าพเจ้าเป็นเด็ก ก็ขอพูดอย่างความคิดของเด็ก ๆ เท่านั้น

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า การตั้งคณะพรรคการเมืองนั้น ก่อนที่จะตั้งต้องมีการแก้ไขกฎหมายอะไร ๆ เพิ่มเติมลงไปอีก ถ้าไม่อย่างนั้นนักสัวจะต้องมีเรื่อง เพราะฉะนั้นจึงไม่อยากให้เป็นไปตามนั้น ถ้าได้แก้กฎหมาย เพิ่มเติมกฎหมายอย่างเรียบร้อยแล้วก็ไม่ว่า เพราะข้าพเจ้าเองไม่ใช่จะรวบรวมเอาอะไรมาไว้ในกำมืออย่างนั้นหาไม่ได้ รัฐบาลก็ต้องเป็นคนใช้ของสภาฯ ข้าพเจ้าเองก็คือหัวหน้าคนใช้ของสภาฯ นั่นเอง ไม่มีอะไร เมื่อเขาได้มอบหมายการงานให้กระทำแล้ว ต้องพยายามให้มันสมน้ำสมเนื้อ เพราะฉะนั้นความหนักใจอยู่ที่คณะรัฐมนตรี จึงต้องไตร่ตรองดูให้ลึกซึ้งว่าถ้าจะตั้งแล้วก็ขอให้ได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอย่างที่ว่ามานี้เสียก่อน

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าววาท่านสมาชิกได้อ้างถึงข้าพเจ้าและความเห็นของข้าพเจ้าในครั้งกระนั้นด้วยจึงต้องขอแถลงเพื่อประวัติการณ์ ความจริงไม่อยากจะตำเลิกลงและขอเอาท่านผู้ใดมากล่าว ท่านนายก รัฐมนตรีแถลงต่อท่านในเรื่องเกี่ยวข้องกับคณะชาตินั้น เดิมทีเดียวคณะชาติเตรียมที่จะตั้งหลวงวิจิตร ฯ ได้มาพบข้าพเจ้าว่าอยากจะตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้าบอกว่าเอาซี ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างเต็มที่ในครั้งกระนั้น พระยามโน ฯ ได้นัดประชุมผู้ที่ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ พระยามโน ฯ บอกข้าพเจ้าว่ากันเห็นกับลือทุกประการ ที่จะอนุญาตให้คณะชาติตั้ง เมื่อข้าพเจ้าเข้าใจว่าคณะชาติคงจะตั้งได้แล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ขอร้องต่อนายก คณะราษฎรให้เตรียมการอเล็กตอเรียลแคมเพน ถึงกับได้มีการเรียไรกันแล้ว ต่อมาอย่างไรไม่ทราบ พระยามโน ฯ กลับความเห็นอีกที่ว่าอย่าให้มีคณะกรรมการเมืองเลย ข้าพเจ้าจึงขอแถลงให้ทราบว่าในครั้งนั้นคงมีเรื่องลับคมใน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ามีผู้ใดข้องใจในเรื่องนี้บ้าง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าววาท่านสมาชิกยังมีข้องใจในข้อ ๔ ต่อไปก็อยู่ในเรื่องพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าเห็นว่า.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ อยู่ในข้อ ๕

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่ เวลานี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ก็ต้องการให้ตั้งสมาคมการเมือง สมาชิกส่วนมากในสภา ฯ นี้ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่ไม่ปฏิเสธ ส่วนมากของประชาชนก็ชอบ เพราะฉะนั้นขอเชิญเจ้าคุณนายก ฯ จึงตั้งเกิด ข้าพเจ้าร่วมด้วยคนหนึ่ง

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่ คำว่ส่วนมากสมาชิกผู้นั้นทราบได้อย่างไร ทราบในหัวใจคนทราบได้ยาก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่ไม่มีน้ำหนักอะไรเลย เท่าที่บอกว่ส่วนมากนั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายกันต่อไปในข้อ ๕ นั้น ข้อ ๕ อันเกี่ยวกับการยกเลิกพระราชบัญญัติการป้องกันรัฐธรรมนูญ

นายบุญศิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่ เรื่องพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้นข้าพเจ้าขอเสนอว่การพิจารณาคดี ซึ่งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหาได้เป็นไปโดยเปิดเผยไม่ คือใช้คณะกรรมการพิจารณา เพราะว่ตามมาตรา ๕๘ แห่งรัฐธรรมนูญมีว่ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทำนว่าเป็นอำนาจของศาลโดยจะเพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมาย และในนามพระมหากษัตริย์ แต่ว่การพิจารณาอรรถคดีในการป้องกัน

รัฐธรรมนูญ ซึ่งมีคนผู้ใดกระทำผิดขึ้นนั้น หาได้พิจารณาไปโดยคำพิพากษาของศาลไม่ คือ มีบุคคลคนหนึ่งได้ถูกตั้งขึ้นเป็นกรรมการแล้วก็ตัดสินไปว่าผู้นั้นมีความผิด แล้วก็ตกลงต้องส่งผู้นั้นเนรเทศไป ตั้งในจังหวัดของข้าพเจ้า ได้เพิ่มราษฎรใหม่อีก ๖ ท่าน แต่ว่าข้าพเจ้าได้มาพิจารณาคูตามกฎหมายป้องกันรัฐธรรมนูญ เมื่อขัดกับมาตรา ๕๘ แล้ว ข้าพเจ้าขออ้างไปถึงมาตรา ๖๑ ด้วย เพราะมาตรา ๖๑ มีว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าขอสรุปรวมความว่ากฎหมายป้องกันรัฐธรรมนูญขัดต่อมาตรา ๕๘ เมื่อขัดต่อมาตรา ๕๘ แล้ว ก็จะต้องเป็นไปตามมาตรา ๖๑ แห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัตินี้ควรจะยกเลิกเสีย แต่ถ้าหากว่าพระราชบัญญัตินี้จะไม่เลิกก็ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียใหม่ จะไม่แก้รัฐธรรมนูญก็ต้องเลิกกฎหมายนี้ อย่างไรอย่างหนึ่ง

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่าพระราชบัญญัติรักษารัฐธรรมนูญนั้น ออกไปโดยสภาผู้แทนราษฎรโดยรัฐธรรมนูญนั่นเอง ที่ออกไปซึ่งท่านเห็นว่าขัดนั้น ขัดอย่างไร ไม่ใช่ออกนอกสภา ๆ ไม่ใช่ออกเมื่อครั้งเจ้าคุณมโน ๆ ปัดสภา ๆ ออกกันในสภา ๆ จะพูดอะไรกันอีก กรรมการที่เป็นผู้ตัดสิน ตั้งโดยกฎหมายซึ่งเราออกไปในสภา ๆ นั้นเองไม่ผิดอะไร ข้าพเจ้า

เห็นว่าไม่ควรเลิก

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า พระราชบัญญัตินี้ ถ้าหากว่าจะพิจารณาไปแล้วหาได้ขัดกับรัฐธรรมนูญแต่มาตราใดไม่ เพราะเหตุว่าตามวิธีการที่เราให้มีการพิจารณาด้วยคณะกรรมการนั้น เราจะต้องคำนึงเสียก่อนว่าพระราชบัญญัตินี้ เป็นพระราชบัญญัติลงโทษหรือว่าเป็นพระราชบัญญัติอะไร ความจริงพระราชบัญญัตินี้ เป็นพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำผิด วิธีที่จะป้องกันการกระทำผิดก็คือการส่งไปให้อยู่ในเขตต์ที่กำหนด เช่นอย่างส่งไปแม่ฮ่องสอน ตั้งกล่าวมาแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ยอมรับตรงๆ การพิจารณาไม่ได้ทำโดยศาล และในรัฐธรรมนูญนี้เราก็ได้กล่าวแต่ในเรื่องศาล ซึ่งมีวิธีการไปคนละเรื่อง พระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีป้องกันก่อนแก่ จึงหาได้ขัดกับรัฐธรรมนูญนั้นไม่ อีกประการหนึ่ง พระราชบัญญัตินี้ พูดยังอย่างตรงๆ ก็คือ เราได้เอารูปร่างมาจากกฎหมายของประเทศที่ได้ออกใน สมัยที่ได้เปลี่ยนแปลง การปกครองใหม่ๆ เหมือนกัน ในสะเปะปุยยิ่งร้ายแรงไปกว่านี้ คือออกโดยอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น ส่งไปให้อยู่ในเขตต์กำหนดไหนๆ ได้ แต่สำหรับเรารักษาความยุติธรรม คือตั้งกรรมการจากผู้พิพากษาไปพิจารณา หาได้เลือกจากบุคคลใดไม่ เหตุจำเป็นอันสุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกล่าวด้วย

ความจริงใจว่า นำเสียดายที่พระราชบัญญัตินี้ได้มีขึ้นต่อเมื่อได้
เกิดกบฏแล้ว ถ้าพระราชบัญญัตินี้ได้ออกก่อนการกบฏแล้ว
กบฏจะหาเกิดได้ไม่ เรื่องนี้ถามเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ เวลานั้น
เรารู้อยู่แล้วว่าใครกบฏ แต่เราไม่มีหลักฐาน ถ้าพระราชบัญญัตินี้
ได้ออกก่อนเกิดกบฏแล้ว รับรองได้ทีเดียวว่าการกบฏนี้หาเกิด
ขึ้นได้ไม่ เสียดายเสียอีกที่เราได้ออกเข้าไป การก่อการนั้น
ข้าพเจ้าทำได้ ถ้าจับข้าพเจ้าได้ในเวลานั้นก็ไม่มีหลักฐานอะไรเลย
แต่มีสมาชิกบางคนที่นั่งที่นั่นซึ่งเขาสงสัยผิดก็มี ถ้าจะเอาหลักฐาน
ก็หาไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นนี่เป็นพระราชบัญญัติที่ป้องกันและ
รักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่มหาชนอย่างแท้จริง ถ้าท่านไม่
อยากเห็นการฆ่าฟันกันอีกต่อไป ขอให้คงพระราชบัญญัตินี้ไว้
ก่อน ต่อเมื่อบ้านเมืองสงบเรียบร้อยเมื่อไร เราจะเลิกก็ได้
เหมือนกัน ในประเทศที่เขาเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ
เขาจำเป็นจะต้องระวัง ท่านย่อมรู้ว่าเราเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองและตั้งระบอบการขึ้นใหม่ ผู้ที่ยังนิยมตามระบอบเก่าก็
ยังมีอยู่อีกไม่ใช่น้อยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจะเอาวิธีที่ชน
ศาลอยู่เสมอ ก็เท่ากับว่าทำให้เกิดการไม่สงบเช่นนั้นขึ้นอีก และ
เราจะต้องเพิ่มกำลังทหารอีกมากมาย ต้องเพิ่มกำลังตำรวจอีก
นักสืบก็ต้องมีประจำอยู่อีกหลายคน เพราะนักสืบต้องเปลี่ยน
หลาย ๆ ผลัดเป็นต้น ความมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ ได้มี

อยู่เป็นทางบึงกันไม่ปรารถนาที่จะไปข่มเหงใคร และการที่ให้ไปอยู่ที่ไปอยู่ในเขตต์ที่กำหนด เมื่อทำความชอบก็อาจจะสั่งให้พ้นก็ได้ สรุปความว่าพระราชบัญญัตินี้นำประโยชน์มาสู่ประเทศมากมายทีเดียว

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้ายอมรับรองว่าพระราชบัญญัตินี้มีประโยชน์จริง แต่มีความสงสัยและถือโอกาสเรียนถามเสียในที่นี้ คือในพระราชบัญญัติ เมื่อข้อความใด ๆ ซึ่งตราไว้ ถ้าฝ่าฝืนก็จะต้องรักษาพระราชบัญญัติ กรณีที่จะพิจารณาถึงการฝ่าฝืนหรือก็ไม่เรียกว่าอรรถคดี ข้าพเจ้าเข้าใจว่าอย่างนั้น หรือจะอยู่ในหลักนั้นหรือไม่ก็ตาม ข้าพเจ้าสงสัย นอกจากนั้นการลงโทษ การส่งไปอยู่ในเขตต์กำหนด นั้น เป็น กำหนดโทษ อย่าง หนึ่ง ใน กฎหมายอาชญา ข้าพเจ้าสงสัย เพราะฉะนั้นผลของการกระทำไปอยู่ในเกณฑ์โทษอย่างหนึ่งในข้อ ๖ ข้าพเจ้าก็ต้องถือว่าเป็นการลงโทษด้วย ข้าพเจ้าสงสัย ขอได้โปรดอธิบายอีกครั้งหนึ่ง

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขออธิบายกฎหมายข้อนี้ว่า ที่ว่าส่งไปอยู่ในเขตต์ที่กำหนดนั้น เราไม่ถือว่าเป็นโทษ ถ้าหากว่าไปทำผิดเข้า ก็ไม่เพิ่มโทษ ถ้าเป็นโทษแล้วทำผิดอีก จะถือว่าไม่เจ็ดหลาย แต่ในเรื่องนี้ไม่ใช่โทษ ผู้ที่ต้องโทษแล้วขาดสิทธิต่าง ๆ

แต่ผู้ที่ถูกส่งไปไม่ได้ขาดสิทธิ พระราชบัญญัตินี้ก็ได้ลงโทษคนตามศัพท์ลงโทษ คือว่ามีผิด แต่ไม่ใช่ลงโทษทางอาชญา ถ้าลงโทษทางอาชญาแล้วก็ต้องไปศาล นี่ไม่ใช่ศาล เพราะฉะนั้น ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เพราะว่าไม่ใช่โทษทางอาชญา.

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะขอให้ทรงเลิกใช้พระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้ายังไม่ทราบว่ามีพระราชประสงค์อันใดแน่นอน คือข้าพเจ้ามีความฉงนเป็นอันมากในคดีตอนหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวแก่ผลประโยชน์ของท่าน คือในเรื่องพระพิบูลย์ไธสวรรย์ ในตอนหนึ่ง ท่านบอกว่า เพราะเหตุที่เราใช้การพิจารณาโดยไม่มีศาล ไม่มีอะไร ท่านไม่พอพระราชหฤทัย แต่ในเรื่องพระพิบูลย์ไธสวรรย์ ถ้าท่านแพ้คดีแล้ว ท่านก็จะลาออก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าผู้มีส่วนบัญญัติอันน้อย ไม่ทราบพระราชประสงค์ของท่านอันใดเลย

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า ตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้แถลงมาเมื่อกัน ท่านแถลงในหลักอันหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าก็ขอแถลงในหลักอีกอันหนึ่งเหมือนกัน เพราะว่าพระราชบัญญัตินี้ได้ออกไปโดยสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนี้ ในสมัยวิสามัญนี้เอง ข้าพเจ้าจำได้ เพราะฉะนั้นพวกเราได้ลงมติไปแล้ว

บอกว่าพระราชบัญญัติอันนี้ให้เป็นอันใช้ได้ เมื่อเป็นอันใช้ได้
แล้ว ทำไมเราจะมาว่าไม่ควรใช้ ถ้าจะเปรียบกับคดีโบราณว่า
น้ำลายที่ถ่มออกมาแล้ว จะกลืนเข้าไปได้อย่างไร ข้าพเจ้าไม่
เห็นสมควร

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอคัดค้านโดยเต็มที่ว่า พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ออกใน
สมัยนั้น

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ปัญหาจะเพาะหน้าข้าพเจ้าไม่อยากจะพูด แต่รู้สึกจกักระจี้ จึงอยาก
พูด ที่มีพระราชประสงค์ในพระราชบัญญัติว่า ขอให้เลิกพระราช
บัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ กฎหมายอันนั้นพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเป็นผู้เซ็นเอง แล้วไม่ได้ทรงคัดค้านในพระราชบัญญัติ
นั้น ไม่มีการวิโตเลย ตามแนวพระราชบัญญัติเห็นว่า เมื่อเกิด
สังพระยาวิญญ์ฯ ออกไปจึงเกิดการค้านขึ้น เหตุผลเพียงเท่า
นี้ก็เห็นแล้วว่าจะได้มีการผ่านไป เพราะท่านเซ็นมาเอง ไม่ได้มีการ
วิโตเลย

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอคัดค้านว่าสภาฯ ไม่ได้ออกพระราชบัญญัตินั้นมาใน
สมัยสามัญ ออกมาแต่สมัยที่ ๑ ถ้าท่านไม่เชื่อโปรดถามรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงมหาดไทยดู

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่ ขอรับรองว่าออกภายหลังการกบฏ ในสมัยที่มีสมาชิกประเภทเดียว ถูกของหลวงวรรณิตฯ แล้ว

หลวงวรรณิตปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขออภิปรายต่อไป เมื่อท่านผู้อังว่าออกในสมัย ๒ แผล้ว กฎหมายบทนี้ถ้าข้าพเจ้าจะพูดไป เดียวจะหาว่าข้าพเจ้าไม่เคารพหรือรักรัฐธรรมนูญ แต่ข้าพเจ้าขอกราบเรียนด้วยความสัตย์จริง และบริสุทธิ์ใจว่า วิธีพิจารณาในเรื่องที่จะป้องกันรัฐธรรมนูญนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะเป็นศาลมากกว่า เพราะคณะกรรมการนั้นก็ตั้งไปจากฝ่ายปกครองเอง และถึงแม้ว่าจะมีผู้พิพากษาคณะลาการออกไปด้วยก็คงไม่สู้มากนัก เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะเอาเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้พิจารณาคดีเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าไม่แน่ใจนักว่า ผู้ถูกกล่าวหานั้นได้รับความยุติธรรมเพียงพอหรือไม่ รัฐบาลจะรับรองได้หรือไม่ ว่าการทำเช่นนี้จะไม่เป็นการตัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งถ้าเป็นการตัดสิทธิแล้ว หรือตัดเสรีภาพแล้ว ก็จะไปขัดกับรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ ของเรานีก อีกประการหนึ่ง ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกล่าวว่า การที่เราส่งไปอยู่ในเขตต์อันจำกัดนั้นไม่ใช่เป็นการลงโทษ ในข้อนี้ข้าพเจ้าขอคัดค้านด้วยความเคารพว่าจะเป็นไปจริงอย่างท่านกล่าวนั้นหรือไม่ ข้าพเจ้าใน

ฐานที่เป็นลูกศิษย์ท่านมาก่อน แต่ก็ไม่มีความเห็นพ้องด้วยตั้งที่ท่านกล่าว ด้วยเหตุว่ามาตราเท่าไรก็ออกจะลบเลือนไปมากแล้ว ท่านบัญญัติว่า โทษอันอยู่ในที่ ๆ กำหนดให้อยู่นั้นก็โทษอันหนึ่ง ซึ่งกฎหมายอาชญาบอกว่าเป็นโทษอยู่ใน ๑ ถึง ๖ นั้น และข้าพเจ้าจำไม่ได้อีกเหมือนกัน จะถือว่าไม่เป็นโทษอาชญาอย่างไรได้ ข้าพเจ้ามีความรู้เพียงเท่านี้ และท่านที่มีความรู้สูงจะให้คำอธิบายอย่างไรก็ได้ ขอได้โปรดให้คำอธิบายที่ถูกต้องด้วย

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอตอบในข้อที่ท่านถามว่าจะเป็นการตัดเสรีภาพหรือไม่ ข้อนี้ถ้าหากจะพูดไปแล้ว ผู้ที่กระทำผิดก็ถูกตัดเสรีภาพ แต่ในเรื่องนี้ต้องเห็นแก่มหาชน แต่ว่าการที่ตัดสิทธิผู้ที่ถูกส่งออกไปเป็นบุคคลเอกชน การที่ตัดเสรีภาพ เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของมหาชนอีกหลายคน และเป็นที่น่าเห็นว่าไม่ใช่เสรีภาพของมหาชนเท่านั้น ชีวิตที่เดียวละ อีกหลายคน จะต้องตายกันแน่ๆ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า การที่จะพิจารณาว่ากระทำผิด พระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญหรือไม่นี้ หลักในการกำหนดวินัจฉัยลงแก่ไหนอยากทราบที่รัฐบาลปฏิบัติมา

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กล่าวว่า หลักตามพระราชบัญญัติก็มีอยู่ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายปกครองได้รายงานมายังคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีก็นำสำนวนส่งไปให้แก่คณะกรรมการพิจารณา การพิจารณานี้ก็อาศัยถ้อยคำสำนวนต่างๆ จะเห็นได้ว่า อีกอย่างหนึ่ง อย่างวิธีการที่ทำ เช่น อย่างวิธีการเนรเทศ ท่านจะเห็นได้ว่าวิธีเนรเทศนี้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เคียวทาวน์จันย์ แต่ในเรื่องนี้ผู้พิพากษาเป็นกรรมการทำดีไปกว่าการเนรเทศ หลักการมีเพียงเท่านั้นเอง

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า ประเทศเรามีรัฐธรรมนูญได้ราว ๓ ปี เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าการออกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญเป็นของดีอย่างยิ่งทีเดียว เพราะไม่ใช่เป็นของใหม่ ถึงประเทศที่เขามีรัฐธรรมนูญมาตั้งร้อยปี ก็ยังมีพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญอยู่ อย่างประเทศอเมริกาเขามีกรรมการชั้นชุดหนึ่งสำหรับสอดส่องว่า ใครทำผิดรัฐธรรมนูญแล้วก็ตัดสินลงโทษ เมื่อมาเกิดยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญขึ้น ข้าพเจ้าสงสัยนักว่าจะเกิดมีพวกคิดล้างรัฐธรรมนูญขึ้นอีกแทนกระมัง

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ปัญหาที่เราพูดเดี๋ยวนี้ ดูเหมือนเราจะยังไม่เข้าใจในเรื่องที่พระมหากษัตริย์ทรงขอร้องมา พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงขอร้องให้เลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ แต่ว่าขอร้อง

ในวิธีการข้อเดี๋ยวนั้น การพิจารณาคดีนั้นไม่ให้อยู่ที่กรรมการ ให้อยู่ที่ศาลอย่างคดีทั่วไปเท่านั้น เราจะเห็นได้ในพระราชบัญญัติกนั้นว่า จะยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ ไปบัญญัติไว้เป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาชญากรรมที่ดี การเนรเทศก็ให้มีอยู่ แต่ให้ศาลพิจารณา ไม่ใช่คณะกรรมการพิจารณา มีสมาชิกหลายท่านอภิปรายในทำนองว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านหาได้ทรงขอร้องให้ยกเลิกไม่ ทรงขอร้องโดยละเอียดอย่างขึง วิธีการพิจารณาคดีนั้นไม่ชอบ ไม่ยุติธรรม อาจจะมีคนเห็นว่ารัฐบาลขาดความยุติธรรม ขอให้พิจารณาว่า อาจจะมีคนเห็นว่ารัฐบาลขาดความยุติธรรม ใช้อำนาจแก่บุคคลผู้นั้นก็ได้ ควรให้พิจารณากันถึงศาล ขอนี้ข้าพเจ้าเห็นด้วย เพราะว่าการพิจารณาคดีใด ๆ นั้น ควรจะให้เป็นที่ศาลโดยเปิดเผย ที่นี้ปัญหาเรื่องการปกครองนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่งจริงอยู่คดีหลายเรื่องซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องเผชิญมากแล้ว เรารู้ว่า นาย ก. ทำผิดแต่ไม่ได้หลักฐานอะไร เช่น นาย ก. ลักทรัพย์ จับมาขัง ๒ วันแล้วก็ปล่อยไป ในเขตต์ที่จำกัดคือการเนรเทศ ๑ ปีนั้น เราจะควรเอาอำนาจอย่างนี้หรือ ถ้าเราจะสงวนก็ควรเอามาขังไว้สัก ๒ วันแล้วก็ปล่อยไป พระองค์ทรงขังใจในปัญหาเรื่องคน ถ้ากรรมการเป็นคนจริง ๆ แล้วก็ได้รับความเป็นธรรม ความยุติธรรมทั้งหลายอยู่ที่ศาล ถ้าผู้พิพากษาไม่

ใช่คนจริงๆ ความยุติธรรมก็อยู่ที่คน ถ้าว่าโดยแบบควรอยู่ที่ศาล ถ้าว่าโดยคนแล้วอยู่ที่ไหน ๆ ก็ได้ ถ้าทุกคนดีแล้วก็ได้ทั้งนั้น มีเพื่อนสมาชิกคนหนึ่งว่า จำกัดเขตต์การส่งคนไปอยู่ผิดอาชญา ข้าพเจ้าเห็นว่าเราเปิดกฎหมายอาชญาขึ้นก็ถูกต้อง การส่งคนไปนั้นเป็นโทษทางอาชญา หากใช่เป็นการไม่ใช่อาชญาไม่เพราะฉะนั้น เมื่อเราพิจารณาว่า เรื่องนี้เป็นคดีอาชญา เราควรจะให้กรรมการพิจารณา หรือว่าควรให้ศาล ข้าพเจ้าเห็นว่าควรให้ศาลแน่ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอร้องให้เปลี่ยนวิธีการนิดเดียวว่า การที่จะให้คณะกรรมการพิจารณานั้นให้เป็นศาลเท่านั้น ขอกราบเรียนต่อสภาดังนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวไว้ คือว่าคำขอของพระมหากษัตริย์นั้น ถูกละเอียดที่ท่านสมาชิกว่า ไม่ใช่ขอเลิกการลงโทษ ตามพระราชบัญญัตินั้น หากแต่ขอเปลี่ยนวิธีการ และวิธีการอันนี้เอง ที่ข้าพเจ้าได้แถลงแล้วว่า เป็นวิธีการที่เห็นว่าไม่มีทางอื่นดีกว่าที่เราจะป้องกัน ส่วนที่ท่านสมาชิกแนะนำว่า จับมาสัก ๒ วันหรือเดือนหนึ่งขังแล้วก็ปล่อยไปนั้น จริงอยู่วิธีนี้เราจะทำได้ สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษา ยังไม่ถึงขีดกระทำได้คือทำให้เขาเกิดความกลัว ถ้าได้รับการศึกษาเต็มขีดแล้ว ก็ไม่เป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาอย่างธรรมดา ย่อมเป็นผู้มีความฉลาดมีไหวพริบอะไรต่างๆ การที่จะจับมาขังไว้

๒ วันหรือเดือนหนึ่งนั้น เราเห็นว่าขังเขาไม่ได้ นอกจากจะมีเหตุจำเป็นต้องเลื่อนการขังไป เพราะฉะนั้นปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า ถ้าหากว่านอกจากวิธีนั้นแล้วเราจะใช้วิธีศาล การป้องกันที่จะไม่ให้เกิดมาพัวพันอีกต่อไปนั้น วิธีไหนดีกว่ากัน และทางฝ่ายข้าพเจ้าที่แถลงมาแล้วนั้น แถลงให้เห็นได้ชัด และขออย่าอีกครึ่งหนึ่งว่า เวลานั้นก่อนการกบฏ ได้มีรัฐมนตรีบางท่านได้เขียนโน้ตส์ไปถึงบุคคลบางคนนั้น แล้วเมื่อเกิดการกบฏขึ้นแล้ว บุคคลที่ถูกโน้ตส์ไปนั้นก็เป็นกบฏจริงๆ ถ้าหากว่าเราได้มีพระราชบัญญัติอันนี้และได้ออกก่อนกบฏแล้ว การกบฏเห็นจะไม่เกิดขึ้น

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าววาทะที่สมาชิกบางท่านข้องใจถึงว่า การที่ไปอยู่ในกำหนดเขตต์ เป็นโทษทางอาชญาอัน บางที่ท่านสมาชิกจะเข้าใจผิด ในกฎหมายอาชญา กล่าววาทะว่า เมื่อศาลสั่งไปให้อยู่ในกำหนดเขตต์ นั้นจึงจะเป็นโทษทางอาชญา และถ้าแม้ว่ากรรมการได้สั่งให้ไปอยู่ในกำหนดเขตต์แล้ว การที่ไปเช่นนั้นไม่ขาดสิทธิ เพราะฉะนั้นข้อนี้เห็นได้ว่า โทษตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ใช่ทางอาชญา และอีกข้อหนึ่งที่สมาชิกบางคนสงสัยว่า กรรมการที่พิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้มีฐานะการเกี่ยวข้องกับอันนี้ หากจริงไม่ ถ้าอ่านดูแล้วจะเห็นชัดว่า กรรมการต้องตั้งจากผู้พิพากษา และเท่าที่เป็นอยู่เวลานี้ มีกรรมการ ศาลฎีกา มีอธิบดีศาลอุทธรณ์ และมีผู้

พิพากษาศาลอุทธรณ์ มีผู้พิพากษาศาลอาชญา และผู้พิพากษาศาล
 โปริสภาศาลแพ่งทั้งนั้นเป็นกรรมการ และตุลาการไม่มีเลย
 และมีไม่ได้ เพราะพระราชบัญญัติบอกว่าต้องตั้งจากผู้พิพากษา

ร.อ. ขุนนิรันดรชัย กล่าวว่า เรื่องที่จะให้ยกเลิกพระราช
 บัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนี้ ตามที่รัฐบาลขอร้องให้คงมีอยู่นั้น
 ข้าพเจ้าได้ทราบจากผู้ไปต่างประเทศก็เห็นด้วย และถ้าหากว่า
 สมาชิกซึ่งจะได้ไปต่างประเทศในเร็ว ๆ นี้ก็คงจะได้ไปดูบ้าง และ
 ในที่นี้ใครจะขอร้องให้สมาชิก ขุนศรีศรากร ซึ่งไปญี่ปุ่นมา ไป
 ดูการตำรวจ ลองอธิบายให้ฟัง บางที่จะได้ความแจ่มแจ้งขึ้น

หลวงเดชาดิวงส์รวาวัฒน์ กล่าวว่า ปัญหาที่อยู่ณะพะหน้า
 ท่านเวลานี้ เป็นปัญหาระหว่างพระมหากษัตริย์และรัฐบาลโดย
 ตรง เรายังอยู่ในที่นี้ได้เห็นเรื่องนี้ ต่อพระมหากษัตริย์ได้ขอ
 ให้รัฐบาลนำขึ้นมา เพราะฉะนั้นเรานั่งอยู่ในที่นี้ในฐานะที่เป็น
 ลูกขุนหรือเป็นจюри (Jury) มากกว่าที่จะพิจารณาว่า เท่าที่รัฐบาลได้
 ทำไปแล้วเป็นสิ่งที่ถูกหรือไม่ รัฐบาลที่ทำไปตามพระราชบัญญัติ
 ซึ่งสภาฯ ได้บัญญัติไว้แล้ว จะเป็นพระราชบัญญัติตั้งแต่ครั้งใด ๆ
 ก็ตาม แต่ว่ารัฐบาลได้ทำไปตามบทบัญญัติทุกสิ่งทุกอย่าง อีก
 ประการหนึ่ง รัฐธรรมนูญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เป็นผู้
 พระราชทานให้ รัฐบาลได้รักษารัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของ
 รัฐธรรมนูญทุก ๆ บทไป ท่านมีสิทธิอันใดที่จะไปยกเอานโยบาย

ตั้งแต่ครั้งกระโน้นหรือที่จะมาสู่ข้างหน้ามาติสศักดิ์ (discuss) ใน
 ที่นี้ มีแต่จะพิจารณาว่า เท่าที่รัฐบาลได้ทำไปแล้วนี้ ขัดต่อพระ
 ราชบัญญัติที่สภาฯ ได้บัญญัติไว้แล้วหรือไม่ ผิดกับรัฐธรรมนูญที่
 พระราชทานมาแล้วหรือไม่เท่านั้นเอง ข้าพเจ้ามองไม่เห็นเลยว่า
 ท่านจะยกเอาสิ่งโน้นสิ่งนี้มาพูดกัน ขอให้ดำเนินตามนโยบายที่
 รัฐบาลได้แถลงมาแล้ว นี่จะตัดเวลาอันมีค่าของท่านทั้งหมด

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
 ว่า ความจริงท่านสมาชิกบางท่านจะไม่ได้นำตัวพระราชบัญญัติจัด
 การป้องกันรักษารัฐธรรมนูญมา ข้าพเจ้าจะขอถือโอกาสอ่าน
 พระราชบัญญัตินี้ให้ท่านสมาชิกทั้งหลายฟัง มาตรา ๑ พระราช
 บัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติจัดการ ป้องกัน รักษา
 รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้
 นี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป มาตรา ๓ ผู้ใด
 กระทำการด้วยประการใดๆ เป็นปฏิบัตย์ต่อ หรือเพื่อให้ประชาชน
 เสื่อมความนิยมหรือหวาดหวั่นต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรสยาม แม้การกระทำดังกล่าวมาแล้วจะเป็น
 เพียงการคบคิดหรือทำความตกลง หรือจะเตรียมการก็ตาม
 ท่านว่าผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๓ ปีจนถึง
 ๒๐ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๕๐๐ บาทจนถึง ๕,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำ
 ทั้งปรับ แต่ถ้าหากความผิดที่กระทำลงนั้นต้องด้วยบทกฎหมาย

อื่น ท่านว่าบุคคลผู้กระทำผิดนั้นจะต้องถูกลงโทษตามพระราชกำหนดกฎหมายอันนั้นด้วย โดยฉะเพาะมาตรา ๓ นี้ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าต้องเป็นผู้พิพากษาศักดิ์สิน ไม่ใช่กรรมการซึ่งกระทรวงมหาดไทยตั้งขึ้น มาตรา ๔ เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยรายงานว่า บุคคลใดดำเนินการอันเป็นเหตุก่อให้เกิดความผิดตามมาตรา ๓ ข้างต้น ให้กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อไต่สวนวินิจฉัย ถ้าเห็นว่ามีมูลก็ให้ทำความเห็นเพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ภายในเขตต์ที่อันมีกำหนดได้เป็นเวลาไม่เกิน ๑๐ ปี และให้กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งการให้ไปปฏิบัติตามความเห็นนั้น ถ้าผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าว ท่านให้จัดการตามพระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ. ๑๓๑ มาตรา ๕ คณะกรรมการตามมาตรา ๔ นี้ จะต้องตั้งขึ้นจากราชการตุลาการ และให้มีจำนวน ๓ นายเป็นอย่างน้อย จึงจะนั่งเป็นองค์ประชุมได้ การวินิจฉัยให้ถือตามความเห็นข้างมาก มาตรา ๖ บุคคลที่ถูกสั่งให้อยู่ภายในเขตต์ที่อันมีกำหนด และได้ไปอยู่ในเขตต์นั้นตามคำสั่งแล้ว ภายหลังอาจร้องขอให้กระทรวงมหาดไทยดำริที่จะเพิกถอนคำสั่งเช่นว่ามาแล้วนั้นได้ เมื่อขอรับรองว่า ๑ จะไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ ๒ จะเผยแพร่สนับสนุนด้วยความบริสุทธิ์ใจซึ่งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ เมื่อ

กระทรวงมหาดไทยได้เรียกประกันทัณฑ์บน และวินิจฉัยเห็นเป็นถ้อยเห็นว่าผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามที่ยอมรับรองได้ก็ให้เสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อขออนุมัติให้เพิกถอนคำสั่งเดิมเสียก็ได้ ประกาศมาณวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๖ เป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลปัจจุบัน ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี โดยฉะเพาะในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ทรงทักท้วงมาให้เราแก่พระราชบัญญัติฉบับนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเลย

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชวบัตินี้ กล่าวว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกบางท่านเห็นว่าการลงโทษเนรเทศนั้นเป็นการลงโทษ แต่ที่จริงก็มีจริงตามกฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๑๒ ให้อยู่ภายในเขตต์อันมีกำหนด มาตรา ๑๒ ก็บัญญัติไว้เหมือนกัน ให้เป็นการลงโทษ แต่ความจริงมาพิจารณาถึงพระราชบัญญัติเนรเทศคนต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ. ๑๓๑ ทางกระทรวงมหาดไทยได้สั่งไปบอกว่าให้ เจ้าพนักงาน ฝ่ายตุลาการ มีอำนาจ เห็นอ คน นั้น เหมือนอย่างบิดาเหนือบุตร ถ้ามาพิจารณาถึงพระราชบัญญัตินั้นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีโทษเลย ถือกฎหมายของเราไม่มีห้ามโทษ อุกฤษโทษ มัชฌิมโทษ ที่นี้ในการที่จะเผยแพร่รัฐธรรมนูญนี้ หากว่าเขาข้องสมุมนุมกัน เป็นแต่ไปเชิญคนนั้น ๆ เฉย ๆ เราก็

ทำอะไรไม่ได้ เป็นแต่เชิญกันเฉยๆ ความก็ดอันนั้นจึงได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันไว้ ถ้าเราปล่อยไว้ให้กองไฟมันโตขึ้นแล้วจะไปดับที่ไหนได้ ที่นี้เราดับแต่บ่อยนั้นเป็นผลดี คือยังไม่เป็นผลสำเร็จเราก็ไปจัดการให้จากหมูกันเสีย ที่นี้พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงมานั้น สภาฯ ควรจะวินิจฉัยในข้อนี้ข้อเดียว นอกนั้นไม่ควรวินิจฉัยอะไรเลย ว่าจะควรกระทำตามคำร้องขอของพระมหากษัตริย์หรือไม่ หรือว่าสภาฯ จะคงมติตามเดิม เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้สภาฯ ตั้งมติขึ้นพิจารณา ๒ ข้อ ว่าจะควรให้คงตามเดิมหรือไม่ แล้วก็ข้อ ๒ จะควรตั้งมติตามญัตติที่ขอเพิ่มเข้าหรือไม่ นี่ข้าพเจ้าขอตั้งปัญหา

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวที่จริงปัญหาที่เรากำลังพูดกันนั้นไปนอกเรื่อง ที่ได้ลงมติกันไว้ว่าจะพูดกันเป็นข้อๆ ตามที่สมาชิกผู้หนึ่ง คือหลวงเดชาฯ ว่า เป็นปัญหาตรงณะพะเนาที่จะต้องวินิจฉัย คือว่าตามพระราชบัญญัติก็ไม่ได้กล่าวไว้ว่ารัฐบาลทำผิดพระราชบัญญัตินี้ เป็นแต่ว่าจะให้ยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ ส่วนวิธียกเลิกกฎหมายนั้นไม่ใช่เป็นวิธีที่ทรงบันทึกลงมา เพราะฉะนั้นเรามีหน้าที่ในที่นี้ ขอให้วินิจฉัยว่ารัฐบาลได้ทำผิดกฎหมายหรือเปล่า พระราชบัญญัติที่เราออกไปหรือวางนโยบายให้รัฐบาลเป็นผู้บริหารนั้น ได้ปฏิบัติไปนอกเหนือหน้าที่หรือเปล่า มีปัญหาว่าจะต้องได้สวนหรือ

วินิจฉัยว่ารัฐบาลจะทำผิดหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้ใดจะกล่าวถึงว่า รัฐบาลกระทำผิด และทั้งพระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้กล่าวว่รัฐบาล กระทำผิดพระราชบัญญัติแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะ ผ่าน แต่ถ้าจะมีผู้อภิปรายแล้วขอได้โปรดอภิปรายว่ารัฐบาลได้ทำ ผิดอย่างใดหรือไม่ เพราะหน้าที่ของเราก็มัวจะวินิจฉัยว่ารัฐบาล ของเราทำผิดอะไรบ้าง ตามที่มีพระราชบันทึกมานี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่ ข้าพเจ้าขอรับรองว่ารัฐบาลไม่ได้ทำความผิดแต่อย่างใด รัฐบาล ได้กระทำตามพระราชบัญญัติทุกประการ แต่มีปัญหาตามพระราช บันทึกที่ส่งมาให้รัฐบาล เราควรจะต้องพิจารณาตามพระราชบันทึก นั้นทุกประการ ตามพระราชบันทึกนั้นมีข้อสำคัญว่า การให้กรรม การพิจารณานั้นถูกต้องด้วยวิธีการหรือไม่ หรือว่าจะให้ศาล พิจารณา ข้าพเจ้าเองเห็นว่าควรจะเป็นศาลมากกว่า เพื่อจำเลย จะได้ต่อสู้คดี ถ้าเขาไม่มีผิดแล้วก็ควรจะให้เขาพ้นโทษ จริงอยู่ ที่ว่ากรรมการนั่งตั้งจากผู้พิพากษา แต่ว่าตุลาการไม่ได้มาทำ หน้าที่ศาล มาทำหน้าที่กรรมการต่างหาก กรรมการนั้นได้ตั้งขึ้น โดยกฎหมาย โดยทางฝ่ายปกครอง หาใช่ว่าได้ทำหน้าที่ศาลไม่ เพราะฉะนั้นแม้จะเลือกมาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการก็ดี ก็หาทำ หน้าที่ให้เป็นตุลาการขึ้นไม่ ก็คงเป็นกรรมการอยู่นั่นเอง เพราะ ฉะนั้นกรรมการนั้นจะได้รับความยุติธรรมเพียงไรหรือไม่ ข้าพเจ้า

สงสัยเหลือเกิน ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่า การที่เราได้ส่งบุคคลเหล่านั้นไป
โดยคำวินิจฉัยของกรรมการนั้น จะเป็นคำรับรองว่าถูกต้องทุกอย่าง
ไป เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอตั้งข้อสังเกต มีความสงสัยในเรื่องนี้
นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร ฯ

ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า เจ้าคุณ
นายก ฯ เป็นผู้ที่เคร่งครัดในการที่จะปฏิบัติ คือดำริกิจการอย่าง
ใด ๆ ให้ถูกต้องตามระบอบรัฐธรรมนูญจริง ๆ และท่านได้ขอให้
ข้าพเจ้ามีส่วนในการร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย ด้วยเหตุที่ท่าน
ได้วิตกว่า ถ้าเมื่อมีหลักการที่ไม่ชอบด้วยหลักรัฐธรรมนูญแล้ว
ท่านก็ไม่สมควรที่จะใช้วิธีการเช่นนั้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้
รับมอบให้มีส่วนในการร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย และทั้งนี้เกี่ยว
เนื่องไปถึงชนต่างด้าว คือคนต่างประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้
จะครอบคลุมด้วย ในส่วนหลักการนั้นท่านรัฐมนตรีมหาดไทยได้
แถลงโดยชัดแจ้งแล้ว ในข้อที่เป็นปัญหาอยู่นี้เกี่ยวข้องกับวิธีการ
เบื้องต้น ไม่ใช่การลงโทษ ในส่วนบทลงโทษนั้นเป็นอีกตอนหนึ่ง
ซึ่งจะต้องผ่านทางศาล แต่นอกจากวิธีแก้แล้ว ความจำเป็น
ปรากฏขึ้นในขณะนั้นว่าจะเรียกว่าการเมืองหรือ การเป็นไปใน
บ้านเมืองยังไม่อยู่ในขีดสงบแท้ คือแปลว่ายังมีภัยต่อรัฐธรรมนูญ

อยู่ ซึ่งความจำเป็นจึงปรากฏขึ้นว่า จะต้องหาวิธีการป้องกัน
 อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งชอบด้วยระบอบรัฐธรรมนูญ และที่จะใช้
 บังคับแก่คนต่างประเทศได้ด้วย ท่านทั้งหลายก็ย่อมทราบอยู่ว่า
 ในเวลานี้สัทธิสภาพในทางศาลของเรายังไม่ได้บริบูรณ์ เพราะ
 ฉะนั้นเราจะต้องคำนึงถึงการที่เราจะ บังคับตลอดถึงชนต่างด้าวด้วย
 หลักการที่ได้ใช้นั้น ได้ใช้ตามหลักวิชากฎหมาย ซึ่งเรียกว่า ปรี-
 เวนชัน โมติฟ ออฟ โปลิซ (Prevention motive of police)
 คือเป็นการป้องกันทางตำรวจ ไม่ได้เป็นการลงโทษทางอาญา
 เป็นวิธีการตำรวจอย่างหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ที่จะรักษาความปลอดภัย
 ในการที่จะใช้วิธีตำรวจเช่นนี้ย่อมจะต้องจำกัด จำกัดเสรีภาพของ
 บุคคล ท่านรัฐมนตรีมหาดไทยได้ใช้คำว่า ตัดเสรีภาพ แต่
 ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านคงเห็นด้วยกับข้าพเจ้า ว่าอันที่จริงตามหลักการ
 นั้นเป็นการจำกัดเสรีภาพ จึงได้ชื่อว่า ส่งให้ไปอยู่ในที่อันมีเขตต์
 จำกัด การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้แม้ต่อคนต่างด้าว รัฐบาลหรือ
 รัฐมนตรีย่อมมีอำนาจที่จะใช้ได้ด้วยวิธีการเนรเทศ เพราะฉะนั้น
 ท่านจึงเห็นในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับคนต่างด้าวแล้วว่า ให้ใช้วิธี
 การเนรเทศ เพราะเมื่อเป็นคนต่างด้าวแล้ว เราส่งเขาออกไป
 นอกประเทศเราได้ ในการที่จะวางบทบังคับสำหรับคนไทย ซึ่ง
 หากจะก่อกบฏต่อรัฐธรรมนูญนั้น ก็ได้อนุโลมใช้หลักอันเดียวกัน
 คือหลักเนรเทศสำหรับคนต่างด้าวนั้นแหละ แต่โดยที่คนไทยมี

สิทธิจะอยู่ในประเทศสยาม เราจะส่งออกไปนอกประเทศใช้วิช
 เนรเทศสำหรับคนต่างด้าวไม่ได้ จึงได้ใช้วิชอนุโลมเนรเทศ
 แหละ คือใช้วิธีสั่งให้ไปอยู่ในที่อันมีเขตต์จำกัด เมื่อวิธีการที่
 ใช้นี้เป็นวิธีการตำรวจอย่างหนึ่ง ตามแบบของสะเปญที่ท่าน
 รัฐมนตรีมหาดไทยกล่าว จึงได้มอบอำนาจนี้ให้แก่รัฐมนตรี
 มหาดไทยใช้อำนาจนี้ได้ทีเดียว แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้ คือ
 มีหลวงประดิษฐ ๗ พระยานิติศาสตร์ ๗ กับข้าพเจ้า ที่ได้เป็นผู้
 ร่างนั้น เห็นว่าคณะรัฐบาลนี้เป็นคณะรัฐธรรมนูญจริง ๆ ใครจะ
 มอบอำนาจตำรวจนี้ให้รัฐมนตรีมหาดไทยส่งไปได้ทีเดียว เห็นว่า
 จะเป็นการรุนแรง เราจึงอนุโลมเอาวิธีที่เขาใช้ วิธีตำรวจนั้นจะ
 มาเพิ่มให้เหมาะสมกับระบอบรัฐธรรมนูญ คือแทนที่จะให้
 รัฐมนตรีมหาดไทยสั่งให้ผ่านทางคณะกรรมการอีกชั้นหนึ่ง และ
 คณะกรรมการนั้นเราได้มีความมุ่งหมายที่จะให้การเป็นธรรม และ
 เป็นกลาง จึงได้มีบทบัญญัติไว้ว่าให้เลือกจากหรือตั้งจากผู้พิพากษา
 ทั้งนี้เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่จะเอาจากนักการเมือง เลือกเอา
 จากผู้ที่เป็นกลางและเป็นธรรมจริง ๆ คือผู้พิพากษานั้นแหละมา
 พิจารณา เพราะฉะนั้นวิธีการเช่นนี้ไม่ใช่วิธีการทางอาชญา ไม่ใช่วิธี
 การของศาล เพราะฉะนั้นไม่ใช่เป็นคดีตามนัยของศาล แต่เป็น
 กรณีที่เกิดขึ้น กรณีที่จะต้องป้องกัน นี้แหละคือเป็นการใช้อำนาจ
 ตำรวจอย่างหนึ่ง ซึ่งคณะรัฐบาลนี้ได้พยายามจะเพลาลงมา

ให้เบาที่สุด คราวนี้ข้อท้ายที่สุดก็คือ พระราชบัญญัตินี้มีใช้จะเป็นพระราชบัญญัติที่จะประจำต่อไปชั่วกัลปาวสานหาไม่ได้ ตามถ้อยคำที่ท่านรัฐมนตรีมหาดไทย ได้แถลงต่อท่าน สมาชิกทั้งหลายแล้ว ก็ชวนให้เข้าใจว่าเป็นพระราชบัญญัติชั่วคราว แต่ว่าท่านอาจจะไม่ได้แถลงอย่างหนักแน่นและชัดเจน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเพิ่มเติมว่า ตามความมุ่งหมายนั้นให้เป็นพระราชบัญญัติชั่วคราว ใช้แต่เฉพาะ ในเวลา ซึ่ง ยังมีภัยต่อ รัฐ ธรรมนูญ อยู่เท่านั้น เมื่อเวลาได้ย่างเข้ามาถึงขีดสงบ คือแปลว่าไม่มีภัยต่อรัฐธรรมนูญแล้ว พระราชบัญญัตินี้ก็ควรจะยกเลิกเสีย คราวนี้จะกล่าวถึงพระราชประสงค์ ที่มีพระราชประสงค์แทนที่จะให้ผ่านคณะกรรมการนี้ ให้ผ่านศาล การที่จะแก้เช่นนี้ เป็นการแก้หลักการทีเดียว ไม่ใช่วิธีการ คือหลักการที่จะใช้วิธีตำรวจ ไม่ใช่วิธีศาล หรืออีกนัยหนึ่งใช้วิธีป้องกัน ไม่ใช่วิธีแก้ ความข้อนี้คณะกรรมการนั้นไม่ใช่ว่าเป็นองค์การ เปรียบกับศาลไม่ได้เป็นเช่นนั้น วิธีที่จะเปรียบนั้นในที่นี้คืออำนาจของฝ่ายบริหาร ที่จะรักษาความปลอดภัย และป้องกันภัยต่อประชาชน ซึ่งใช้วิธีใช้อำนาจตำรวจ วิธีการของตำรวจ แต่แทนที่จะมอบให้รัฐมนตรีมหาดไทย ซึ่งถ้าจะมอบก็ไม่ผิดหลักวิชา เราได้เพิ่มเติมคณะกรรมการนี้เพื่อจะมัดมือ และป้องกันมิให้รัฐมนตรีมหาดไทยกระทำการไปโดยพลการได้ และยังมีข้อความในพระราชบัญญัตินั้นต่อไปอีกว่าผู้ที่ต้องถูก

กักเขตต้นอาจจะร้องเรียนขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ และรัฐมนตรีมหาด
 ไทยอาจจะสั่งปล่อยเมื่อไรก็ได้ และตามความมุ่งหมายของ
 รัฐบาลก็ไม่ใช่ว่าจะคิดประหัตประหารอะไรเลย นี่เป็นข้อนโยบาย
 ที่ได้ตกลงกันทีเดียวในเมื่อร่าง และถ้าเป็นไปอย่างอื่นแล้ว
 ข้าพเจ้าเองก็คงจะตัดทอนไว้ เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อ
 เจ้าคุณนายกฯ ซึ่งท่านไว้วางใจข้าพเจ้าจริง ๆ ว่าขอให้ระมัด
 ระวัง อย่าทำอะไรผิดรัฐธรรมนูญไป เพราะท่านเป็นผู้ที่รัก
 ระบอบรัฐธรรมนูญจริง ๆ และด้วยความที่ท่านไว้วางใจข้าพเจ้า
 นี้แหละ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นหน้าที่ข้าพเจ้าอย่างยั้งที่จะต้องระมัด
 ระวังทุกประการ ไม่ให้ท่านได้อนุมัติไปในกิจการอันใดที่จะผิด
 หลักหรือระบอบรัฐธรรมนูญและเพื่อแสดงอันนี้ เมื่อพระราช
 บัญญัตินั้นได้ออกมาแล้ว ไม่ได้มีความยุ่งยากในทางต่างประเทศ
 ไม่ได้มีมาร้องหรืออะไรเลย เพราะได้ใช้หลักการถูกต้องแล้ว
 ตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนมาแล้ว คือหลักการตำรวจเป็นวิธีการอย่าง
 หนึ่งสำหรับป้องกันภัยแก่ประชาชน คือเป็นอำนาจของฝ่าย
 บริหารที่จะรักษาความปลอดภัยและป้องกันภัยต่อประชาชน และ
 เพื่อจะป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจอันนี้โดยพลการ เพื่อ
 รักษาระบอบรัฐธรรมนูญไว้ จึงได้เพิ่มเติมให้มีคณะกรรมการ
 เป็นคนกลาง คือแปลว่า ผู้พิพากษาเป็นผู้ตรวจสำนวน แล้วก็
 แนะนำออกคำสั่งอีกชั้นหนึ่ง

นายเลียง ไชยกาด ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
 ว่า ในข้อ ๕ นี้ข้าพเจ้ายังสงสัยอยู่ เพราะมีสมาชิกเสนอว่า
 ประเด็นของข้อ ๕ หมายถึงว่า ให้พิจารณาว่ารัฐบาลกระทำผิด
 หรือไม่ เมื่อได้อ่านดูทุกๆ ข้อจะเห็นได้ว่าประเด็นไม่ใช่อย่าง
 นั้น ประเด็นคือว่าในข้อหนึ่งๆ นั้นเป็นอย่างไร คำว่าผิดหรือไม่
 นั้นจะแรงไป ในข้อ ๑ ถึงข้อ ๑๐ นั้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไม่จัด
 เป็นอันขาด เช่นข้อ ๖ งดโทษพวกกบฏเป็นต้น และในข้อ ๘
 อย่างนี้ อย่างไม่ดี ประเด็นที่ว่าควรจะถือว่ารัฐบาลเป็นผิดหรือไม่
 นั้นเป็นอันไม่ใช่แน่ๆ เพราะฉะนั้นประเด็นก็ควรจะเป็นว่า เรา
 เห็นในแง่นี้เป็นอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าเองไม่ได้กำหนดว่าวิธีการนั้น
 เป็นของที่ทำไม่ถูก แต่เมื่อสงสัยก็ได้ถามไป เวลานั้นก็ได้สงสัย
 ขึ้นมาอีก อย่างที่ท่านที่ปรึกษาได้ทรงอธิบายมา เช่นหมุนไปว่า
 วิธีส่งคนเนรเทศนั้นเป็นการฝ่ายบริหารเพื่อเป็นการป้องกัน ยัง
 ไม่ใช่ตุลาการ ข้าพเจ้าเกิดสงสัยขึ้นมา เพราะเหตุว่าพระราช
 บัญญัติต่างๆ หรืออรรถคดีทั้งหลายมีได้ ๒ อย่าง อรรถคดีบาง
 ประการบทบัญญัติมีขึ้นเพื่อป้องกันนั้นก็มาก จะเห็นได้ใน
 เรื่องห้ามขับรถยนตร์ในถนนหลวงไม่เกินเท่านั้นเท่านั้น เป็นต้น
 นั้นเป็นเรื่องของผู้รักษากฎหมาย แล้วก็เป็นเรื่องที่จะต้องขึ้นศาล
 อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นเมื่อสงสัยอย่างนี้จึงได้ถามขึ้น

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า เรื่อง

นตามที่ข้าพเจ้าได้ฟังรัฐบาลและสมาชิกอภิปรายมาแล้ว ข้าพเจ้า
 เห็นใจอย่างยิ่งที่รัฐบาลกระทำการโดยหวังดีต่อชาติ คือหวังป้อง
 กันความปลอดภัยของชาติ ถ้าหากว่าเกิดขึ้นได้คราวใดที่กบฏ
 เกิดได้แล้ว ไซ้ว่าจะเดือดร้อนแต่รัฐบาลก็ห้ามมิได้ ตัวข้าพเจ้า
 เองหรือตลอดราษฎรทั่วไปก็จะเดือนร้อนด้วย แต่หากว่าตอน
 นี้มีข้อข้องใจอยู่นิดเดียว ปัญหาที่จะต้องพิจารณาคือว่า เนื่อง
 จากความไม่ไว้วางใจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านยัง
 ทรงทักท้วงว่าการที่กระทำไปนั้นเป็นการบังคับ เกรงว่าราษฎร
 ทั้งหลายจะพลอยโทษหาว่ารัฐบาลลงโทษคนโดยไม่มีความผิด ทำ
 ตามชอบใจ อย่างนี้เป็นต้น และที่นี้เราจะพิจารณาต่อไปว่าหลัก
 การที่ทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจัดไปนั้น จะเปลี่ยน
 มาให้ผ่านทางศาลอย่างพระราชประสงค์เสียจะไม่ได้หรือ ด้วย
 เหตุว่าทุกอย่างเราก็ไม่ได้แก้แล้ว เช่น รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕
 เราก็ไม่ได้แก้ ที่นี้เรื่องนข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย เห็น
 ว่าจะแก้ก็ไม่ใช่เป็นไร ไม่เห็นเสียหายอะไร ถ้าสงสัยฝ่ายตุลาการ
 ก็จับได้ เราเอาขึ้นศาลเสมอ ข้าพเจ้าเห็นเป็นไม่ได้ทีเดียวที่
 รัฐมนตรีมหาดไทยกล่าวว่า ผู้ที่กบฏแม้จะขึ้นศาลบ้างก็ไม่มี การ
 สะทกสะท้านอย่างใดนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นพ้องด้วยเลย ข้าพเจ้า
 เห็นควรให้ผ่านทางศาลเป็นการเปิดเผย การที่ข้าพเจ้าเห็นว่าจะ
 มีทางปรานีประนอมได้ เนื่องจากว่ารัฐบาลคิดหาทางพิจารณา

โดยศาลเพื่อให้เขาต่อสู้คดีได้เต็มที่ คนที่จะคิดร้ายเราก็อาจจับ
ได้ทุกเมื่อ เห็นว่าควรจะเป็นการพิจารณาทางศาลตามที่ได้
ประพุดติมาแล้ว

พ.ท. หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต กล่าวว่า ปัญหาเรื่องนี้ข้าพเจ้า
ได้ฟังมานานเต็มที่แล้ว รู้สึกว่าจะยืดเยื้อมากไป ปัญหาที่ว่าพระ
ราชบัญญัตินี้สภา ฯ ของเราได้ออกไปแล้วเป็นกฎหมายป้องกันรัฐ
ธรรมนูญ ได้ทำถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ถ้าอ่านคำแถลง
การณ์รัฐบาลแล้วก็เห็นว่ารัฐบาลทำถูกต้องแล้วไม่มีผิดอะไร ที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชปรารภมาว่า ให้เรา
เปลี่ยนวิธีการ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เห็นว่าให้เราแก้กฎหมายนั้น
คราวนี้เราจะสมควรแก้เวลานี้หรือไม่ นี่เป็นปัญหาที่น่าคิด
ความเห็นของข้าพเจ้าแล้วเห็นว่ายังแก้ไม่ได้ ทำไมจึงเห็นว่ายัง
แก้ไม่ได้ เพราะเหตุว่าพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญอัน
นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าดีนักเพราะคนเราทำอะไรลงไปอย่างท่านกล่าว
มาแล้วหลายคนว่าเราเชื่อความจริง แต่เราไม่ได้หลักฐานแล้วเรา
จะไปเอาอะไรกัน เอาอะไรไม่ได้เลยทีเดียว คราวนี้หากว่าเรา
จับได้มาแล้วก็ปล่อยไป ผู้ที่ทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ผู้ที่กีดกบฏ
เราจับมาขังแล้วก็ปล่อยไปแล้วเขาคงคิดกบฏอยู่นั่นเอง คราวนี้
หากว่าเราจะไปผ่านทางศาล ท่านอย่าลืมนะว่าผู้พิพากษา รู้ความจริง
แต่ตัดสินความจริงนั้นไม่ได้ ผู้พิพากษาจะต้องตัดสินความตาม

กฎหมาย อย่างลึ้ม คราวนี้ผู้ที่ต้องขึ้นศาลในคดีที่ใหญ่หลวงเช่นนี้
 อย่างทำนรัฐมนตรมหาตไทยกล่าวแล้วว่าจะต้องเป็นผู้เฉลียวฉลาด
 อย่างข้าพเจ้าคนหนึ่งละ ถ้าข้าพเจ้าจะต้องขึ้นสู่ศาลในคดีกบฏ
 ถ้าข้าพเจ้าไม่มีอิทธิพลพอแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่เป็นกบฏเลย ข้าพเจ้า
 จะต้องมีอิทธิพลพอข้าพเจ้าจึงจะทำ มิฉะนั้นข้าพเจ้าไม่ทำเป็น
 อันขาด เพราะฉะนั้นการที่จะยุติธรรมแค่ไหนนั้น ใครจะเป็น
 ผู้ตัดสินเห็นว่าไม่ยุติธรรมกันแน่ อันนี้ขอให้ท่านประธานเร่งรัด
 เข้าสักหน่อย

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
 ได้โต้เถียงกันช้านานแล้ว ข้าพเจ้าขอเสนอให้ปิดอภิปราย

ร. ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ ร. ท. ทองคำ คล้ายโอภาส รับรอง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจ ว่าสมาชิกเมื่อก่อนเห็นจะมีความรู้อย่างเดียว
 แต่ขอให้ลงมติเท่านั้นกระมัง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ไม่ใช่ เดี่ยวนี้ท่านจะ
 ขอให้อภิปรายต่อไปหรือจะได้ลงมติ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 ขอให้อภิปรายต่อไป ในปัญหาข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะให้
 อภิปรายต่อไป เพราะเหตุว่าเรายังโต้เถียงกันอยู่...

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ไม่ใช่ ประเดี๋ยวค่อย

อภิปรายต่อไป มีใครรับรองบ้างหรือเปล่า

มีสมาชิกรับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า จะให้ลงมติว่าจะอภิปรายต่อไป หรือจะปิดอภิปราย ผู้ใดเห็นว่าควรจะอภิปรายต่อไปโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๑๐ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะปิดอภิปรายได้โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๓๕ นาย เป็นอันว่าให้ปิดอภิปรายในข้อนี้ได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ขอให้อภิปรายในข้อ ๖ ต่อไป

ร.อ. ชุนนิรันดรชัย กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกสงสารสมาชิกอยู่มากกว่าต้องตรากตรำไม่น้อย ขอเสนอให้หยุดพักเสียสักหน่อยก่อน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ว่ากันให้เสร็จ

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า ดึกแล้วไม่มีประโยชน์อะไร จวนจะหมดอยู่แล้ว เหลืออยู่นิดหน่อยเท่านั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าทำให้สำเร็จเสียทีเดียวก็ได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ถ้าอย่างนั้นขอให้

อภิปรายต่อไป ในข้อ ๖ เกี่ยวกับเรื่องลดโทษผู้ที่ถูกพิพากษาใน
เรื่องกบฏ

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีปัญหาเสียแล้ว
เพราะว่ารัฐบาลก็ตั้งใจว่าจะพิจารณาในคราวตัดสินเสร็จ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า มีความเห็นอย่างเดียวกัน เห็นจะผ่านไปได้ เพราะ
รัฐบาลรับรองแล้วจะพิจารณาในชั้นหลัง เพราะฉะนั้นก็ไม่มีอะไร
เหลือไว้ที่จะอภิปรายกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดข้องใจใน
เรื่องนี้จะผ่านไป

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน เป็นอันว่าผ่านไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ขอให้อภิปรายใน
ข้อ ๗ เรื่องเบี้ยบ้านนาของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการที่มีความ
สงสัยว่าจะเกี่ยวกับการกบฏ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ตามบันทึกของรัฐบาลนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนถามว่า ผู้ที่ถูกไล่ออก
จากราชการ จะได้รับเบี้ยบ้านนาหรือไม่

นายกรัชมন্ত্রী กล่าวว่า ไล่ออกนั้นกฎหมายไม่ให้ ถ้าถูก
ปลดละก้อได้ ถ้าไล่ออกไม่ได้

นายฮิว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่า
 ข้อนี้เห็นว่าไม่มีปัญหาอะไร เพราะฉะนั้นควรจะปิดอภิปรายได้
 มีสมาชิกรับรอง

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
 กล่าวว่า ขอดามรัฐบาลก่อนว่า เรื่องนี้รัฐบาลมีความประสงค์
 อย่างไร

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่า ยังไม่เข้าใจในความประสงค์นั้นขอ
 ให้ตั้งคำถามใหม่

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
 กล่าวว่า มีความประสงค์จะให้เป็นที่ไปตามพระราชประสงค์หรือไม่

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่า ไม่ใช่ คืออย่างนี้ ถ้าสิ่งไรไม่ผิด
 กฎหมายแล้ว ข้าพเจ้าก็อยากจะทำตามพระราชประสงค์เสมอ

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า เรื่อง
 นี้ข้าพเจ้าได้ตรวจดูบันทึกของรัฐบาลแล้ว ก็เป็นไปในทางที่
 รับรองจะพยายามหาความยุติธรรมให้แก่พวกที่ออกโดยไม่มี
 ความผิดอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นไม่มีปัญหาอะไร ควรจะ
 ปิดอภิปรายได้แล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 ข้าพเจ้าขอเรียนถามท่านนายกรัฐมนตรี้ว่า จะมีบ้างหรือไม่ที่
 ราชการถูกไล่ออก โดยไม่มี การได้สวนที่เกี่ยวแก่ในการกบฏใน

คราวนี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอรับรองที่เดียวว่า ไม่มีเลย เพราะว่าเรารักษาพระราชบัญญัติอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้น ก.พ. ยังต้องรักษาอีก รักษาเคร่งครัดจริงๆ ในเรื่องไล่ออกนี้ ไม่ให้ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ได้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเรียนถามว่า ท่านได้ปฏิบัติไปตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนในเรื่องตั้งกรรมการได้สอบสวนแล้ว ให้เจ้าตัวได้แก้ตัวบ้างหรือเปล่า

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ได้ทำตามพระราชบัญญัติเสมอ ส่วนก่อนพระราชบัญญัตินั้นไม่รับรอง

พระสุธรรมวิจิตร กล่าวว่า ในเรื่องเกี่ยวกับกบฏนี้ เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าโดยมาก เพราะฉะนั้นจะเรียนให้ทราบตามวิธีการ คือการที่ผู้ถูกปลดหรือถูกไล่ออกนั้นเป็นอย่างไร ได้รับ การได้ส่วนทุกคน การได้ส่วนนั้นมีพะยานหลักฐานแต่ว่าบางคน ซึ่งเป็นผู้น้อยเกิดเหตุต่างๆ ถ้าจะต้องงดการฟ้องร้องเสีย แต่ว่าคดีมีมลทินแล้ว เราก็เสนอให้รัฐบาลเป็นอย่างๆ ให้ปลดออกบ้าง ถ้าพวกที่ถูกปลดออกควรได้รับบำนาญหรือบำเหน็จ รัฐบาลก็ให้แต่ว่าถ้าแรงหน่อย เมื่อนำจะไล่ออกเสียไม่ได้ ก็ให้ไล่ออก จึงไม่ได้บำนาญเป็นอย่างนี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๑ บัญญัติไว้ว่า ข้าราชการที่จะถูกลงโทษหรือถูกไล่ออกจำเป็นจะต้องทำการได้สวน และกรรมการนั้นจะต้องมียศหรือตำแหน่งสูงกว่า หรืออย่างนั้น ข้าพเจ้าจำไม่ได้ ถ้าเอาพระราชบัญญัติมาเปิดดูก็จะรู้แน่ ข้าพเจ้า ขอถามว่าท่านได้จัดการทำตามกฎหมายนั้นหรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ที่ท่านสมาชิกอ้างนั้น เป็นพระราชบัญญัติตุลาการ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๑ ก็มีเหมือนกัน ถ้าท่านไม่เชื่อข้าพเจ้าขอให้ถามคุณหลวงประดิษฐ ๗ เดียวนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ที่อ้างข้าพเจ้าเป็นอนุญาโตตุลาการนั้น ขอแถลงว่า พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนเดิมไม่มีบทเช่นนั้น ถ้าพระราชบัญญัติใหม่มี

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า เพื่อยืนยัน ประเดี๋ยวจะหาว่าข้าพเจ้าเข้ากับรัฐบาลอีก ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้รับหน้าที่ในทางบริหาร รัฐบาลเคร่งเกินไปในทางที่จะเอาคนออกคนเข้า เช่นจะไล่แขกยามออกคนเดี๋ยวเท่านั้น ต้องได้สวนกันเสียเหลือเกิน จนบัดนี้ก็ยังเอาออกไม่ได้ ขอเรียนให้ที่

ประชุมทราบไว้ด้วย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ที่มีสมาชิกสงสัยในเรื่องว่าจะมีการไต่สวนหรือไม่ ข้าพเจ้า
ก็รู้สึกสงสัยเหมือนกันว่า เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๔๗๖ ปีนี้ มีการ
ปลดข้าหลวงประจำจังหวัด ๓๔ ท่าน นายอำเภอ ๑๐๔ ท่าน ตาม
พฤติการณ์เช่นนั้นสงสัยว่าคุณเหมือนจะไม่มีมีการไต่สวน แต่อย่างไร
ก็ดี พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนไม่มีสิ่งที่ท่านนายกรัฐมนตรี
มนตรีและรัฐมนตรีมหาดไทยยืนยันแน่ ๆ แต่มีระเบียบการ
กระทรวงมหาดไทยหรืออย่างไรแน่ ๆ ไม่ใช่มีอยู่ในตัวพระราช
บัญญัติ แต่การปลดข้าราชการชั้นข้าหลวงกับชนนายอำเภอตั้ง
๑๐๔-๑๐๕ คนนั้น สงสัยว่าจะไม่มีมีการไต่สวน

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า บางทีจะเอาไปปนกับผู้หย่อน
ความสามารถอะไรต่ออะไรละมัง เช่นเป็นต้นว่าคนนั้นหย่อน
ความสามารถ รับราชการมาครบเกษียณอายุแล้ว เลข ๒๕ ปีแล้ว
ก็มากมาย อะไรต่ออะไรต่างๆ เหล่านี้ เวลานั้นข้าพเจ้าเป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเอง ก็ได้ตั้งกรรมการขึ้นสอบ
สวนดูว่าใครสมควรจะปลด ใครสมควรจะเลื่อนขึ้น อะไรต่างๆ
เหล่านั้นมีจริงตั้ง ๗๐-๘๐ คน

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า จริงอยู่ ถ้าว่าโดยการหย่อนความสามารถ เราไม่ต้องมี

การได้ส่วนอย่างท่านนายกรัฐมนตรีว่า แต่ข้าหลวงที่ปลดไปแล้ว และนายอำเภอที่ปลดไปแล้วเขามีความสามารถ แต่เขามีมลทิน ในการกบฏนิดหน่อย นี่เป็นแต่เพียงข้อสงสัย แต่ข้อเท็จจริง เป็นอย่างไรข้าพเจ้าไม่รู้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้อนี้ไม่จริงแน่ ข้าพเจ้าเชื่อที่เดียว ว่า ไม่เอาเรื่องกบฏมาเกี่ยวกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ ถือว่าถ้า การได้ส่วนปรากฏว่าเป็นกบฏแจ่มแจ้งเช่นนี้แล้วก็ปลดออก แต่ ที่ปลดไปไม่มีมลทินแล้ว เราก็ให้เบี้ยบำนาญทุกคน

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเสนอให้ปิดอภิปราย

มีสมาชิกรับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอให้ปิด อภิปรายในข้อนี้ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน จะได้ถือว่าที่ประชุมอนุมัติ บัดนี้ขอให้อภิปรายในข้อ ๘

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า ข้อ ๘ นี้รัฐบาลก็รับรองอยู่แล้ว คงไม่ต้องอภิปราย ขอลงมติ ให้ปิดอภิปรายได้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าเป็นกรรมการศาลพิเศษ และเป็นนายกรัฐมนตรีด้วย ได้สั่งเลิกกันแล้ว บอกว่าตัดพ้อ ไม่เอากันต่อไปละ

พระสุธรรมวินิจัย กล่าวว่า คำที่เจ้าคุณนายก ฯ แกลง
เมื่อก่อนเป็นความจริง ข้าพเจ้าเป็นเจ้าหน้าที่โดยตรง ได้ปิดทันที
และไม่ฟ้องร้องแล้ว

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า ที่
จริงตามที่เจ้าคุณนายก ฯ มีความหวังดีเช่นนี้ ก็ชอบแล้ว แต่
ข้าพเจ้าเห็นว่าที่ข้าพเจ้าพูดนี้ ก็เป็นข้อและเต็มไปด้วยประเด็น
หน้อย คือว่าอาจจะไม่เป็นการยุติธรรมก็ได้ คนอื่นที่ฟ้องไป
แล้วนับไม่ถ้วน แล้วคนข้างหลังจะปล่อยเสีย ทั้งไว้นเฉย ๆ เช่น
นี้ ดูจะยุติธรรม

นายกรัฏมนตรี กล่าวว่า ที่จริงก็เขอะอยู่แล้ว และได้ได้
สวนกันไปจริงบ้าง ชัดไปถึงคนโน้นบ้าง ได้สวนไปอีกก็ชืดขาว
ขี้มูมเบื้อเรื่อ เพราะฉะนั้นไม่เอาละ ตัดแก่น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดข้องใจ
แล้ว จะถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติให้ผ่านไป บัดนี้ขอให้อภิปราย
ในเรื่องการตั้งงบประมาณของกระทรวงวัง

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าว
ว่า ในข้อนี้ที่รัฐบาลรับรองตามพระราชประสงค์นี้ ข้าพเจ้ายังไม่
เห็นด้วย พระราชปรารภตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
กล่าวว่า นอกจากนั้นยังมีข่าวลือหรือน่าหวาดเสียวระหว่างกองทัพ
บกและกองทัพเรือ ถ้ารัฐบาลรับรองว่าจะทำไป ก็ดูจะเป็นความ

จริงตามข่าวที่เล่าลือเป็นแน่ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความไม่สงบก็ได้ นอกจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงขอกำลั้ทหารรักษาวังให้เหมือนกับกองทหารราบ ซึ่งอาจจะมีกองปืนกลหนัก ปืนกลเบา รถแท้งค์อะไรต่างๆ ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอให้มีความเช่นนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะขัดกับประเพณีซึ่งมีทั่วโลก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระทัยแต่จะขอให้ไม่ต้องงบประมาณกระทรวงวังเท่านั้นก็ได้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ที่จริงข้าพเจ้าไม่ได้นึก ไม่ได้ฝันว่า ทหารบก ทหารเรือ จะอะอะอะไรต่างๆ แล้วทหารรักษาวังจะเข้ามาตัดสินเรื่องนี้ ไม่ได้นึกหรอก ที่จริงข้าพเจ้าอยากจะทำให้ท่านเสด็จกลับ แล้วก็ท่านบอกว่าขอให้ทหารรักษาวังได้มีอาวุธ เทียบกับทหารราบเหล่าอื่นๆ ที่แรกข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านอยากให้มีรถรบอะไรต่างๆ นานา แต่ว่าสุดท้ายฉบับหลังนี้ท่านบอกว่า เปล่าไม่ใช่อย่างนั้น อยากจะมีแต่ปืนกลเท่านั้นแหละ เพื่อรักษาพระองค์ นี้ท่านว่าอย่างนี้ แล้วอีกอย่างหนึ่งเห็นว่าในสมัยเราจัดใหม่แล้ว รถเกราะไม่ได้อยู่กับตัวทหารราบแล้ว เพราะว่าสมัยใหม่นี้ รถเกราะเขาเอาไปรวมกันเสียเป็นหน่วยหนึ่งต่างหาก เพราะฉะนั้น ก็ไม่เหมาะเมื่อท่านจะเสด็จกลับแล้ว ข้าพเจ้าก็อยากจะจัดถวายตามพระราชประสงค์ เพราะกลัวว่าท่านจะกลัวไม่มีใครรักษาท่าน เพราะฉะนั้นเมื่อท่านอยากจะได้ปืนกล

ไปสัก ๘ กระบอก ๒๔ กระบอก เราก็ดวาย เพราะเราอยากจะให้ท่านแน่พระทัยว่า “กูอยากจะเอาอะไรที่มันไม่ขัดรัฐธรรมนูญแล้วมันก็ให้” นี่เราแสดงใจนึกเลงอย่างนี้แหละ

ร.ท. ทองดำ กล้ายโสภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่ ในการที่พระมหากษัตริย์จะมีกำลังทหารรักษาพระองค์มากนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ถ้ามีมากเกินไปจะเกิดความไม่สงบ เพราะในบันทึกของรัฐบาลบอกว่า ทำให้ทหารบกทหารเรือน้อยใจนั้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย ที่นี้ข้าพเจ้าจะอ้างประเทศเรา ในรัชกาลพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงตั้งกองเสือป่าขึ้น ทหารน้อยใจมากทีเดียว แต่หากว่านโยบายการปกครองของทหารดีเหลือเกิน จึงเป็นบุญหนักหนาที่ไม่เกิดเรื่องขึ้น ที่ข้าพเจ้าอ้างเมื่อกี้เป็นภายในประเทศเรา ที่นี้ข้าพเจ้าจะอ้างประวัติศาสตร์ในต่างประเทศ เช่น เติร์ก เมื่อก่อนที่เติร์กเป็นริบลิค พระเจ้าอับดุลฮามิตหรืออะไรข้าพเจ้าจำไม่ได้ ตั้งกองทหารรักษาพระองค์มากที่สุด โดยกลัวทหารรักษาชาติ ทหารรักษาชาติน้อยใจมากทีเดียว ในที่สุดถึงกับจับทหารรักษาพระองค์มาเรียงแถว แล้วก็ฟันครึ่งตัว นี่เป็นตัวอย่าง เพราะฉะนั้นการที่จะมีทหารรักษาพระองค์มากนั้น จะเกิดความไม่สงบขึ้นอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นยังจะเป็นภัยต่อพระองค์ด้วย

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม

กล่าวว่า ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่ารัฐบาลไม่ควรจะให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ ถ้าหากให้พระมหากษัตริย์มีอาวุธปืนหรือมีทหารรักษาพระองค์เช่นนั้นแล้ว ย่อมจะเป็นเหตุให้ไม่ปลอดภัยได้หลายประการ แต่ถึงอย่างไรก็ดี ถ้าหากว่าเราจะเพิ่มทหารให้แก่พระองค์มากขึ้นเช่นนี้ ก็จะต้องเพิ่มงบประมาณ งบประมาณนั้นก็จำเป็นจะต้องมาจากราษฎร และการที่พระมหากษัตริย์อยู่ในพระราชอาณาจักร ทุก ๆ คนก็ย่อมเคารพอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องมียทหารมากมายหรือมีอาวุธปืนป้องกันเช่นนั้น แต่ถ้าหากว่ารัฐบาลประสงค์จะให้เป็นไปเพื่อให้ถูกต้องตามพระราชประสงค์ ก็แล้วแต่

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องนี้ตามพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นในทำนองว่ากลัวรัฐบาลเราจักทำร้ายท่านเป็นส่วนมาก ในเรื่องนี้เราก็ประชุมกันเป็นทางลับ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลเป็นทางลับว่ารัฐบาลคิดบ้างหรือเปล่าว่าจะจับพระองค์

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ไม่มีเลย แม้แต่ชนิดเดียวก็ไม่มี

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า ข้าพเจ้าก็ถือว่ารัฐบาลและพวกข้าพเจ้าย่อมเคารพและนับถือ ย่อมบูชาต่อพระประมุขเป็นที่ยิ่งตามรัฐธรรมนูญ จึงไม่น่าที่พระองค์จะหวาดกลัวในสิ่งนี้เลย เพราะฉะนั้นซึ่งพระองค์จะขอมากไปใน

เรื่องทหารนั้น ก็มีทหารบกทหารเรือควบคุมอยู่แล้ว และพวกข้าพเจ้าขอมตายแทนพระองค์ในเมื่อมีผู้คิดกระทำร้ายโดยผิดรัฐธรรมนูญ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจที่สมาชิกหลายท่านได้อภิปรายไปในทำนองว่าจะไม่ยินยอมให้พระเจ้าอยู่หัวมีทหารรักษาวังมาก แต่ความจริงในทีนี้หาได้ทรงร้องขอให้มามากไม่ แต่ขอให้มเท่าเดิมเท่าเดียวเท่านั้น แต่ขอเพิ่มปืนกล ๘ หรือ ๒๔ กระบอกตามที่นายก ฯ ว่า ถ้าจะอภิปรายไปในสิ่งที่พระองค์ไม่ได้ทรงขอมาคือต้องการให้มมากก็ผิดพระราชประสงค์ทีเดียว ไม่ใช่ขอให้มมากขึ้น แต่ขอให้มเท่าที่มีอยู่ ขอได้โปรดจำในข้อนี้ ถ้าเราอภิปรายในสิ่งที่พระองค์ไม่ได้ทรงขอมาคือให้มมากนั้นผิดพระราชประสงค์ทีเดียว ขอรับรองว่ารัฐบาลและสภา ฯ จะไม่ตั้งงบประมาณกระทรวงวังคือทหารรักษาวัง แต่ท่านขอให้รัฐบาลรับรองว่ามีอยู่เท่าไรก็ให้มีอยู่เท่านั้น เว้นแต่เพิ่มปืนกลเท่านั้น ก็ไม่น่าจะขัดข้องอะไร เดียวเรามี ๒ กองพัน ๔ กองร้อยเท่านั้นเอง ไม่ใช่ ๖-๗ กองร้อยเมื่อไร ถ้าพระองค์ทรงขอมาค ๕ กองร้อยข้าพเจ้าก็ขัดข้องเหมือนกัน มีอยู่ ๓ เท่านั้น ไม่ใช่ ๔ ถ้าท่านขอมาคือเป็น ๔ ข้าพเจ้าก็ขัดข้องเหมือนกัน ขอให้เข้าใจให้ดีท่านสมาชิกที่อภิปรายผิดพระราชประสงค์ ขอได้โปรดเข้าใจอย่างนี้

พระพิณิจนากกร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
 ในข้อนี้เราดูเหมือนพุดพัวพันไปในกระทรวงวัง และงบประมาณ
 ด้วยไม่ใช่หรือ ขอถามว่าเราพุดไปถึงงบประมาณด้วยไม่ใช่หรือ
 ถ้าเราตัดลงไปต่ำกว่า ๓ ล้านแล้วก็เป็นที่เรียบร้อยก่อนดีกว่า เช่น
 นั้นไม่ใช่หรือ ถ้าเช่นนั้นข้าพเจ้าขอกราบเรียนว่าในฐานะที่ข้าพเจ้า
 เป็นสมาชิกผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยในการที่เราจะผูกมัดว่า
 เราจะไม่ได้ตั้งงบประมาณหรืออะไรลงไป ข้าพเจ้าขอกราบเรียน
 ชี้แจง ข้าพเจ้าได้ศึกษาในเรื่องนี้มานานมาก พระมหากษัตริย์ของ
 ประเทศอื่นก็ดี ประเทศนี้ก็ดี ได้เงินเท่าไร ขอให้รัฐบาลชี้แจง
 ให้ทราบบ้าง หรือท่านที่ปรึกษาก็ได้ คือประเทศเนเดอร์แลนด์
 หรือพระเจ้ากรุงเบลเยียมเขาได้เงินงบประมาณเท่าไร หรือ
 ประธานาธิบดีอเมริกาเป็นต้น จะได้เปรียบเทียบดูกันบ้าง

นายกรัชมมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้เป็นข้อเท็จจริง ไม่สามารถ
 จดจำได้ว่าใครได้เท่าไร

พระพิณิจนากกร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
 ถ้าเช่นนั้นตามความจำของข้าพเจ้า ถ้าท่านที่ปรึกษาจะจำไม่ได้
 ข้าพเจ้าเชื่อว่าประธานาธิบดีจะไม่ใช้เงินมากกว่าปีละสามแสนบาท
 และสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยียมก็เหมือนกัน ไม่เชื่อว่าจะเกินกว่า
 สองแสนบาท เพราะฉะนั้นถ้าดูตามพลเมืองของเราเทียบตามราย
 ใต้ของเรา ที่เราได้ทุลเกล้าๆ ถวายปีละสามล้านบาท ดูเหมือน

ว่าถ้าดูกันแล้วไม่มีประเทศใดที่จะมากกว่าเรา แต่อย่างนั้นก็ดี ถ้าดูในพระราชบันทึกนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าท่านไม่พอพระราชหฤทัย ถ้าแม้ว่าพวกเราจะไปแต่จะต้องในเรื่องงบประมาณ แม้แต่ชนิดเดียว ท่านยังบอกว่าเป็นที่รับปลื้มดีกว่า เพราะฉะนั้นถ้ารัฐบาลจะเพิ่ม ให้หรืออะไรก็ดี ข้าพเจ้าไม่อยากจะพูด เพราะสมาชิกก็บอก อย่าพูดแล้วไม่เห็นมีอะไรเลย แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณอย่างไร ๆ อยู่ สมมติว่ามีกบฏขึ้นแล้วทหารรักษาวังนั้นเข้ากับกบฏ รัฐบาลจะทำ อย่างไร ข้าพเจ้าขอให้คิดให้มากหน่อยในเรื่องนี้ ในเรื่องเงินก็ดี ในเรื่องอื่นก็ดี ถ้าตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยส่วนตัวแล้ว จะต้องกราบเรียนต่อที่ประชุมนี้ว่า ข้าพเจ้าจะไม่ยอมเป็นอันขาด

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่ ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าก็ได้แสดงออกมาให้เห็นแล้วว่า ข้าพเจ้าไม่มีอะไรกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเคารพนับถือที่สุด เพราะฉะนั้นจึงได้มอบให้สภาฯ และเห็นว่าเราทำโดยเต็มใจจริงๆ เท่าที่จะทำให้ท่านได้ แต่ทว่าท่านสมาชิกที่เป็นผู้แทนจังหวัดต่างๆ เห็นเป็นอย่างไร ขอให้วินิจฉัยว่าสมควรให้ได้เพียงแค่นี้หรือไม่ก็แล้วแต่

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่ ในประเทศที่เขามีกษัตริย์อยู่ได้รัฐธรรมนูญ พลเมืองของเขาทุกคนเขามักจะรู้จักว่า เดอะ คิง แคน ดู นั้ทซิง (The King can do nothing) อะไรทุกอย่างที่พระองค์ต้องการ เขา

ปฏิบัติถวายพระองค์เอง พระองค์ไม่ต้องเดือดร้อน ที่นี้ในพระราชบัลลังก์ของพระองค์ พระองค์ต้องการให้ประเทศของเรามีการปกครองอย่างประชาธิปไตยอย่างประเทศอังกฤษแท้ๆ แต่พระองค์ก็บอกไว้ในนั่นเอง บอกแย้งในนั่นเองว่าจะให้มันทำอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษไม่ได้ ที่การปกครองละก็เอาอย่างอังกฤษ แต่ไม่อยากจะเป็นอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ เพราะฉะนั้นก็เหลือที่จะทนทานเหมือนกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มีท่านผู้ใดข้องใจในเรื่องนี้หรือไม่ ถ้าอย่างนั้นข้าพเจ้าจะได้ถือเป็นที่ประชุมอันนี้ให้ผ่านไป บัดนี้จะได้ขอให้อภิปรายในข้อสุดท้าย เรื่องวางระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในข้อปัญหานี้ แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะเอาอย่างไร ก็สุดแท้แต่จะวินิจฉัยเถิด

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า เรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนให้ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกความเห็น แนวความคิดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย เพื่อจะวางระเบียบอย่างไรถึงจะถูกพระราชประสงค์

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า ในเรื่องการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอมานี้ คือเรื่องการขออภัยโทษ ไม่ใช่การ

ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาทั่วๆ ไปนั้น มีพระราชกฤษฎีกาวางระเบียบ
 อยู่แล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ส่วนในเรื่องนี้ได้มีบทบัญญัติอยู่ใน
 ร่างประมวลวิธีพิจารณาความอาชญา ซึ่งจะส่งสภาฯ ที่หนึ่งแล้ว
 เดียวนี้ที่ปรึกษาทูลเกล้าฯ ได้เอาไปดูก่อน ในนั้นได้มีบัญญัติ
 ถึงการที่จะพระราชทานอภัยโทษแล้ว เจ้าตัวหรือญาติพี่น้อง
 หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะร้องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาก็ได้ ใน
 เรื่องนี้ได้บัญญัติไว้ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตัดสินก่อนทูลเกล้าฯ
 ถวายฎีกาก็นับไปแล้วภายใน ๒ เดือน ไม่พระราชทานลงมาแล้ว
 ให้จัดการตามคำพิพากษาของศาลได้ ในเรื่องข้อพระทัยของ
 ในหลวงก็คือว่า อย่าให้กำหนดเลยว่าถ้าถวายคืนไปแล้วยังไม่
 ตกลงมา ยังไม่ให้จัดการตามคำตัดสิน แปลว่าตามหลักนั้นคำ
 ตัดสินก็ไม่ถึงที่สุด จะต้องรอนกว่าจะทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้าฯ พระราชทานลงมา ที่เถียงกันในเรื่องกำหนดนั้นก็เพื่อ
 กันการล่าช้า คิดไม่ถึงที่สุด ซึ่งอาจจะมันในภายใน และเคย
 มีมาแล้ว ในบางคดีไปค้างอยู่ถึง ๒-๓ ปีไม่ส่งลงมา เพราะฉะนั้น
 ผู้ร่างจึงได้กำหนดเวลา ส่วนกำหนดเวลาเมื่อถึงสภาฯ สมาชิก
 จะขอแปลญัตติให้ยาวไปเท่าไรก็ได้ หรือจะเห็นด้วยกับนโยบาย
 ที่ว่าไม่ควรกำหนด จะช้าเท่าไรก็ช่าง แล้วก็อาจจะแปลญัตติอย่าง
 นั้นได้ แต่ว่าทางที่ดีที่ชอบ กำหนดไว้แหละดี เพราะเหตุที่คำ
 พิพากษานั้นเมื่อไม่ถึงที่สุด ก็ขัดกับหลักการในการที่คำพิพากษา

ของศาลไปติดอยู่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งในต่างประเทศ
เขารู้สึกว่า ผู้ที่ถูกประหารชีวิตแล้วตามคำพิพากษาของศาล ถ้า
เอาไปกักไว้นาน ๆ ก็เท่ากับทรมาน ข้าพเจ้าเชื่อว่ามีสมาชิกบาง
ท่านเคยถามในสภาฯ นี้ว่า เมื่อตัดสินแล้วเอาไปกักรอไว้โดย
ฎีกาไม่ตกลงมา ก็อาจทำให้คนเป็นบ้าเป็นบอไปได้ เมื่อเช่นนั้น
แล้วควรจะกำหนดเวลาเท่านั้นเท่านี้ หนึ่งแล้วแต่สภาฯ ร่างพระ
ราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญาจะเข้ามาสู่วันไม่ช้า

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า นโยบายในเรื่องนี้เป็นปัญหาของสภาฯ นี้ ที่จะต้อง
วินิจฉัยในเมื่อพระราชบัญญัติประมวลวิธีพิจารณาอาชญาซึ่งจะเข้า
มาสู่สภาฯ ในชั้นนี้ดูเหมือนเราจะไม่มีอะไรที่จะต้องพูดกันเลย
เพราะว่ารัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคณะแพะมาตรา ๒๖๓ มา
ให้สภาฯ ดูก่อนแล้ว แต่สภาฯ นี้มีสิทธิที่จะแก้ไขให้เป็นอย่าง
อื่น เพราะฉะนั้นเราจะรับรองเอาตามร่างที่รัฐบาลเสนอมาให้ดู
เป็นตัวอย่างนั้นก็ยังไม่ได้ เพราะว่าสมาชิกก็ยังมีสิทธิที่จะแปล
ญัติติดตามข้อบังคับการปรึกษาของสภาฯ อยู่แล้ว เพราะฉะนั้น
ก็เป็นแต่เพียงว่า ถ้ารัฐบาลจะเสนอร่างพระราชบัญญัติประมวล
วิธีพิจารณาอาชญามาตรา ๒๖๓ ไปยังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง แต่ข้าพเจ้าก็ทรงสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข
เป็นอย่างอื่นได้ตามสิทธิที่มีอยู่ ก็ดูเหมือนว่าเราจะปรึกษา

อะไรกันไม่ได้.

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า บางทีข้าพเจ้าคิดว่าที่รัฐบาลถามสภาฯว่า สักแล้วแต่สภาฯ
จะเอาอย่างไรก็แล้วแต่สภาฯ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการนอกจาก
เรื่องที่เราอภิปรายกันไป คือข้ออภิปรายของเราว่า รัฐบาลทำดี
หรือไม่ดีเท่านั้น การที่จะขอให้สภาฯ ดำเนินตามนโยบายไม่ใช่
ในเวลานี้ เพราะเหตุฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ถ้าหากเราไม่มีข้อ
อภิปรายที่จะทักท้วงรัฐบาลว่าทำไม่ดีแล้ว หรือสนับสนุนอย่างใด
แล้ว ก็ควรจะลงมติกันได้.

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่หวังว่ารัฐบาลมี
สิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงคดีและสภาฯ ก็มีสิทธิที่เปลี่ยนแปลงคดีได้.

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
สำหรับปัญหาข้อ ๑๐ นี้ ผ่านหรือยัง.

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ถ้าไม่มีใครข้องใจใน
ปัญหาข้อ ๑๐ นี้ก็เป็นอันว่าผ่านไป.

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ขอให้เปิดการอภิปราย มีความประสงค์
แต่เพียงว่า ข้อบันทึกซึ่งรัฐบาลส่งเข้ามาถึงสภาฯ นี้ ที่พระมหา
กษัตริย์ทรงทักท้วงและติ และทรงขอแก้มาและที่รัฐบาลมาและ
ไม่พอใจในรัฐบาลนั้น เมื่อส่งมาถึงสภาฯ หน้าที่ของสภาฯ มีว่า

จะต้องชี้ใช้ไล่เลยว่า รัฐบาลทำอะไรผิดตามนโยบายก็ดี หรือผิดระบอบรัฐธรรมนูญก็ดี หรือผิดตามกฎหมายที่มีอยู่ก็ดี เราก็ได้ตั้งปัญหาและอภิปรายซักถามมาจนหมดปัญหาแล้ว เพราะฉะนั้นในที่นี้ข้าพเจ้าจึงขอสรุปเสนอว่า ตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติตามคำสั่งเจตต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามบันทึกที่ได้ตอบกันก็ดี หรือตามปัญหาที่เข้ามาแล้วก็ดี รัฐบาลได้ปฏิบัติไปชอบแล้วด้วยรัฐธรรมนูญหรือนโยบายที่มีอยู่โดยถูกต้องหรือไม่ ขอให้ลงมติ.

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า ในเรื่องข้อ ๑๐ นี้ ไม่ได้เกี่ยวตามที่ท่านสมาชิกกล่าวมาเมื่อก่อน ข้อ ๑๐ นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่ารัฐบาลยังให้สิทธิแก่สมาชิกเสมอ ข้าพเจ้ายังไม่ได้รับรองตามตัวว่า จะวางแบบอย่างไร ต่อเมื่อได้เอาวิธีพิจารณาความอาชญาเข้าสู่สภาฯ เราก็มีสิทธิแปรญัตติได้ เราจะมามัดจะเอาอย่างนี้ไม่ได้ทีเดียว ในข้อ ๑๐ นี้ เป็นปัญหาที่ดี ถ้าพูดอย่างเจ้าคุณนายกฯ อธิบายมานั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถูกต้อง.

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ที่สมาชิกกล่าวนั้นถูกต้องแล้ว.

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ในการลงมติสำหรับญัตติชนิดนี้กระทำได้ ๒ ทาง ตามข้อ ๕๔ คือ ๑ ลงมติให้คำเนิระเบียบวาระต่อไป หรือลงมติเกี่ยวกับความไว้วางใจรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ ท่านผู้เสนอมีความประสงค์จะให้ลงมติอย่างไร.

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าวิธีที่เราจะลงมติก่อนที่จะผ่านไป หมายความว่า รัฐบาลปฏิบัติชอบแล้วหรือไม่ ก็ว่ารัฐบาลปฏิบัติชอบแล้วก็ผ่านไป หรือว่าจะเรียกอย่างเดียวกัน เพราะว่าอย่างที่กล่าวนี้เป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ขอแก้หรือติเตียนรัฐบาลมา หรือขัดกับรัฐบาล ทรงมอบให้สภาฯ วินิจฉัย เรากลายเป็นคนกลางที่จะวินิจฉัยว่าจะปฏิบัติอย่างไร เราทำได้แก่รัฐบาล เพราะรัฐบาลอยู่ใต้ความควบคุมของเรา ความไว้วางใจของเรา แต่พระมหากษัตริย์เราทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อเราได้ชักใช้กันเสร็จแล้ว เท่าที่รัฐบาลทำมาถูกต้องกับนโยบาย พระราชกำหนดกฎหมาย หรือระบอบรัฐธรรมนูญซึ่งมีอยู่หรือไม่ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนี้ตรงกับเรื่องมากกว่าที่จะผ่านไป ก็อยู่ในทำนองเดียวกับว่าผ่านไป

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเสนอให้ผ่านระเบียบวาระไป.

ร.ต.เนตร์ พูนวิวัฒน์ นายสว่าง ศรีวิโรจน์ รับรอง.

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มีผู้รับรองถูกต้องแล้ว ขอได้โปรดลงมติ ขอข้อมความเข้าใจเสียใหม่ที่ผ่านมา หมายความว่าเห็นชอบด้วยแล้วตามที่รัฐบาลทำมา ที่มีผู้ขอเสนอญัตติในข้อต้นขอให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป มีผู้ใดคัดค้านหรือไม่ ถ้ามี ข้าพเจ้าจะได้ให้โหวตมี ๒ ทาง.

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า ข้าพเจ้ายังสงสัย เมื่อผ่านไปแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะถาม
รัฐบาลว่า เรื่องนี้ต่อไปจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าอยากรู้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เมื่อทางสภาฯ ได้ลงมติแล้ว ทาง
รัฐบาลก็จะไขความในข้อต่างๆ นี้ เมื่อไขความออกไปแล้วส่งไป
ทุกเกล้าฯ ถวายตามพระราชประสงค์

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าเข้าใจว่าปัญหา ไม่ใช่ปัญหาอย่างที่เรารู้จักว่าผ่านไป
ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ตรงกับปัญหาที่ว่า เดียวนี้เราได้ชี้ให้รัฐบาล
ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ตีท้วงด้วยประการทั้งปวงว่า ได้ปฏิบัติชอบ
หรือไม่ แต่ไม่ตรงกับเรื่อง ข้อเท็จจริงไม่ตรงกัน เมื่อเห็นว่า
ไม่ชอบ ก็วิตไม่ไว้วางใจเท่านั้น เมื่อเห็นว่าชอบก็ให้ผ่านระเบียบ
วาระไป ข้าพเจ้าเห็นว่าตรงกับปัญหาที่พูด รัฐบาลจะได้เสนอไป
หรือสภาฯ จะได้ฎีกาไป และถ้าเสนอเข้ามาสภาฯ เห็นอย่างไร
ผ่านไป เห็นว่าไม่ได้ความ เพราะฉะนั้นการเสนอก็คงไป
ก็ไม่มีประโยชน์อะไร

นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร
วรรณ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรรณ ทรงกล่าวว่า ตามข้อ

บังคับบัญญัติไว้ว่า ในกรณีขอเปิดอภิปรายในข้อนโยบายทั่วไป นั้น มีทางลงมติได้ ๒ ทาง คือ ๑. ให้นำผ่านไปยังระเบียบวาระ ข้อต่อไป คือผ่านระเบียบวาระไปทางหนึ่ง อีกทางหนึ่งลงมติ เกี่ยวด้วยความไม่ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในรัฐบาล การที่บัญญัติ ไว้เช่นนั้นก็เพราะว่าข้ออภิปรายอาจจะเป็นข้อทั่วไป เป็น นโยบายทั่วไปก็ได้ ในวันนั้นเพื่อความสะดวก สภาฯ ได้แบ่งข้อ พิจารณาเป็น ๑๐ ข้อ แต่ว่าอาจจะอภิปรายรวมกันไปได้ ใน ข้อต้นนั้น แทนที่จะแยกแยะออกไปเป็น ๑๐ ข้อ สภาฯ จะ อภิปรายรวมกันไปทั้งหมดก็ได้ เพราะฉะนั้นเพื่อข้อมความเข้าใจ ในข้อนี้ เจ้าคุณนายกรัชมุนตรี ท่านจึงได้ขอชี้แจงไว้ว่า ในเมื่อ ลงมติแล้ว ก็ขอให้ลงมติรวมกันตามข้อบังคับ ซึ่งมีอยู่ ๒ ทาง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าที่ท่านสมาชิกฝ่ายพระนคร กับท่าน สมาชิกฝ่ายสกลนครเสนอนั้น รวมกันได้ คือหมายความว่า ถ้า สภาฯ ลงมติว่าให้นำระเบียบวาระไป ก็แปลว่าสภาฯ เห็นชอบ ตามที่อภิปรายกันมาในคืนวันนั้นแล้ว แต่ว่าญัตติที่เสนอนั้นตาม รูปก็ควรจะเป็นไปตามที่สมาชิกจังหวัดสกลนครเสนอ แต่เป็นที่ เข้าใจว่าในการลงมติเช่นนั้น อย่าให้เหตุที่ว่าเมื่อได้ฟังอภิปราย แล้ว สภาฯ เห็นชอบด้วยการกระทำของฝ่ายรัฐบาล จึงได้ลง มติให้นำระเบียบวาระไป

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว ว่า ข้าพเจ้าขอถอนและเป็นไปตามนั้น

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ตั้งแต่เข้ามาในสภาฯ เพราะฉะนั้น เมื่อหมดปัญหา ๑๐ ข้อแล้ว ข้าพเจ้ายังรู้สึกไม่พอใจ ด้วยเหตุว่าในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนราษฎรจะต้องมองดูการทั่ว ๆ ไปด้วย มองดูถึงชีวิตจิตใจของประชาชนด้วย ผลแห่งความยากลำบากในการภายในนั้น แท้จริงหาเกิดแก่เฉพาะผู้แทนไม่ อาจเกิดแก่ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นรัฐบาลที่ผู้แทนไว้วางใจแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่อย่างหนึ่ง เมื่อหมดข้ออภิปรายแล้ว ก็อยากให้เกิดโอกาสให้สมาชิกออกความเห็นทั่ว ๆ ไปอีกครึ่งหนึ่ง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อมีการอภิปรายแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะทำให้การประชุมวันนี้เป็นไปตามข้อ ๕๔ เมื่อเสร็จแล้ว ซึ่งท่านขอให้แสดงความคิดความเห็นอะไรนั้น จะเป็นการท้วงเล็กน้อย ถ้าเห็นเป็นการด่วนเหลือเกินที่ต้องแถลงวันนี้จะอนุญาตให้

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้ารัฐบาลเห็นว่าไม่สำคัญ หรือประธานเห็นว่าไม่สำคัญ จะผ่านไปก็แล้วแต่ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าสำคัญมาก จะเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลมาก

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ

สิ่งที่เราจะเห็นได้ก็คือว่าเกือบจะอดข้าวกัน แต่อย่างไรก็ดี ขอให้ดำเนินตามการประชุมเสียก่อน แล้วข้าพเจ้าจะถามรัฐบาล ถ้ารัฐบาลยินดีข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว ว่า ข้าพเจ้าคิดว่าความประสงค์ของท่านสมาชิกที่กล่าวภายหลังนี้อาจจะสำเร็จได้โดยดำเนินตามข้อบังคับอีกเหมือนกัน กล่าวคือ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ในวันหลังได้ ในเวลานี้หมดการอภิปรายตามข้อบังคับนี้แล้ว

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าว ว่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้ายังมีความเห็นสอดคล้องกับสมาชิกผู้แทนพระนคร แต่หากว่าท่านถอนไปแล้ว ในเรื่องนี้เราจำเป็นต้องชี้ขาดว่า เรื่องนี้ถูกผิดอย่างไร แต่ในข้อบังคับข้าพเจ้าได้อ่านตลอดแล้ว จะต้องปฏิบัติไปตามนั้น แต่เราอาจจะนำข้อ ๘๐ มาใช้ ซึ่งมีข้อความว่า เมื่อมีปัญหาโต้เถียงเกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษา ซึ่งมีได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ให้ถ้อยมติของที่ประชุมเป็นคำตัดสินเด็ดขาด เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็มีความเห็นว่าควรจะนำข้อ ๘๑ มาใช้ เพื่อถามที่ประชุมว่า ให้ชี้ขาดว่ารัฐบาลทำผิดหรือทำถูก อย่างไรหรือไม่เสียก่อน

ขุนสมาหารหิระคดี รัฐมนตรี กล่าว ว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องนี้ จะสมประสงค์ทุกฝ่าย และเป็นการชอบด้วยข้อบังคับ ด้วยเหตุ

ที่มีบางท่านสกิดใจนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นดังนี้ คือว่าจริงอยู่ตามข้อบังคับมีไว้ให้ผ่านหรือไม่ไว้วางใจ เป็นคำขอ เป็นญัตติและตามธรรมดาผู้ตั้งญัตติจะให้ผ่านหรือไม่ไว้วางใจ จะต้องให้เหตุผลด้วย เช่นสมมติว่า ผู้เสนอญัตติในเรื่องนี้ จะบอกว่าผ่าน ก็จะต้องบอกว่าผ่าน เพราะรู้สึกเหตุผลเป็นอย่างนั้นแล้ว ถ้าสภาฯ ไม่รับว่าให้ผ่านก็ไม่รับ การที่ให้ผ่านหรือไม่ไว้วางใจจริงๆ จึงเป็นข้อข้องใจของสมาชิกบางท่านว่า เราไม่ได้มีความหมายว่าทำไปแล้วได้ผ่านอย่างไรข้าพเจ้าขอให้ท่านกล่าวว่า ข้าพเจ้าขอผ่านเพราะว่ามีเหตุผลอย่างนั้นๆ แล้ว สมาชิกบางท่านรับว่าให้ผ่าน ก็เห็นจะสมประสงค์ทุกฝ่าย

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ที่ข้าพเจ้ายอมถอนก็เพราะเหตุว่า ท่านที่ปรึกษาพูดในนามของรัฐบาลว่า เราอาจจะรวมญัตติ ๒ อันไปด้วยกัน ก็ท่านหมายความว่า รัฐบาลได้ปฏิบัติตามในพระราชบัญญัติที่กั้น ได้ฟังเหตุผลแล้วเห็นควรให้ผ่าน ที่ทำดั่งนั้นชอบแล้ว เป็นแต่เพียงภาษาพูดเท่านั้น อย่างนี้ข้าพเจ้าก็เห็นเป็นญัตติอันเดียวกัน ข้าพเจ้าจึงถอน ก็หมายความว่าเอาญัตติของข้าพเจ้ารวมกับของผู้แทนอีกคนหนึ่งไม่ใช่ถอนเลย คือรวมกัน

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ตามข้อบังคับข้อ ๕๔ นั้น ให้ลงมติ ๒ ทาง ไม่ใช่เสนอเป็นญัตติ

ได้ ๒ ทาง คือให้ผ่านไป กับให้ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล หรือ
อะไรเป็นอย่างนั้นไม่ใช่เสนอดุคติ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการลงมติ
ให้ผ่านไป หรือว่าจะโหวตไม่ไว้วางใจรัฐบาล หรือไม่ไว้วางใจอะไร
ก็ตาม แต่ขอให้ดูข้อบังคับอีกครั้งหนึ่ง

ขุนวรสิทธิ์จตุรเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าที่ท่านประธานฯ ได้อธิบายมาเป็นการถูกต้องแล้ว
ตามข้อบังคับ คือว่ามติที่เราจะลงมืออยู่ ๒ ทางเท่านั้น คือตามข้อ
ก. และ ข. เพราะฉะนั้น เมื่อสิ้นกระแสอภิปรายแล้ว ประธาน
มีหน้าที่เพียงจะถามเท่านั้น ว่าเราจะลงมติ จะเอาข้อ ก. หรือ ข.
แล้วก็ลงมติเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าจะให้คนใดคนหนึ่งให้ความ
คิดความเห็นอภิปรายชอบหรือไม่ชอบ ไม่มีในข้อบังคับ เมื่อ
เป็นเช่นนั้นผู้เสนอก็ไม่มีทางที่อภิปรายได้ตามข้อบังคับในเมื่อที่
ประชุมได้บอกว่สิ้นกระแสความอภิปรายแล้ว ก็มีเพียงแต่จะ
ลงมติเท่านั้น ที่ท่านประธานฯ ทำ ถูกต้องแล้ว ควรให้ปฏิบัติไป
ตามนั้น

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ถ้าถึงข้อบังคับแล้ว ที่ว่ากันนี้ ก็ไม่มีข้อบังคับ เพราะเหตุ
ว่าเป็นคำแถลงการณ์ของรัฐบาลถึงการโต้ตอบระหว่างรัฐบาลกับ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งอยู่ในคณะรัฐบาล ประสงค์จะ
ให้เรื่องได้เสนอในสภาฯ พระมหากษัตริย์เป็นผู้เสนอ รัฐบาล

แถลงการณ์เท่านั้น ถ้าเราไม่เปิดอภิปรายแล้ว ก็ไม่มีอะไรจะพูดกัน แถลงการณ์แล้วก็กลับบ้านกันเท่านั้นเอง จึงจำเป็นจะต้องให้รู้ว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก ที่รัฐบาลปฏิบัตินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดี ทรงขอร้องพระทัยในเรื่องที่ทางรัฐบาลได้ทำไปถูกต้องหรือไม่ ถ้าเราจะเอาข้อบังคับอย่างเดี๋ยวนี้อาปรับ ข้าพเจ้าเห็นว่าบางที่ข้อเท็จจริงจะไม่ตรงกัน เพราะฉะนั้นมติใด ถ้าหากว่าจะเปิดอภิปรายแล้ว จึงเราจะลงมติว่าผ่านไป หรือชอบแล้ว ก็อยู่ในหลักอย่างเดียวกัน เพื่อจะให้ข้อเท็จจริงตรงกับเรื่องราวที่วินิจฉัยแล้ว เห็นว่ารัฐบาลไม่ได้ทำผิดอะไร ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ขัดกับข้อบังคับนี้ แต่เป็นภาษาที่พูดกันให้เข้าใจ เพื่อที่จะไขให้เห็นว่า ที่เราจะลงมติให้ผ่านไปนั้น หมายความว่าอย่างไร ทำไมเราจะอภิปรายไม่ได้ อภิปรายได้ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะขัดกับข้อบังคับที่อ้างมานั้นเลย

ขุนสมาหารทิศคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า เพื่อตัดเรื่องนี้ให้รวบรัดเข้า ขอเสนอว่า ขอให้ปรึกษารองรับเรื่องบึงบรเพ็ดที่แล้วมานี้ คงจะจำได้ว่าเราลงรูปไหน

หลวงวรนิติปริษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ท่านผู้เสนออีกได้ทำตามข้อบังคับแล้ว จะว่าไม่ทำตามข้อบังคับอย่างไรได้ ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจเหลือเกินที่ท่านผู้แทนพระนคร กลับแสดงความเห็นอย่างนั้นมาได้ ข้าพเจ้าเห็นว่ากรณีที่เราจะ

ลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไปนั้น ก็แปลว่าเราไว้อใจรัฐบาลแล้ว เห็นว่ารัฐบาลทำถูกต้องแล้วนั้น ท่านไม่พอใจหรือ เราจะลงมติว่าผ่านระเบียบวาระต่อไป ก็แปลว่าเราพอใจรัฐบาลไม่ใช้หรือ เพราะฉะนั้นยังจะมีการขัดข้องอะไร เพราะนี่ก็ดีแล้ว

นายกรัชมุนตรี ขออนุญาตต่อประธานให้หม่อมเจ้าวรรณ ไวทยากร วรวรรณ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภาฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า การลงมตินั้นไม่มีปัญหา คงเป็นไปตามข้อบังคับ คือแปลว่าลงมติได้๒ ทาง จะเป็นลงมติให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป หรือลงมติเกี่ยวกับความไว้อใจในรัฐบาล แต่ว่าในการที่ลงมติเช่นนั้น ท่านผู้แทนพระนครได้ชี้แจงถูกต้องแล้วว่า สมาชิกอาจจะตั้งความอย่างไรในภาษาฝรั่งว่า เซนส์ ออฟ เดอะ มีตติง (Sence of the meeting) เซนส์ ออฟ เดอะ โหวต (Sence of the vote) คือในการลงมติมีความหมายไปในทางไหน และท่านสมาชิกผู้แทนพระนครได้เสนอว่า ถ้าสภาฯ ลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป ก็หมายความว่าเมื่อได้ฟังอภิปรายมาในคืนนี้แล้ว สภาฯ เห็นชอบตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไปดังนั้นแล้วยอมทำได้ เป็นการแสดงความมุ่งหมายของมติที่จะลง

พระพิณิจนากกร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า

ข้าพเจ้าก็ไม่ค่อยจะสันตัดในเรื่องกฎหมาย ข้อบังคับอะไรนัก แต่เฉพาะเรื่องนี้เป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้ามีความฉงนสนเท่ห์เป็นอันมาก ที่เราเถียงกันเป็นนาน เมื่อมีความชัดเจนอยู่ในข้อบังคับ เช่นนี้แล้ว ซึ่งขอให้ลงมติข้อ ก. ก่อน เพราะฉะนั้นก็ให้ลงมติข้อ ก. ก่อน เมื่อมีข้อบังคับอยู่ชัดเจนแล้ว จะเถียงเอาอะไรกัน ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรี กล่าว ว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณผู้แทนพระนครนั้นมีน้ำหนักอยู่มากทีเดียว นำฟังอยู่มาก ข้าพเจ้าอยากจะสนับสนุนคำพูดของท่านผู้นั้น คือการที่เราปรึกษากันอยู่นี้ ปรึกษากันอย่างที่เราเรียกว่า พระมหากษัตริย์กับรัฐบาล ก็เหตุใดเล่า เราจึงจะต้องลงมติ ข้าพเจ้าแลเห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องลงมติเลย ปล่อยให้เรื่องเป็นไปเฉยๆ เช่นนั้น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะขอให้ลงมติตามข้อ ๕๔ คือว่าถ้าท่านผู้ใดเห็นว่าการที่รัฐบาลปฏิบัติไปตามที่แถลงการณ์มาเป็นการถูกต้อง ท่านเห็นด้วยแล้ว ก็โปรดลงมติให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป ถ้าท่านไม่เห็นด้วยก็ให้ลงมติเกี่ยวกับความไว้วางใจรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้ท่านดำเนินการตามข้อบังคับ ข้าพเจ้าได้เสนอแล้ว

และมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เพื่อที่จะให้ทุกคนเข้าใจกันแจ่มแจ้ง เพราะมีปัญหาเถียงกันมานาน ส่วนสำหรับท่านข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านมีความเข้าใจดี แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่ายังคงมีสมาชิกอื่นที่ยังไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจึงอธิบายในฐานะเป็นคนกลาง ข้าพเจ้าไม่เห็นผิดข้อบังคับอะไรเลย ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะผ่านไปโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๕๖ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดไม่เห็นด้วยโปรดยกมือขึ้น

ไม่มีสมาชิกยกมือเลย

เป็นอันว่าที่ประชุมนี้ลงมติให้ผ่านระเบียบวาระต่อไป

นายกรัชมณฑรี กล่าวว่า ท่านสมาชิกที่นั่งอยู่ข้างมุมนั้นอยากจะถามรัฐบาลว่าอย่างไร ก็ขอได้โปรดถาม

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า ตามที่ข้าพเจ้ารู้สึกจากคำพูดของข้าพเจ้าเมื่อกี้นั้น คือในเรื่องที่อภิปรายกัน ฉะเพาะข้อสำคัญที่รัฐบาลกับพระมหากษัตริย์มี ๑๐ ประการ โดยมากสมาชิกรับรองว่ารัฐบาลได้ทำไปถูกต้องแล้ว ปัญหาเรื่องนโยบายของรัฐบาลได้ดำเนินการไปในเรื่องนั้นอย่างไร ขอนเป็นข้อที่ข้าพเจ้ายังรู้สึกงำไม่แล้วใจ เพราะเกรง

ไปว่าจะเป็นการกระทบกระเทือน แล้วก็คิดว่าสมาชิกทุกคน
หลาย ๆ คน น่าจะมีแนวความคิดที่จะออกความเห็น หรือได้
ถามรัฐบาลในเรื่องความดำริอีกบางประการ ข้าพเจ้าจะได้เสนอ
ขึ้นเป็นอย่างนี้ ซึ่งขอให้อภิปรายสรุปรวมความอีกครั้งหนึ่ง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลอยากทราบว่า ท่านสมาชิก
อยากจะถามข้อไหนอีก คือสงสัยในข้อไหนอีก

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า
ในเรื่องข้อซักถามของข้าพเจ้าไม่มี

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้ารู้สึกข้องใจที่ท่านสมาชิกผู้นั้นถามไว้ครั้งหนึ่ง แล้วข้าพเจ้า
เองรู้สึกเหมือนกับจะว่าบางที่ข้าพเจ้าก็มีความเห็นอย่างเขาเหมือน
กัน คือมีปัญหาอย่างนี้ ตามบันทึกนั้นขอพูดตรง ๆ คือว่าเดี๋ยวนี้
เราว่ารัฐบาลทำชอบแล้ว แต่ในพระราชบัญญัติว่ามีว่า ถ้าไม่แก้ตาม
พระราชประสงค์จะไม่กลับมาเมืองไทย ก็แปลว่าลาออก เดี่ยวนี้
ท่านผู้นั้นอยากจะถามว่าจะทำอย่างไรต่อไปในเรื่องพระมหากษัตริย์
จะลาออก หรือไม่ออกใช่หรือไม่ เพราะฉะนั้นขอให้รัฐบาลได้
โปรดอภิปรายให้สบายใจเสียหน่อยว่าจะเอาอย่างไรกัน

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลถือว่าในเวลาอัน เป็นเวลา
ที่อยู่ในระหว่งเงาจากกัน เราจะทำคดีกันไปก่อนให้เห็นว่าไม่
สมควร คือจะต้องดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไป

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า
รัฐบาลมีหวังว่าจะเรียบร้อยได้หรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้ท่านสมาชิกก็ทราบอยู่
แล้วว่า บางข้อรัฐบาลก็ยอมทำตามท่าน แต่บางข้อที่ขัดกับรัฐ
ธรรมนูญแท้ๆ แล้ว รัฐบาลก็ไม่สามารถจะทำตามได้ แต่นั่นเป็น
พระราชประสงค์ เราจะไปเคาพระทัยไม่ได้ว่าท่านจะมาแต่มีไหน
แต่ว่ารัฐบาลทำอย่างดีที่สุด อยากให้ท่านกลับมาที่สุด เพราะ
ฉะนั้นจึงได้ยอมเสียเงินค่าเดินทางของผู้แทน อะไรต่างๆ เหล่านี้
ก็เพื่อความพยายามของรัฐบาล ที่จะให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัวของเรากลับเท่านั้น ไม่มีอะไร แต่ที่ท่านจะกลับหรือไม่กลับ
อะไรต่างๆ เหล่านี้ เราก็คือเคาพระทัยท่านไม่ได้ แต่ว่าเราก็คือทำเท่าที่
จะทำได้

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอรับรองความรู้สึกอีกครั้งหนึ่ง ในข้อสังเกตที่รัฐบาลได้
กระทำไป ข้าพเจ้ารู้สึกว่บางอันมีปัญหา บางอันก็ถูกถ่วง
แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าจะเว้นไม่ได้ว่า รัฐบาลซึ่งเป็น
ที่เคารพ ข้าพเจ้าจะเรียนรัฐบาลในเรื่องนี้ว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก
เกี่ยวกับชีวิตจิตใจของประชาชน เพราะฉะนั้นถ้าหากว่า มีทาง
หนี่งทางใดที่รัฐบาลจะอะลุ่มอะหล่วยได้แล้ว ข้าพเจ้าอยากจะ
ขอให้รัฐบาลหาทางอะลุ่มอะหล่วยอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ เพื่อ

ประโยชน์แก่ความเรียบร้อยในภายใน

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่ ในนามที่ข้าพเจ้า เป็นรัฐมนตรีผู้หนึ่งซึ่งรับผิดชอบร่วมกัน ขอฝากความสังเกตไว้อีกข้อหนึ่ง และขออนเป็นข้อที่สมาชิกหลายท่านข้องใจ เพื่อเล่าถึงความตั้งใจของรัฐบาลขณะนี้ว่า ทุกๆ ขณะอยากจะให้พระเจ้าอยู่หัวกลับเข้ามา ดังที่จะเห็นได้ว่า เพราะเหตุไรจึงประชุมลับ การประชุมลับนี้เป็นการภายใน เพื่อระลึกถึงว่าสภาฯ จะดำเนินการตามความรู้สึกรของพระองค์ท่านได้เพียงไร พระองค์จะได้ตัดสินมา ถ้าหากว่าประชุมเปิดเผยแล้ว เป็นของแน่ๆ ซึ่งท่านจะมาติเรองกับเราไม่ได้ อันนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลพยายามทุกขณะที่จะให้ท่านกลับมา.

เลิกประชุมเวลา ๒๓.๕๕ นาฬิกา

ตรวจแล้ว ๖/๑๑/๖๖

(ลงนาม) ร.ต. เนตร พูนพิพัฒน์ (ลงนาม) นายประพาพ บุญหลง

» นายจ้ง จริงจิตร	» นายประเสริฐ ปัตมะสุ-
» หลวงพิพัฒน์พลกาย	คนษ์
» พระพิไสยสุนทรการ	» นายศิริ อินทร
» ไสว อินทรประชา	» นายเตียงฮ้อ ศรีสุชาติ
» หอมจันทร์ วัฒนวิจารณ์	» นายถิน จุฑะรพ

(ลงนาม) บุญแถม ปิตยานนท์ (ลงนาม) ประสัทธา ศรีสุชาติ
» ทองกระจาย รัชตะวราณ » วิจิน สัจจะเวท
» ขุนประเจตจรุณพันธ์ » บุญช่วย สุขนธมัต
» ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้จกรายงานการประชุม
» มนูญ บริสุทธิ์

(กรรมการตรวจรายงานการประชุม)

(ลงนาม) หลวงคหกรรมบดี

(เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร)

(ลงนาม) พระเจียมวิรัชพากย์

รองประธานที่ ๑ ลงนามแทน

สรุปรวมพระราชบัญญัติ
และ
คำสั่งของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑)

๑. ก่อนอื่นหมด ข้าพเจ้าขอชี้แจงไว้เสียโดยชัดเจนว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะผู้ก่อการ ฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าคงอยู่ครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้ยินดีรับรองก็เพราะเข้าใจและเชื่อมั่นว่าคณะผู้ก่อการ ฯ ต้องการจะสถาปนาการปกครองแบบ “ประชาธิปไตย” หรือ “Democratic government” ตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษและประเทศอื่น ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้อำนาจอันจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ และมีรัฐสภาซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งโดยแท้ ข้าพเจ้าเองได้สังเกตเห็นมานานแล้วว่า เมื่อประเทศสยามได้มีการศึกษาเจริญขึ้นมากแล้ว ประชาชนคงจะประสงค์ที่จะให้เปลี่ยนแปลงการปกครองของบ้านเมืองเป็นแบบนี้ และตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รับสืบราชสมบัติจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ ข้าพเจ้าก็ได้คิดการที่จะบันดลให้การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นไปได้โดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นไปได้ และได้กล่าวถึงความประสงค์นั้นโดยเปิดเผยหลายครั้งหลายหน โดยเหตุนี้ เมื่อคณะผู้ก่อการ ฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าจึงรับ

และคำสอนพระราชบัณฑิตก

สอนพระราชบัณฑิตก (หน้า ๑)

๑. พระราชบัณฑิตกนี้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเป็นส่วนใหญ่ คือ มีข้อความที่ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะทรงกล่าวว่า ได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็นผลจึงได้จำยอมไปนั้น

ข้อนี้รัฐบาลรู้สึกเสียใจและประหลาดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงต่อสภาฯ ว่า ได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงได้นำต้นร่างไปขอให้ทรงแก้ไข ข้อใดที่ทรงขอให้แก้ไข คณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ปฏิบัติตาม ดังปรากฏในคำแถลงของพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งเป็นประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามว่า

ฯลฯ

ฯลฯ

ฯลฯ

“อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ทำการ ติดต่อกับ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอด เวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำ ข้อความตลอดในร่าง ที่เสนอมานี้ได้ทุลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการ แล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็น

พระราชบันทึก (หน้า ๒)

รองได้ทันทีโดยไม่มีเหตุของใจอย่างใดเลย

ครั้นเมื่อข้าพเจ้ากลับขึ้นไปกรุงเทพ ฯ แล้ว และได้เห็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่หลวงประดิษฐ ฯ ได้ทำมาให้ข้าพเจ้าลงนาม ข้าพเจ้าก็รู้สึกทันทีว่า หลักการของผู้ก่อการ ฯ กับหลักการของข้าพเจ้านั้นไม่พ้องกันเสียแล้ว เพราะผู้ก่อการ ฯ มิได้มีความประสงค์ที่จะให้มีเสรีภาพในการเมืองโดยบริบูรณ์ แต่หากต้องการให้มีคณะกรรมการเมืองได้แต่คณะเดียว ข้าพเจ้าเห็นว่าเวลานั้นเป็นเวลาฉุกเฉินและสมควรจะพยายามรักษาความสงบไว้ก่อนเพื่อหาโอกาสผ่อนผันภายหลัง และเพื่อมีเวลาสำเนียงกฟังความเห็นของประชาชนก่อน ข้าพเจ้าจึงได้ขอมผ่อนผันไปตามความประสงค์ของคณะผู้ก่อการ ฯ ในครั้งนั้น ทงที่ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยกับหลักการเหล่านั้นเลย

ครั้น ต่อมาใน ระหว่างที่กำลัง ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับถาวรอยู่ ข้าพเจ้า ก็ได้พยายามตักเตือนและโต้เถียงกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาว่า ควรถือหลัก "Democracy" อันแท้จริง จึ่งจะถูก ถ้ามิฉะนั้นจะเกิดทำให้มีความไม่พอใจขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งส่วนมากต้องการให้มีการปกครองแบบ "Democracy" อันแท้ มิฉะนั้นก็เป็นการเสียเวลา และเป็นการเสี่ยงภัยให้แก่ประเทศ โดยใช่ที่ ในเวลาที่ฐานะของบ้านเมืองตกอยู่ในขีดขั้นขั้นและ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๒)

ชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่
พอพระราชหฤทัยมาก.....”

ฯลฯ   ฯลฯ   ฯลฯ

(ดูหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ ๑ พ.ศ.
๒๔๗๖ หน้า ๓๕๕-๓๖๐)

นอกจากนี้ยังได้ยื่นจากคำบอกเล่าของผู้ที่ได้ไปเฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาทว่า ได้ทรงพอพระราชหฤทัยในรัฐธรรมนูญนั้นมาก
จึงเชื่อว่า ได้เป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงมิได้ปรากฏว่า
ได้ทรงปฏิบัติการอย่างใดที่จะค้านรัฐธรรมนูญนั้น ครั้นมาบัดนี้
ปรากฏขึ้นว่า มีข้อความบางอย่าง ที่ยังทรงข้องพระราชหฤทัยอยู่อีก
ก็จริงอยู่ แต่เห็นว่าเป็นเรื่องซึ่งเข้าพระทัยผิด ความจริงในทาง
ปฏิบัตินั้น นับว่าได้เป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการแล้ว
โดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญอันจะทำให้เสียความศักดิ์สิทธิ์ไปโดย
ไม่จำเป็น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. ในเรื่องวิธีการเลือกตั้งของสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น รัฐ-
บาลได้กระทำตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งได้
ประกาศก่อนมีการฉลองรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ร่างพระราช
บัญญัติฉบับนี้เมื่อก่อนที่จะได้นำขึ้นสู่สภาฯ ประธานอนุกรรมการ
คือพระยามโนปกรณนิติธาดา ก็ได้้นำร่างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทำ

พระราชบันทึก (หน้า ๓)

ยากจน นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังได้กล่าวความเห็นของข้าพเจ้าในข้อ
นี้โดยเปิดเผย เมื่อข้าพเจ้าไปให้รางวัลแก่นักเรียนโรงเรียน
วชิราวุธวิทยาลัย ข้าพเจ้าได้เคยตักเตือนพระยามโน ๆ ไว้อย่าง
ชัดเจน เพื่อให้เสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ว่าการที่จะ
ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งคณะรัฐบาลเป็นผู้เลือกตั้งเองนั้น จะ
เป็นเหตุทำความไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้ และเป็นอันตรายแก่วิธีการ
ปกครองแบบใหม่ซึ่งกำลังจะสถาปนาขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นการ
ถาวรและจะนำความสุขความเจริญมาสู่บ้านเมืองของเรา คำตัก
เตือนของข้าพเจ้าเหล่านี้ไร้ผล เพราะคณะผู้ก่อการยืนยัน
ในความประสงค์ ที่จะยึดอำนาจไว้ในมือของ คณะ ของตนให้จงได้
อย่างน้อยเป็นเวลา ๑๐ ปี ข้าพเจ้ารู้สึกในขณะนั้นว่า ถ้าจะได้
เถียงกันต่อไป การร่างรัฐธรรมนูญก็จะชักช้าไม่รู้จักแล้ว และ
อาจเป็นการแตกหักร้ายแรงเสียกว่าที่จะยอมรับให้การเป็นไปตาม
ความประสงค์ของคณะผู้ก่อการ จึงได้ยอมให้เป็นไปตามนั้น
ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้ ยินคำติเตียนหลักการอันนั้นในรัฐธรรมนูญมาก
ขึ้นทุกที และหลักการอันนี้เป็นเหตุให้มีคนไม่พอใจในคณะ
รัฐบาลเป็นอันมาก จนมีการเริ่มคิดที่จะล้มรัฐบาลเสียโดยผลการ
เพื่อแก้ไขหลักการข้อนี้ ตั้งแต่ก่อนกระทำพิธีพระราชทานรัฐ
ธรรมนูญและยังมีอยู่เนื่อง ๆ ในกาลต่อมา การที่พระองค์เจ้า

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๓)

การติดต่อกับพระมหากษัตริย์ พระขามโนปกรณ์นิติธาดา ได้นำ
มาแจ้งต่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า ในหลวงทรงโปรดปราน
ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาก และรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัย
จะไม่ทรงขอแก้ไขแต่ตัวอักษรแต่ตัวเดียว อันที่จริง วิธีการ
เลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ.
๒๔๗๕ นั้น เนื่องจากที่ได้ทรงพระราชปรารภในขณะที่ร่างรัฐ
ธรรมนูญอยู่ว่า การที่จะให้ผู้ที่สมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิก
ประเภทที่ ๑ ต้องได้รับความเห็นชอบ "approval" ของผู้ที่เป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสมัยที่ ๑ ตามวิธีการในรัฐธรรม
นูญชั่วคราวนั้น ทรงเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒
พระมหากษัตริย์ทรงตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาถึงครั้งหนึ่งแล้ว ควร
ให้สมาชิกประเภทที่ ๑ นั้นสมัครได้โดยไม่ต้องมี "approval" ดังนั้น
อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ ขอมปฎิบัติ ตามพระราช ประสงค์
ไม่ปรากฏเลขว่าได้ ทรงขอร้องให้ วางวิธีการเลือกคัด สมาชิกประ
เภทที่ ๒ โดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

ครั้นเมื่อทรงพระราชปรารภให้ มีคณะกรรมการเมืองและให้เด็ก
คณะราษฎร ตามพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.
๒๔๗๕ (ภายหลังฉลองรัฐธรรมนูญ) จึงได้ทรงพระราชปรารภ

๓. พระราชปรารภให้ มีคณะกรรมการเมือง และให้เด็กคณะราษฎร

พระราชบัญญัติ (หน้า ๔)

บวรเดชและพระยาศรีสิทธิสงครามหาพวกพ้องได้มากมาย จนถึง
กับได้ยกกองทัพมาประชิดพระนคร ทำให้เกิดมีการฆ่าฟันกัน
เองในระหว่างคนไทย ก็ได้หยิบยกเอาการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒
ขึ้นขึ้นอย่างเป็นทางการข้อหนึ่ง ที่เห็นควรทำลายรัฐบาลเสียโดย
กำลัง และโดยผิดกฎหมาย เพราะไม่มีทางอื่นที่จะทำได้ ความ
วิตกของข้าพเจ้าในเรื่องการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้เป็นขึ้นจริง
อย่างชัดเจนแล้ว ไม่มีทางสงสัยอีกได้ว่าเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้
มีการระส่ำระสายขึ้นในบ้านเมือง และคงมีอยู่เนืองๆ ข้าพเจ้า
เชื่อแน่ว่า รัฐบาลโดยยังมีได้แก่หลักการอันไม่พึงประสงค์เสีย
ความสงบราบคาบอันแท้จริงจะมีไม่ได้เลย รัฐบาลจะต้องใช้วิธี
การประหัตประหารและปราบปรามอย่างเข้มแข็งอยู่เรื่อยไป เป็น
ที่หวาดเสียวแก่ประชาชน ทำให้รู้สึกว่าการปกครองของบ้าน
เมืองไม่มีความมั่นคง ผลของการระส่ำระสายและหวาดกลัวเหล่านี้
ทำให้เกิดความเสียหายแก่การค้าขายและความเจริญ ข้าพเจ้า
ได้คัดค้านหลักการอันนี้ตลอดมา และบัดนี้ข้าพเจ้ารู้สึกแน่ชัดแก่
ใจว่าไม่ควรจะสนับสนุนให้หลักการอันนี้คงเป็นอยู่ต่อไป จำ
ต้องขอให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการอันนี้

วิธีที่จะแก้ไขอย่างไรนั้น ย่อมมีได้หลายทาง แต่ทางที่ดี
ที่สุดนั้น ก็ควรจะให้เป็นการเลือกตั้งอย่างใดอย่าง ๑ ความประ
สงค์ที่ทำให้สมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ข้าพเจ้าได้ยืนยันแล้วว่า

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๔)

ที่จะให้เลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทั่วไป คือทรง
หมายถึงข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ตามที่ปรากฏในพระราชบันทึก
รัฐบาลได้คำนึงถึงพระราชปรารภในข้อนี้ ฉะนั้น ก่อนที่จะขอให้
ลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกาตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ รัฐ-
มนตรีหลายนายจึงได้นำรายชื่อไปทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงดำริ
แต่มิได้ทรงทักท้วงประการใด และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้
ทีเดียวในการเลือกตั้งนั้นแล้ว รัฐบาลก็ได้เลือกแต่ผู้ก่อการเท่านั้น
จะเห็นได้ว่าในจำนวนสมาชิกประเภทที่สอง ๘๘ คนนั้น มีผู้ก่อการ
เพียง ๔๘ คน และในส่วนตัวบุคคลก็ได้คัดเลือกเอาบุคคลที่เป็น
ชั้นสัญญาบัตร จะมีที่ไม่ใช่สัญญาบัตรอยู่หนึ่งคน คือนายมังกร
สามเสน แต่ผู้นี้เคยได้รับราชการในตำแหน่งชกกระบัตรเมือง
มาแล้ว ซึ่งพอจะเทียบได้กับชั้นสัญญาบัตร ส่วนวิธีการที่จะให้
ข้าราชการสัญญาบัตรเป็นผู้เลือกผู้แทนของตนนั้นเห็นว่า อาจ
ทำให้ข้าราชการประจำแบ่งแยกออกเป็นพรรคพวกเพื่อทำการเมือง
เช่นนี้ได้ ซึ่งจักไม่เป็นผลอันพึงปรารถนาในทางราชการ กลับ
อาจมีผลอันไม่พึงปรารถนายิ่งขึ้นไป กว่าที่จะใช้วิธีการแต่งตั้งโดย
พระราชกฤษฎีกาก็ได้

อันที่จริง เรื่องที่เคยเป็นมาในขณะนี้ยังมีสมาชิกแต่ประเภท
เดียวนั้น เมื่อทรงรังเกียจผู้ใด เมื่อทราบในพระราชอัธยาศัยแล้ว

พระราชบันทึก (หน้า ๕)

เพราะประเทศเรายังไม่คุ้นเคยกับการปรีกษาราชการในสภาฯ จึงควรให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งเลือกตั้งโดยคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความสูงหรือเคยชินกับการงานแผ่นดิน เพื่อเป็นผู้นำทางให้แก่สมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา หลักการอันนี้ก็พอพึงได้ถ้าได้ทำกันตามนั้นจริง แต่เมื่อได้ตั้งกันขึ้นแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับกลายเป็น เลือกตั้งแต่พวกที่อยู่ในคณะผู้ก่อการเป็นส่วนมาก และความจริงหาได้มีคุณวุฒิ หรือความเคยชินกับการงานดีไปกว่าสมาชิกประเภทที่ ๑ เลย เมื่อการเป็นดังนี้ ก็จำเป็นอยู่เองที่จะมีผู้กล่าวว่าคณะรัฐบาลเลือกตั้งคนเหล่านั้น เพื่อความประสงค์ที่จะกุมอำนาจไว้ให้ได้เท่านั้น แม้ราษฎรจะเห็นด้วยกับนโยบายของตนหรือไม่ก็ตามที ข้อความในมาตรา ๒ แห่งรัฐธรรมนูญก็เป็นหมันไปทันที เป็นการเขียนเพื่อตบตา เพื่อหลอกกันเล่นเท่านั้นเอง

ข้าพเจ้าเห็นว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ยังควรมืออยู่จริงแต่ควรกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ และเป็นผู้ที่เคยชินกับการงานมาแล้ว เช่นรับราชการในตำแหน่งสูงๆ เป็นต้น การเลือกตั้งนั้น ถ้าอย่าให้เป็นบุคคลคนใดคนหนึ่งเลือกได้จะดี เพราะจะป้องกันไม่ให้มีเสียงได้ว่าเลือกพวกพ้อง เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนเลือก หรือให้บุคคลซึ่งเรียกว่ามีความรู้ "Intel-

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๕)

ผู้นั้นก็ได้ลาออกจากสมาชิกภาพไปแล้วหลายนาย

อนึ่งที่ว่กกบฏหาพวกได้มากเพราะหีบยกเอาการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นอ่างนั้น ข้อนั้นเห็นว่าการที่พวกกบฏหาพวกได้มากนั้น เพราะใช้วิธีหลอกลวง ดังปรากฏในสำนวนต่างๆ ที่ศาลพิเศษแล้ว

พระราชบัญญัติ (หน้า ๖)

ligentsia” เลือกโดยกำหนดเอาการศึกษา หรือถ้าจะให้ง่ายที่สุดก็ให้บุคคลที่เป็นข้าราชการ หรือเคยเป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้เลือก เพราะบุคคลที่ได้เป็นข้าราชการสัญญาบัตรโดยมากเป็นผู้ที่มีความรู้และเคยชินกับการทำงาน จะเรียกว่าเป็น “Intelligentsia” ของประเทศสยามก็เห็นจะไม่สู้ผิดนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าหนทางนี้เป็นทางตัดข้อครหาและความไม่พอใจได้ แต่วิธีการจะเป็นอย่างไรก็ตาม แล้วแต่ใครจะมีปัญญาหาทาง ถ้ามีทางดีกว่านี้ ข้าพเจ้าก็จะยินดีรับ ขอแต่ให้พ้นไปจากคำติเตียนว่าเป็นการ “ตั้งพวก” เพื่อยึดอำนาจไว้ให้จงได้ เป็นการผิดหลักผิดทางของลัทธิ “democracy” โดยแท้

การเปลี่ยนแปลงอันนี้อาจมีการเถียงว่า “รอเอาไว้จนหมดชีวิตของสภาฯ นี้เสียก่อนเถิด จะได้เปลี่ยนพร้อมๆ กับสมาชิกประเภทที่ ๑” ข้าพเจ้าเกรงว่า ถ้ารอไปก็ไม่ได้แก้ไข และจะต้องรอไปอีกเกือบ ๓ ปี ความไม่พอใจของคนก็ไม่หมดสิ้นคงกรุ่นอยู่เรื่อย และเมื่อครบกำหนดก็อาจมีการผิดเพี้ยนกันไปอีกเรื่อยๆ ถ้าเห็นว่าสมควรเปลี่ยน เพราะเป็นเหตุให้เกิดความไม่พอใจจนจริงๆ ก็ควรเปลี่ยนเสียเดี๋ยวนี้ทีเดียว จะได้เห็นความหวังดีของคณะผู้ก่อการโดยชัดเจน เมื่อคณะผู้ก่อการได้ประกาศว่าจะ ขอพระราชทานให้ เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญ

สนองพระราชบัณฑิต (หน้า ๒)

พระราชบัญญัติ (หน้า ๗)

นั้น คนไทยที่มีความรู้ย่อมโมทนาทั่วไป แต่เมื่อกลายเป็นขีดอำนาจกันเฉยๆ ไม่ได้ทำให้มีเสรีภาพในการเมืองมากขึ้น ก็กลายเป็นของขมขื่นกลิ่นไม่ลง เพราะผลร้ายของการปกครองแบบ "absolute" มิได้เสื่อมกลายเป็นแต่เปลี่ยนตัวเปลี่ยนคณะกันเท่านั้น เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้ไม่พอใจและปิดปากผู้ที่กล่าวร้ายรัฐบาล สมบูรณาญาสิทธิราชของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมาก เพราะเคยชินมาแต่ปู่ย่าตายาย แต่สมบูรณาญาสิทธิของคณะ ย่อมไม่มีใครนับถือ มีแต่ต้องหนีไป เพราะกลัวอาชญาและกลัวรถเกราะและปืนกล นำกลัวว่าความไม่พอใจจะมืออยู่เรื่อยไป ข้าพเจ้าต้องขอให้แก้ไข

ข้าพเจ้าได้พูดไว้นานแล้ว ว่าข้าพเจ้ายอมสละอำนาจของข้าพเจ้าให้แก่ราษฎรทั้งปวง แต่ไม่สมัครที่จะสละอำนาจให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะใดคณะ ๑ เว้นแต่จะรู้แน่ว่าเป็นความประสงค์ของประชาชนอันแท้จริงเช่นนั้น

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก้คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๑

ข้าพเจ้าไม่ได้คัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษร ต่อ วิธี การ ที่ จะเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ตั้งที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๗)

สนองพระราชกระแสทรงไขความข้อ ๑

พระยามโนปกรณนิติธาดาได้สัญญาไว้ว่ากระไรนั้น รัฐบาล
ไม่อาจจะทราบได้เลย พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ปิดบัง

พระราชบัญญัติ (หน้า ๘)

เลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพราะว่า

ก. พระยามโนฯ ได้สัญญาแก่ข้าพเจ้าว่าอันบัญชีรายนามผู้ที่เสนอให้เป็นสมาชิกนั้น จะส่งมาให้ข้าพเจ้าล่วงหน้าเป็นเวลานาน ก่อนที่จะตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

ข. และว่าจะเสนอรายชื่อมากกว่าจำนวนสมาชิกที่ต้องการตั้ง เพื่อข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสเลือกได้บ้าง และรับจะพิจารณาคำทักท้วงของข้าพเจ้า

ค. กับว่าอันบัญชีรายนามนั้นจะได้ทำขึ้นให้ตรงต่อหลักการซึ่งข้าพเจ้าได้วางไว้ให้แล้วให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จริงอยู่อันข้อสัญญาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มิได้ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเลย ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะเสนอนามสำหรับเลือกตั้ง พระยามโนฯ ก็ได้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ไปแล้วโดยถูกรัฐประหาร ข้าพเจ้าได้ร้องขอหลายครั้งหลายหนว่า อันบัญชีรายนามผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้น ควรเสนอมาให้ข้าพเจ้าโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ แต่อันที่จริงบัญชีรายนามนั้นได้ส่งมาให้ข้าพเจ้าในตอนกลางคืน ก่อนวันซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับเป็นวันเปิดสภาผู้แทนราษฎร ความจริงประมาณเพียง ๑๒ ชั่วโมง ก่อนที่จะถึงเวลาเริ่มการพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น การที่ทำเช่นนั้นเห็นได้ชัดๆ ว่ามุ่งหมายที่จะให้ข้าพเจ้าจำต้องเซ็นอนุมัติรายนามนั้นไป

สนองพระราชกระแส (หน้า ๘)

ความจริงที่ได้กราบบังคมทูลไว้ รัฐบาลพึงทราบ โดยพระราช
บันทึกไขความฉะบับหลังนี้เอง

ส่วนรายนามสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งได้นำทูลเกล้า ฯ ถวาย
รับสั่งว่า ๑๒ ชั่วโมงก่อนเริ่มพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น ความ
จริงเป็นดังนี้

ในระหว่างที่เกิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
เสด็จไปประทับที่สงขลา รัฐบาลได้พยายามกราบบังคมทูลขอ
ให้รับทรงกลับสู่พระนคร เพื่อที่จะได้ทรงพระราชทานความเห็น
ในการเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ แต่พระองค์ก็หาได้เสด็จกลับไม่
คงเสด็จกลับมาถึงกรุงเทพ ฯ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
ซึ่งรุ่งขึ้นก็จะเริ่มการเปิดพิธีสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลก็มีได้นั่ง
นอนใจ จึงขอพระราชทานโอกาสให้ได้เข้าเฝ้าเพื่อทูลเกล้า ฯ
ถวายรายนามสมาชิกประเภทที่ ๒ ก็โปรดเกล้า ฯ ให้เข้าเฝ้าได้ต่อ
เมื่อเวลาค่ำและขณะที่เฝ้านี้เอง รัฐบาลทูลเกล้า ฯ ถวายรายนาม
สมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือกจากข้าราชการสัญญา
บัตร หรือเทียบสัญญาบัตรตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในตอบบันทึก
ฉะบับก่อน

อีกประการ ๑ ขอไขความว่าในขณะที่เกิดกบฏนั้น ยังไม่มี
สมาชิกประเภทที่ ๒ เลย มีแต่สมาชิกประเภทเดียว กบฏจะมา

พระราชบันทึก (หน้า ๙)

อย่างหลับหูหลับตา จะแสดงความขัดข้องประการใดก็จงจะทำให้การเปิดสภาผู้แทนราษฎรล่าช้าไปอีก และอย่างไรก็ดีก็จงจะไม่เป็นผลประการใดเลย

การที่จะป้องกันมิให้ข้าราชการประจำการไปเกี่ยวข้องกับการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่พึงประสงค์และทำได้โดยง่าย คือโดยวางเกณฑ์ไว้เสียว่า ข้าราชการนอกประจำการเท่านั้น ที่อาจเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ส่วนข้าราชการประจำการนั้น ก็มีสิทธิที่จะออกเสียงเลือกสมาชิกประเภทที่ ๑ อยู่แล้ว ข้าพเจ้าขอว่าอันสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ควรให้ข้าราชการทั้งหมด ไม่ว่าจะประจำการอยู่หรือนอกประจำการก็ตามเป็นผู้เลือก ทั้งนี้มิใช่เพื่อที่จะทำให้ข้าราชการประจำการทั้งหลาย มีความคิดไปในทางการเมืองยิ่งไปเสียกว่าที่เป็นอยู่บัดนี้ นอกจากนั้นวิธีการนี้จะมีผลอันพึงประสงค์ อย่างยิ่งในอันที่จะกันข้าราชการ ประจำการออกเสียจากวงการเมือง

การที่พวกกบฏ สามารถหา สมังกร พรตพวก สนับ สนุนการกระทำของเขาได้โดยการหลอกลวงนั้น อาจเป็นไปได้ สมาชิกในคณะรัฐบาลน่าจะทราบดีอยู่ว่า อันวิธีการชนิดนี้พวกนักการเมือง

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๙)

อ้างถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ คุณระไรอยู่

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๐)

อื่น ๆ ในประเทศสยามได้เคยนำไปใช้เป็นผลดีอย่างขึงมาแล้วด้วย
แต่อย่างไรก็ดี ก็เป็นความจริงที่ความไม่พอใจในวิธีเลือกผู้แทน
ราษฎรประเภทที่ ๒ อันนี้ ได้เพิ่มจำนวนพรรคพวกและผู้เห็น
ชอบด้วยให้แก่พวกกบฏหลายคน

---

๒. เนื่องจากเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรของเรายังไม่เป็นสภาที่
มีผู้แทนซึ่งราษฎรเลือกทั้งสิ้นนั้นเอง จึงมีผู้คิดเห็นว่ามาตรา ๓๕
แห่งรัฐธรรมนูญนั้นยังไม่เหมาะ เพราะพระราชบัญญัติใดๆ ที่
พระมหากษัตริย์ทรงคัดค้าน สภาฯ อาจยืนยันให้เป็นไปตามเดิม
ได้โดยความเห็นข้างมากแม้แต่เสียงเดียว (Simple majority)
ตามธรรมดากฎหมายหรือนโยบายใดๆ ที่พระมหากษัตริย์จะทรง
คัดค้านนั้น คงจะต้องเป็นเรื่องสำคัญมากและเกี่ยวกับการได้
เสียของประชาชนหรือหลักการอันสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะ
ฉะนั้นจึงเห็นกันว่า ก่อนที่จะให้สภาฯ ลงล้างคำคัดค้านของประมุข
ของชาติได้ ควรจะต้องให้ปรากฏแน่ชัดว่าราษฎรมีความเห็นด้วย
นโยบายหรือกฎหมายนั้นจริงๆ ในประเทศต่างๆ ย่อมใช้วิธีการ
ต่างๆ กัน เพื่อสอบถามเห็นของราษฎร อย่างที่ในประเทศ
สวิสส์มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (Plebiscite) ในประเทศอื่นๆ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๑๐)

๒. ตามที่ทรงมีพระราชดำริจะให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ และทรงกล่าวถึงวิธีต่างๆ นั้น เห็นว่าวิธีอย่างประเทศสวิสส์ ซึ่งให้มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (prebiscite) นั้น จะนำมาใช้ใน ประเทศสยามในเวลานี้ยังไม่ถนัด เพราะการศึกษาของเรายังไม่ แพร่หลาย และราษฎรยังไม่สันทัดเคยชินต่อการปกครองระบอบ นี้ จึงควรงดวิธีนี้ไว้ก่อน

ส่วนวิธีที่ให้สภาฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ จึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้นั้น ในเรื่องนี้เป็นเรื่อง ของสภาฯ ส่วนทางรัฐบาลนั้นเห็นว่า ในทางปฏิบัติที่เป็นมาแล้ว สำหรับพระราชบัญญัติที่ทรงคัดค้านนั้น บรรดาสมาชิกที่เป็น รัฐมนตรีและเลขาธิการรัฐมนตรีทั้งหมด ตลอดจนผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๒ บางคนที่ไม่ไปประชุม ก็ยังไม่ลงมติ (abstention) เสีย ดังจะเห็นได้จากผลแห่งการลงมติ คือ

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๑)

อาจใช้วิธียุบสภาฯ ให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ และโดยมากนั้น ถ้าให้โอกาสให้ประมุขของประเทศคัดค้าน (Veto) ได้แล้ว ก็มักจะต้องให้สภาฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ แล้วจึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้ (ดูตัวอย่างสหภาพรัฐอเมริกา) ในประเทศสยามก็เช่นเดียวกัน มีผู้ที่เห็นควรให้มีเสียงข้างมาก อย่างน้อย ๒ ใน ๓ เพื่อลบล้างคำคัดค้านของพระมหากษัตริย์จึงจะควร การนับเอาเสียงข้างมากเฉยๆ (Simple majority) เช่นที่เป็นอยู่นี้ เท่ากับไม่ได้ถวายพระราชอำนาจในทางคัดค้านเลย และเมื่อสภาฯ มีสมาชิกซึ่งรัฐบาลเลือกตั้งขึ้นเองถึงครึ่งหนึ่งเช่นนี้ แปลว่าสภาฯ อาจลบล้างคำคัดค้านของพระมหากษัตริย์ได้โดยเสียงของสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจริงๆ เพียง ๑ เสียง ซึ่งแปลว่า สภาฯ อาจสนับสนุนนโยบายซึ่งราษฎรไม่ได้เห็นด้วยจริงๆ หรือไม่ต้องการเลยจนนึกเดียว ถ้าจะให้เป็นการเอาเสียงราษฎรเป็นใหญ่จริงๆ จะต้องให้มีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔ เพื่อลบล้างคำคัดค้านจึงจะควร แปลว่าอย่างน้อยต้องให้มีเสียงสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งจริงๆ ครึ่งหนึ่งเห็นด้วยกับการลบล้างนั้น

โดยเหตุเหล่านี้ ข้าพเจ้าเห็นควรแก้รัฐธรรมนูญในข้อนี้ให้ เป็นว่า “ถ้าและสภาฯ ลงมติตามเดิมโดยมีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด” ฯลฯ หรือจะเติมข้อความให้ได้ผล

สนองพระราชบัณฑิต (หน้า ๑๑)

ก. โวตพระราชบัญญัติอากรมฤตก สมาชิกมาประชุม ๑๓๖ (ประเภทที่หนึ่ง ๗๖ นาย ประเภทที่สอง ๖๐ นาย) หนึ่งไม่ออกเสียง ๑๒ เสียง ที่ออก ๑๒๔ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๘๘ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๕

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญา สมาชิกมาประชุม ๑๔๐ (ประเภทหนึ่ง ๗๔ ประเภทสอง ๖๖) หนึ่งไม่ออกเสียง ๒๘ เสียง ที่ออก ๑๑๑ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๗๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๖

เมื่อตามผลแห่งการปฏิบัติที่แล้วมา ได้เป็นดั่งที่ได้กราบบังคมทูลมาแล้ว จึงเห็นว่าการที่จะแก้ไขในทำนองนั้นก็จะได้ประโยชน์เท่าใดนัก ผลที่จะพึงได้รับจากการแก้ไขไม่คุ้มกับที่จะทำให้รัฐธรรมนูญเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์

ยังคงเหลืออยู่กวีหนึ่งตามที่ได้ทรงรับสั่ง คือวิธียุบสภาฯ ให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นวิธที่อาจกระทำได้โดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ คือโดยอาศัยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ในเรื่องนั้นก็พิจารณาตามพระราชกระแสสำหรับร่างพระราชบัญญัติที่ได้ทรงคัดค้านก่อนๆ แล้ว แต่เห็นว่าการที่จะยุบสภาฯ นั้นยังไม่สมควร เพราะความจำเป็นยังไม่ปรากฏและจะทำให้เป็นการเปลืองพระราชทรัพย์โดยใช่เหตุ เพราะร่างพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๒)

เช่นนั้นลงไปในบท “ระพะกาล” ก็ได้ คือถ้าเลิกใช้บทระพะกาลเมื่อไร ก็ให้เลิกข้อความนั้นได้ เพราะถ้าสภาเป็นสภาที่ราษฎรเลือกเองทั้งหมดแล้ว ข้อรังเกียจตามที่กล่าวแล้วข้างบนย่อมหมดไป ถึงกระนั้นก็ดีกว่าเห็นขบวนการออกกฎหมายหรือดำเนินนโยบายนั้นก็ยังควรมีอยู่อย่างใดอย่าง ๑ แม้ในประเทศอื่นๆ เขาก็เห็นความจำเป็นจึงมีสภาสูง (Senate) เพื่อเห็นขบวนการเป็นต้น โดยระพะพะในประเทศสยามเรายังไม่คุ้นเคยแก่วิธีการปกครองอย่างใหม่นี้ ทำให้รู้สึกความจำเป็นในข้อนี้มากขึ้น

การที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มีการเปลี่ยนแปลงในข้อนี้ ไม่ใช่เพราะข้าพเจ้าต้องการอำนาจ เพราะข้าพเจ้าเบื่อหน่ายต่อการเมืองเต็มที่ ที่ร้องขอให้แก้ก็เพราะข้อนี้เป็นข้อที่ทำให้คนไม่พอใจในรัฐธรรมนูญตามที่เป็นอย่างนี้ นอกจากนั้นข้าพเจ้ารู้สึกที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ต้องรับบาปรับความขัดทอดและรับผิดชอบโดยไม่มีอำนาจเลย จะเห็นขบวนการกระทำของรัฐบาลหรือของสภาฯ ไม่ได้เลย แต่ถ้ารัฐบาลทำอะไรที่ไม่ถูกใจคน ข้าพเจ้าก็ถูกติเตียนว่า “ทำไมปล่อยให้ทำไปได้ ทำไมไม่ห้าม” ซึ่งเป็นของที่น่ารำคาญเต็มทน และบางครั้งหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุน รัฐบาล ก็ ชอบ พุด ขัดทอด ด้วย เช่นว่า “ทรงเห็นด้วยและทรงยอมแล้ว” และเมื่อคัดค้านให้เป็นผลจริงๆ ไม่ได้แล้ว ยังขัดทอดกันอยู่อย่างนี้ ก็เป็นการ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๑๒)

ทั้ง ๒ นั้น เป็นเรื่องที่รัฐบาลอาจทำความพอพระราชหฤทัยให้ตามข้อที่ทรงคัดค้านนั้นได้ แต่ในกาลต่อไปเพื่อที่จะไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ จะโปรดให้ใช้วิธียุบสภาฯ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติที่ทรง Veto ก็ย่อมจะทรงทำได้โดยโปรดเกล้าฯ แจงพระราชประสงค์ในการยุบสภาฯ มาในพระราชหัตถเลขาที่ทรงคัดค้านนั้นด้วย เมื่อมีวาระที่จะกระทำได้โดยมีต้องแก้รัฐธรรมนูญเช่นนั้นแล้ว จึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแก้มาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อยังความถาวรให้เกิดแก้รัฐธรรมนูญนี้จริงๆ เพราะเมื่อสิ้นระยะเวลาจะเพาะกาลแล้ว รัฐธรรมนูญที่ได้พระราชทานก็จะเป็นหลักถาวรยั่งยืน

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๓)

หนักมามาก

ถ้าไม่อยากจะถวายอำนาจในการคัดค้านแก่พระมหากษัตริย์ให้มากขึ้น จะเปลี่ยนว่าถ้าพระมหากษัตริย์ทรงคัดค้านกฎหมายใดๆ แล้ว ต้องให้มีการเลือกตั้งกันใหม่ แล้วเปลี่ยนวิธีเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ หรือกำหนดวิธีการให้ราษฎรออกเสียงโดยตรงก็ได้เหมือนกัน แต่ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างเดิมนั้น ย่อมมีเสียงอยู่ได้เสมอว่าการปกครองตามที่เป็นอยู่เดิมนั้น เป็นลัทธิเผด็จการทางอ้อมๆ ไม่ใช่ "democracy" จริงๆ เลย

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๒

ตราบิตที่ยังคงให้สมาชิกประเภทที่ ๒ มีอยู่ ตามความเห็นของข้าพเจ้า วิธีการซึ่งเหมาะสมที่สุดในอันที่จะลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับคำทักท้วงของพระมหากษัตริย์นั้น มีอยู่เพียงวิธีเดียว กล่าวคือ ควรให้มีเสียงข้างมากที่ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนเศษสามส่วนสี่ ถ้าหากใช้วิธียุบ (สภา) แล้ว ก็จะต้องให้เป็นไปเอง และจักต้องเพิ่มความในรัฐธรรมนูญไว้ว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมา สภาผู้แทนราษฎรเป็นอันต้องยุบไปเองในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ต้องเป็นไป

สนองพระราชบัณฑิตก (หน้า ๑๓)

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๒

การที่จะให้สภาผู้แทนราษฎรต้องยุบไปเอง โดยเหตุที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมานั้น เห็นว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญทำเช่นนั้นไม่ได้ ส่วนที่ได้เคยทรงขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลไม่ยินยอมนั้น ข้อนี้ก็ได้รับการบังคับหมดไปแล้วในครั้งก่อนว่า รัฐบาลยังไม่เห็นเป็นการสมควร จึงมิได้ยุบ

ตามที่รัฐบาลได้ตอบพระราชบัณฑิตกไปนั้น ก็ได้พยายามหาหนทางที่จะให้เป็นไปโดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ

พระราชบันทึก (หน้า ๑๔)

โดยมิต้องอาศัยความยินยอมของรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดในอันที่จะรับ
สนองพระบรมราชโองการ

ข้าพเจ้าได้เคยขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แต่รัฐบาล
ก็ไม่ยินยอม และก็ยังเป็นเช่นนั้นแทบทุกคราวไป

ถ้าวันวิธินำมาใช้แล้ว สมาชิกประเภทที่ ๒ ก็ควรที่จะเลือก
ตั้งกันใหม่เหมือนกัน

การที่ข้าพเจ้าขอมาตั้งนี้ ก็เพื่อจะรักษาหลักไว้ มิใช่เพื่อที่
จะให้การทักท้วงพระราชบัญญัติของข้าพเจ้า เป็นผลทุกคราวไป
ถ้าข้าพเจ้าแน่ใจได้ว่า นโยบายอันใดเป็นความประสงค์อันแท้
จริงของราษฎรส่วนมากแล้ว ข้าพเจ้าก็จะไม่ขัดขวางนโยบายอัน
นั้นเลย

---

๓. ใน ๒ ข้อแรกนั้น ข้าพเจ้าได้ขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ
ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่เป็นการสมควรก็ได้ เพราะข้าพเจ้าได้ยิน
ยอมลงนามในรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามนั้น แต่ที่จริงนั้นข้าพเจ้า
ไม่ได้เห็นด้วยมาแต่ต้น และได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หาก
ไม่เป็นผลจึงได้จำใจยอมไป มาบัดนี้มีโอกาสที่จะพูดอีกครั้ง ๑
จึงได้พูดไปตามใจคิด ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรทำอะไรครั้ง ๆ กลาง ๆ
ถ้าจะดำเนินการปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญก็ควรจะทำกันจริง ๆ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๑๔)

---

๓. ในข้อที่จะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๕)

หรือถ้าเห็นว่ายังไม่เหมาะ เวลาจะทำกันอย่างอื่น ก็ควรทำกันจริงๆ เหมือนกัน ไม่ใช่บุชารัฐธรรมนูญแต่ก็ไม่ทำตามหลักการกันจริงๆ ทำอะไรครึ่งๆ กลางๆ ข้าพเจ้าไม่ชอบ

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอให้รัฐบาล ทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือ - ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญ

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริงๆ
ตามที่เป็นอย่างมาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่พอใจของรัฐบาลก็ถูกปิด และหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลต้องเลิกล้ม เช่นหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เป็นต้น ต่อไปขอให้อนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นได้จริงๆ และให้คิขมนโยบายของรัฐบาลได้จริง จะถูกปิดได้ต่อเมื่อขยงให้เกิดการจลาจลอย่างชัดๆ เท่านั้น เมื่อครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์เสรีภาพกว่าเดยวนเป็นอันมาก

ขอให้เลิกการจับกุมราษฎรโดยหาว่า “กล่าวร้ายรัฐบาล” เวลาที่ต้องระวังปากกระวังคอกันเต็มที่ โดยกลัวสิ่งที่เรียกกันว่า “โอยฐุภยั”

เสรีภาพในข้อ ก. นี้ย่อมต้องอยู่ภายในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ นั่นเป็นขอบเขตที่ควรวางไว้ได้

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๑๕)

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริงๆ
ข้อนี้รัฐบาลรับรองได้แน่ เพราะได้มีพระราชบัญญัติการ
พิมพ์ใหม่ เปิดโอกาสให้มีการออกธนบัตรสั่งพนักงานการพิมพ์ได้
อย่างเต็มที่ เป็นการเพิ่มสิทธิยิ่งกว่าพระราชบัญญัติเดิม

ตามที่ทรงยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์เดลิเมล์นั้น หนังสือ
พิมพ์เดลิเมล์ได้ขยับให้เกิดการจลาจลอย่างชัด จึงต้องถูกปิด
กรรมการออกธนบัตรได้วินิจฉัยขึ้นตามคำสั่งพนักงานการพิมพ์ และ
จะทรงเห็นได้ว่าตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เช่น
นายหลุยส์ คีร์วัต และพระยาสุรภักย์พิพัฒน์ ได้เป็นกบฏอย่าง
ชัดๆ นอกจากนั้นเมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว รัฐบาลมิได้ปิด
หนังสือพิมพ์ใด ๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวังในการที่จะสอดส่อง
มิให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพ ในการกล่าวกระทบ กระเทือนถึงพระ
องค์ดังที่เป็นมาแล้ว ก็ได้จัดการปิดหรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด

---

๑. คุบญ์ช็อนไบอนุญาตเป็นเจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
ตามที่ปรากฏข้างต้น ตั้งแต่หน้า ๑๖๐ ถึงหน้า ๑๗๕

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๖)

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้ง

สมาคม

ในเวลานี้ยังตั้งสมาคมการเมืองไม่ได้ ควรอนุญาตให้ตั้ง
ได้ ถ้าวัตถุประสงค์ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และต้องไม่ให้ทหาร
บกทหารเรือและตำรวจประจำการเป็นสมาชิกสมาคมการเมือง

การประชุมนั้นเคยมีเรื่องแปลกๆ เช่นบุคคลบางจำพวกจะ
ชวนเพื่อนฝูงไปเลี้ยงอาหารกัน ก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูกห้าม
จนเป็นการเกรงกลัวกันมาก เป็นการตัดเสรีภาพและตัดความสุข
ของประชาชนบางจำพวก เห็นว่าควรเลิกการกระทำชนิดนี้

พระราชกระแสนี้ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๓

(ก) ถ้าลักษณะการณืเช่นรัฐบาลได้ปฏิบัติไปแล้ว เรื่อง
นี้ก็เป็นอันตกไปเองในตัว

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๑๖)

อนึ่ง ในเรื่องการกล่าวร้ายรัฐบาลนั้น ถ้าการกล่าวนั้นเป็นการกล่าวดิชมตามธรรมดา ซึ่งไม่เป็นการผิดกฎหมายอาชญาแล้ว ก็ไม่ทำการจับกุม นอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาชญา ซึ่งต้องว่ากล่าวไปตามกระบิลเมือง

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคม

ข้อนี้รัฐบาลยังข้องใจ และที่ยังมิได้อนุญาตให้มีพรรคการเมือง ก็เพราะคำนึงถึงพระราชหัตถเลขที่ ๒/๑๒๘ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ว่าไม่ทรงโปรดให้มีคณะกรรมการเมือง และทรงให้เลิกคณะกรรมการในฐานะที่เป็นคณะกรรมการเมืองเสีย รัฐบาลในครั้งกระนั้นก็ได้ปฏิบัติตามแล้ว

ส่วนที่ทรงกล่าวว่ามีบุคคลบางจำพวกจะชวนเพื่อนฝูงมาเลี้ยงอาหารกันก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูกตำรวจห้าม ข้อนี้คงจะมีคนกราบบังคมทูลความเท็จ เพราะไม่เป็นความจริงเลย

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๓

ก. รัฐบาลได้ตกลงไว้แล้วว่า จะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาสะสางบทกฎหมายที่ออกในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๗)

พึงสังเกตว่า อันบทแก้ไขประมวลกฎหมายลักษณะอาชญา
พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๔ วรรค ๑ (ค) ซึ่งได้ประกาศใช้เป็น
กฎหมายในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชนั้น ฉบับนี้ขัดกับความ
ต้องการของรัฐบาลซึ่งตั้งอยู่ในระบอบรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุที่
มาตรานี้ อาจแปลความไปในทำนองหนึ่ง ซึ่งถึงแก่จะจัดตั้งคณะ
พรรคการเมือง และทำการเผยแพร่หลักการใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ
รัฐบาลใด ซึ่งกำลังมีอำนาจอยู่แทบไม่ได้เลย ผู้หนึ่งผู้ใดที่
จัดตั้งคณะขึ้นดังนี้อาจถูกจำคุกตามมาตรานี้ ดังเช่นคดีพระยา
เทพหัสดินเป็นต้น ถ้าหากตั้งใจจริงๆ ในอันที่จะปกครองประเทศ
ให้ถูกต้องตามหลักแห่งประชาธิปไตยแล้ว เป็นการสมควรแล้ว
มิใช่หรือที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะการเช่นนั้นเสีย

ข. ข้าพเจ้าชอบที่จะให้มีคณะพรรคการเมืองขึ้น จดหมาย
ของข้าพเจ้าถึงพระยามโนฯ นั้นได้เขียนไปในคราวที่รัฐบาลใน
ครั้งกระนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ข้าพเจ้าจึงแนะนำ
ไปว่า ถ้าคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรที่จะ
จะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อันที่จริงอาจแก้ไขได้สำหรับ
การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกนั้น ไม่พึงประสงค์ที่จะให้มี
คณะพรรคการเมือง ข้าพเจ้าเห็นว่า ฉบับนี้ถึงเวลาแล้วที่จะ
อนุญาตให้คณะพรรคการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยเปิดเผย หากไม่แล้ว

สนองพระราชบัณฑิต (หน้า ๑๗)

ข. ตามที่ทรงรับสั่งว่า ได้ทรงส่งจดหมายถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ให้เลิกล้มคณะราษฎร เพราะรัฐบาลในครั้งนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ความข้อนี้พระยามโนปกรณนิติธาดาจะกราบบังคมทูลไว้อย่างไรก็ยังทราบไม่ได้ แต่ความจริงเรื่องนี้รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้นัดประชุมผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญทั้งหมด ที่ประชุมส่วนมากเห็นควรให้ตั้งคณะชาติ และยังไม่ทันที่รัฐบาลจะดำเนินการอย่างไรก็มีพระราชหัตถเลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ดังได้กล่าวแล้ว

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๘)

ก็คงจะจัดตั้งขึ้นโดยลับ ๆ และคงจะมีความประสงค์และความมุ่งหมายไปในทางเข้ายึดอำนาจ โดยใช้กำลังในเมื่อวิธีการอันถูกต้องตามกฎหมายไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว ถ้าหากไม่อนุญาตให้มีหนทางอันถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อคัดค้านการกระทำของรัฐบาลเสียเลย จุดประสงค์ในอันที่จะมีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญก็ย่อมสูญหายไปหมดทีเดียว

การเปลี่ยนแปลงในบทรัฐธรรมนูญ ซึ่งข้าพเจ้าได้ขอมานั้นก็มีผลกระทบกระเทือนเพียงข้อที่เป็นบทเฉพาะกาล เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงแลไม่เห็นเหตุว่า ทำไมความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ จึงจะถูกกระทบกระเทือนไปด้วย

ในตัวของรัฐธรรมนูญเองก็มีวิธีการให้แก้ไขได้อยู่แล้วฉะนั้นรัฐธรรมนูญจึงไม่เป็นที่ต้องสักการะจนถึงกับเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทำไมจึงจะต้องปล่อยให้ลักษณะการอันไม่น่าพึงพอใจให้คงอยู่ต่อไป การที่เคารพบูชารัฐธรรมนูญด้วยรูปเทียน และโดยไม่ปฏิบัติตามความมุ่งหมาย และความประสงค์อันแท้จริงของรัฐธรรมนูญนั้น ก็เท่ากับเป็นการเล่นตลก

ต้นของพระราชบัญญัติ (หน้า ๑๘)

ข้อนี้หลวงวิจิตรวาทการ เลขธิการคณะชาติในเวลานั้นย่อมน
ทราบได้ดี”

ที่ทรงรับสั่งมาว่า การขอเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญก็เพียง
กระทบกระเทือนเพียงบทเฉพาะกาลไม่ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์แห่ง
รัฐธรรมนูญกระทบกระเทือนไปด้วยนั้น ที่จริงได้ทรงขอแก้บท
ถาวรว่าด้วย “วิโต” ด้วย และแม้บทเฉพาะกาลก็สำคัญเหมือนกัน
เพราะการที่มีบทเฉพาะกาลนั้นก็เพื่อจะ ประคับประคองให้ความ
เรียบร้อยในสมัยหัวต่อหัวเลี้ยวเช่นนี้ได้เป็นไปโดยราบรื่น เพื่อ
ความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญถาวรนั่นเอง ฉะนั้นถ้าไม่จำเป็น
แล้วก็ไม่ควรแก้รัฐธรรมนูญ ไม่ว่ามาตราใด ๆ

“ข้อความตอนนี้ดูรายงานการประชุมสภา ฯ ครั้งที่ ๑๖/๒๔๗๘ ดังที่
ปรากฏข้างต้นหน้า ๒๐๓

พระราชบัญญัติ (หน้า ๑๗)

๔. ขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เพราะพระราชบัญญัตินี้มีวิธีการที่ขัดกับหลักเสรีภาพในร่างกายของประชาชน เช่นบุคคลอาจถูกจับกุม เพราะมีข้อหาว่าคิดจะทำลายรัฐธรรมนูญแล้วถูกนำตัวขึ้นให้คณะกรรมการ ที่ไม่ใช่ศาลพิจารณา และกรรมการนั้นอาจสั่งให้เนรเทศบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ในที่อันมีเขตต์จำกัด การกระทำเช่นนี้เป็นการตัดสิทธิของพลเมืองในการที่จะต่อสู้ข้อหาของเจ้าหน้าที่ ถ้ามีเหตุที่จะต้องชำระควรชำระโดยเปิดเผย ในศาลหลวง ให้โอกาสให้จำเลยมีทนายความและต่อสู้ความได้เต็มที่ ไม่ใช่ตัดสิทธิกันอย่างงูบงิบซึ่งทำให้เห็นว่ารัฐบาลอาจขาดความยุติธรรม เป็นการกดขี่อย่างร้ายแรง

ข้อความต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัตินี้ จะคงใช้ต่อไปก็ได้ แต่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายลักษณะอาชญาและจะคงใช้วิธีลงโทษให้ไปอยู่ในเขตต์พื้นที่จำกัดก็ได้ แต่การพิจารณาคดี ขอให้เป็นไปในศาลหลวงเหมือนคดีชนิดอื่น ๆ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๑๙)

๔. การที่จะให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ นั้นเห็นว่า วิธีการตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีที่เบาที่สุด มี ฉะนั้นก็ต้องตั้งศาลพิเศษและศาลทหารกันขึ้นเสมอ เหมือน ดังในต่างประเทศ วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เป็นวิธีป้องกันไว้ก่อนแก่ เพราะถ้าจะรอให้มีการแก้ คือเมื่อมี กบฏขึ้นแล้ว ก็จะทำให้เสียชีวิตของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินไปโดย ไร้เหตุ อนึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นที่พอใจของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่า ทำลายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือมีจำเลยบางคนที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาล แล้ว ได้ขอร้องให้พิจารณาตามวิธีการของพระราชบัญญัติป้องกัน รัฐธรรมนูญ^๑ ตั้งขึ้นเป็นต้น

---

^๑ คือคดีในระวางกรมอัยการโจทก์ นายไถง สุวรรณทัต กับพวกจำเลย ในคดีนี้จำเลย ๓ นายคือหลวงส่งความวิจารณ์ หลวง เสนีย์สงครามและนายไถง สุวรรณทัต ได้ร้องขอให้ถอนฟ้องและขอ ให้พิจารณาตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ อย่างเช่นพระยา จินัยสุนทรกับพวก

พระราชบัญญัติ (หน้า ๒๐)

พระราชกระแสที่ทรงใจความแก้คำสอนของรัฐบาลในข้อ ๔

วิธีการอันดีเยี่ยมในอันที่จะป้องกันมิให้เกิดการกบฏขึ้นได้นั้น ก็โดยดำเนินการปกครองอย่างดีและโดยกำจัดข้อไม่พอใจต่างๆ เสีย มิใช่โดยวิธีปราบปราม กฎหมายใหม่นี้ไม่ให้ความสำคัญยุติธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล ซึ่งจะต้องจัดการไป อันที่จริงไม่จำเป็นเลย ที่จะหันเข้าใช้ศาลพิเศษทุกรายไป ความจริงศาลชนิดนี้ไม่ควรที่จะตั้งขึ้นเลย นอกจากในเวลาที่ถูกเจินจริง ๆ ข้าพเจ้าไม่รังเกียจหลักการแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่ข้าพเจ้ารังเกียจวิธีพิจารณาคดีโดยคณะกรรมการ

๕. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความสงบราบคาบในบ้านเมืองจะมีมากขึ้น ถ้าหากได้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองที่ต้องถูกกักขังจำจอง หรือถูกลงโทษด้วยวิธีอื่น ๆ อยู่ในเวลานี้ ถ้ายังไม่ปล่อยนักโทษการเมืองกันเสียบ้าง คงจะมีผู้ที่คิดจะยึดอำนาจ เพื่อให้พวกนักโทษเหล่านั้นได้พ้นจากทุกขเวทนา ยิ่งทั้งไว้นานไปก็จะต้องจับขังกันเป็นจำนวนมากขึ้นทุกที เพราะฉะนั้นขอให้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองดังต่อไปนี้

สนองพระราชบัณฑิต (หน้า ๒๐)

สนองพระราชกระแสทำทรงไขความข้อ ๔

การพิจารณาโดยคณะกรรมการนั้น ได้พิจารณาตามทำนอง
สุกขุน

คือถือความบริสุทธิ์ใจเป็นใหญ่ ไม่ใช่ในถ้อยคำสำนวน
เพราะเป็นที่ทราบอยู่แล้ว ผู้ที่คิดก่อการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ
นั้น ย่อมจะทำลายหลักฐานที่เป็นเอกสาร เพื่อความสงบเรียบร้อย
จึงควรป้องกันไว้ดีกว่าแก้ นอกจากนี้กรรมการก็ต้องตั้งจาก
ผู้พิพากษาทั้งนั้น

๕. ในเรื่องลดโทษให้ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในเรื่องกบฏนั้น
รัฐบาลได้ดำริไว้แล้วว่า เมื่อศาลพิเศษได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นทุก
สำนวนแล้ว ก็จะได้พิจารณาเทียบกับตัวอย่างที่เคยมาแล้ว และ
พิจารณาถึงความผิดมากและน้อย และความเสียหายซึ่งบุร
กรรขาของผู้ที่ต้องเสียชีวิตไปในการปราบกบฏนั้นด้วย เพื่อ
แสดงให้เห็นเจตนาดี รัฐบาลขออ้างว่าในชั้นหลังนี้ แม้ศาล
พิเศษจะได้ตัดสินแล้วก็ดี รัฐบาลก็ได้สั่งงดการถอดบรรดาศักดิ์
ไว้ก่อน เพราะจะพิจารณาถึงการลดโทษพร้อม ๆ กันกับสำนวน

พระราชบัญญัติก (หน้า ๒๑)

ก. นักโทษประหารชีวิตให้เปลี่ยนโทษเป็นเนรเทศไปอยู่ในที่จำกัดตามแต่จะกำหนดให้เป็นเวลา ๑๐ ปี (อาบุดรภรรยาไปอยู่ด้วยได้)

ข. นักโทษจำคุกตลอดชีวิตให้ลดโทษเป็นอย่างเดียวกับข้างบนนี้ แต่ให้มีกำหนดเพียง ๕ ปี

ทั้ง ๒ ประเภทนี้ ถ้าผู้ใดเจ็บป่วยและนายแพทย์อันมีชื่อเสียงแนะนำให้รักษาตัวในที่ใด ๆ แล้ว ขอให้ผู้อนั้นให้รักษาตัวได้ตามคำแนะนำของนายแพทย์

ค. นักโทษอื่น ๆ ที่มีโทษต่ำกว่าที่กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าประเภทใด และไม่ว่าถูกจับกุมไปในคราวใด ถ้าเนื่องจากโทษการเมืองให้พ้นโทษไปทั้งสิ้น

พระราชกระแสนี้ทรงไขความแก่ค้ำสนองของรัฐบาลในข้อ ๕

ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยกับการยกโทษอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ การยกโทษนั้นจะไม่มีผลดีประการใด นอกจากจะยกโทษอย่างเต็มที่ ข้าพเจ้าขอยืนยันความเห็นอันนี้ของข้าพเจ้า

สนของพระราชบัณฑิต (หน้า ๒๑)

อื่นๆ ซึ่งศาลพิเศษได้ตัดสินแล้ว (คำสั่งรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงกลาโหม ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลย
มีจำนวน ๓๗ คน)

สนของพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๕

ข้อนี้จะไม่ขอเพิ่มเติมประการใด สุดแต่แต่สมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

พระราชบันทึก (หน้า ๒๒)

๖. ข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการ โดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีความผิดทางการเมืองคดี หรือที่ถูกหาว่า “กล่าวร้ายรัฐบาล” ถูกลงโทษและพ้นโทษไปแล้วก็ดี แต่ถูกตัดสิทธิในการที่จะรับเบี้ยบำนาญ ขอลให้เขาได้กลับได้รับบำนาญตามที่เขามีเกณฑ์จะได้ในวันที่ถูกปลดนั้น พวกข้าราชการที่ถูกปลดโดยเหตุข้างต้นนี้อาจมีใจแค้นเคืองรัฐบาลมาก และถ้าต้องอดอยากเพิ่มขึ้นอีกด้วยก็อาจมีความคิดในทางไม่ดีได้มาก ควรตัดทางไม่สงบโดยเหตุนี้เสียโดยให้เขามีอะไรกินบ้าง

ครอบครัวของข้าราชการที่ต้องถูกลงโทษในการเมืองเห็นจะมีหลายร้อยหลายพัน ในระหว่าง ๒ ปีที่แล้วมานี้ ควรจะมีใจกรุณาบ้าง เพราะคนเราก็มีต้องด้วยกันทั้งนั้น

พระราชกระแสที่ทรงใจความแก้คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๖

ถ้าหากได้จัดการไปตั้งแล้ว ก็ไม่มีอะไรจะกล่าวอีกต่อไป แต่เท่าที่ข้าพเจ้าเข้าใจ ข้าพเจ้าได้ยินข่าวมาว่า มีข้าราชการบางคน ได้ถูกไล่ออกหรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ในฐานะถูกสงสัย โดยมีได้มีการไต่สวนประการใดเลย ถ้าหากยังมีเรื่องดังที่ได้กล่าวอยู่ข้างบนนี้ รัฐบาลจงแจ้งความตั้งใจอันที่จะให้บำนาญหรือ

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๒๒)

๖. ในเรื่องเบี้ยบ้านนาของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการ โดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีความผิดทางการเมืองนั้น เมื่อมีสิทธิตามเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเบี้ยบ้านนาแล้ว ก็ให้เบี้ยบ้านนาทุกคน ทั้งต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุและเวลารับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่พ้นข้าราชการทหารนั้น มีการได้เบี้ยหวัด เมื่อยังไม่เข้าเกณฑ์ได้เบี้ยบ้านนา ก็ให้เบี้ยหวัดไปหมดทุกคน

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๖

การที่รัฐบาลจะแจ้งความตั้งใจ ในอันที่จะให้บ้านนาหรือบำเหน็จตามสิทธิที่เขามีได้ตามกฎหมายนั้น รัฐบาลรับทำได้

พระราชบัญญัติ (หน้า ๒๓)

บำเหน็จ และอนุญาตให้เขย่นขอบำเหน็จบำนาญทางกระทรวง
ทบวงการต่างๆ

๑. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับ "การกบฏ" ครั้ง
ใดๆก็ตาม และที่กำลังจะฟ้อง หรือดำริจะฟ้องร้องต่อไป ขอ
ให้งดการฟ้องร้องจับกุมเสียในคราวที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้มิโทษผิด
ทางการเมืองในคราวนี้ เพื่อลางกันเสียที่ ทงนเพื่อทำให้ข้าราชการ
หมดความร้อนใจร้อนตัว เรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อจะ
ฟ้องร้อง ควรทำลายกันเสียในครั้งนี้ ตั้งต้นกันใหม่ให้ขาว

พระราชกระแสทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๑

ขอให้ดูโทรเลขลงวันที่ ๑ ของข้าพเจ้า ถ้าหากจะมีการยก
โทษกันโดยทั่วๆ ไปแล้ว ก็ดูเป็นการเสียเวลาเปล่าๆ ในอันที่
จะดำเนินคดีซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาต่อไป ข้าพเจ้าไม่บังคับใน
ข้อนี้ ถ้าจะไม่มี การฟ้องกล่าวโทษกันอีกต่อไป

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๒๓)

---

๑. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยเกี่ยวกับกรณีนี้นั้น เวลา
นี้ได้สั่งให้จัดการฟ้องร้องนานแล้ว ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่างคดีก็ต้อง
ว่ากล่าวไปให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน และในไม่ช้าศาลพิเศษก็คง
จะตัดสินให้เสร็จสิ้นไป

ส่วนการที่จะให้ทำลายเรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อจะ
ฟ้องร้องนั้น เห็นว่าจะทำลายเสียมิได้ เพราะเรื่องราวเหล่านั้นย่อม
จะเกี่ยวข้องกับคดีอื่น ๆ

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๑

เรื่องที่จะให้จัดการฟ้องร้องว่ากล่าวคดีที่ยังอยู่ในระหว่าง
พิจารณานั้น ก็ต้องว่ากล่าวกันต่อไปให้เสร็จสำนวนเสียก่อน จึง
จะพิจารณาว่าจะกรุณาแก่จำเลยอย่างไร รวมกันไปกับคดีที่ได้
ตัดสินแล้ว

พระราชบันทึก (หน้า ๒๔)

๘. ขอให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ให้คำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ข้าพเจ้าว่า จะไม่ตัดกำลังและตังงบประมาณของทหารรักษาวังให้น้อยกว่าเท่าที่มีอยู่เวลานี้ เว้นแต่ข้าพเจ้าจะขอร้องเอง และจะคงให้ทหารรักษาวังอยู่ในฐานะที่เป็นอยู่บัดนี้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ขอให้รัฐบาลจ่ายอาวุธและลูกกระสุนให้แก่กองร้อยกองพันในกรมทหารรักษาวัง ให้มีเท่ากับกองร้อยกองพันทหารราบอื่นๆ ในการที่ข้าพเจ้าร้องขอให้ม้ทหารรักษาวังไว้ตามเดิมนี้ ก็เพราะว่าบ้านเมืองยังอยู่ในเขตต์เปลี่ยนแปลง ยังไม่มีอะไรแน่นอน ความคิดความเห็นของคนและคณะต่าง ๆ ยังพลุกพล่านเต็มที่ จึงอยากให้มีกรมทหารที่พอจะควบคุม มิให้ยุ่งเหยิงในการเมืองได้เอาไว้รักษาพระราชวัง และรักษาพระองค์โดยใกล้ชิดเท่า นั้น เพื่อเป็นการอุ่นใจสำหรับข้าพเจ้าเองและเจ้านายพอสมควร ถ้าหากเหตุการณ์ในบ้านเมืองสงบเรียบร้อย และการปกครองแบบรัฐธรรมนูญเข้าสู่ฐานะปกติ และประชาชนเคยชินและเข้าใจในวิธีการปกครองแบบใหม่นี้ดีแล้ว ก็อาจเปลี่ยนแปลงฐานะของกรมทหารนี้ไปได้บ้าง ตามแต่จะเห็นสมควรในเวลานั้น

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๒๔)

๘. ในเรื่องที่จะตัดกำลังและตั้งงบประมาณของทหารรักษา
วังนั้น เรื่องงบประมาณนี้เกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลไม่มี
ความขัดข้องประการใดในการที่จะคงให้มีทหารรักษาวังไว้ตามเดิม
ในเรื่องที่จะขอให้ทหารรักษาวังมีอาวุธเหมือนทหารราบทุกอย่างนั้น
เห็นว่าตามประเพณีที่เป็นมาแล้ว ทหารรักษาวังมีอาวุธเช่นนั้น
ไม่ ในต่างประเทศก็ดูกัน การที่จะเพิ่มอาวุธให้แก่ทหารรักษาวัง
เช่นนั้น มีข้อจะคำนึงถึง ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ซึ่ง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นจอมทัพอยู่แล้ว ตลอด
จนตำรวจซึ่งมีความจงรักภักดี อาจจะรู้สึกโทมนัสว่า พระมหา
กษัตริย์ไม่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยก็เป็นได้

พระราชบันทึก (หน้า ๒๕)

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๘

ข้าพเจ้าไม่เคยเป็นอย่างอื่น นอกจากจอมทัพแห่งกองทัพบกและกองทัพเรือ แต่ถึงกระนั้นก็ดี ก็ได้มีการรัฐประหาร โดยทหารเป็นผู้กระทำถึง ๒ ครั้ง มีการกบฏอย่างใหญ่โดยกองทัพบกครั้งหนึ่ง และอย่าเล็กน้อยโดยกองทัพเรือครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีข่าวลือข่าวนำหวาดเสียวถึงว่าอาจมีการสู้รบขึ้นระหว่างกองทัพบกกับกองทัพเรือ และจนกระทั่งในระหว่างหมวดหมู่ต่างๆ ในกองทัพทั้งสองนี้ หากสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นอีกจริงๆ แล้ว พวกทหารก็จะมัวพะวงแต่ในการสู้รบระหว่างกันเองมากกว่าที่จะมาคอยระวังรักษาตัวข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่ที่จะได้รับความคุ้มครองจากกองทหารสักกองหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจที่ยุ่งหลาย เพื่อเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องมาในเรื่องกรมทหารรักษาวัง

ถ้าหากและเมื่อกองทัพบกกองทัพเรือ กระทำตามหน้าที่ของตนจริงๆ คือ ในฐานะเป็นผู้รักษาความสงบ และรักษาความปลอดภัยของประชาชาติ และไม่เข้ามายุ่งกับการเมืองแล้ว เมื่อนั้นก็เป็นเวลาอันควรที่จะลดกำลังกรมทหารรักษาวัง มาทำหน้าที่เพียงเป็นเครื่องประดับเกียรติยศ หรือเป็นแต่เพียงตำรวจรักษาการภายในพระราชวัง

สนองพระราชบันทึก (หน้า ๒๕)

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๘

เรื่องทหารรักษาวัง ซึ่งทรงพระราชประสงค์ให้มีอาวุธเข็ญ
ทหารราบทั้งหลายนั้น เมื่อเสด็จกลับสู่พระมหานครแล้ว รัฐบาล
จะได้จัดการถวายตามพระราชประสงค์

พระราชบันทึก (หน้า ๒๖)

๕. ขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติ วางระเบียบการทูล
เกล้าฯ ถวายฎีกา ในเรื่องการขอพระราชทานอภัยโทษ

ต้นของพระราชบัญญัติก (หน้า ๒๖)

๕ เรื่องนี้ คณะรัฐมนตรีได้ ประชุมปรึกษาลงมติ แก่ใชร่าง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา เกี่ยวกับกรพระราช
ทานอภัยโทษแล้ว ดังนี้

มาตรา ๒๖๓ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้
ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว มีอำนาจทูลเกล้า ฯ
ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ ขอรับพระราชทานอภัยโทษ
เรื่องราวเช่นนั้น ให้ยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องขังหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อ
พระท้าวพระยาเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระท้าวพระยา
รัฐมนตรีนั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถวายเรื่องราว
ต่อพระมหากษัตริย์พร้อมทั้งความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษ
หรือไม่

ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีได้กล่าวแล้ว
เห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำแนะนำต่อพระ
มหากษัตริย์ ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

ถ้าไม่มีพระบรมราชวินิจฉัยตกมายังรัฐมนตรี ภายในกำหนด
สองเดือนนับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่องราวนั้นตกไป

พระราชบัญญัติ (หน้า๒๗)

พระราชกระแสที่ทรงใจความแก้คำสอนของรัฐบาลในข้อ ๕

อันบทร่างมาตรา ๒๖๓ ในประมวลวิธีพิจารณากฎหมายอาชญา
นั้น มิเป็นการตรงกันข้ามกับคำขอของข้าพเจ้าในเรื่องนี้ไปหมด
ทีเดียวหรือ และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนยิ่งขึ้นไปอีก
มิใช่หรือ ร่างมาตรานี้ ข้าพเจ้ายอมรับไม่ได้เลยทีเดียว

สนองพระราชบัณฑิต (หน้า ๒๗)

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความในข้อ ๕

ในเรื่องร่างมาตรา ๒๖๓ แห่งประมวลวิธีพิจารณาคriminal อาชญากรรมนั้น ที่ว่าตรงกันข้ามกับคำขอของพระองค์ และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนนี้ รัฐบาลมองไม่เห็นว่าจะเสียหลักยุติธรรมอย่างไร เพราะราษฎรก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาตลอดจนญาติและผู้มีส่วนได้เสีย ก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเช่นเดียวกัน มีข้อที่แตกต่างอันสำคัญอยู่ก็คือ ตามพระราชประสงค์นั้น เมื่อทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้ว จะปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ได้เลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงผ่านไปนานสักเท่าใด แต่ตามร่างมาตรานี้ ได้กำหนดเวลาไว้ว่า ถ้าไม่พระราชทานวินิจฉัยในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดแล้วก็คือเสมือนได้ทรงปฏิเสธ ไม่พระราชทานอภัยโทษ และปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ตั้งนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเท่านั้น รัฐบาลเห็นควรกำหนดเวลา ถ้าเวลาในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาไม่พอ จะขยายให้ยาวออกไปอีกก็ได้

๓๔๘

(สำเนา)

ที่ จ. ๕๕๘๔/๒๕๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียบน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยราชเลขานุการในพระองค์ ได้นำส่งสำเนาโทรเลข
ของท่านฉบับส่งที่ลอนดอนวันที่ ๒๕ มกราคม ศกนี้ เรื่องไขความ
ในพระราชบันทึกมายังข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเข้าหารือใน
ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา
มติให้นำเรื่องนทงเรื่อง พร้อมทั้งพระราชบันทึกและคำตอบ
พระราชบันทึกของรัฐบาลไปแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นการ
ด่วนตามพระราชประสงค์ ข้าพเจ้าจึงได้นำเรื่องไปแถลงในนาม
ของรัฐบาลพร้อมด้วยคำตอบไขความในพระราชบันทึก ดังสำเนา
คำแถลงและบันทึกไขความในพระราชบันทึก ที่แนบมาพร้อมกับ
หนังสือนี้ เมื่อสมาชิกได้อภิปรายกันแล้ว สภาผู้แทนราษฎร
ได้เห็นชอบพร้อมกันตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไป และลงมติโดย
เอกฉันท์ให้ผ่านระเบียบวาระไปได้ตามข้อบังคับสภาฯ ส่วนสำเนา
รายงานประชุมสภาฯ จะได้รับส่งตามมาทางไปรษณีย์อากาศภายหลัง
ฉะนั้นจึงเรียนมาเพื่อท่านได้โปรดนำความขึ้นกราบบังคม
ทูลพระกรุณาอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อได้กราบบังคมทูลชี้แจงในข้อ
ที่ข้อพระราชกฤษฎีกาโดย แจ่มแจ้ง ทุกข้อ แล้ว ก็ขอ พระราชทาน

๓๔๕

อัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนครเพื่อยังความร่มเย็นและ
อุ่นใจแก่ปวงชนชาวสยามสืบไป.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

(สำเนา) ที่ ก. ๑๐/๗๗   สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน
วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี

โทรเลขที่ท่านแจ้งไปว่า ได้ส่งรายงานการประชุมสภาผู้แทน
ราษฎรมาแต่วันที่ ๑๖ เดือนนี้แล้วนั้น ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ ม.ร.ว.
สมัครสมาน เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่า
ละอองธุลีพระบาทแล้ว

ครั้นวันอาทิตย์ที่ ๑๗ เดือนนี้ เวลา ๑๗ น. ม.ร.ว. สมัคร
สมานได้นำพระราชบันทึก พร้อมทั้งคำโทรเลขที่ทำมาเสร็จ มา
มอบเพื่อให้ส่งผ่านทางกรมราชเลขาในพระองค์เช่นเคย

ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหารือกับพระยาราชวังสันแล้ว จึงจัดส่ง
โทรเลขพระราชบันทึกนั้น ในวันอาทิตย์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ และ
ในเวลาเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ส่งโทรเลขไปเรียนให้ท่านทราบไว้
ด้วยว่า ข้าพเจ้าได้ส่งโทรเลขพระราชบันทึกไปทางกรมราชเลขา
นุกรในพระองค์ สำหรับรัฐบาลได้ตอบด้วย ข้าพเจ้าขอส่งสำเนา
คำแปลโทรเลขทั้ง ๒ ฉบับ มาเพื่อยืนยันและสอบทานความ
ถูกต้องฉนั้น

ตามบันทึกการเล่าๆ ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ใน
วรรคสุดท้ายข้อความว่า ม.ร.ว. สมัครสมานได้โทรศัพท์มาแจ้งว่า
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อย่าให้ถือข้อความที่รับสั่งและกราบ

ทูลในวันนั้น เป็นการผูกมัดฝ่ายใดและประการใดเลย ม.ร.ว. สัมภรณ์พานิช ได้มีจดหมายลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ยืนยันพระราช ภาระแสนมา ตั้งสำเนาจดหมายที่ข้าพเจ้าขอส่งไปในที่นี้

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งโทรเลขฉบับวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่า คงมีพระราชประสงค์ ให้รัฐบาลถือเป็นคำเด็ดขาด และให้รัฐบาลตอบราววันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ เป็นอย่างช้า สำหรับเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ นั้น ความจริงคณะผู้แทนฯ ก็ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาฯ อยู่ เสมอแล้วว่า ในขณะนี้ยังไม่เห็นมีช่องทางที่จะแก้ไขได้ ต่อไป ภายหน้าในเวลาอันสมควรและเมื่อโอกาสอำนวย ก็ย่อมจะมี ช่องทางที่จะแก้ไขได้บ้าง

ส่วนหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์นั้น ได้เดินทางจากกรุงปารีสไป สวิตเซอร์แลนด์แล้ว ในขณะนี้กำลังเดินทางไปกรุงโรม เพื่อ โดยสาร เครื่องบิน ของบริษัท ฮอลันดา ออกจาก กรุงโรม วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ เดินทางกลับสยามซึ่งตามกำหนดเวลาว่าจะไปถึงดอน เมืองในวันที่ ๒๗ เดือนนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ

(สำเนา)

แครนเลย์

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๒

ราชอาณาจักรในกระบวนเสด็จ ฯ เวียน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิบดี

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เวียนมาว่า ข้อความต่าง ๆ
ซึ่งมีรับสั่งกับเจ้าคุณหรือพระยาราชวังสัน เมื่อวันที่ ๑๔ เดือนนี้
ขออย่าถือถือเป็นการผูกมัดสำหรับถ่ายใตประการใด ข้อใดที่มี
พระราชประสงค์ให้ ถือเป็นทางราชการจะได้ พระราชทาน พระราช
กระแสมเป็นลายลักษณ์อักษร

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) ม.ร.ว. สัมภรสมาน

ลงนามแทน

สำเนา กรมเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี วันที่ ๘๖๘๒ วันที่ ๑๕/๑๑/๖๖

ที่ ๘๗๖/๒๒๒๑

กรมราชเลขาธิการในพระองค์

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖

เรื่องส่งโทรเลขของเจ้าพระยาศรัทธาธรรมมาธิเบศ

ราชเลขาธิการในพระองค์ เรียน นายกรัฐมนตรี

ด้วยได้รับโทรเลขเจ้าพระยาศรัทธาธรรมมาธิเบศมีถึงท่าน จาก
กรุงลอนดอนผ่านมาทางกรมนี้ ๑ ฉบับ ข้างเจ้าขอส่งมาพร้อม
กับหนังสือ

ขอแสดงความนับถืออย่างยี่มาลัยเจ้าคุณ
(ลงพระนาม) อากิตย

๓๕๔

คำแปล

เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ

กรุงลอนดอน

๑๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๕. ๒๑.๔๕

ทูตราชเลขานุการในพระองค์

กรุงเทพฯ

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗. ๒๒.๔๐

ทูล ราชเลขานุการในพระองค์ กรุงเทพฯ

โปรดเสนอข้อความตั้งต่อไปยังนายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอเสนอพระราชดำรัส ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวตอบบันทึกอันสุดท้ายตั้งต่อไปนี้

บรรดาข้อความทั้งหลายซึ่งข้าพเจ้าได้รับจากรัฐบาลนั้น โดย
มากไม่มีความ (หมาย) อันแน่นอน และเป็นไปในการทำนองโต้เถียง
เท่านั้น ทำให้จึงมาว่าแต่พูดถึงคำขอต่าง ๆ ซึ่งข้าพเจ้าไม่ได้ขอ
มาเป็นทางราชการ ข้าพเจ้าต้องการคำตอบอย่างแน่นอน ตอบคำ
ขอซึ่งแน่นอนแล้วว่า ยอมได้หรือไม่ได้

การที่มิว่าหลีกเลี่ยงปัญหานั้น จะไม่เป็นทางที่จะขบปัญหา
ให้แตกไปเลย ข้าพเจ้าขอคำตอบอันแน่นอน ตอบคำขอของ
ข้าพเจ้าดังนี้

๑. โดยพูดตรง ๆ ว่า ยอมหรือไม่ยอม
๒. จะยอมให้การปิดสภาฯ ให้เป็นไปเอง หรือให้มีเสียงข้าง
มากถึงเศษสามส่วนสี่ ยอมหรือไม่ยอม ถ้ายอมจะยอมอย่างไร

๓. รัฐบาลจะอนุญาตให้ตั้งคณะพรรคการเมืองต่าง ๆ หรือไม่ ยอมหรือไม่ยอม

๔. รัฐบาลจะเลิกใช้กฎหมายหรือไม่ เท่าที่ข้าพเจ้าจะเห็นได้จากบันทึกอันสุดท้าย รัฐบาลยอมรับว่าตั้งใจจะไม่ให้ความยุติธรรมแก่ฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ในทางการเมือง และข้าพเจ้าไม่พิจารณาข้อเท็จจริงทั้งหลายก่อนที่จะลงโทษ มีสิ่งใดที่ไม่เหมือนกับวิธีพิจารณาคดีโดยลูกขุนยิ่งไปกว่านั้น (ข้าพเจ้า) ไม่สามารถที่จะนึกได้

๕. ยังไม่แน่ชัดว่า ความตั้งใจของรัฐบาลมีอยู่ประการใดในข้อนี้ การขออภัยโทษนั้นเป็นกิจของฝ่ายบริหารที่จะวินิจฉัยความรับผิดชอบในเรื่องนี้ จะโยนไปให้แก่สภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ อันวิธีการซึ่งรัฐบาลคิดจะดำเนินการต่อไปในเรื่องนั้น มีอยู่อย่างใดบ้าง

๖. ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ที่ถูกไล่ออก เนื่องจากเหตุที่คุยवाद อ่างซึ่งถูกสงสัย แต่ศาลมิได้พิจารณาให้ได้รับเบี้ยบำนาญ ผู้ที่ถูกไล่ออกยอมเสียสิทธิที่จะได้รับเบี้ยบำนาญทันที ผู้ที่ถูกออกในกรณีเช่นนี้ ควรจะเปลี่ยนเสียใหม่ เพื่อให้เขาอยู่ในประเภทปลดออกจากราชการ เพื่อที่จะยื่นขอรับเงินเบี้ยบำนาญได้ จงอย่าพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาโดยแอบเข้าหาข้อกฎหมาย

๗. ข้าพเจ้ายอมรับคำอธิบายของรัฐบาล

๘. กรมทหารรักษาวังจำต้องได้รับอาวุธยุทธภัณฑ์ก่อนข้าพเจ้ากลับ ข้อนนี้เป็นข้อจำเป็น มีเช่นนั้นแล้วก็คงจะไม่ได้รับเลยเป็นแน่นอน และคำแก้ในการที่จะประวิงความก็คงจะประดิษฐ์ขึ้นได้เป็นแน่

๙. ข้าพเจ้าขัดข้องในข้อจำกัดเวลา ถ้าหากจะให้มีข้อจำกัดเวลาแล้ว ขอให้เป็น ๒๐ ปี วิถีทางที่จะหลุดเกล้า ๆ ถวายฎีกาได้ ก็ถูกลดลงมาเหลือทางเดียวเท่านั้น และทั้งจำกัดเวลาเพียง ๑๕ วัน ภายหลังที่ได้พิพากษาเป็นที่สุดไปแล้ว การกระทำเช่นนั้นเป็นการตัดสิทธิซึ่งเคยมีมาแต่เดิม ร่างกฎหมายอันนี้จะแก้ไขหรือไม่

ถ้ารัฐบาลและสภา ฯ คิดว่า คำขอร้องของข้าพเจ้านั้นผิดต่อหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว ความเห็นแตกต่างระหว่างเราก็เป็นอันหมดหนทางที่จะแก้ไขได้ เพราะทั้งสองฝ่ายต่างไม่ถือตามหลักการอย่างเดียวกันเลย และการร่วมงานกันก็เป็นอันทำไม่ได้

ข้าพเจ้าต้องการคำตอบตรงตามคำขอร้องของข้าพเจ้า อย่างข้าที่สุดภายในสิ้นเดือนนี้ (คือ) วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ มิฉะนั้น ข้าพเจ้าจะถือว่า ไม่ยอมตามคำขอร้อง (อนึ่ง) คำตอบที่ไม่แน่นอนลงไปก็จะถือว่าเท่ากับไม่ยอม (เหมือนกัน)

(ลงนาม) เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ

(สำเนา)

ที่ ก. ๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
เรื่องสนองพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
นายกรัฐมนตรี ทูล ราชอาณาจักรในพระองค์

หนังสือที่ ๘๗๖/๒๒๒๑ ลงวันที่ ๑๕ เดือนนี้ นำส่งโทรเลข
เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ จากกรุงลอนดอน (ส่งเมื่อวันที่ ๑๗
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗) เรื่องเสนอพระราชดำรัสของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตอบบันทึกอันสุดท้ายมานั้น เกลา ๆ ได้
รับทราบเกล้าแล้ว และได้้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา
คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติว่า เรื่องนี้รัฐบาลได้กราบ
บังคมทูลอย่างชัดเจนแล้ว และเมื่อรัฐบาลได้เสนอเรื่องต่อสภา
ผู้แทนราษฎรตามพระราชประสงค์ ก็ปรากฏตามรายงานสภาผู้
แทนราษฎร ซึ่งทูลเกล้า ๆ ถวายไปแล้วนั้นว่า เป็นที่เข้าใจแจ่ม
แจ้งแน่นอนแก่สภา ๆ สภา ๆ เห็นชอบด้วยแล้ว จึงได้ลงมติ
เป็นเอกฉันท์ให้ผ่านระเบียบวาระไป เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงไม่มี
อะไรที่จะกราบบังคมทูลเพิ่มเติมอีก

จึงทูลมา เพื่อได้ทรงนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบ
ฝ่าละอองธุลีพระบาทต่อไปด้วยโดยทางโทรเลข

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

สำเนา กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๑/๑๑/๖๗

ที่ ๘๘๑/๒๒๓๕

กรมราชเลขาธิการในพระองค์

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง สนองพระราชกระแสรับสั่ง ซึ่งพระราชทานมาทางเจ้าพระยา
ศรีธรรมมาธิเบศ

ราชเลขาธิการในพระองค์ เรียบ นายกรัฐมนตรี

หนังสือที่ ก.๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ สนอง
พระราชกระแสรับสั่ง ซึ่งพระราชทานมาทางเจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิเบศ เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนนี้

ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขไปทุกเกล้า ๆ ถวายแล้ว ดั่งสำเนา
โทรเลขข้าพเจ้าลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ ซึ่งส่งมาเพื่อทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังเจ้าคุณ

(ลงพระนาม) อาทิตย์

[สำเนาโทรเลขเป็นภาษาอังกฤษ มีใจความตามในหนังสือ
นายกรัฐมนตรีที่ ก.๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ ข้างต้น]

๓๕๘

(สำเนา)

ที่ ก. ๑๓/๗๗

วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เวียน นายกรัฐมนตรี

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๖ เดือนกุมภาพันธ์ ศกนี้ ข้าพเจ้าได้รับ
สำเนา รายงานการประชุม สภาผู้แทนราษฎร เรื่องเกี่ยวกับการสละ
ราชสมบัติ ซึ่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ส่งไปให้ข้าพเจ้า ๑ ชุด
ครั้นในวันที่ ๒๗ เดือนเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ม. ร. ว. สมัครงสมาน มาสอบถาม
ข้าพเจ้าว่า ได้รับสำเนารายงานการประชุมในเรื่องนี้แล้วหรือยัง
ข้าพเจ้าได้ตอบว่าได้รับแล้ว ม. ร. ว. สมัครงสมานจะขอรับไป
ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้ามีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตร ก็เป็นการ
สมควรที่ข้าพเจ้าจะนำไปเอง จึงได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ในค้ำวันนั้น รับสั่งว่าทรงขอไว้ทอดพระเนตรก่อน แล้วข้าพเจ้า
ก็กราบถวายบังคมลากลับ

ครั้นเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลา ๒๓.๐๐ น.
ม. ร. ว. สมัครงสมานได้มาหาข้าพเจ้าอีก และแจ้งว่าพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้พระราชทานพระราชหัตถเลขา ทรง
สละพระราชสมบัติมายังข้าพเจ้าในวันที่ ๒ มีนาคม ศกนี้ และจะ
ถือว่ามีผลขาดจากการเป็นพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่เวลาที่ข้าพเจ้าได้

รับพระราชหัตถเลขานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่และที่จะให้มีผลเด็ดขาดลงไปในพื้นที่ โดยไม่แจ้งให้ผู้สำเร็จราชการและรัฐบาลทราบล่วงหน้านั้น ไม่เป็นการสมควร จึงได้ตอบไปว่าอาณัติมอบหมายซึ่งข้าพเจ้าได้รับมาจากรัฐบาลก็คือ เพื่อมาเฝ้ากราบบังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับและข้อสำคัญใด ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องนี้ก่อนที่จะดำเนินการไปได้ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลก่อน เรื่องการสละพระราชสมบัติเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งควรจะติดต่อทางผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ณ กรุงเพท ฯ ม. ร. ว. สมักรสมานตอบว่า เมื่อเช่นนั้นเขาจะขอให้สถานทูตสยาม ณ กรุงลอนดอนสอบถามไปยังรัฐบาลว่า จะพระราชทานพระราชหัตถเลขาสละพระราชสมบัติมาที่สถานทูตได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้รับคำตอบจากรัฐบาลภายในวันที่ ๒ มีนาคม สกนึ่ ก็จะพระราชทานไว้ที่สถานทูตในวันนั้น และจะถือว่าผลตั้งแต่วันที่สถานทูตรับไว้ ข้าพเจ้าได้พูดเตือนอีกว่าทางที่ควรคือส่งทางผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่ตามอาการกิริยาของ ม. ร. ว. สมักรสมานเป็นที่เห็นได้ว่าจะขึ้นส่งพระราชหัตถเลขาทองสถานทูตให้ได้ โดยเหตุที่เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ข้าพเจ้าจึงได้รับรายงานให้ท่านทราบโดยทางโทรเลข เมื่อเวลา ๓ นาฬิกาของวันที่ ๑ มีนาคม สกนึ่ ด้วยความปรากฏในสำเนากัมแปดโทรเลขซึ่งแนบมาด้วยแล้ว ข้าพเจ้าใคร่ที่จะได้รับคำสั่งว่าจะ

ให้ปฏิบัติอย่างไรต่อไป

อนึ่ง ตามโทรเลขและหนังสือของข้าพเจ้าซึ่งได้เรียนปฏิบัติเข้าไปเรื่องว่าจะแจ้งข่าวให้หนังสือพิมพ์ได้เพียงไร เวลานี้ยังไม่ได้รับตอบ ทางหนังสือพิมพ์ก็เริ่มลงข่าวเรื่องนี้อีกแล้ว ทางสันนิษฐานว่าได้ข่าวจากแครนเลย์ เพราะทางฝ่ายเรายังไม่ได้เปิดเผย เป็นแต่ได้ตอบไปว่าเรื่องยังไม่สิ้นสุด จะแจ้งรายละเอียดให้ทราบยังไม่ได้ โดยเหตุนี้ขอท่านได้โปรดแจ้งไปให้ทราบโดยทางโทรเลขด้วยว่า จะควรเปิดเผยข่าวได้เพียงไร เพราะหนังสือพิมพ์มากวนอยู่เสมอ ซึ่งจะต้องบอกเขาในเมื่อเรื่องเสร็จลง

ควรมิควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิเบศ

คำแปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรือนนายกรัฏมนตรี

ส่งจากกรุงลอนดอนณวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๐๓.๔๕ น.
ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๗.๔๗ น.

พระยาพหล

กรุงเทพ ฯ

ม.ร.ว. สัมครสมาน ได้มาหาข้าพเจ้าเมื่อวันพฤหัสบดี
เวลา ๑๐.๐๐ น. และแจ้งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะส่ง
หนังสือขอลาออกจากราชสมบัติมายังข้าพเจ้าในวันที่ ๒ มีนาคมนี้
และขอให้เป็นที่เข้าใจว่าพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ออกจาก
ราชสมบัติแล้ว ตั้งแต่เวลาที่ส่งหนังสือลาออกนั้นทีเดียว ข้าพเจ้า
ได้ตอบไปว่า ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายหน้าที่มาแต่จะเพาะการ
เจรจาหาทางให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับไปเท่านั้น ส่วน
เรื่องสำคัญ เช่นการลาออกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นจำ
ต้องให้รัฐบาลได้ทราบและรับรองเสียก่อน จึงจะดำเนินการต่อ
ไปเพราะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และควรจะดำเนินการทางผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ในกรุงเทพฯ ม.ร.ว. สัมครสมาน
กล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นเขาจะได้ถามมายังรัฐบาลว่า หนังสือลาออก
จะส่งทางสถานทูตได้หรือไม่ และถ้าไม่ได้รับตอบจากรัฐบาลภายใน
ในวันที่ ๒ มีนาคมแล้ว ก็จะได้ส่งหนังสือลาออกจากราชสมบัติ

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปยังสถานทูตในวันนั้น และ
จะถือว่าได้ลาออกแล้วแต่เวลาที่ได้ส่งให้สถานทูต ข้าพเจ้าได้
หวังอีกว่า ทางที่ถูกควรจะส่งทางผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
แต่สังเกตท่าทางเห็นว่า คงจะไม่เลิกความคิดเดิมที่จะส่งให้สถาน
ทูตในกรุงลอนดอน ข้าพเจ้าขอทราบว่ารัฐบาลจะมีคำสั่งแก่
ข้าพเจ้าประการใดอีกบ้าง

(ลงนาม) ศรีธรรมมาธิเบศ

(สำเนา) โทรเลขนายกรัฐมนตรี เรียง เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
ส่งที่กรุงเทพ ฯ วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน

ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชหัตถ์
เลขาทรงสละพระราชสมัญญิตีมายังท่าน ขอให้รับไว้ และรีบ
โทรเลขข้อความในพระราชหัตถ์เลขามาโดยด่วน ส่วนกำหนด
กลับของท่านให้รอฟังคำสั่งต่อไป

(ลงนาม) พหล

(สำเนา)

ที่ ๑๐ / ๕๔

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ด้วยข้าพเจ้าได้รับพระราชโทรเลข มีความว่า ได้มีพระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติ ลงพระปรมาภิไธย พระราชทานแก่เจ้าพระยาสุริยธรรมาธิเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้แทนรัฐบาลในวันนี้ (คือวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗) แล้ว ที่ประเทศอังกฤษ และมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งว่า ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นอันพับไป ในวันที่ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติ จะลงนามในเอกสารอันใดไม่ได้อีกต่อไป

ฉะนั้น บรรดาหนังสือราชการซึ่งในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะต้องปฏิบัตินั้น ข้าพเจ้าจำต้องระงับเป็นอันสิ้นสุดในวันนี้ จึงแจ้งมาให้ท่านทราบ

(ลงพระนาม) นริศ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

๓๖๕

(สำเนา)

ที่ ๑๑/๕๖

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีให้ทราบ

อนุสนธิจากหนังสือข้าพเจ้าที่ ๑๐/๕๔ ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖ เชิญกระแสพระบรมราชโองการเรื่องพระราชทาน พระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติแก่เจ้าพระยาศรัทธมณีเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้แทนรัฐบาลมานั้น

บัดนี้ข้าพเจ้าได้รับโทรเลข หม่อมราชวงศ์สมักรสमान กฤดากร มีความว่า เจ้าพระยาศรัทธมณีเบศไม่ยอมรับพระราชหัตถเลขา อ้างว่าไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้รับ เพราะเหตุตั้งนั้นจะได้เชิญพระราชหัตถเลขาไปมอบให้แก่อัครราชทูตสยาม ซึ่งประจำกรุงลอนดอนในฐานะที่เป็นผู้แทนรัฐบาล ตามทางราชการต่อไป จึงแจ้งความมาให้ทราบ

(ลงพระนาม) นริศ

(สำเนา) ที่ ๕๑๗/๒๓๒๖ กรมราชเลขาณูการในพระองค์

วันที่ ๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง ส่งสำเนาบ้นที่กการเจรจาเมื่อวันเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์

ราชเลขาณูการในพระองค์ เรียบ เลขธิการคณะรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอส่งสำเนาบ้นที่กการเจรจาของท่าน นายกรัฐมนตรี
กับเลขธิการคณะรัฐมนตรี และที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรีที่
ได้เข้ามาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรา
นุวัดติวงศ์ ณพระที่นั่งราชกรัณยสภา เมื่อวันที่ ๒ เดือน
มาพร้อมทั้งหนังสือเพื่อเป็นการยืนยันและหลักฐาน

บ้นที่กนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ทรง
ทอดพระเนตรแล้ว

แล้วแต่จะโปรด

(ลงพระนาม) อาทิตย์

บันทึก

เรื่อง นายกรัฐมนตรีมาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศ ฯ

วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

วันเวลา ๑๗.๑๐ น. นายพันเอก พระยาพลพลพยุห
เสนา นายกรัฐมนตรี กับนายนาวาตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์
เลขธิการคณะรัฐมนตรี และหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ

ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระ
นริศรานุวัดติวงศ์ ณพระที่นั่งราชกรัณยสภา

นายกรัฐมนตรี กราบทูลว่า ได้รับลายพระหัตถ์ที่พระราช
ทานไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชหัตถเลขา
ทรงสละราชสมบัติ พระราชทานแก่เจ้าพระยาศรัทธาธรรมมาธิเบศ
วานนี้ และมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งว่า ตำแหน่งผู้สำเร็จราช
การแทนพระองค์เป็นอันพับไป ในวันที่ทรงลงพระปรมาภิไธย
ในพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติ จะทรงลงพระนามใน
เอกสารอันใดไม่ได้อีกต่อไป ฉะนั้น บรรดาหนังสือราชการ
ซึ่งในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะต้องปฏิบัติ จำต้อง
ระงับเป็นอันสิ้นสุดในวันนั้นแล้ว นายกรัฐมนตรีเห็นด้วยเกล้า
ว่าการที่จะไม่ทรงราชการอีกต่อไปนั้นยังไม่ถูกต้อง ควรที่จะรอให้
พระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัตินี้ มาถึงสภาผู้แทนราษฎร
เสียก่อน

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ ตรัสว่า การที่ต้องทรงกระทำเช่นนั้น ก็
เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราชโองการ ดำรัส
สั่งมาดังนั้น ฉะนั้นจะทรงลงพระนามในเอกสารใดๆ ในทาง
ราชการอีกต่อไปไม่ได้

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร กราบทูลว่า ว่าตามกฎหมายแล้ว
ยังไม่ทรงขาดจากตำแหน่ง ต้องทรงรอให้สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ

การทรงสละราชสมบัติเสียก่อน ทั้งนี้เพราะได้ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์โดยพระราชกฤษฎีกา นอกจากจะทรงแสดงว่าไม่ทรงสามารถที่จะทรงปฏิบัติพระภาระในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อีกต่อไปแล้วเท่านั้น ถ้าทรงแสดงเช่นนั้นแล้ว คณะรัฐมนตรีก็สามารถเข้าทำการแทนได้ตามความแห่งมาตรา ๑๐ แห่งรัฐธรรมนูญ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ ตรัสว่า ก็เป็นเช่นนั้น พระองค์ไม่ทรงสามารถที่จะปฏิบัติพระภาระในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อีกต่อไป เพราะมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งห้ามมา

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์กราบทูลว่า ถ้าเช่นนั้นแล้ว ก็เป็นอันว่า ในระหว่างรอพระราชหัตถเลขา ถ้ามีเหตุฉุกเฉินหรือกิจการจำเป็นที่จักต้องกระทำแล้ว คณะรัฐมนตรีก็จะได้ดำเนินการไป แต่ข้อตกลงอันนี้ เป็นการตกลงกันภายในเท่านั้น คงที่จะไม่มีเหตุอันใดเกิดขึ้นที่จะต้องทำเช่นนั้นเลย

นายกรัฐมนตรีกราบทูลถึงวิธีการที่คณะรัฐมนตรีจะได้ดำเนินการต่อไปโดยกล่าวว่า ได้มีโทรเลขไปถึงเจ้า พระยาศรัทธาธิเบศร์สรับ พระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัตินั้นแล้ว และให้เก็บข้อความแจ้งมาทางโทรเลข เพื่อนำความเสนอสภาผู้แทนราษฎร ให้ทราบต่อไป คณะรัฐบาลได้ตกลงว่า เมื่อสภาผู้แทนราษฎรรับรองการสละราชสมบัติของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วก็จะได้ออกให้สภาผู้แทนราษฎร รับรองผู้หนึ่งผู้ใดขึ้น

เสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป โดยยึดหลักแห่ง
 กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ โดย
 เครื่องครัดทุกประการ เหล่าถ้าได้แก่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์
 เจ้าอานันทมหิดลแล้ว ก็จะได้ให้สภาผู้แทนราษฎรเลือกบุคคล
 หรือคณะบุคคลขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป จน
 กว่าพระมหากษัตริย์จะมีพระชนมายุเข้าเกณฑ์บรรลุนิติภาวะ แล้ว
 คณะรัฐบาลตั้งใจจะไปเฝ้าสมเด็จพระพันวัสสามาตุจฉาเจ้า พระ
 บรมราชเทวีในวันพรุ่งนี้ เพื่อฟังพระกระแสในข้อที่เกี่ยวแก่
 พระองค์เจ้าอานันทมหิดลต่อไป

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า ที่คิดจะไปเฝ้าสมเด็จพระพันวัสสา
 นั้น นั้นไม่ทรงพระดำริเห็นว่าจะมีการขัดข้องอันใด

นายกรัฐมนตรี กราบทูลต่อไปว่า เมื่อพระองค์เจ้าอานันท
 มหิดล ได้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ก็ใครจะกราบทูลเชิญ
 สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ทรงดำรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า รับไม่ได้ พระองค์ทรงพระชวา
 มากแล้ว มีพระชันษาถึง ๗๒ พรรษา ทั้งพระกรรมก็ตั้ง พระบาท
 ก็พิการทรงพระดำเนินไม่ถนัดกับทรงเหน็ดเหนื่อยมามากแล้ว ไม่
 ทรงสามารถที่จะปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระ
 องค์ได้ดี อีกประการหนึ่ง พระองค์เจ้าอานันทมหิดลก็มีพระ
 ชันษาเพียง ๑๐ พรรษาเท่านั้น พระองค์ก็จะต้องทรงเป็นผู้สำเร็จ

ราชการแทนพระองค์เป็นเวลาถึง ๑๐ ปี ทรงทำไม่ไหวเป็นแน่
 หลวงช้างนาวาสวัสดิ์ กราบทูลว่า ถึงจะไม่ทรงรับเป็น
 ตลอดไปก็ตาม เพียงสักปี ๑ หรือ ๒ เดือนหรือ ๓ เดือน ใน
 ตอนต้นหัวต่อหัวเลี้ยวก็ยังดี ขอให้ทรงพระกรุณารับด้วย
 อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพระราชดำริเห็น
 ว่า พระองค์เป็นเจ้านายที่สมควรจะทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ ทั้งนี้ยังได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานลายพระราชหัตถ
 เลขามาแล้วด้วย กับว่าถ้าไม่ทรงรับแล้ว การเลือกตั้งผู้หนึ่งผู้ใด
 เป็นพระมหากษัตริย์ อาจจะเป็นไปโดยไม่ราบรื่นในสภาผู้แทน
 ราษฎร อีกประการหนึ่ง ในตอนหัวต่อหัวเลี้ยวเช่นนี้ ข้อสำคัญ
 อยู่ที่ความไว้วางใจทั้งภายในและภายนอกประเทศ ถ้าพระองค์
 ทรงรับเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แล้ว การณ์ก็จะเรียบ
 ร้อยดีเป็นอย่างยิ่ง

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรีสุวฯ ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
 หัวได้พระราชทานพระราชหัตถเลขามาจริง แต่ก็มีได้ทรงบังคับ
 ฉะนั้นแม้จะให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นเวลาเพียง ๑
 ปีหรือ ๒ เดือนหรือ ๓ เดือน ก็ทรงคิดว่ารับไม่ได้ด้วยตนเอง
 แต่จะทรงยินดีให้ความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว เป็นการส่วน
 พระองค์ได้เสมอ ตามที่ได้ทรงรับเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระ
 องค์ในระวางที่เสด็จพระราชดำเนินคราวนี้ ก็เพื่อจะสนอง

พระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านนั้น และก็มิได้
ทรงคาดว่าจะต้องทรงกระทำหน้าที่เป็นเวลานานถึงเพียงนี้ เท่าที่
ทรงกระทำมาก็เป็นเวลาถึง ๑๕ เดือนแล้ว ทรงรู้สึกเหน็ดเหนื่อย
เต็มที่อยู่แล้ว ไม่ทรงสามารถที่จะกระทำได้อีกต่อไป ขอให้
เลือกคนหนุ่ม ๆ เกิด

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กราบทูลว่า เมื่ออยู่ที่ยุโรปได้
โอกาสไปเฝ้าพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ และได้ทูลถามว่า จะทรง
รับเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้หรือไม่ ก็ทรงตอบปฏิเสธ
ไม่ทรงรับ เพื่อความเรียบร้อยและความมั่นคงแห่งชาติ ขอพระ
ราชทานกราบทูลขอให้สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ ทรงรับเป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์แม่แต่เพียง ๖ เดือนอีกสักครั้งหนึ่ง

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ ก็ยังทรงรับสั่งตามเดิม

นายกรัฐมนตรี กราบทูลว่า ใครจะขอพระราชทานบัญชา
รายพระนามเจ้านายเรียงลำดับตามกฏมณฑลเศรษบาล ว่าด้วยการสืบ
ราชสันตติวงศ์ เพื่อได้ไปพิจารณา

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ ตรัสว่า กระทรวงวังผู้เป็นเจ้าของหน้าที่ได้ทำ
ขึ้นแล้ว และส่งมาให้ทรงตรวจ เมื่อทรงตรวจแล้วจะได้ทรงลง
พระนามว่าถูกต้อง แล้วจะพระราชทานคืนไปให้รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงวัง ขอให้เรียกเอาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวังเถิด

นายกรัฐมนตรี เลขาธิการคณะรัฐมนตรี และหม่อมเจ้า

๓๓๒

วรรณไวทยากร กราบทูลลาออกจากที่เฝ้า เวลา ๑๗.๓๐ น.

(ลงพระนาม) อาทิตย์

ราชเลขานุการในพระองค์

จดบันทึก

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(สำเนา)

ที่ ๑๒/๕๘

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา นายก
รัฐมนตรี ให้ทราบ

ด้วยเมื่อวานนี้ ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขจากหม่อมราชวงศ์
สมัครสมาน ฯ เชิญกระแสดพระบรมราชโองการแจ้งมามีความว่า

๑. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เชิญพระราชหัตถเลขา
ทรงสละราชสมบัติ ไปพระราชทานแก่ประธานสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันที่ ๒ เดือนนี้ เวลา ๑๖.๓๐ น. และขอให้ประธานสภา
ผู้แทนราษฎรเชิญพระราชหัตถเลขาต่อมายังกรุงเทพ ฯ และ
แสดงพระราชประสงค์ขอให้ ประกาศพระราชหัตถเลขาทรงสละ
ราชสมบัตินั้นแก่ประชาชนให้ทราบทั่วกันด้วย

๒. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสละสิทธิที่จะคงผู้
ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระองค์ไป

๓. กับทรงสละสิทธิทั้งหลาย ในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่ง
เป็นพระมหากษัตริย์ทุกประการ แต่จะคงทรงสงวนสิทธิที่พึง
ซึ่งได้เคยทรงดำรงมาตั้งแต่ก่อนเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

๔. จะคงประทับอยู่ที่ประทับบัดนี้จนปลายเดือนมิถุนายน
ถ้ามีหนังสือที่จะส่งไปถวาย ควรจำหน่ายลงในพระนาม สมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา

โดยพระกระแสรับสั่งมีประการดังนี้ ข้าพเจ้าจึงแจ้งความ
มาให้ท่านทราบ

(ลงพระนาม) นริศ

คำแปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี
ส่งจากกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
เวลา ๑.๓๕ น. ถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
เวลา ๒๒.๐๐ น.

ตามคำสั่งในโทรเลขของท่าน ข้าพเจ้าได้รับพระราชหัตถ
เลขาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติเมื่อ
วันเสาร์ (ที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗) เวลา ๑๖.๓๐ น. ณ
สถานทูตสยามกรุงลอนดอน ข้าพเจ้าจะได้โทรเลขคำแปลพระ
ราชหัตถเลขามายังท่านโดยละเอียด ในเมื่อข้าพเจ้าได้เข้าประ
มวลโทรเลขแล้ว

สรุปความได้ดังนี้

ข้อความในพระราชหัตถเลขานั้น เริ่มต้นแต่เมื่อมีการยึด
อำนาจการปกครอง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ทรงแสดง
ความผิดหวังที่ได้ทอดพระเนตรเห็นว่า รัฐบาลของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ดำเนินตามหลักประชาธิปไตยอันแท้จริง
เช่นในการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ และกฎหมายพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
 เป็นต้น มิได้เป็นไปตามหลักความยุติธรรม แล้วทรงกล่าวว่า
โดยที่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ยอมให้เสรีภาพ
ทางการเมืองอันแท้จริงแก่ประชาชน จึงได้เกิดกบฏขึ้น รัฐบาล

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ยอมตามคำขอของพระองค์
 ในอันจะให้แก้ไขรัฐธรรมนูญและในปัญหาสำคัญๆ รัฐบาลก็ได้
 เร่งรัดให้ผ่านสภา ฯ โดยมีได้ให้เวลาแก่สภา ฯ ในอันจะพิจารณา
 ปัญหาเหล่านั้น ฯ การชำระนักโทษการเมืองก็ได้พิจารณาเป็นการลับ
 และตัดโอกาสที่เขาเหล่านั้นจะเกิดขึ้นในศาลยุติธรรม พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ทรงพร้อมที่จะสละพระราชสิทธิ
 ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน มิใช่ให้แก่พรรคใดพรรคหนึ่ง พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้ดีว่า จะทรงทำประโยชน์ให้แก่ประ
 ชาชนหรือคุ้มครองประชาชนอย่างใดต่อไปไม่ได้แล้ว จึงมีพระ
 ราชประสงค์ที่จะทรงสละราชสมบัติ พระองค์ได้ทรงสละราช
 สมบัติและทรงสละสิทธิทั้งปวง ที่ทรง มี อยู่ใน ฐาน ที่ทรงเป็นพระ
 มหาจักรีบรมราชัน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป แต่จะทรงสงวนไว้ซึ่งสิทธิ
 ที่พระองค์ได้ทรงมีอยู่ก่อนเสวยราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชประสงค์ที่จะทรงตั้งผู้สืบราชสมบัติ ไม่มี
 พระราชประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อความไม่สงบประการใด เพื่อประ
 โยชน์ของพระองค์ ถ้ามีความไม่สงบประการใดเกิดขึ้นแล้ว ทรง
 ปฏิเสธว่า ไม่ทรงเกี่ยวข้องกับเลย.

(ลงนาม) ศรีธรรมราชเบศ

๓๗๖

(สำเนา)

ที่ ก. ๑๔/๗๗

วันที่ ๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาสุริยธรรมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี

อนุสนธิหนังสือของข้าพเจ้าที่ ก. ๑๓/๗๗ ลงวันที่ ๑ มีนาคม
ศกนี้ เรียบปฏิบัติไปในเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ
พระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัตินั้น

ครั้นเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ศกนี้ ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขของ
ท่าน ๑ ฉบับ สั่งไปว่า ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระ
ราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติแล้วให้ข้าพเจ้ารับไว้
และรีบโทรเลขแจ้งข้อความเข้าไปให้ท่านทราบโดยด่วน ส่วน
การกลับของข้าพเจ้านั้นให้รอฟังคำสั่งทางโทรเลข ตั้งสำเนา
โทรเลขซึ่งข้าพเจ้าขอส่งมาเพื่อยืนยันความฉันทัน

ในวันที่ ๒ เดือนเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ทำการติดต่อกับ
ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากร ว่า ในการที่จะเชิญพระราชหัตถ
เลขาทรงสละพระราชสมบัติมายังข้าพเจ้านั้น ขอให้มาส่งข้าพเจ้า
ณสถานทูตสยามกรุงลอนดอน ครั้นถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ม.ร.ว.
สัมครสมานได้มาถึงณสถานทูต และเวลา ๑๖.๓๐ น. ได้มอบ
พระราชหัตถเลขาซึ่งทรงเองด้วยพระหัตถ์ให้แก่ข้าพเจ้า พร้อม
ด้วยหนังสือของ ม.ร.ว. สัมครสมานเชิญพระราชหัตถเลขามาอีก

๑ ฉบับ โดยเหตุที่พระราชหัตถเลขาฉบับนั้นมีความยืดยาวมาก และเพื่อให้รัฐบาลได้ทราบข้อความไว้ข้างหน้าก่อน ในวันเดียวกันนี้ ข้าพเจ้าจึงได้รับเก็บความสำคัญในพระราชหัตถเลขานั้นส่งโทรเลขมายังท่าน ๑ ฉบับ ดังสำเนาซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือ

ครั้นแล้ว ข้าพเจ้าได้รับจัดการแปล พระราชหัตถเลขา ออกเป็นภาษาอังกฤษ แล้วเข้าโค้ดส่งเป็นโทรเลขเข้ามายังท่านเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ศกนี้ เวลา ๒๕.๐๐ น. ดังสำเนาคำแปลโทรเลขซึ่งข้าพเจ้าขอส่งมาเพื่อสอบความถูกต้องณท่าน

เนื่องจากทรงสละราชสมบัติเช่นนี้ เพื่อเป็นการแสดงอัธยาศัยไมตรีและความเคารพ ในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๓ มีนาคม เวลา ๑๕.๓๐ น. ข้าพเจ้าจึงได้ไปเฝ้าเป็นการเยี่ยมเยียน

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเรียนว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติแล้ว ได้มีหนังสือพิมพ์ในประเทศอังกฤษบางฉบับ เช่นหนังสือพิมพ์ Times ได้ลงข่าวมีข้อความอันไม่เป็นผลดี (unfavourable) แก่รัฐบาลอยู่มาก ทั้งยังได้ลงข้อความในพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติโดยถ้อยถนออีกด้วย นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ (News Chronicle) ก็ได้ลงคำขอต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีก เป็นข้อๆ และว่า ม.ร.ว. สมัครงสมานบอกว่าคำขอเหล่านี้รัฐบาลไม่ยอม ดูเป็นเชิงว่ารัฐบาล

ต้องการอำนาจไว้ทั้งสี่ โดยเหตุที่ข้าพเจ้ามิได้รับคำสั่งของท่าน
 เกี่ยวกับการให้ข่าวหนังสือพิมพ์ตามที่ข้าพเจ้าได้ขอร้องเข้าไป เพื่อ
 เป็นการรักษาประโยชน์ของรัฐบาล ข้าพเจ้าจึงได้ให้นายดิเรก
 ชัยนาม ให้อินเตอร์วิวแก่บริษัทกระจายข่าวมีอาทิ Press Asso-
 ciation และบริษัทรอยเตอร์เพื่อให้ข้อความที่ถูกต้อง ซึ่งบริษัท
 Press Association และรอยเตอร์ก็ได้กระจายข่าวออกไปแล้ว
 เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้โทรเลขเรียนให้ท่านทราบแล้ว ตั้งสำเนาซึ่งขอ
 เสนอมาด้วยฉันทัน และในวันที่ ๖ มีนาคม ศกนี้ ก็จะได้ให้อิน
 เทอร์วิวแก่หนังสือพิมพ์ News Chronicle ในเรื่องคำขอต่างๆ
 ตามความเป็นจริงเพื่อเป็นทางแก้ข่าว ซึ่งฝ่ายแครนเลย์ได้ให้แก
 หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นคลาดเคลื่อนไปจากความจริง พร้อมกับ
 หนังสือข้าพเจ้าได้ตัดหนังสือพิมพ์ Times และ News Chronicle
 ซึ่งลงข่าวในเรื่องนี้ส่งมาด้วย ส่วนหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆ นั้น
 ลงแต่ข้อความเล็กๆ น้อยๆ อย่างไรก็ตามก็ดีข้าพเจ้าจะได้พยายาม
 คอยตรวจและสังเกตเพื่อระวังประโยชน์ของรัฐบาลต่อไป ซึ่งจะ
 ได้เรียนปฏิบัติมาในภายหลัง

ข้าพเจ้า ขอส่งสำเนาพระราชหัตถเลขา สละราชสมบัติ กับสำ
 เนาหนังสือของ ม. ร. ว. สมักรสมาน ซึ่งได้เชิญพระราชหัตถเลขา
 นั้นมา สำเนาทั้ง ๒ นี้สอบทานถูกต้องกับต้นฉบับแล้ว ส่วน
 ต้นฉบับนั้น ข้าพเจ้าได้ เรียบตามมาโดยทางโทรเลขแล้วว่า จะให้

๓๓๖

ข้าพเจ้านำเข้าไปเอง หรือจะให้ส่งไปโดยทางไปรษณีย์อากาศ
อนึ่ง ตามหนังสือ ม.ร.ว. สมัครสมานเชิญพระราชหัตถ
เลขาเวลานั้นได้แจ้งไว้ด้วยว่าทรงขอให้รัฐบาลประกาศให้ประชาชน
ชาวสยามทราบด้วย

ควรมิควรแล้วแต่จะทรง
(ลงนาม) เจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิบดี

(สำเนา)

Office of His Majesty's Private Secretary

แกรนเลีย์

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ราชอาณาจักรในกระบวนเสด็จฯ เรียบน เจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิบดี
พร้อมกับหนังสือนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญพระราชหัตถเลขาทรง
สละราชสมบัติมา เพื่อเจ้าคุณส่งไปพระราชทานรัฐบาลสยามต่อไป
อนึ่ง พระราชหัตถเลขาที่ ทรงขอให้รัฐบาลประกาศให้
ประชาชนชาวสยามทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) ม.ร.ว. สมัครสมาน

ลงนามแทน

๓๘๐

(สำเนา)

ปปร

บ้านโนล

แครนลี, ประเทศอังกฤษ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากยุโรปเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้าให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าได้รับคำเชิญนั้น เพราะเข้าใจว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพวกเราจะสถาปนารัฐธรรมนูญตามแบบอย่างประเทศทั้งหลาย ซึ่งใช้การปกครองตามหลักนั้น เพื่อให้ประชากรราษฎรได้มีสิทธิที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการปกครองประเทศและนโยบายต่างๆ อันจะเป็นผลได้เสียแก่ประชาชนทั่วไป ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในวิธีการเช่นนั้นอยู่แล้ว และกำลังดำริจะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศสยามให้ เป็นไปตามรูปนั้น โดยมีได้มีการกระทบกระเทือนอันร้ายแรง เมื่อมีเหตุรุนแรงขึ้นเสียแล้ว และเมื่อผู้ก่อการรุนแรงนั้น อ้างว่ามีความประสงค์จะสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเท่านั้น ก็เป็นอันไม่ผิดกับหลักการที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่เหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงเห็นควรโน้มตาม ความประสงค์ ของผู้ก่อการ ขีด อำนาจ นั้นได้ เพื่อหวังความสงบราบคาบในประเทศ ข้าพเจ้าได้พยายามช่วย

เหลือในการที่จะรักษา ความสงบราบคาบ เพื่อให้ การเปลี่ยนแปลง
อันสำคัญนั้นเป็นไปโดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นได้ แต่ความพยายาม
ของข้าพเจ้าไร้ผล โดยเหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
หาได้ กระทำให้ บังเกิดมีความเสรีภาพในการ เมืองอย่างบริบูรณ์ขึ้น
ไม่ และได้ฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจาก
รัฐธรรมนูญทั้ง ๒ ฉบับ จะพึงเห็นได้ว่าอำนาจที่จะดำเนิน
นโยบายต่าง ๆ นั้นจะตกอยู่แก่คณะผู้ก่อการและผู้สนับสนุนเป็น
พวกพ้องเท่านั้น มิได้ตกอยู่แก่ผู้แทนซึ่งราษฎรได้เป็นผู้เลือก
เช่นในฉบับชั่วคราวแสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้รับความเห็น
ชอบของผู้ก่อการ จะไม่ให้เป็นผู้แทนราษฎรเลย ฉบับถาวร
ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ตามคำร้องขอของข้าพเจ้า แต่ก็
ยังให้มีสมาชิกซึ่งตนเองเข้ากำกับอยู่ใน สภาผู้แทนราษฎรถึง
ครึ่ง ๑ การที่ข้าพเจ้าได้ขียนยอมให้มีสมาชิก ๒ ประเภท ก็โดย
หวังว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งข้าพเจ้าตั้งนั้น จะเลือกจากบุคคล
ที่รอบรู้การงาน และชำนาญในวิธีดำเนินการปกครองประเทศ
โดยทั่วไป ไม่จำกัดว่าเป็นพวกใดคณะใด เพื่อจะได้ช่วย
เหลือนำทางให้แก่สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา แต่ครั้นเมื่อ
ถึงเวลาที่จะตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาส
แนะนำในการเลือกเลย และคณะรัฐบาลก็เลือกเอาแต่เฉพาะ
ผู้ที่เป็นพวกของตนเกือบทั้งหมด มิได้คำนึงถึงความชำนาญ นอก

จากนั้น คณะผู้ก่อการบางส่วนได้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงการเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง จึงเกิดแตกร้างกันขึ้นเองในคณะผู้ก่อการและพวกพ้อง จนต้องมีการปิดสภา ฯ และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยคำแนะนำของคณะรัฐบาลซึ่งถือตำแหน่งอยู่ในเวลานั้น ทั้งนี้เป็นเหตุให้มีการบั่นบ่วนในการเมือง ต่อมาพระยาพหล ฯ กับพวกก็กลับเข้าทำการยึดอำนาจโดยกำลังทหารเป็นครั้งที่ ๒ และแต่นั้นมากลางความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นไปโดยราบรื่นก็ลดน้อยลง

เนื่องจากเหตุที่คณะผู้ก่อการมิได้กระทำให้มีเสรีภาพในการเมืองอันแท้จริง และประชาชนไม่ได้โอกาสออกเสียงก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้มีการกบฏขึ้น ถึงกับต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเองระหว่างคนไทย

เมื่อข้าพเจ้าได้ร้องขอให้เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเสียให้เข้ารูปประชาธิปไตยอันแท้จริง เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประชาชน คณะรัฐบาลและพวกซึ่งกมอำนาจอยู่บริบูรณ์ในเวลานี้ ก็ไม่ยินยอม ข้าพเจ้าได้ร้องขอให้ราษฎรได้มีโอกาสออกเสียงก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงหลักการและนโยบายอันสำคัญ มีผลได้เสียแก่พลเมือง รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และแม้แต่การประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องสำคัญ เช่นเรื่องคำร้องขอต่างๆ ของข้าพเจ้า สมาชิกก็มิได้มีโอกาสพิจารณาเรื่องโดยถ่องแท้และละเอียดละออเสียก่อน

เพราะถูกเร่งรัดให้ลงมืออย่างรวดเร็วในวาระประชุมเดี่ยว นอก
จากนี้รัฐบาลได้ออกกฎหมายใช้วิธีปราบปรามบุคคล ซึ่งถูกหาว่า
ทำความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดยุคศีลธรรมของโลก คือไม่ให้
โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระโดยคณะกรรมการอย่างลับไม่
เปิดเผย ซึ่งเป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่ออำนาจอันสิทธิ
ขาดยังอยู่ในมือของข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้าได้ร้องขอให้เลิก
วิธีนี้ รัฐบาลก็ไม่ยอม

ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครอง
ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในตัวบุคคล และหลัก
ความยุติธรรมตามความเข้าใจและยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใด คณะใด ใช้วิธีการปกครองอย่าง
นั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่
แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจ
ทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อให้
อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของ
ประชาราษฎร

บัดนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎร
มีสิทธิออกเสียงในนโยบายของประเทศโดยแท้จริง ไม่เป็น
ผลสำเร็จ และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่ บัดนี้เป็นอันหมดหนทางที่

ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือหรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าขอสละสิทธิของข้าพเจ้าทั้งปวง ซึ่งเป็นของข้าพเจ้าอยู่ในฐานะที่เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันเป็นของข้าพเจ้าแต่เดิมมาก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์

ข้าพเจ้าไม่มีประสงค์ที่จะบ่งนามผู้หนึ่งผู้ใดให้เป็นผู้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อไป ตามที่ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะทำได้ตามกฎหมายแห่งราชอาณาจักรสยามว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์

อนึ่ง ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อการไม่สงบขึ้นในประเทศเพื่อประโยชน์ของข้าพเจ้า ถ้าหากมีใครอ้างใช้นามของข้าพเจ้า ฟังเข้าใจว่ามีได้เป็นไปโดยความยินยอมเห็นชอบหรือความสนับสนุนของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ามีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่สามารถจะยังประโยชน์ให้แก่ประชาชน และ ประเทศชาติของข้าพเจ้า ต่อไปได้ตามความตั้งใจและความหวัง ซึ่งรับสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังได้แต่ตั้งสัตย์อธิษฐานขอให้ประเทศสยามจงได้ประสบความเจริญ และขอประชาชนชาวสยามจงได้มีความสุขสบาย

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ปร.

วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เวลา ๑๓ นาฬิกา ๔๕ นาที

๓๘๕

(สำเนา) คำแปล
จากเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ลอนดอน
ถึงพระยาพหล ฯ กรุงเทพ ฯ
ตั้ง ๕/๑๒/๓๗, ๑๖.๐๐ น.

พระยาพหล ฯ กรุงเทพ ฯ

หนังสือพิมพ์ที่บางฉบับเช่นหนังสือพิมพ์ลอนดอนไทมส์
ได้ลงข่าวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ
อันไม่เป็นผลดีแก่รัฐบาล ข้าพเจ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าข่าวนี้
ส่งมาจากแกรนเลย์ หนังสือพิมพ์นี้ยังได้ลงข้อความในพระ
ราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติทั้งฉบับ โดยเหตุที่ข้าพเจ้า
มิได้รับตอบจากท่านในเรื่องให้ข่าวหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าจึงเห็น
สมควรและได้ให้เลขานุการคณะผู้แทน ฯ ให้อินเตอวิวแก่
บริษัทกระจายข่าว มีอาทิ Press Association และบริษัทรอยเตอร์
เพื่อให้ข้อความที่ถูกต้อง

ศรีธรรมมา.

๓๘๖

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๓/๒๕๗๗

(ประชุมวิสามัญ สมัยสามัญ สมัยที่ ๒)

วันพุธ-พฤหัสบดี ที่ ๖-๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๗๗

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๒๐.๑๕ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๓๑ นาย เป็นองค์ประชุมแล้ว ตามมติของสภาฯ ระเบียบวาระ สำหรับประชุมวันนี้คือพิจารณาร่างประมวลบรรพ ๕ แต่รัฐบาลเสนอญัตติด่วนขอให้มีการประชุมลับ และขอให้เปลี่ยน ระเบียบวาระ ข้าพเจ้าจึงขออนุมัติต่อที่ประชุมให้เป็นไปเช่นนั้น เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านจะได้ถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติให้เปลี่ยนระเบียบ วาระประชุมทั้งเป็นการประชุมลับด้วย เพราะฉะนั้นขอให้ท่าน ที่ไม่ใช่เป็นสมาชิก และมีชื่อเจ้าหน้าที่โปรดออกจากที่ประชุมนี้ ข้าพเจ้าได้รับจดหมายของเจ้าคุณนายก อันเกี่ยวกับการสละราช สมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังที่เลขาธิการจะได้ อ่านให้ท่านฟัง

เลขาธิการสภาฯ อ่าน

ที่ ศ. ๑๐๖๕๕/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียบ ผู้ทำการแทนประธานสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่รัฐบาลได้แถลงการณ์ต่อสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชประสงค์เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ในเรื่องที่รัฐบาลเจรจากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนทั้งบันทึกตอบพระราชกระแสที่รัฐบาลจัดส่งไปทูลเกล้าฯ ถวาย และสภาผู้แทนราษฎรได้แสดงความเห็นโดยลงมติพร้อมเพรียงกันให้ผ่านระเบียบวาระไปนั้น รัฐบาลได้ส่งบันทึกที่วันนั้นทูลเกล้าฯ ถวายไปแล้ว แต่เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗

บัดนี้รัฐบาลได้รับโทรเลขลงวันที่ ๓ มีนาคมศกนี้ จากเจ้าพระยาศรัทธมธาธิเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผู้แทนรัฐบาลในการนี้ รายงานเข้ามาว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น. ทรงสละราชสมบัติ เจ้าพระยาศรัทธมธาธิเบศ ได้รับพระราชหัตถเลขาไว้ตามคำสั่งของรัฐบาลในวันเดียวกัน เวลา ๑๖.๓๐ น. และเจ้าพระยาศรัทธมธาธิเบศได้มีโทรเลขลงวันที่ ๕ มีนาคม ศกนี้ แจ้งข้อความในพระราชหัตถเลขานั้นเข้ามาโดยละเอียด ตามคำสั่งของรัฐบาลแล้ว

รัฐบาลจึงขอส่งคำแปลโทรเลขที่วันพร้อมด้วยสำเนาหนังสือ

และโทรเลขที่เกี่ยวข้องนั้นมาพร้อมกับหนังสือนี้ เพื่อสภาผู้
แทนราษฎรจะได้พิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการทรง สละราชสมบัติ
ต่อไป

ควรมีควมแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่าในกรณีเช่นนี้ เราจะดำเนินการไปอย่างไร ข้าพเจ้าขอ
ทราบว่า อยากจะขอให้ท่านที่ปรึกษาอธิบายสักหน่อย

นายกรัฐมนตรี้ ขออนุญาตต่อประธานสภาฯ ให้หม่อมเจ้า
วรรณฯ ทรงอธิบาย

ทำการแทนประธานสภาฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ตามที่ท่าน
สมาชิกอยากจะทราบนั้น ต่อไปตั้งแต่ขั้นนี้หรือว่าอย่างไร เพราะ
มีเอกสารต่าง ๆ ข้าพเจ้านึกว่าบางที่ท่านสมาชิกคงอยากจะทราบกิจ
การที่รัฐบาลได้ปฏิบัติต่อจากแต่เมื่อเสนอเรื่องต่อสภาฯ เมื่อทราบ
เรื่องราวแล้ว ก็จะได้ดำเนินการต่อไป และจะชี้แจงกันในตอน
นั้น หรือท่านอยากจะทราบในบัดนี้

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า อยากจะทราบว่าต่อไปจะทำอย่างไร

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ตามหนังสือเจ้าคุณนายกฯ ที่เลขที่การฯ ได้อ่านเมื่อคืน ข้าพเจ้า ยังเข้าใจว่ามีเอกสารอีกหลายชั้น ซึ่งเป็นการโต้ตอบระหว่าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและรัฐบาลโต้ตอบกัน เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงอยากจะขอทราบข้อเท็จจริงเหล่านั้นเสียก่อน แล้วจึง จะค่อยพูดกันต่อไป

น.ต. หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. กล่าวว่า สมาชิกทั้งหลาย ปัญหาเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าคิดว่าทุก ท่านคงทราบดีแล้วว่า เป็นปัญหาที่ยังยาก รัฐบาลได้พยายามทุก ทางและทุกโอกาสในอันที่จะไม่ให้เรื่องต้องลงเอย ด้วยพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เสด็จกลับ เพราะฉะนั้นตั้งแต่เดิมนาน ได้มีการสงวนไม่อยากจะให้แพร่พราย ด้วยเจตนาของรัฐบาล เมื่อเรื่องแพร่พรายมาแล้ว เท่ากับประหนึ่งว่าเป็นการทำให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับคำยาก ในอันที่จะเสด็จกลับ เพราะฉะนั้นจึงสงวนเรื่องตลอดมาเป็นความลับ ถึงแม้จะได้มี การนำเรื่องเสนอสภาฯ ครั้งหนึ่งเพื่อวินิจฉัยคดี และรัฐบาลก็ คิดอยู่เสมอว่า อาจจะมีทางในอันที่จะอัญเชิญให้เสด็จกลับได้ ฉะนั้นจึงได้สงวนเรื่องเป็นความลับต่อมา บัดนี้รัฐบาลได้รับ โทรเลขในเรื่องสละราชสมบัติ และเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ และ ในการจะดำเนินการจะต้องดำเนินการโดยรวดเร็ว รัฐบาลรู้ว่า

จะทำให้โอกาสพิจารณาของสมาชิกมีน้อยไป แต่ก็ไม่สามารถ
จะทำอย่างอื่นให้ดีกว่านี้ได้ จึงได้เสนอมาในที่นี้ และขอ
ประทานโทษที่จะอ่านพิจารณาอย่างที่เคยปฏิบัติมาแล้วในคราวก่อน
ดังต่อไปนี้

ต่อไปนี้รัฐบาลได้อ่านเอกสารเหล่านี้ (ซึ่งได้ปรากฏแล้ว
ข้างต้น) คือ

๑. หนังสือนายกรัฐมนตรี ถึง เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ
ที่ จ. ๕๕๘๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๗๘)
๒. โทรเลขจากเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี
ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๗๒)
๓. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี
ที่ ก. ๘/๗๗ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๖๕)
๔. หนังสือราชเลขาธิการในขบวนเสด็จ ถึง เจ้าพระยาศรี
ธรรมราชเบศ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๖๕)
๕. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง ราชเลขาธิการใน
ขบวนเสด็จ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๗๐)
๖. โทรเลขจากเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง พระยาพหลฯ
ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๘๒)
๗. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี
ที่ ก. ๘/๗๗ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๘๐)

๘. บันทึกการเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่ ๕ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗. (ดูหน้า ๘๓)

๙. หนังสือเลขธิการคณะรัฐมนตรี ถึง เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ที่จ. ๑๐๐๑๕/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๘๗)

๑๐. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี ที่ ก. ๑๐/๗๗ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๐)

๑๑. หนังสือราชเลขานุการในขบวนเสด็จ ถึง เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๒)

๑๒. หนังสือราชเลขานุการในพระองค์ ถึง นายกรัฐมนตรี ที่ ๘๗๖/๒๒๒๑ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๓)

๑๓. โทรเลขจากเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง ราชเลขานุการในพระองค์ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๔)

๑๔. หนังสือนายกรัฐมนตรี ถึง ราชเลขานุการในพระองค์ ที่ ก. ๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๖)

๑๕. หนังสือราชเลขานุการในพระองค์ ถึง นายกรัฐมนตรี ที่ ๘๘๑/๒๒๓๕ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๘)

๑๖. โทรเลขจากราชเลขานุการในพระองค์ ถึง ราชเลขานุ

การในขบวนเสด็จ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๘)

๑๗. ตายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถึง นายกรัฐมนตรีที่ ง. ๑๐/๕๔ ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๔)

๑๘. โทรเลขนายกรัฐมนตรี ถึง เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๓)

๑๙. หนังสือราชเลขานุการในพระองค์ ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ ๕๑๗/๒๓๒๖ ลงวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๖)

๒๐. บันทึกเรื่องนายกรัฐมนตรีมาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ฯ วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๖)

๒๑. ตายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถึง นายกรัฐมนตรีที่ ๑๑/๕๖ ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๕)

๒๒. คำแปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๓๔)

๒๓. ตายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถึง นายกรัฐมนตรีที่ ๑๒/๕๘ ลงวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๓๒)]

๓๕๓

[และรัฐบาลได้อ่านโทรเลขดังต่อไปนี้]

คำแปล

เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี
ส่งจากลอนดอน วันที่ ๕/๑๒/๗๗ เวลา ๐.๕๘ น.
ถึงกรุงเทพฯ วันที่ ๕/๑๒/๗๗ เวลา ๑๕.๐๐ น.

อนุสนธิโทรเลขของข้าพเจ้าลงวันที่ ๓ มีนาคม ข้าพเจ้าขอ
เสนอข้อความในพระราชหัตถเลขา ทรงสละพระราชสมบัติโดย
ละเอียด ดังต่อไปนี้

เมื่อพระยาพหลฯ และพรรคพวกได้ยึดอำนาจโดยใช้กำลัง
ทหาร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีหนังสือ
ขอให้ ข้าพเจ้ายังคงเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ
ข้าพเจ้ายอมรับตามคำขอ โดยเข้าใจว่าพระยาพหลฯ และพรรค
พวกจะประดิษฐานรัฐธรรมนูญตามแบบประเทศรัฐธรรมนูญอื่น ๆ
เพื่อประชาชนจะได้มีเสียงในการปกครองของบ้านเมือง และใน
นโยบายที่เกี่ยวกับความผาสุกของประชาชน ข้าพเจ้าเห็นชอบ
ในการปกครองแบบนี้อยู่แล้ว และดำริอยู่แล้วว่า จะทำอย่างไร
จึงจะกระทำการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ได้ โดยมีให้มีความไม่สงบ
อย่างร้ายแรงประการใดเกิดขึ้น โดยที่ได้มีการใช้กำลังบังคับ

และผู้ก่อการกล่าวว่า มีความประสงค์อยู่อย่างเดียว คือจะใคร่
 ประดิษฐานรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ต่างกับหลักที่ข้าพเจ้าดำริอยู่
 และเพื่อเห็นแก่ความสงบภายในของประเทศ ข้าพเจ้าจึงได้ยอม
 ตามความประสงค์ของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง ข้าพเจ้าได้พยายาม
 ที่จะช่วยเหลือในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อ
 การเปลี่ยนแปลงอันสำคัญนี้จะได้นำไปโดยสงบที่สุดที่จะเป็น
 ได้ ความพยายามของข้าพเจ้าไม่เป็นผลสำเร็จ ด้วยผู้ก่อการไม่
 ให้เสรีภาพในทางการเมืองโดยบริบูรณ์แก่ประชาชน และไม่ฟัง
 ความเห็นของประชาชนอย่างจริงจัง ตามรัฐธรรมนูญ ๒ ฉบับ
 นั้น จะสังเกตเห็นได้ว่า อำนาจอำนาจนโยบายตกอยู่กับผู้ก่อการ
 และผู้สนับสนุนผู้ก่อการ มากกว่าอยู่กับผู้แทนซึ่งราษฎรได้เลือก
 ตั้งมา เช่นรัฐธรรมนูญชั่วคราวเป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ใดที่
 ผู้ก่อการไม่เห็นชอบด้วย ก็ถูกตัดจากการเป็นผู้แทนราษฎร
 รัฐธรรมนูญถาวรเป็นการดีขึ้น ก็ด้วยข้าพเจ้าร้องขอ แต่ที่ข้าพเจ้า
 ได้ยินยอมให้มีสมาชิก ๒ ประเภทนั้น ไม่ใช่จะทำให้ผู้ก่อการมี
 ทางที่จะตั้งสมาชิกกึ่งหนึ่งของสภาฯ เพื่อเข้ากระทำการควบคุมใน
 สภาฯ ข้าพเจ้าแสดงความหวังไว้ว่า สมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่ง
 ข้าพเจ้าจะได้ตั้งนั้น จะได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้และความ
 ซื่อสัตย์ในการปกครองทั่วไป มิใช่คัดเลือกจากพรรคใดพรรค
 หนึ่ง ทั้งนี้เพื่อจะได้ช่วยเหลือแนะนำสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมา

ครั้นเมื่อถึงเวลาดังสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าไม่ได้มีโอกาสที่จะได้แนะนำการคัดเลือก และรัฐบาลได้คัดเลือกพรรคพวกของตนเป็นส่วนมาก โดยไม่คำนึงถึงความชำนาญของผู้ที่คัดเลือกมา นอกจากนี้ ผู้ก่อการบางคนได้วางแผนการที่จะบรรจุการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงลงในโครงการเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ได้ทำให้ผู้ก่อการและพรรคพวกของตนแตกกัน และสภาฯ ก็ต้องถูกปิด และรัฐธรรมนูญบางมาตราถูกงด ตามคำแนะนำของรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอยู่ในขณะนั้น การทั้งนี้ ได้ก่อความไม่สงบในทางการเมืองขึ้น ครั้นต่อมา พระบาทฯ และพรรคพวกได้กระทำการปิดอำนาจการปกครองด้วยกำลังทหารอีกครั้งหนึ่ง และตั้งแต่บัดนั้นมา ความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปโดยเรียบร้อย ก็ลดน้อยลง เพราะว่าผู้ก่อการไม่ให้เสรีภาพในการเมืองอย่างแท้จริงแก่ประชาชน และประชาชนไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญๆ กบฏจึงเกิดขึ้น เป็นเหตุให้ต้องเสียเลือดเนื้อด้วยไทยกับไทยรบกันเอง เมื่อข้าพเจ้าได้ขอให้แก้รัฐธรรมนูญเพื่อให้อนุโลมตามหลักประชาธิปไตยอันแท้จริง และเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประชาชน รัฐบาลและพรรคพวกซึ่งถืออำนาจบริบูรณ์อยู่ขณะนั้นนั้น ก็ไม่ยอมตาม ข้าพเจ้าได้ขอให้ประชาชนมีโอกาสดูความคิดเห็นก่อน จะกระทำ การเปลี่ยนแปลงอย่างใดในหลักการอันสำคัญๆ และในนโยบาย

ที่เกี่ยวกับความผาสุกของประชาชน แต่รัฐบาลก็ไม่ยอมตามอีก
 แม้ในการประชุมสภาฯ เมื่อได้เสนอเรื่องสำคัญๆ เช่นเรื่องคำ
 ขอด่างๆ ของข้าพเจ้าเป็นต้น สมาชิกก็ได้มีโอกาสที่จะพิจารณา
 เรื่องนั้นๆ โดยละเอียดตามสมควร เพราะถูกรบเร้าให้ตกลงกัน
 โดยด่วนในการประชุมคราวเดียว อนึ่งรัฐบาลได้ออกกฎหมาย
 ปรามผู้ที่ต้องหาว่ากระทำผิดในทางการเมือง โดยใช้วิธีพิจารณาจัด
 กับหลักยุติธรรมที่รับรองกันทุกๆ ไป ผู้ต้องหาเหล่านั้นได้ถูก
 ตัดโอกาสที่จะแก้คดีในศาลยุติธรรม ได้ถูกชำระเป็นการลับโดย
 มีคณะกรรมการพิจารณาด้วยวิธีที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ ในเมื่อข้าพเจ้า
 ยังมีสมบูรณาญาสิทธิอยู่ ข้าพเจ้าได้ขอให้เลิกวิธีพิจารณาเช่น
 นี้เสีย แต่รัฐบาลก็ไม่ยอม ข้าพเจ้าเห็นว่ารัฐบาลและผู้
 สนับสนุนรัฐบาล ใช้วิธีปกครองซึ่งไม่ชอบด้วยเสรีภาพของ
 บุคคล และหลักยุติธรรมตามที่ข้าพเจ้าคิดเห็นและเชื่อถือ
 ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้บุคคลใดหรือคณะใดดำเนินการ
 ปกครองวิธีนี้ในนามของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าพร้อมที่จะสละอำนาจ
 ซึ่งข้าพเจ้ามีอยู่แต่ก่อนให้แก่ประชาชนทุกๆ ไป แต่ข้าพเจ้า
 ไม่ยอมสละให้แก่บุคคล หรือคณะใด ๆ เพื่อที่จะใช้อำนาจนั้นๆ
 ด้วยสมบูรณาญาสิทธิ โดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาชน
 บัดนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าที่จะให้
 ประชาชนได้มีเสียงอันแท้จริงในนโยบายของบ้านเมือง เป็น

อันไร้ผลแล้ว และโดยที่ข้าพเจ้ารู้สึกอยู่ณบัดนี้ว่าไม่มีทางใดที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือ หรือคุ้มครองประชาชนได้อีกต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงสละราชสมบัติโดยหนังสือฉบับนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าสละสิทธิทั้งปวงที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในฐานะที่เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงที่ข้าพเจ้าเคยมีอยู่ก่อนขึ้นครองราชสมบัติ ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะตั้งผู้ใดเป็นผู้สืบราชสมบัติแทนข้าพเจ้า ซึ่งตามกฎหมายแห่งราชอาณาจักรว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะกระทำได้ ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อความไม่สงบในบ้านเมือง เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้า ถ้าหากว่าผู้ใดใช้นามของข้าพเจ้าในการเช่นนั้น ขอให้เป็นที่เข้าใจอย่างชัดเจนว่า การอันนั้นได้กระทำไปโดยข้าพเจ้ามิได้ยินยอมหรือสนับสนุนประการใด ข้าพเจ้ามีความเสียใจเป็นอันมากที่ข้าพเจ้าจะทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนแห่งประเทศชาติของข้าพเจ้าต่อไปไม่ได้ ตามความประสงค์จำนงหมาย ซึ่งข้าพเจ้าได้รับสืบมาแต่พระราชบรรพบุรุษของข้าพเจ้า. ข้าพเจ้าได้แต่ตั้งอธิษฐานให้ประเทศสยามได้รับความรุ่งเรืองและประชาชนชาวสยามได้รับความสุขสืบต่อไป

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก

วันเสาร์ที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น.

กำแพงเพชร ได้กระทำในระยะเวลาอันสั้นมาก. สำเนา

พระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัตินี้ จะได้ส่งมาทางไปรษณีย์.
ส่วนต้นฉบับนั้น จะให้ข้าพเจ้านำมากรุงเทพฯ หรือจะให้ส่งทาง
ไปรษณีย์.

(ลงนาม) “ศรีธรรมมา”

ร.ท ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า เมื่อกข้าพเจ้าได้ขอร้องแล้วว่า ในกรณีเช่นนี้เราจะจัด
การอย่างไรต่อไป ขอให้ท่านที่ปรึกษาทรงอธิบาย

นายกรัฐมนตรี ขอให้หม่อมเจ้าวรรณฯ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ปัญหา
จะเพาะหน้าสภาผู้แทนราษฎรก็คือ พระราชหัตถเลขาของพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสละพระราชสมบัติ เพราะฉะนั้น
ปัญหาที่จะพิจารณาก็คือว่า สภาผู้แทนราษฎรจะมีส่วนอย่างไรบ้าง
ในเรื่องนี้ คือกิจการที่สภาผู้แทนราษฎรจะปฏิบัติในเรื่องนี้มีอย่าง
ไรบ้าง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามก็ดี หรือ
รัฐธรรมนูญอื่น ๆ ก็ดี ข้อมไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการสละราช
สมบัติ หรือที่ฝรั่งเรียกว่า แอบดิเคชั่น (Abdication) ความก็
ตรงกัน แอบดิเคชั่น (Abdication) ก็แปลว่าการสละ สละ
ตำแหน่งสูง ๆ สติสูง ๆ คือสละราชสมบัตินั่นเอง แต่ว่าการ

สละราชสมบัติก็ได้เคยมีมาในประวัติศาสตร์ การสละราช
 สมบัตินั้น ถ้าเป็นไปด้วยความจำนงของผู้สละ ฝรั่งเศสเรียกว่า
 วอลันตารี แอบดิเคชั่น (Voluntary Abdication) สละโดยสมัคร
 ถ้าเช่นนั้นแล้วก็เป็นผลอันสมบูรณ์ได้ เพราะถือว่าราชสมบัติเป็น
 สมบัติอย่างหนึ่งซึ่งได้ทอดมาจากพระราชบรรพบุรุษ เพราะฉะนั้น
 เมื่อผู้ที่ทรงสิทธิ์ในสมบัตินั้นจะสละก็ย่อมสละได้ โดยเทียบกับ
 หลักกฎหมายธรรมดาว่าผู้ที่ทรงสิทธิ์อยู่ ย่อมสละได้ แต่ปัญหา
 ยุ่งยากที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ในต่างประเทศนั้น ก็เนื่องมาจาก
 ว่า การสละราชสมบัติโดยสมัครนั้นมีตัวอย่างน้อยเต็มที หรือ
 จะว่าไม่มีก็ได้ โดยมากพระมหากษัตริย์ที่ทรงสละราชสมบัตินั้น
 เนื่องมาจากมีเหตุบังคับ คราวนี้เมื่อสละราชสมบัติในกรณีเช่น
 นั้น รัฐสภาในประเทศนั้น ๆ มักอยากจะกระทำการรุนแรงขึ้นไป
 คือหมายความว่า จะดีโพส (Depose) คือถอดพระมหากษัตริย์
 ในกรณีเช่นนั้นแหละจึงจะมีปัญหาขึ้น แต่กรณีและปะหน้าสภา
 ผู้แทนราษฎรในวันนั้นหาได้ตักอยู่ในประเภทเช่นนั้นไม่ เพราะ
 สภาผู้แทนราษฎรก็ได้แสดงความประสงค์แล้วว่า อยากจะใคร่ให้
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับมาครองราชสมบัติ แต่
 หากพระองค์ได้ทรงสละราชสมบัติโดยนำ พระทัยสมัคร ต่างหาก
 คราวนี้ในกรณีที่รัฐสภาไม่มีความประสงค์ที่จะดีโพส (Depose) คือ
 ถอดพระมหากษัตริย์นั้น ปัญหายุ่งยากที่เกิดขึ้นและได้เคยเถียง

กันในการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ เมื่อปีคริสต์ศักราช ๑๖๘๘ เป็นต้น ก็เนื่องมาจากในเวลานั้นมีพวกหนึ่งซึ่งเชื่อในดีไวน์ไรท์ออฟคิง (Divine right of king) ซึ่งถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงรับตำแหน่งหรือทรงสิทธิไว้ ทรงรับสิทธิมาจากพระเจ้าเป็นเจ้า ดีไวน์ไรท์ออฟคิง (Divine right of king) พระมหากษัตริย์ทรงรับพระราชสิทธิมาจากพระเจ้าเป็นเจ้า เพราะฉะนั้นพวกเหล่านี้ก็ถือว่ามีสิทธิได้รับมาจากพระเจ้า แล้วพระมหากษัตริย์ก็ทรงสละไม่ได้ นี่เป็นพวกหนึ่งซึ่งถือการเช่นนั้น แต่ในกรณีเฉพาะหน้าสภาผู้แทนราษฎรนี้ก็ไม่ตกอยู่ในประเภทนั้น เพราะว่าตามประเพณีของไทยก็ดี หรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามก็ดี ราชสมบัติไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่ได้ทรงรับมาจากพระเจ้าเป็นเจ้า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ข้าพเจ้าจำกัดตัวอย่างการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ ในคริสต์ศักราช ๑๖๘๘ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นถือว่ารัฐสภาได้เลือกตั้ง หรือมีส่วนเลือกตั้งพระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นจึงถือว่าพระมหากษัตริย์จะทรงสละราชสมบัติไม่ได้ โดยไม่ได้รับความยินยอมของรัฐสภา คือประเทศอังกฤษเขามี ๒ สภา สภาขุนนาง กับสภาสามัญ แต่ว่าในที่สุดก็ได้ตกลงกันเป็นสายกลาง ซึ่งมีปรากฏอยู่ในบิลออฟไรท์ (Bill of right) ว่าพระเจ้าเจมส์ที่ ๒ ได้ทรงสละราชสมบัติคือตกลงเป็นกลาง ไม่ตกลงว่ารัฐสภานั้นเนื่องมาจากพระเจ้าเป็นเจ้า หรือสภา ๆ ใดแต่

ตั้ง แต่ได้มีข้อความบ่งไว้ว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงสละราชสมบัติ และราชบัลลังก์ว่างลง แล้วสภาฯ ก็ได้เชิญเสด็จพระมหากษัตริย์ องค์ต่อไปให้ขึ้นครองราชสมบัติ คราวนี้ถ้าจะเทียบกรณีการ ปฏิวัติในประเทศอังกฤษ ในคริสต์ศักราช ๑๖๘๘ กับกรณีของเรา จะเห็นว่าไม่ตรงกันเลย เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวพระองค์นี้ ได้ทรงขึ้นครองราชสมบัติโดยการสืบราชสันตติ วงศ์ ข้าพเจ้าจะขออ่านประกาศเมื่อเสวยราชย์ “ประกาศลง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ มีรับสั่งสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรม ราชา ซึ่งได้ทรงรับรัชทายาทสำเร็จราชการแผ่นดินให้ประกาศ จงทราบทั่วกันว่า ฯลฯ” แล้วข้อความที่ประกาศนั้นเกี่ยวกับพระ มงกุฎเกล้าฯ ที่สวรรคตคราวนั้น แต่คำที่ประกาศในครั้งนั้นที่ เกี่ยวด้วยการเสวยราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ นี้ก็มีอยู่ในตอนที่ว่า “ซึ่งได้ทรงรับรัชทายาทสำเร็จราชการแผ่นดิน” คือหมายความว่าทรงสืบราชสมบัติเหมือนกับสมบัติอย่าง หนึ่ง เพราะฉะนั้นการที่จะทรงสละราชสมบัตินั้นก็ย่อมจะทรงกระ ทำได้ด้วยพระองค์เอง ด้วยความจำนงของพระองค์เอง เพราะ พระองค์สมควรที่จะทรงกระทำเช่นนั้น ข้าพเจ้าพิจารณาแต่ปัญหา ฉะเพาะหน้า แต่ส่วนพระองค์ต่อไปซึ่งจะขึ้นครองราชสมบัติก็ ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เพราะฉะนั้นสำหรับ

พระองค์ต่อไปอาจจะมึปัญหาขึ้นว่า สภา ฯ อาจจะต้องยินยอมด้วยก็ได้ แต่ข้าพเจ้าไม่พิจารณาในที่นี้ เพราะนอกประเด็น ฉะเพาะประเด็นฉะเพาะหน้าก็คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับรัชทายาท คือเป็นการสืบราชสมบัติ มาบัดนี้ทรงสละราชสมบัติด้วยพระทัยสมัคร เพราะฉะนั้นตามหลักกฎหมายทั่วไป กฎหมายรัฐธรรมนูญหรือ ประเพณีรัฐธรรมนูญตามที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงมา ก็ย่อมทรงจำได้ และนิติกรรมอันนั้น คือนิติกรรมพระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัติ ก็มีผลสมบูรณ์ในตัว แต่ทว่าต้องเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้ และเพราะเรื่องเกี่ยวข้องกับประชาชนทั่วไป เพราะฉะนั้นรัฐบาลก็จำต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และเชื่อว่าเป็นพระราชประสงค์เช่นนั้นด้วย เมื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าสภาผู้แทนราษฎรรับทราบไว้ก็พอ เพราะการที่รับทราบไว้นี้ก็แสดงว่านิติกรรมอันนั้น คืออันที่ทรงสละราชสมบัติ เป็นหลักฐาน ในปัญหาเบื้องต้นคือเรื่องทรงสละราชสมบัติ ข้าพเจ้ามีข้อชี้แจงแต่เพียงนี้

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าว
ว่า ก่อนที่เราจะได้ปรึกษาอย่างอื่น ๆ ต่อไป ข้าพเจ้าขอให้ท่าน
ประธาน ฯ ได้ข้อต่อที่ประชุมได้อนุมัติที่ท่านวรรณไวทยากร ฯ ได้
รับสั่งเมื่อกัน ขอให้ถือว่าสภา ฯ ได้ขอท่านไว้เป็นที่ปรึกษา
เพราะท่านไม่ได้เป็นสมาชิกและไม่ใช่ว่าเจ้าหน้าที่

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอท่านได้โปรดแถลง
ใหม่ฟังไม่ขัด

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าว
ว่า ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวเมื่อก่อนคือว่า ขอท่านประธานฯ ได้ขอ
อนุมัติต่อที่ประชุมได้ให้ท่านวรรณไวทยากร ตามคำที่ท่านได้รับ
สั่งเมื่อก่อน ขอให้ถือว่าเป็นคำที่สภาฯ อนุมัติให้เป็นที่ปรึกษา
คือว่าสภาฯ อนุมัติให้ท่านให้คำปรึกษา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ไม่มีสมาชิก ๑
นาย ขอ และเจ้าคุณนายกฯ ได้ขอให้แถลง ข้าพเจ้าก็ได้อนุมัติ
แล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ต่อไปนี้ข้าพเจ้าขอให้สภาฯ นี้พิจารณาปัญหาอะพะชะหน้า เพราะ
ฉะนั้นปัญหาอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ปัญหาอะพะชะหน้าขออย่านำมาพูดกัน
ต่อไปจะดีกว่า จะเสียเวลาเปล่าๆ

ด. ชูเกียรติ ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเข้าใจความหมายของท่านสมาชิกผู้นี้ ที่กล่าวในนาม
ของข้อบังคับ แต่หากว่ากล่าวไม่ถูก คือข้อบังคับข้อ ๑๖ ว่า
“ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๑๗ รัฐบาลหรือสมาชิกไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน
ย่อมร้องขอให้มีการประชุมลับได้ การประชุมเช่นนี้ให้ประธาน
สั่งผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ออกจากห้องประชุม” ใน

ฐานะที่ท่านที่ปรึกษาไม่ใช่เป็นสมาชิกหรือไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ จึงจำเป็นต้องออกจากที่ประชุม แต่หากว่าเป็นที่ปรึกษาของเจ้าคุณนายก ๆ และเจ้าคุณนายข ๆ ก็ได้ร้องขอให้ทรงแถลง ขอบที่จะร้องขอได้ แต่ต้องให้สภา ฯ อนุมัติตามที่สมาชิกผู้ร้องขอ แต่หากพูดไม่ถูกต้อง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวไว้ เมื่อกรรมาธิการร้องขอแล้ว และก็ไม่มีใครคัดค้าน

นายทองอยู่ พุมพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรี กล่าวว่า เท่าที่รัฐบาลได้อ่านใบลาสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จต่อสภา ฯ นั้น สำหรับความเห็นของข้าพเจ้าในการที่จะแถลงต่อไปนั้น ข้าพเจ้าขอเรียนในที่ประชุมให้ทราบเสียก่อนว่า เท่าที่ข้าพเจ้าจะได้พุดนี้ พุดเพื่อประโยชน์ของประเทศไทย ไม่ใช่พุดเห็นแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด พุดตรงๆ เพราะฉะนั้นขอให้ที่ประชุมจงเข้าใจว่า คำพุดของข้าพเจ้าเช่นนี้พุดไปโดยความสุจริตใจ ใบลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเราจะต้องพิจารณากันดูให้รอบคอบก่อน เวลานี้ข้าพเจ้าแลเห็นว่า เป็นเวลาที่ออกจะคับขันอยู่มาก เราควรจะมีมองดูก่อนถึงสภาวะของบ้านเมืองเวลานี้ว่าเป็นอย่างไร สภาวะของบ้านเมืองเวลานี้ก็มีอะไรๆ ทั้งในประเทศ และนอกประเทศ นอกประเทศนั้นเราจะต้องถือว่าเป็นการสำคัญอย่างยิ่งทีเดียว ถ้าหากว่าในหลวง

ได้สละราชสมบัติออกไปจริงๆ แล้ว ความยุ่งเหยิงในการเมืองต่างประเทศนั้นแน่ละไม่ต้องสงสัย ย่อมจะมีแขกแขกขันมาในภายหลังก็ได้ นี่เป็นข้อที่เราจะต้องระวังประโยชน์ของประเทศเราให้มากที่สุดที่จะเป็นได้ อีกข้อหนึ่ง สำหรับการภายในประเทศเวลานี้ เรารู้สึกว่าความสงบภายในประเทศนั้นมีเพียงพอแล้วหรือ เราอาจจะกล่าวได้ว่ายังไม่เพียงพอ เราจะต้องระวังเรื่องนี้ให้มากที่สุดทีเดียว อีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าแลเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันนี้นั้น นับว่าเป็นกระดูกสันหลังของประเทศก็ได้ ยังมีประชาชนเป็นส่วนมากที่มีความพอใจและรักใคร่พระองค์อยู่ นี่เราจะต้องระลึกถึงข้อนี้ให้มาก หนึ่ง ถ้าเรอนุมัติให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลาออกตามพระราชประสงค์แล้ว นั่นเองจะเป็นทางนำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยก็ได้ ซึ่งเราจะต้องนึกถึงในข้อนี้ให้มาก ถ้าหากว่าจะให้เปลี่ยนบุคคลใหม่ดำเนินการงานของชาติแล้ว การสิ่งนั้นก็ย่อมจะเป็นไปในทำนองที่จะให้เหมาะสมที่สุดไม่ได้ ข้อนี้เราก็จะต้องพิจารณาเหมือนกัน ความจริงเราควรที่จะรักษาความสงบของประเทศชาตินี้ไว้ให้มากที่สุด ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าแลเห็นเป็นอย่างยิ่งว่า ถ้าหากว่าเราจะประวิงเวลาการลาออกจากราชสมบัติของในหลวงไว้ โดยที่กรมวังคุมทูลไปว่า สภาฯ นี้ยังไม่อนุมัติให้ลาออกจากราชสมบัติ ขอให้ทรงราชสมบัติต่อไปอีก

ตามสมควร เช่นนี้แล้วข้าพเจ้าเข้าใจว่าการบ้านเมืองของเราคงจะเรียบร้อยไปได้ เรื่องประวิงเวลานี้เราก็ได้เคยมีอยู่แล้วในครั้งที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ ได้ลาออกจากประธานสภาฯ เราก็ได้ประวิงเวลาไป ขอให้ท่านเป็นประธานสภาฯ อยู่ต่อไป นั่นก็หมายความว่าเรายังเป็นห่วงเป็นใยอยู่มาก นี่ข้อหนึ่ง ถึงแม้เจ้าคุณนายกฯ ก็เหมือนกัน ในการที่ท่านได้ลาออกไปครั้งหนึ่งแล้ว เราก็ได้ไปอ้อนวอนกันแทบตาย ในที่สุดท่านทนไม่ได้ที่ท่านก็รับ เช่นนี้เป็นต้น ส่วนในหลวงนั้นก็ควรประวิงเวลาไปโดยขอร้องให้ท่านอยู่ในราชสมบัติต่อไปก่อน อย่างนั้นเห็นจะดีกว่าการที่เราจะได้อนุมัติให้การลาออกสำเร็จไปโดยง่าย ข้าพเจ้ามีความเห็นเช่นนั้น

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่ ก่อนอื่นข้าพเจ้าเกิดความสงสัยในรัฐธรรมนูญ คือว่าข้าพเจ้ายังไม่เห็นมีรัฐธรรมนูญข้อใดที่ให้สภาฯ รับทราบเรื่องนี้ อีกประการหนึ่ง มีรัฐธรรมนูญข้อใดบ้างหรือไม่ที่จะให้ใครเป็นผู้รับใบลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือเป็นรัฐบาลหรือเป็นสภาฯ หรือเป็นใคร ข้าพเจ้ายังไม่พบปะ เพราะฉะนั้นเมื่อเรายังไม่มีหลักอะไรที่จะดำเนินการในสภาฯ นี้แล้ว เราจะอภิปรายอะไรกันต่อไปนั้น ยังไม่น่าจะอภิปราย อีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าได้สังเกตมาว่า พอเริ่มต้นรัฐบาลก็กล่าวถึงเรื่องว่าได้รับใบลา

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วก็ลงมือแจก แล้วเมื่อแจก
แล้วก็อ่าน อ่านแล้วจึงได้มีสมาชิกบางคนอภิปราย ข้าพเจ้ายังไม่ทราบเลยว่า
ที่รัฐบาลนำเรื่องนี้เข้ามาเสนอเพื่อประสงค์อะไร เพื่อจะแจ้งว่ารัฐบาลได้ตั้งนโยบายเป็นอย่างไร แล้วขอให้สภาฯ
ช่วยวินิจฉัยนโยบายนั้นอย่างไรหรือประการใดยังไม่มีเลย เพราะ
เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าคิดว่าควรจะทำความเข้าใจเสียในเรื่องนี้ ว่าเรา
มีหลักเกณฑ์อะไรที่เราจะรับใบลา หรือสภาฯ จะมีหน้าที่พิจารณา
ใบลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นายกรัฐมนตรี ขอให้หม่อมเจ้าวรรณฯ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภาฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ข้าพเจ้า
เสียใจที่เมื่อก่อนข้าพเจ้าไม่ได้ชี้แจงข้อกฎหมายเกี่ยวกับการลาออก
จริงอยู่ในเอกสารที่รัฐบาลได้เสนอมาไว้คำว่า “ใบลา” และ
“ลาออก” แต่อันที่จริง แอบดิเคชั่น (Abdication) หรือตามลาย
พระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครฯ ก็ได้ ไม่ได้ใช้คำนั้น
แต่หากใช้คำว่าทรงสละราชสมบัติ ซึ่งทางกฎหมายต่างกัน การ
ลาออกหรือรีไทร์ (Retired) นั้น จะต้องลาออกแก่ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่ง
ได้ตั้งผู้นั้นมา และเมื่อลาออกต่อผู้ใดผู้หนึ่งแล้ว ก็ต้องได้รับ
อนุมัติจากผู้ที่ตั้งจึงจะออกได้ แต่ในที่นี้ไม่ใช่การลาออก พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงลาออกจากรัฐบาลหรือจากสภา

ผู้แทนราษฎร เป็นการที่ทรงสละราชสมบัติ คือพระราชสิทธิอย่างหนึ่ง หรือพระราชสมบัติอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าพระราชสมบัติ เพราะฉะนั้นพระราชหัตถเลขานั้นก็เป็มนิติกรรมอันหนึ่ง ซึ่งแสดงไว้เป็นหลักฐานว่าทรงสละพระราชสมบัติหรือสิทธิที่ทรงมีอยู่ ไม่ใช่การลาออกจากรัฐบาลหรือจากสภาผู้แทนราษฎร

ขุนวรสิขธุตรุดเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่ ถ้าเราได้ความอย่างนั้นก็แปลว่า เวลานี้ว่างพระมหากษัตริย์เรียกว่าว่างลงไป เพราะเหตุว่าสละแล้ว ไม่ได้ลาออก ทรงสละสิทธิ เมื่อสละแล้วเวลานี้ก็แปลว่าว่างพระมหากษัตริย์ คราวนี้ปัญหาที่จะวินิจฉัยก็ว่า เมื่อว่างพระมหากษัตริย์ลงแล้วเราจะทำอย่างไรต่อไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นพอจะตอบได้ว่า รัฐธรรมนูญมาตรา ๕ มีข้อความดังนี้ “มาตรา ๕ การสืบราชสมบัติทำนอง ให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๓ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร”

นายสรอย ณฑำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่า ในกรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติไปเช่นนี้ ข้าพเจ้าและผู้แทนราษฎรทั้งหลายก็คงเสียใจอยู่เป็นอันมากเหมือนกัน ด้วยเหตุที่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ประทับ

อยู่ในกรุงสยาม แต่ว่าได้ประทับอยู่ในต่างประเทศ และได้ทรง
 สละราชสมบัติ ในเมื่อเราไม่ได้อยู่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
 โดยพร้อมเพรียง แต่เท่าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรง
 มีพระบรมราชโองการดำรัสนี้ กล่าวคือส่งมายังรัฐบาลว่า ได้สละ
 ราชสมบัติแล้วนั้น ข้อสำคัญที่สุดคือข้อสละราชสมบัติ เราเป็น
 อันเชื่อได้แน่นอนว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ได้สละราช
 สมบัติแล้วจริง แต่ในข้อนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นต่อไปอีกว่า ก็เมื่อ
 เราเชื่อกันแล้วแน่ ๆ ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สละ
 ราชสมบัติแล้วจริง ก็หมายความว่าความจริงพระองค์ยังเป็น
 พระมหากษัตริย์อยู่ แต่ในเรื่องราชสมบัตินั้นได้สละเสีย เช่นเรา
 จะเห็นว่าพระเจ้าอัลฟองโซ กษัตริย์ของสเปน ซึ่งได้สละราช
 สมบัติแล้ว ก็เรียกว่ากษัตริย์นอกตำแหน่งเป็นต้น ข้าพเจ้าขอ
 ย้ำอีกทีว่าในการที่เรามีรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีพระมหากษัตริย์
 เป็นคู่อยู่ด้วย ก็เมื่อพระองค์สละราชสมบัติไปแล้ว เราก็จำเป็น
 จะต้องมีพระมหากษัตริย์ใหม่โดยไม่มีปัญหา อย่างเช่นท่านผู้
 แทนหนองคายกล่าวมาแล้วว่าว่างกษัตริย์ การว่างกษัตริย์นั้นจะ
 เป็นผลดีผลร้ายแก่เราอย่างไร ในเมื่อเราว่างกษัตริย์ลงไปนั้น
 ท่านทั้งหลายก็ย่อมทราบแล้ว ตั้งพระราชดำรัสของพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนริศ ๆ ก็ไม่ทรงรับ
 เป็นผู้สำเร็จราชการ เวลานั้นรัฐบาลก็ไม่รู้จะทำอย่างไร และตาม

รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐ เมื่อสภา ฯ ยังไม่ได้ตั้งผู้ใด หรือสภา ฯ ยังไม่เห็นผู้ใด คณะรัฐมนตรีก็จำเป็นจะต้องดำเนินงานไป ถ้าจะปล่อยให้คณะรัฐมนตรีดำเนินงานไปโดยไม่มีกษัตริย์แล้ว บุคคลภายนอกจะเห็นไปอย่างอื่น ด้วยเหตุนี้แหละข้าพเจ้าจึงขอเสนอกับท่านผู้แทนทั้งหลาย ท่านสมาชิกทั้งหลาย ว่าเป็นการสมควรแล้วหรือยัง ในคืนวันซึ่งเป็นการประชุมสำคัญเพื่อประเทศชาติของเราให้ดำรงอยู่ด้วยความวัฒนาถาวรสืบไป เราสมควรจะจัดการอย่างไรที่จะให้มีกษัตริย์ขึ้นในเวลานี้ แต่ที่จะคิดไปอย่างอื่นว่ารอไปหรืออะไรนั้นข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่าจำเป็นต้องมียัง พระมหากษัตริย์ แต่ไม่ใช่ให้ว่างอยู่หรือทิ้งไว้อย่างนั้น เป็นเหตุให้ผู้อื่นหรือบุคคลอื่นที่ไม่หวังดีต่อชาติเราเอาไปนินทาได้ เพราะฉะนั้นวันนั้นจะเป็นการได้รุ่งก็ยอม พระมหากษัตริย์นั้นยอมทรงสละแล้วตามนี้ สละด้วยความเต็มพระทัยจริง ๆ เพราะฉะนั้นจะเป็นเหตุให้พระมหากษัตริย์ว่างลงนั้น ความเสียหายจะเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าไม่จำเป็นจะต้องพรรณานี้ให้ท่านทั้งหลายฟัง ท่านทั้งหลายยอมทราบอยู่แล้ว ครั้นจะให้ คณะรัฐมนตรี กระทำไปในนามของ พระมหากษัตริย์นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ชอบตามที่เราควรจะมีได้ คือชอบตามรัฐธรรมนูญจริง แต่ว่าคนอื่นเขาจะนินทาได้ เพราะฉะนั้นในคืนวันนั้นข้าพเจ้าขอให้ดำเนินการเรื่องนี้ไปจนตลอดเรื่อง แม้จะสว่าง

ก็ตามเถิด ข้าพเจ้ายินดี เพราะเหตุว่าพระมหากษัตริย์องค์ใหม่
เป็นการสำคัญ ที่เราควรจะได้ใคร ข้าพเจ้าขอเสนอดังนี้

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
ข้าพเจ้าได้ยินสมาชิกซึ่งกล่าวเมื่อกี้ ข้าพเจ้าเห็นด้วยในทางที่
เราจะจัดการให้มีพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ เพราะว่าพระ
มหากษัตริย์ซึ่งเรารักใคร่อย่างยั่งยืน ท่านได้สละไปเอง ที่จริงน่า
จะเห็นใจพวกเรามากว่าเราจงรักภักดี รัฐบาลเองก็ได้แต่ผู้แทนไป
เชิญเสด็จจนถึงเสียเงินเสียทองมากมาย ก็เงินนั้นเป็นเงินของ
ใคร ของราษฎรนั่นเอง แต่สภา ฯ นี้ก็ได้คัดค้าน เพราะมีความ
ยินดีให้รัฐบาลทำอย่างนั้น เมื่อพระองค์ไม่กลับมาเช่นนั้น ก็เหลือ
วิสัยของพวกเราจะทนทานได้ เมื่อพระประมุขไม่มี เราก็จำเป็นต้อง
ต้องหาขึ้นใหม่ เพื่อจะให้เป็นที่มิ่งขวัญของเราต่อไปตามรัฐ
ธรรมนูญ และตามคำสั่งเจ้าคุณนายก ฯ ได้บันทึกเมื่อไปเฝ้า
สมเด็จพระนครินทราบรมราชชนนี ฯ นั้น ว่าจะส่งรายนามผู้ซึ่งจะสืบราช
สันตติวงศ์นั้น ก็เห็นว่ารัฐบาลจะเสนอให้สภา ฯ นี้ทราบไว้ด้วย
เพื่อจะเป็นทางดำริของพวกสมาชิกทั้งหลายทั่ว ๆ กัน ส่วนอย่าง
อื่น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะพิจารณาหรือจะอภิปรายให้มากนัก
เพราะท่านสละแล้ว ทำอย่างไรท่านก็คงไม่กลับแน่

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
เมื่อญัตตินี้เข้ามาสู่สภา ฯ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสมาชิกทั้งหลายก็คง

รู้สึกเสียใจเป็นอันมาก ในการที่ทรงสละราชสมบัติ ข้าพเจ้าใคร่ที่จะเสนอความเห็นบางประการต่อสภา ฯ นี้ เพื่อพิจารณาเพราะเหตุว่าสภา ฯ นี้ยังไม่ได้ปฏิบัติกรอย่างใดเลยในเรื่องเกี่ยวแก่การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสละราชสมบัตินี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าก่อนแต่ที่สภา ฯ นี้จะอนุมัติให้การสละราชสมบัตินั้นเป็นไปตามที่ทรงสละแล้ว สภา ฯ นี้ควรจะเสนอความประสงค์ไปยังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าขออย่าให้ทรงสละราชสมบัติเลย ให้ทรงกลับมาก่อน เพราะเหตุว่าสภา ฯ นี้ยังมีความจงรักภักดีอยู่เช่นเคย แต่เมื่อสภา ฯ นี้ยังไม่ได้แสดงความประสงค์อะไรไปยังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลยแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าสภา ฯ นี้ควรจะกระทำในเรื่องนี้ไปอีกครั้งหนึ่งก่อน เพราะตามบันทึกของรัฐบาลที่ส่งมาให้สภา ฯ นี้พิจารณา และที่ปรากฏในสภา ฯ นี้ ยังไม่มีข้อความตอนหนึ่งตอนใดเลยว่า สภาผู้แทนราษฎรได้ร้องขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับมา เป็นแต่กิจการที่รัฐบาลได้ไปจัดการขอร้องต่อพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เสด็จกลับคืนสู่พระนคร แต่สภา ฯ นี้ยังหาได้จัดการไปประการหนึ่งประการใดไม่ เป็นแต่รัฐบาลได้เสนอให้สภา ฯ นี้ทราบเป็นระยะ ๆ เท่านั้นเอง สภา ฯ นี้ก็เป็นแต่เพียงผู้รับทราบ แต่ยังหาได้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า สภา ฯ นี้ควรจะจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่ออ้อนวอนพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอภัยภูธรครั้งหนึ่ง ว่าอย่าเพิ่งสละราชสมบัติเลย จะเป็นอย่างไร หรือจะถือว่าการสละราชสมบัตินั้นเป็นการเด็ดขาดแล้ว นั่นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งควรจะพิจารณาต่อไป แต่ตามความเห็นข้าพเจ้าเห็นว่า แม่ท่านจะได้ทรงสละราชสมบัติตามลายพระราชหัตถเลขา ที่ได้ส่งไป ยังก่อน เจ้าพระยา ศรีธรรมมาธิเบศ ประชานสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และจะส่งมายังรัฐบาลโดยเร็วนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสภา ฯ นี้ จะยังไม่รับรองการสละราชสมบัตินั้นก่อนก็ได้ คือควรจะตั้งเรื่องไว้ก่อน อย่างผู้แทนชนบรุษว่า แล้ว ก็ทำหนังสือกราบบังคมทูลขอร้องไปว่าสภา ฯ นี้ยังไม่ต้องการที่จะให้สละราชสมบัติ คือขอร้องให้ทรงกลับมาเพื่อครองราชสมบัติสืบไป บางที่จะทำให้เห็นว่าสภา ฯ นี้ยังอาลัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ และบางที่พระองค์ก็จะกลับพระราชหฤทัย แล้ว ก็ถอนการสละราชสมบัตินั้นก็ได้ ในเรื่องนี้สภา ฯ นี้ยังไม่ได้ทำอย่างข้าพเจ้ากล่าววนเลย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าหวังใจว่าสมาชิกทั้งหลาย ก็คงจะได้พิจารณาปัญหาเรื่องนี้บ้าง

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอสนับสนุนความเห็นของท่านผู้มีเกียรติที่กล่าวหลังที่สุดนี้ คือขอให้สภา ฯ เราลงมติกันเป็นเอกฉันท์ ว่าขอเชิญเสด็จมาดำรงสิริราชสมบัติต่อไป แม้แต่ไม่ทรงรับก็ยังเป็นเกียรติยศซึ่งเรา รักใคร่เคารพต่อพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่จะเป็นเกียรติยศ

แก่สภา ๆ นั้นในนานาประเทศทั่ว ๆ ไป เมื่อเขาได้ยินกิตติศัพท์
นั้น นับว่าเราได้ทำหน้าที่อันเป็นการจงรักภักดีแข็งแรงทีเดียว
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าอันนี้เราควรจะขอให้สภา ๆ นั้นลงมติเป็น
เอกฉันท์กัน แล้วจะได้ขอให้รัฐบาลนำความกราบบังคมทูล

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจตามความเข้าใจของข้าพเจ้าว่าสภา ๆ นี้ไม่มี
หน้าที่ที่จะพิจารณาว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสละราชสมบัติ
นั้นเป็นหน้าที่ของสภา ๆ นี้จะต้องอนุมัติหรือไม่ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงเป็นรัชทายาท คล้ายกับว่าเป็นผู้ที่รับพันธ
กรรมในกองมฤตคอันหนึ่งเท่านั้น แล้วมาบัดนี้มีพระราชประสงค์
ที่จะสละพระราชมฤตคานั้น เราจะไปขัดขวางอย่างไรได้ ตาม
ธรรมดาแล้วใคร่จะงานก็มีหัวหน้า มนุษย์เราก็เหมือนกัน เรายก
ย่องกันขึ้นคนหนึ่งเป็นพระมหากษัตริย์โดยชอบตามนิติธรรมประ
เพณี อาศัยที่มนุษย์เราต่อมาชอบที่จะได้สิทธิ์ได้อะไรต่าง ๆ จาก
พระมหากษัตริย์ซึ่งเราควรจะได้คู่เคียงกัน สมาชิกทั้งหลายอยู่
ในที่นี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า เป็นกษัตริย์ได้ทุกคนเมื่อมีผู้แต่งตั้ง แต่
ถ้าหากว่าไม่มีผู้แต่งตั้งก็คงอยู่อย่างนี้ไปก่อน การที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัตินั้น ได้ทรงคิดทบทวนดู
แล้วว่าพระองค์ไม่มีความสามารถที่จะทำประโยชน์ได้แล้ว ตามที่
ได้ทรงแถลงมา ว่าหมดความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้แก่

ประชาชนชาวไทยให้ได้รับความสุขสมบูรณ์แล้ว สภา ฯ นมึหน้า
จะพิจารณาใน เรื่องว่า เมื่อ พระมหากษัตริย์ ทรง สละ ราช สมบัติ
แล้วไซ้ เราจะเลือกผู้ใดขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไปเท่านั้น

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่
ในการที่สมาชิกได้อภิปรายเมื่อกัน ข้าพเจ้ายังไม่รับรองแ่
ที่เดี๋ยวน่าจะถูกต้อง เพราะว่ากรสละราชสมบัตินี้ ตาม
ธรรมดาบุคคลเราเป็นส่วนตัวแล้วไม่มีปัญหาอะไรที่สภา ฯ จะ
พึงวินิจฉัย แต่สมบัตินี้เป็นสมบัติของพระมหากษัตริย์ พระ
มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติเรา เพราะฉะนั้นสภา ฯ จำ
เป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับราชสมบัติอันนี้ ข้าพเจ้าขอสนับสนุนใน
ความเห็นท่านสมาชิกทั้งสอง คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
สกลนคร กับเจ้าคุณสมันต ฯ ทั้งสองท่าน เห็นว่าเราควรจะหวัง
เหนียวในโอกาสที่สภาผู้แทนราษฎรเราเป็นสภา ฯ ที่ทำหน้าที่ให้
แก่ชาติบ้านเมือง คือรัฐบาลอันเป็นที่เคารพของเราทั้งหลายได้
พยายามทางหนึ่ง และสภา ฯ เราได้พยายามอีกทางหนึ่ง เห็นได้ว่า
เรามีจิตใจจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์จริง ๆ พระมหากษัตริย์
องค์ต่อ ๆ ไปที่จะได้มาเป็นพระมหากษัตริย์ หากว่าพระมหา
กษัตริย์องค์นี้สภา ฯ ไว้อาลัยก็ไม่อยู่แล้ว พระมหากษัตริย์องค์
ต่อไปที่จะมาเป็นพระมหากษัตริย์ ท่านจะได้มีจิตต์มีใจแน่วแน่
แนบแน่นในราชการ ข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า

ขอสนับสนุนความเห็นของท่านสมาชิกทั้งสองที่ได้อภิปรายเมื่อกัน
 นายสรอย ฌล่ำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่
 ข้าพเจ้าได้ฟังอภิปรายกันแล้ว ก็ด้วยความจงรักภักดีเหมือนกัน
 และข้าพเจ้าเมื่อได้อ่านพระราชหัตถเลขาแล้ว ข้าพเจ้าแทบน้ำตา
 ไหลเหมือนกัน ด้วยความจริงใจ รู้สึกสลดใจในการที่พระมหา
 กษัตริย์ที่รักที่เคารพจึงจะได้จากไปคราวนี้ ข้าพเจ้าเสียใจเป็นอัน
 มาก แต่ขณะเดียวกันอย่าลืมนว่ชาตินี้สำคัญ ท่านจะคิดถึงพระ
 มหากษัตริย์แล้วต้องคิดถึงชาติด้วย ชาติศาสนาพระมหากษัตริย์
 รัฐธรรมนูญ นี่ต้องเป็นอย่างนั้น แต่ก่อนเรามีชาติ ศาสนา พระ
 มหากษัตริย์แล้วเพิ่มรัฐธรรมนูญขึ้นมาอีกต้องคู่กันไป จากกันไม่
 ได้ เมื่อจากแล้วต้องมีทันที เพราะฉะนั้นในการที่พระมหา
 กษัตริย์ของเราจากไปคราวนี้ใครที่จะไม่เสียใจ ไม่น้อยใจ ไม่กังวล
 ข้าพเจ้าเองพูดด้วยความจริงใจ พูดด้วยมีหลัก แลพูดด้วย
 เหตุผล และกรที่สมาชิกจะขอให้หวังเหนี่ยวในการที่จะไป
 กราบบังคมทูล อีกครั้งหนึ่งที่จะขอให้มาดำรงราชสมบัติต่อไปอีก
 นั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยเพราะเหตุว่ข้าพเจ้าเห็นว่าในการที่
 ไปกราบบังคมทูลนั้นพร้อมแล้ว พร้อมทุกองค์ที่เดียว เจ้าพระยา
 ศรีธรรมาธิเบศน์นั้นเป็นใคร ข้าพเจ้าถามท่าน ประธานสภาผู้แทน
 ราษฎรไซ้ใหม่ ท่านปฏิเสธไม่ได้ในฐานะที่เป็นผู้แทนราษฎรด้วย
 เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรด้วยเหมือนกัน ไม่ใช่ว่เราไม่ได้

ทำอะไรเลย เราไปกราบทุกทุกอย่าง เราคอยฟังด้วยความตั้งใจ ด้วยความหวังดีทุก ๆ อย่างที่จะให้ประเทศชาติเจริญที่จะให้พระมหากษัตริย์กลับประเทศ เราคอยฟังอยู่เหมือนกัน ข้าพเจ้าได้เคยตั้งกระทู้ถามรัฐบาลว่า พระอาการของพระองค์ที่ทรงประชวรเป็นอย่างไร ดิฉันเพียงไหน ปรากฏในข้อประชุมแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีอะไรในเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ แต่อย่าลืมนะว่าชาติสำคัญกว่าบุคคล คนจะต้องอยู่กับชาติ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์จะต้องอยู่ด้วยกัน รัฐธรรมนูญจะต้องเป็นคู่ของประเทศของเราเสมอไป แต่เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงสละแล้วเวลานี้พระมหากษัตริย์ไม่มี เราจะทำอย่างไรกับพระมหากษัตริย์ในคืนวันนี้ เราจะต้องหาพระมหากษัตริย์ให้ได้สักองค์หนึ่งเป็นแน่ ๆ ที่จะให้ไปกราบบังคมทูลอีกครั้งหนึ่งนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย จะให้พระองค์กลับมาเป็นกษัตริย์อีกนั้นไม่ได้แน่ ๆ พระองค์ได้ทรงสละแล้ว และได้ทรงบอกมายังรัฐบาลว่าพระองค์ได้สละราชสมบัติ แต่ไม่ใช่หน้าที่ของสภา ฯ ดังที่ท่านที่ปรึกษาได้ทรงอธิบายว่าเราจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้น เราไม่มีหน้าที่เลย หน้าที่ของเราเพียงแต่รับรู้ไว้เท่านั้นเอง หน้าที่ของเรา เราจะต้องมีพระมหากษัตริย์ และได้รับความเห็นชอบของเราด้วยหน้าที่ของท่านมีอยู่เท่านั้นเอง ในขณะที่เราทราบแล้วว่า พระมหากษัตริย์ของเราได้ทรงสละแล้วซึ่งราชสมบัติ ซึ่งสิทธิ สิทธิอันนี้

ตามกฎหมายธรรมดาก็บอกว่า ใครมีสิทธิก็ย่อมสละสิทธินั้นได้ ถึงแม้องค์พระมหากษัตริย์เวลานี้ก็ย่อมสละได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอให้ท่านสมาชิกเป็นที่เข้าใจว่า เวลานี้เราต้องการพระมหากษัตริย์สักพระองค์หนึ่ง ขอท่านจงมีความเห็นอย่างเช่นข้าพเจ้า คือว่าเวลานี้ไม่มีพระมหากษัตริย์แล้ว

นายสนธิ เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เวลานี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเรากำลังพิจารณาประเด็น ๒ ประเด็นพร้อมกันจึงฟังไม่รู้เรื่องว่าไปข้างไหนกันแน่ ข้อแรกมีผู้สงสัยว่าสภา ฯ กำลังพิจารณาคำแถลงของรัฐบาลเพื่อรับทราบเท่านั้น หรือว่าสภา ฯ นี้พิจารณาในรูปใด นี่อีกข้อหนึ่งเป็นสำคัญ ต่อมา มีผู้เสนอว่าสภา ฯ นี้ควรให้ลงมติว่าจะกรบทุกขอให้ไม่ทรงสละราชสมบัติต่อไปหรือไม่ เป็น ๒ เรื่องอยู่แล้ว แล้วพวกกันจนไม่รู้เรื่อง ข้าพเจ้าขอให้ท่านประธานว่าเราควรจะไปทางไหนทางเดียวก่อน มิฉะนั้นแล้วจะไม่จบ จนตีกันแล้วก็จะไม่ได้ผลอะไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายกันในเรื่องก่อนว่าสภา ฯ นี้มีหน้าที่ที่จะต้องวินิจฉัยหรือไม่ว่าท่านจะสละราชสมบัติได้หรือไม่ เท่าที่ฟังคำอธิบายของท่านที่ปรึกษา ก็ปรากฏว่าไม่ใช่หน้าที่ของสภา ฯ นี้ แต่ในข้อนี้ก็ไม่มีในรัฐธรรมนูญ และที่บางท่านยังสนใจอยู่ก็ขอให้ตกลงในข้อนี้เสียก่อน

ขุนวรวงศาทรุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าว
ว่า เราได้รับความเข้าใจกันแล้ว ญัตติที่รัฐบาลเสนอมานี้ เพื่อ
ให้สภาฯ รับทราบเท่านั้น ได้ความว่าอย่างนั้น เมื่อสภาฯ รับ
ทราบแล้วก็ควรจะหมดเรื่องนั้นแล้ว ก็ว่าเมื่อเปิดประชุมแล้ว
มีการประชุมอะไรก็ประชุมกันต่อไป แล้วก็อีกข้อหนึ่งว่าเวลา
นี้พระมหากษัตริย์ว่าง เราจะตั้งอีกก็ต้องเสนอญัตติขึ้นมาในเรื่อง
นั้น จึงจะได้พิจารณากันไป ก็เมื่อทางรัฐบาลต้องการให้รับ
ทราบแล้ว เมื่อฝ่ายสมาชิกได้รับทราบ ก็ควรจะหมดเรื่องนั้นแล้ว
เหตุใดจึงอภิปรายกันมาให้ควรเชิญกลับคืนมา ข้าพเจ้าเห็นว่า
ควรย้อนขึ้นเรื่องเดิมเสียใหม่

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
รัฐบาลได้เสนอเรื่องมาทั้งเรื่อง ไม่ใช่ทำให้เราทราบอย่างเดียว
รัฐบาลเสนอเรื่องเอกสารได้ตอบเรื่องการสละราชสมบัติ อ่านกัน
มาเป็นคั้งเป็นแควหลาย ๑๐ หน้า เราจำเป็นจะต้องมีหน้าที่
พิจารณาในปัญหาหรือแยกประการ ไม่ใช่ปัญหาข้อเดียว และ
ปัญหาหรือแยกคนข้าพเจ้าก็มีสิทธิพูดทุกอย่างในเรื่องนี้ และเหตุ
ผลที่ข้าพเจ้าพูดนั้นไม่ใช่ นอกประเด็นเลย เป็นเรื่องในประเด็น
ในเรื่องนี้โดยแท้ เหตุผลที่ข้าพเจ้าได้กราบเรียนต่อที่ประชุมนี้
ก็ไม่ใช่ไม่คิดถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ
เลย ข้าพเจ้าคิดถึงทั้ง ๔ ข้อเสมอ ท่านผู้แทนถ้าปางกล่าวว่า

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศไปในหน้าที่ของประธานสภาผู้แทนราษฎร แต่ท่านควรระลึกว่า คณะผู้แทนนั้นไปในนามของคณะรัฐบาล คือเป็นผู้แทนของรัฐบาลสยาม และเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ แม้จะเป็นประธานสภา ฯ ก็ไม่ได้ไปในหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร จะถือว่าสภา ฯ นี้ได้มอบหมายแต่งตั้งไปไม่ได้ เพราะสภา ฯ นี้ไม่เคยมอบหมายแต่งตั้งให้เจ้าพระยาศรี ฯ ไปเลย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ตั้งปัญหาแล้วเพื่อให้รวบรวมเข้าในการอภิปราย แล้วท่านก็อภิปรายในเรื่องอื่นก็ไม่รู้จักจบจักสิ้นกัน

หลวงนาถนิติธาดา ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ กล่าวว่า เท่าที่เราได้อภิปรายกันมาแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ขอประทานโทษคือท่านไปนึกถึงเหตุการณ์เท่าที่ฝ่ายรัฐบาลได้เสนอขึ้นมา แต่ว่าเรามีเรื่องหลายเรื่องที่เป็นเรื่องยุ่งยาก ที่จริงปัญหาที่ท่านประธานได้ยื่นเข้ามา ถ้าหากว่าจะพิจารณาตามหลัก คือว่าเรามองดูตามรัฐธรรมนูญ เห็นว่าปัญหาจะง่ายเข้า ตามรัฐธรรมนูญนั้นประเทศในระบอบนี้จะต้องประกอบด้วยอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนั้นคือว่าในเบื้องต้นต้องประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญจะขาดพระมหากษัตริย์ไม่ได้ ตามรัฐธรรมนูญของเราว่าอย่างนั้น จะต้องประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์นั้นเองทรงใช้อำนาจต่าง ๆ เป็นต้นว่าสภา ฯ เรายก

โดยนิติบัญญัติตั้งเป็นต้น บัดนี้ความปรากฏตามเอกสารโต้ตอบ
 ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราหรือพระมหากษัตริย์ของ
 เราทรงสละราชสมบัติแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าในเบื้องต้นที่เราจะ
 พิจารณาตั้งที่ท่านที่ปรึกษาว่าเอกสารในการโต้ตอบนี้ เป็นหลักฐาน
 หรือยัง เป็นหลักฐานที่จะฟังในเบื้องต้นหรือยังว่า พระมหา
 กษัตริย์ได้ทรงสละราชสมบัติแล้ว นี่เป็นข้อแรกที่เราจะต้อง
 พิจารณาเพราะเหตุว่าอย่างไรก็ดีเอกสารนี้เราไม่ได้รับจากพระหัตถ์
 ของพระมหากษัตริย์ เราได้รับดังที่ได้รับนี้ และข้าพเจ้าจึงเห็น
 ว่าคำที่ท่านที่ปรึกษาทรงให้ความเห็นว่าในเบื้องต้นเราควรจะรับว่า
 เป็นหลักฐานหรือยัง ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีปัญหาอะไร
 เลย เพราะเราหารู้เท่าที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ไม่ เราได้รับทราบ
 มาแล้วเป็นลำดับตั้งแต่ก่อนนี้ จึงเป็นอันฟังได้เป็นหลักฐานว่า
 พระมหากษัตริย์ของเราได้ทรงสละราชสมบัติจริง เมื่อในเบื้องต้น
 เราได้รับกันในข้อนี้แล้วก็ไม่มีปัญหาใดที่จะเกิดสงสัย ปัญหาต่อ
 ไปจะต้องพิจารณาให้เข้าหาหลักรัฐธรรมนูญ ถ้าเทียบกันแล้วจะ
 ไปกันใหญ่ ๓ ก็น ๘ ก็นก็ไม่รู้จบ คือว่าตามรัฐธรรมนูญเมื่อพระ
 มหากษัตริย์ทรงสละราชสมบัติแล้วเราจะทำอะไร ข้าพเจ้า
 เห็นว่าตามรัฐธรรมนูญนั้นขาดกษัตริย์ไม่ได้ ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงว่า
 รัฐธรรมนูญขาดกษัตริย์ไม่ได้ ถ้าขาดกษัตริย์รัฐธรรมนูญก็ไม่
 เป็นรัฐธรรมนูญ ระบอบนี้ก็ไม่เป็นระบอบนี้จนกว่าจะมีพระมหา

กษัตริย์ และเมื่อขาดพระมหากษัตริย์ไม่ได้แล้ว ความจำเป็น
 ของเราจะทำอย่างไร ตามรัฐธรรมนูญของเราไม่มี ข้าพเจ้าเห็น
 เข้ามาหาหลักที่กล่าวว่า การสืบราชสมบัตินั้นให้เป็นไปตามกฎ
 มณฑลเทศาภิบาล ซึ่งอย่างไรก็ดีในตอนนั้นที่ด้วยความเห็นชอบของ
 สภาผู้แทนราษฎรอันเป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรเรา คือ
 ในตอนนั้นความเห็นชอบว่าในการที่ท่านผู้ที่จะสืบสันตติวงศ์ต่อไป
 นั้น จะเป็นผู้ใดอย่างไร ซึ่งข้าพเจ้าขอให้ท่านที่ปรึกษาตอบก่อน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ปัญหาที่อยู่ยงนิรันดร์เดียว
 เอกสารต่าง ๆ ตามที่รัฐบาลเสนอมานี้ ตามที่ท่านสมาชิกอภิปราย
 ก็ไม่มีใครคัดค้านว่าเอกสารไม่มีหลักฐาน ก็หมายความว่าเรา
 รับรองกันแล้วเป็นเอกสารถูกต้อง และประกอบเรื่องที่ผ่านมา
 แล้วเห็นว่าจะเป็นเช่นนั้นด้วย ไม่ได้มีใครคัดค้าน ปัญหาแรกก็
 ให้ถือกันว่าเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงสละราชสมบัติแล้ว เวลานี้
 มีพระมหากษัตริย์หรือเปล่า ขอให้ขบปัญหานี้ ถ้าไม่มีจริงก็ต้อง
 พิจารณาเสียใหม่ว่า จะมีเด็ยวหรือมีเมื่อไร ขอให้ขบปัญหานี้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า
 ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอให้พิจารณาเรื่องที่ว่าข้าเสียก่อนอีกครั้งหนึ่งว่า
 บัญชีหลักฐานเป็นสำเนา สภาฯ นี้จะรับรองหรือไม่ ข้าพเจ้า
 ขอตั้งยุติแล้วและมีผู้รับรองแล้ว สภาฯ นี้ได้รับทราบการสละ
 ราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว เพราะฉะนั้น

ข้าพเจ้าขอให้ลงมติว่าสภา ฯ นี้จะรับรองเรื่องเอกสารนี้หรือไม่

ด. ยู่เกียง ทองลงยา นายแฉะ ยูนิพันธ์ุ รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอให้ลงมติเช่นนั้นแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ท่านผู้ใดจะคัดค้านอีกหรือไม่

นายนิติ ไสร์ดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าสงสัยว่า สภา ฯ จะรับรองเอกสารดังที่ท่านสมาชิกเสนอได้อย่างไร สภา ฯ ได้รับแต่เพียงสำเนา อีกอย่างหนึ่งข้าพเจ้าอยากจะได้พุดหลายครั้งแล้ว แต่ก็ไม่ได้พุด

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า คำเสนอนี้เป็นญัตติแล้ว จะต้องลงมติ แต่ท่านจะคัดค้านในญัตตินี้หรือไม่

นายนิติ ไสร์ดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าคัดค้าน ขอให้อภิปรายกันต่อไป

หลวงวรนิติปรีชา นายบุญศิริ เทพาคำ รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะอภิปรายกันอีกในเรื่องที่จะรับรองเอกสารเหล่านี้หรือไม่ นี่เป็นญัตติที่สมาชิกเสนอ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะขอให้พิจารณาอันนี้ก่อนว่า คือจะพิจารณาว่า ที่ท่านประธาน ฯ ขอให้พิจารณากันในเรื่องนั้น แต่ข้าพเจ้าจะขอให้พิจารณาว่าหลักฐานที่รัฐบาลส่งมานี้เป็นสำเนาเท่านั้น สภา ฯ นี้จะรับรอง

เอกสารเหล่านี้หรือไม่เสียก่อน เพื่อที่จะให้ลงมติ เพื่อที่จะให้
อภิปรายว่าหลักฐานนั้นควรจะเชื่อถือเพียงไหน และจะรับรอง
หรือไม่เพียงใด

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายในเรื่อง
ที่ว่า เรื่องราวเหล่านี้มีหลักฐานเพียงใด ควรจะเชื่อถือหรือไม่

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
ตามที่สมาชิกเสนอว่าเอกสารนั้นควรจะรับรองหรือไม่นั้น ข้าพเจ้า
ไม่เห็นสมควรด้วย เพราะเอกสารเหล่านี้เป็นของรัฐบาลซึ่งสภา ฯ
นี้ไว้วางใจแล้ว เพราะฉะนั้นเอกสารที่ส่งเข้ามาในสภา ฯ นี้จะ
ต้องเป็นสำเนาตามแบบตัวจริงเสมอ ถ้าหากว่าสภา ฯ ไม่รับรอง
ว่าเป็นของจริงแล้ว ข้าพเจ้าสงสัยกันว่ารัฐบาลจะอยู่ได้อย่างไร
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเชื่อว่ารัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่สภา ฯ เราไว้วางใจนั้น
จะต้องเอาสำเนาอันแท้จริงมาเสนอสภา ฯ นี้เสมอ ข้าพเจ้าไม่
เห็นด้วยที่จะลงมติในข้อนี้

ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอสนับสนุน
สมาชิกเมื่อกัน และขอเพิ่มเติมว่าเรื่องนี้เราได้พิจารณามาครั้ง
หนึ่งแล้ว สำเนาทั้งหลายนี้ต่อเนื่องมาจากสำเนาก่อน ๆ เมื่อเรา
เชื่อสำเนาก่อนเป็นจริงแล้ว สำเนานี้ก็ต้องเป็นจริงด้วย และ
ครั้งนั้นเราก็ไม่ได้คัดค้านอย่างไร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า
ไม่ควรจะให้ลงมติในเรื่องนี้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่
ข้าพเจ้าก็ยังไม่ได้ออกว่ารัฐบาลเอาสำเนาที่ไม่จริงมาในสภาฯ แต่
เรื่องแบบ ข้าพเจ้าจะว่าเรื่องแบบและเรื่องหลักการ ข้าพเจ้า
เห็นว่าหน้าที่ของสภาฯ จะควรรับรองจริงๆ เพื่อให้เป็นไปตาม
แบบวิธีการ แล้วเราจึงคอยลงมติยอมหรือไม่ยอม เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าเห็นว่าในโอกาสต่อไปนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะได้ฟังความเห็น
จากรัฐบาล

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ที่จริงถ้าจะว่าการที่ถูกแล้ว พระ
ราชหัตถเลขาของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะต้องส่ง มาโดย
ตรง คือมาทางราชเลขาการในพระองค์จึงจะถูก นี้ว่าถึงทางที่ถูก
แต่เดี๋ยวนี้หาได้เป็นไปเช่นนั้นไม่ ท่านส่งมาที่เจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิเบศซึ่งเป็นผู้แทนอยู่ที่นั่น แล้วเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศไม่
กล้ารับ ม.ร.ว. สัมภักสมานจึงส่งให้แก่ทางนสทนทูต ถ้าเรา
ปล่อยเรื่องไว้เช่นนั้น พระมหากษัตริย์ก็จะว่างเรื่อย ๆ ไป ซึ่ง
เกรงจะเป็นอันตรายแก่ประเทศอย่างยิ่ง ในต่างประเทศหนังสือ
พิมพ์เขาก็ถึงกันแล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงต้องมีหนังสือถึง
เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ บอกว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวได้สละราชสมบัติจริงแล้ว ก็ให้ท่านรีบรับเอาพระราชหัตถ
เลขาทรงสละราชสมบัตินั้นไว้ แล้วขอให้ท่านรีบลงโค้ดในโทรเลข
ส่งเข้ามาโดยเร็ว เพราะเราเกรงจะมีช่องว่างในระหว่างอินเตอร์

เรคนัม (Interrecnum) เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นเหตุร้ายแรงสำหรับประเทศ เพราะฉะนั้นเราจึงให้ลงข้อความในโค้ดโทรเลขและรับส่งมาโดย เจ้าพระยาศรัทธธรรมาธิเบศจึงแปลโทรเลข คือแปลจากคำตัวจริง ในพระราชหัตถเลขาธิเบศโทรเลขส่งมาให้เรา เราจึงได้รับนำขึ้นเสนอสภาฯ เพื่อไม่อยากจะให้การสืบสันตติวงศ์เกิดขาดหรือโหวงขึ้น การสืบสันตติวงศ์เป็นปกติแล้วก็ไม่มีความอันตราย ทุตกต่าง ๆ เขาก็คอยมาถาม เขาคอยระวังเหมือนกัน และการที่มีอินเตอร์เรคนัม (Interrecnum) ในระหว่างนั้นนับว่าเหตุการณ์สำหรับประเทศอยู่ในอาการคับขันอย่างยิ่ง ที่เราจำต้องรับนำเรื่องเสนอสภาฯ และอดตาหลับขับตานอนในวันนั้นก็เพื่อไม่อยากจะให้มีอินเตอร์เรคนัม (Interrecnum) เกิดขึ้น

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าขออภิปรายในเรื่องแบบ ปัญหาในเรื่องเอกสารที่รัฐบาลส่งมาให้พิจารณา เราจะรับรองเพียงใดหรือไม่นั้น หากเกี่ยวกับรัฐบาลไม่ เราอย่าเพิ่งถือว่าเป็นสำเนาที่ถูกต้อง แต่ปัญหาในเรื่องแบบที่ว่าตัวพระราชหัตถเลขาอันแท้จริง เรายังไม่ได้รับ และรัฐบาลก็ยังไม่ได้รับ เราจะถือว่าเพียงแต่โทรเลขที่ผู้แทนรัฐบาลสยามได้ส่งมาเช่นนั้น คือไม่มีตัวจริงเช่นนั้นเราจะรับรองได้เพียงใด อาจจะเห็นว่าโทรเลขปลอมก็เป็นได้ นี่เป็นข้อหนึ่ง ตามแบบจะต้องมีหนังสือยืนยันมา เช่นนั้นจริงหรือไม่

และทางผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็มีหนังสือมาทางรัฐบาล ทางผู้แทนรัฐบาลก็โทรเลขว่ามีเช่นนั้นจริง แล้วก็ส่งมาในสภาฯ และปัญหาเมื่ออยู่ที่ตัวพระราชหัตถเลขาที่สละราชสมบัตินั้น เรายังไม่ได้รับ ปัญหาจึงเกิดว่าเราจะเชื่อเพียงไรหรือไม่ว่า โทรเลขนั้นเป็นโทรเลขจริงซึ่งจะรับรองได้ ถ้าภายหลังปรากฏว่าโทรเลขนั้นปลอม การที่สมบูรณก็จะเป็นโมฆะทั้งหมด ปัญหาเรื่องพระมหากษัตริย์ในการที่จะสละราชสมบัติ ที่ผู้แทนรัฐบาลสยามรับพระราชหัตถเลขาที่กรุงลอนดอนนั้น จะถือว่ากระทำไปในนามของรัฐบาลเป็นอันถูกต้องแล้วหรือไม่ การที่เราไม่ได้รับตัวพระราชหัตถเลขาต้นฉบับดังนี้ เราจะถือว่าการที่เราจะปรึกษาอันนั้นอันนี้จะสมบูรณได้หรือไม่เพียงใด เพราะในเรื่องโทรเลขนั้นอาจจะมีในกรณีที่ปลอมก็ได้ บัดนี้ก็ได้มาปรึกษาอยู่เช่นนี้ ถ้าเมื่อเกิดปัญหาว่ามีผู้โทรเลขปลอมข้างนั้นหรืออย่างไร เมื่อเกิดการเป็นจริงว่ามีผู้โทรเลขปลอมขึ้นเช่นนั้น สภาฯ จะทำอย่างไร ถ้าว่าโดยแบบแล้ว เราจะต้องได้ตัวต้นฉบับพระราชหัตถเลขานั้นก่อนจึงจะพิจารณาได้ นี้ว่าโดยแบบ แต่ว่าเราจะเชื่อตามพฤติการณ์ พฤติการณ์ว่าเหตุการณ์เป็นเช่นนั้นจะมีการปลอมแปลงไม่ได้ เราพิจารณากันก็ได้ว่า ตามพฤตินัยและนิตินัยแล้ว เราจะพิจารณาสำเนาโดยที่รัฐบาลก็ไม่ได้รับรู้อย่างแท้จริงเช่นนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าไม่ชอบด้วยแบบ แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องเช่นนี้ ในทางอื่น

ก็น่าจะรับรองได้อยู่บ้างในบางกรณี เช่นในเรื่องนี้ว่าโทรเลขเป็นจริงได้ หรือในเรื่องราชการทางจังหวัดโทรเลขมายังกระทรวง เราก็ถือว่าเป็นจริง แต่กรณีเช่นนี้เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งทางฝ่ายบริหารให้เป็นไปเช่นนั้น ถึงอย่างไรก็ดีโทรเลขนี้จะต้องสืบสวนและตรวจว่าถูกต้องหรือไม่เพียงใด และเรื่องโทรเลขนี้ถ้ารัฐบาลรับรองว่าได้สืบสวนถ่วงแล้วว่ามีไม่มีการปลอมแปลง ในกรณีเช่นนี้และตามพฤตินัยและนิตินัย เราจึงจะรับรอง ถ้ารัฐบาลบอกว่าได้สืบสวนอีกชั้นหนึ่ง นี้ว่าตามแบบ

น.ต. หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. กล่าวว่ ข้าพเจ้ามีความเห็นพ้องด้วย ตามที่สมาชิกได้อภิปรายเมื่อกัน แต่ขอประทานเสนอต่อที่ประชุมเพื่อทราบว่ รัฐบาลได้ใช้ความพยายามทุกทางในอันที่จะสืบสวนว่ บรรดาสำเนาทุกอย่างที่นำมาเสนอสภาฯ ถูกต้องแล้ว รัฐบาลมีเหตุผลอยู่หลายอย่างที่จะสนับสนุนให้เห็นว่ สำเนาที่เสนอนั้นเป็นการถูกต้อง เป็นต้นว่ามีพระราชหัตถเลขาของผู้สำเร็จราชการได้บอกถึงเรื่องนี้มาโดยลำดับ โทรเลขของเจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิเบศ ซึ่งข้าพเจ้าเสียใจว่เจ้าหน้าที่ได้คัดลอกไปนั้น ไม่ได้เสนอมานะ คือบอกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชหัตถเลขามายังท่าน แล้วท่านไม่รับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้นำไปยังสถานทูต ขอคำสั่งรัฐบาลว่าจะทำอย่างไร รัฐบาลจึงได้พิจารณาว่าในกรณีเช่นนี้เราจะต้องเป็น

ฝ่ายอ้อ เพราะฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะต้องออก
 เมื่อเจ้าคุณศรีฯ ไม่รับ ทางสถานทูตก็บอกว่าไม่กล้าเปิดซอง ถ้า
 จะรับก็รับเพียงปิดซอง รัฐบาลก็ไม่สามารถที่จะทราบอะไรได้
 รัฐบาลจึงได้ส่งไปยังเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศรีบี เพราะฉะนั้น
 พังความตามที่หนังสือพิมพ์ในต่างประเทศก็แพร่หลายว่า พระเจ้า
 อยู่หัวได้ลาออกจากพระราชสมบัติแล้ว และบางฉบับก็ได้ลง
 เอกสารพระราชหัตถเลขาด้วย รวมความว่ารัฐบาลก็รับรองได้
 ว่า สำเนาที่เสนอในที่นี้ถูกต้องแล้ว แต่ทว่ามีความจะเสนออยู่
 อย่างหนึ่งว่า ในพระราชหัตถเลขาเป็นคำแปลจากภาษาอังกฤษอีก
 ชั้นหนึ่ง ซึ่งเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศรีบีได้บอกได้ว่าแปลตามถ้อย
 คำต่อคำ ก็รับรองว่าถึงแม้ว่าจะผิดจากต้นฉบับนั้นก็เป็นที่ถ้อยคำ
 เล็กน้อย ซึ่งถ้อยคำสำคัญหาผิดไม่ ถ้าจะปฏิบัติตามที่ควรจะเป็น
 แล้ว ก็เป็นอย่างที่สมาชิกกล่าว แต่เมื่อความจำเป็นมีหลายประ
 การ ดังที่นายกฯ ได้แถลงไว้แล้วว่า เวลานี้เป็นเวลาที่น่าจะเกิด
 ความไม่สงบและอันตรายภายใน รัฐบาลได้คำนึงถึงข้อเสียหาย
 อยู่ และถ้าเราทำล่าช้าแล้ว ผลเสียหายจะมีบังเกิดขึ้นเป็นอนันต์
 ประการ รัฐบาลนึกถึงเรื่องนี้ ซึ่งในระหว่างไปเฝ้าผู้สำเร็จราชการ
 แทนพระองค์ ในเรื่องที่ไม่ทรงเห็นเช่นนั้นแล้วจะทำอย่างไร ตาม
 บันที่ก็คิดว่าท่านไม่สามารถจะทรงเห็นได้ เพราะทางพระมหา
 ภัยตรีฯ ทรงสั่งห้ามมา และรัฐบาลจึงถือว่าเข้าตามบทบัญญัติใน

รัฐธรรมนูญว่า เมื่อไม่สามารถทรงเห็นได้แล้ว คณะรัฐมนตรีก็
ต้องทำหน้าที่ และรับหน้าที่อื่น เป็นการเตรียมเอาไว้เผื่อจะ
มีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เท่าที่แถลงมาย่อมจะเห็นว่าเรามี
ความจำเป็นพิเศษ และที่ทำงานก็อาศัยหลักเกณฑ์ตามที่สมาชิกได้
กล่าวมานั่นเอง ถ้าความประสงค์แห่งสภา ฯ นั้นว่าใครจะให้
รัฐบาลรับรองแล้ว รัฐบาลก็รับรองดังที่ได้แถลงมาแล้ว

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า เพื่อตัดปัญหาให้สั้นเข้า ข้าพเจ้าขอแถลงตามแบบที่
ควรจะเป็นไปแล้ว และรัฐบาลรับรองแล้วว่า จะไม่มีความผิด
พลาดเกิดขึ้นได้ สภา ฯ นี้ควรจะรับรองว่าสำเนาเป็นอันว่าถูก
ต้องแล้ว ขอเสนอให้ลงมติ

นายพิภ ฌสงขลา นายสรอย ฌลำปาง รับรอง

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
เรื่องนี้น่าจะไม่มีมติอะไรเลย คำที่สำเนารัฐบาลรับรอง และ
ไม่มีใครคัดค้านแล้วว่าจะเป็นสำเนาซึ่งไม่แน่แท้ จะมีมติอะไรกัน
ไม่มีญาติตัวไม่ไช่ของแท้ จึงข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรมีมติเช่นนั้น
เรื่องนี้ปัญหาเฉพาะหน้าก็คือสภา ฯ นี่ยากจะทราบว่ รัฐบาล
จะจัดให้มีพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญเมื่อไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้ตกลงกันเสีย
ก่อนว่า เอกสารเหล่านี้ที่รัฐบาลเสนอมานี้ยังเป็นที่เคลือบคลุม

สงสัยหรือไม่ ถ้าผู้ใดสงสัยว่าจะไม่ตรงต่อข้อความเหล่านี้.....

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่
ข้าพเจ้าไม่เคยสงสัยเลยว่าในสำเนาเอกสารต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาล
จะเสนอเข้ามาโดยไม่ใช้ความจริง แต่มีข้อความตอนท้ายอย่าง
คุณหลวงธำรง ฯ ได้กล่าวมาแล้วว่า มีหมายเหตุของท้ายโทรเลขมี
ความว่า “คำแปลข้างบนนี้ทำได้โดยกระทันหันในระยะเวลาอัน
สั้นมาก สำเนาพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัตินี้จะได้ส่งมา
มาทางไปรษณีย์ ส่วนต้นฉบับนั้นจะให้ข้าพเจ้านำมากรุงเทพฯ ฯ
หรือจะให้ส่งทางไปรษณีย์” เพราะฉะนั้นจึงน่าจะต้องพิจารณาว่า
ตามโทรเลขที่ส่งมาในเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละ
ราชสมบัตินี้ จะมีข้อความตรงกับต้นฉบับหรือไม่ ก็มีในท้าย
ฉบับที่บอกว่ ไม่รับรองว่าจะถูกต้องแล้ว เราจะให้สภา ฯ นี้
หรือรัฐบาลนี้ไปรับรองว่ ที่ส่งมานั้นถูกต้องกับต้นฉบับได้อย่างไร
ไร ข้าพเจ้าเห็นว่าสภา ฯ นี้และรัฐบาลไม่ควรจะรับรองว่ โทรเลข
นี้ถูกต้อง นี้ควรจะถือว่าเป็นข้อใหญ่ใจความที่ส่งมาเท่านั้น ส่วน
ต้นฉบับจริง ๆ หรือสำเนาอันแท้จริง ควรจะได้ส่งมาให้สภา ฯ
นี้ทราบก่อน แล้วสภา ฯ นี้จึงจะพิจารณาต่อไปว่าหนังสือที่ทรง
สละราชสมบัตินี้ สภา ฯ นี้จะรับรองอย่างไรหรือไม่ เพราะเรา
ก็ยังบอกว่ การส่งโทรเลขนั้นอาจจะมีผิดพลาดง่าย ๆ และอาจจะ
เสียความไปได้มาก ๆ แม้แต่ภายในประเทศเท่านั้น บางทีก็ตก

คำไปคำหนึ่ง และความอาจจะเป็นตรงกันข้ามที่เดี๋ยวกี้ได้ เพราะ
 ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงยังไม่อยากจะรับรองโทรเลขนั้นว่าถูกต้องโดยแท้
 จริง เมื่อยังรับรองโทรเลขไม่ได้แล้ว สภา ฯ นี้ก็ยังไม่ควรจะ
 พิจารณาในการสละราชสมบัตินี้ ว่าจะให้สมควรเป็นไปประการ
 ใด และว่าสมควรจะเป็นจริงประการใด เพราะฉะนั้นในระยะ
 เวลาอันสั้นนี้ ข้าพเจ้าจึงได้มีความเห็นอย่างที่ได้แถลงมาแล้ว
 เมื่อสภา ฯ นี้ประกอบด้วยผู้แทนราษฎร ควรจะกระทำในหน้าที่นี้

พ.ต. หลวงเซวณศักดิ์สงคราม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้สมาชิก
 ดูเอกสารหน้า ๒๘ ผู้สำเร็จราชการได้มีลายพระหัตถ์รับรองแล้ว
 และมีข้อความ ๔ ข้อที่ผู้สำเร็จราชการรับรองแล้ว ถ้าเรายังไม่
 เชื่อเอกสารเช่นนั้นที่ท่านลงนามรับรองแล้ว เราไม่ต้องสอบกัน
 เสมอไปหรือ และในกรณีเช่นนั้นเราควรจะเชื่อถือได้ และ
 ปัญหาสำคัญก็คือ สภา ฯ นี้ไม่จำเป็นจะต้องทำอะไร นอก
 จากรับทราบด้วยความเสียใจ เพราะเป็นสิทธิของพระองค์ที่จะ
 สละราชสมบัติได้ นิตินกรรมที่พระองค์ทำย่อมชอบด้วยกฎหมาย
 เป็นกิจการภายในของพระองค์ เมื่อสละราชสมบัติก็เป็นอันว่า
 ชาติพระมหากษัตริย์แล้ว หน้าที่ของสภา ฯ นี้ก็จะต้องเลือกตั้ง
 กษัตริย์ใหม่เท่านั้น

ทำการแทนประชาชนสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าปัญหาที่
 อยู่ต่อหน้าสภา ฯ นี้ก็คือว่า พระมหากษัตริย์ได้ทรงสละราช

สมบัติจริงหรือไม่ ตามโทรเลขนี้เสนอข้อความเล็กน้อย ที่
เสนอมาอาจจะคลาดเคลื่อนนั้นก็ไม่สำคัญนัก และที่จะถือได้
หรือไม่ว่า ท่านทรงสละราชสมบัติจริง ก็ควรจะรับรองคำแปล
โทรเลขนี้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอเสนอว่าควรจะต้องเป็นญัตติว่า ควรจะฟังหลักฐาน
นั้นว่าเป็นความจริงดังที่รัฐบาลยืนยันหรือไม่ ข้าพเจ้าขอเสนอ
ให้ลงมติ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ด.ยู.เกียง ทองลงยา รับรอง
พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล กล่าวว่า
ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายต่อไป

หลวงวรนิติปรีชา รับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ถ้าจะอภิปรายขอให้
อภิปรายว่าควรจะเป็นหลักฐานได้หรือไม่ เอกสารที่รัฐบาล
เสนอเข้ามา

นายสรอย ฅล่ำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่า
"ไม่มีใคร คัดค้านว่า สำเนาตามที่รัฐบาล เสนอมาไม่เป็นความจริง
เป็นแต่พูดประปรายหวังเห็นขวให้เข้าไป เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
เห็นว่า เมื่อไม่มีใครคัดค้านควรจะให้ลงมติ เมื่อไม่มีใครคัดค้าน
ว่าไม่ถูก ถ้าจะมีใครคัดค้านขอให้ยื่นขึ้นพูด

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้คัดค้านเช่นที่
ข้าพเจ้าเข้าใจ ก็คือผู้แทนสกลนคร

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าคัดค้านว่าสำเนาโทรเลขที่ส่งมานั้นน่าจะไม่ตรง หรือถูก
ตัวกับต้นฉบับ ข้าพเจ้าไม่ได้คัดค้านว่าสำเนานั้นจะเท็จหรืออะไร
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ท่านเข้าใจเสียใหม่

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ผู้แทนพระนครได้ตั้งปัญหาที่สุดเป็นยุติ และเมื่อมี
ยุติก็ต้องมีมติ ประธาน ฯ ก็เคยว่าเสมอ ถึงแม้ว่าจะไม่มีผู้ใด
คัดค้านก็ต้องมีมติ และผู้เสนอยุติก็มีผู้รับรองถูกต้องแล้ว
ขอได้โปรดให้ไวต

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลงมติ
ยุติหลัง ขอให้ปิดอภิปรายต่อไป ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะปิด
อภิปรายโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๓๑ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
เปิดอภิปรายต่อไป โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๙ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติให้ปิด
อภิปราย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้ท่านได้โปรด

เสนอญัตติใหม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าใคร่จะเสนอว่าอย่างนี้ คือว่าหลักฐานที่รัฐบาลส่งสำเนา มาประกอบทั้งคำอภิปรายของรัฐบาลนั้น ควรจะพึงเป็นหลักฐานที่ ตรงกับความจริงหรือไม่ เป็นหลักฐานที่ถูกต้องตามความจริงหรือไม่ คือควรเชื่อถือได้หรือไม่

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า หลักฐานของรัฐบาล ส่งมานี้ ควรจะถือเป็นหลักฐานได้หรือไม่ ท่านผู้ใดเห็นว่า.....

นายกรัฏมมนตรี กล่าวว่า ขอเสนอใหม่ว่า ในการที่จะลง มติกันนี้จะถือว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ จริงหรือไม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า อย่างนั้นก็ได้อีก คือที่จะลงมติหมายความว่าอย่างนี้ การสละพระ ราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น จะต้องได้ทราบ และเรียกว่าสละ และนับแต่เวลาที่ตั้งแต่ทราบ ไม่ใช่เวลาที่สละ ที่เสนอเช่นนี้อาจจะเป็นความโง่ของข้าพเจ้าก็ได้ ประเทศสยาม อาจขาดพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่สภา ฯ นี้ได้ทราบการสละราช สมบัติ เพราะเหตุว่าหนังสือที่ได้ส่งนี้ ตามที่ท่านนายกรัฏมนตรี ว่าไม่ได้มาตามแบบที่ควรจะเป็น เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ตั้ง ปัญหาให้เป็นดังข้าพเจ้าได้อภิปรายมาแล้ว

นายกรัฐมนตรี ขอให้หม่อมเจ้าวรรณ ๗ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ในข้อที่ว่า ทรงขาดเมื่อไรนั้น ถ้าเป็นการลาออกแล้ว ก็ขาดตั้งแต่วันที่สภา ฯ จะได้อนุมัติ แต่ในกรณีตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนแล้วว่า เป็นการทรงสละราชสมบัติ และพระองค์เองได้พระราชทานพระกระแสมาว่า เป็นกระแสพระบรมราชโองการตามสำเนาซึ่งผู้แทน คณะรัฐบาลได้มีรับรองส่งมาเป็นทางการ ว่าทรงขาดตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม เวลา ๑๓.๕๕ นาฬิกา นี่จึงได้ให้เวลาเรามาด้วย เวลาที่ ทรงเซ็น เพราะฉะนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครฯ จึงได้บอกว่าจะไม่ทรงเซ็นหนังสือราชการ และไม่ปฏิบัติราชการในตำแหน่ง ผู้สำเร็จราชการประการิตตั้งแต่นั้นมา

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลงมติ ตามญัตติสุดท้ายของรัฐบาล

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้อ ๓๑...

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอญัตติถูกต้องแล้ว ขอให้พูดในประเด็น

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอพูดในประเด็น คือข้าพเจ้าไม่ได้ยินว่าผู้หนึ่งผู้ใดคัด

ค่านเอกสารของรัฐบาล แล้วเป็นแต่ข้าพเจ้าได้เสนอข้อข้องใจ
บางประการเท่านั้น เพราะฉะนั้นไม่ต้องมีการลงมติเลย ไม่มีผู้ใด
ค้าน ข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้ค้าน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ลงมติอย่างนี้ไม่เกี่ยวกับ
ประเด็นของท่าน เจ้าคุณนายก ฯ ขอให้ลงมติว่า พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติจริงหรือไม่ นี่เป็นมติ
สุดท้าย ท่านผู้ใดเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรง
สละราชสมบัติ...

นายเขียน กาญจนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการ
กล่าวว่า ขอให้ประชุมรักษาระเบียบ เพราะมีสมาชิกไม่รักษา
ข้อบังคับ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะอ่านญัตตินี้
ให้ฟังใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติ
จริงหรือไม่ ท่านผู้ใดเห็นว่าได้ทรง..... ข้าพเจ้าขอ
ถามรัฐบาลว่าตรงกับความจริงหรือไม่

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า อาจจะมีผู้ค้าน อย่าเพิ่งลงมติ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอ
ให้เราพูดกันก่อนจะดีกว่า

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ได้ลงมติกันแล้วทำให้
ปีออกิปราย ผู้ขอออกิปรายมี ๑๐ นาย....

ขุนประเจตตรุณพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่า เพื่อประโยชน์ ข้าพเจ้าขอพูดสักหน่อย ถ้าจะให้ลงมติตามนั้น แล้วสมมติว่าได้ลงมติตามนั้น ถ้าไม่เชื่อรัฐบาลแล้วจะทำอย่างไร.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า นั่นคนละปัญหา เทียบเสียก่อนว่าผลจะเป็นอย่างไร ถ้าเป็นอย่างไรรู้แล้วแต่เรื่อง ท่านผู้ใดเห็นว่า..... ข้าพเจ้าจะอ่านญัตตินี้ให้ฟัง เป็นญัตติสุดท้ายที่รัฐบาลเสนอ

นายมงคล รัตนวิจิตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า คือว่าอย่างนี้ ไม่ใช่ข้าพเจ้าคัดค้านญัตติของรัฐบาล คือวิธีลงมติไม่ต้องยกมือขึ้น ตามที่รัฐบาลเสนอว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลาออกหรือไม่ นี่ถ้าหากว่าที่ประชุมไม่คัดค้านแล้ว ข้าพเจ้าถือว่าที่ประชุมรับทราบแล้ว ไม่ต้องยกมือยกมืออะไร

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อมีญัตติที่ตั้งลงมติ ถ้าพูดเช่นนั้นไม่ต้องมีการลงมติ รัฐบาลขอให้ลงมติ ท่านอาจจะเสนอญัตติสอดกก็ได้

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า ข้าพเจ้าใคร่จะขอเสนอสอดว่าไม่ควรจะมีการลงมติ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าท่านสมาชิกเจ้าของญัตติแรก ได้ปล่อยให้รัฐบาลเสนอญัตติตามเข้มานั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าญัตติตามที่ผู้แทนจังหวัดพระนคร

เสนอนั้นเป็นญัตติ ในข้อเท็จจริง ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่าทำไมจะลง
มติในข้อเท็จจริง และเรื่องเช่นนี้เคยมีมาหนึ่งหน้ในที่สุดก็
ไม่ได้ลงมติกัน เพราะฉะนั้นเป็นข้อเท็จจริง จะลงมติกันไม่ได้
ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านจะเสนอญัตติ
ใหม่หรือไม่

นายสนธิ เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
ว่า ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติว่าไม่ควรจะให้ลงมติ ถ้าไม่มีผู้ใดคัด
ค้าน ก็ถือว่าสภา ฯ รับทราบการที่พระมหากษัตริย์ทรงสละ
ราชสมบัติเท่านั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีญัตติว่าไม่ควรจะให้
ลงมติในเรื่องนี้ และถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านเป็นอันว่าสภา ฯ รับ
ทราบเรื่องสละราชสมบัติ ว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงสละราช
สมบัติเป็นญัตติสุดท้าย ใครจะคัดค้านจะได้ให้ลงมติ เมื่อ
ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ก็จะได้ผ่านไป

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อเช่นนี้แล้วเมื่อ
ไม่มีปัญหาแล้วในเรื่องนี้ หน้าที่ของสภา ฯ นี้จะต้องดำเนินการ
ไปตามรัฐธรรมนูญ คือมาตรา ๘ ข้าพเจ้าจะอ่านให้ท่านฟังใหม่
“การสืบราชสมบัติท่านว่าให้เป็นไป โดยนัยแห่งกฎหมายเทียบมา
ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และประกอบด้วย

ความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร”

นายสรอย ฅลำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่
ก่อนที่จะได้ตั้งพระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าอยากจะให้รัฐบาลเสนอ
รายชื่อ รัฐบาลมีรายชื่อหรือเปล่าว่ พระบรมวงศานุวงศ์องค์ใด
สมควรตามกฎหมายแต่ยรบาก่อนที่สภา ฯ จะได้อภิปราย

เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง กล่าว
ว่ ผู้ที่จะสืบราชสันตติวงศ์ ของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายแต่ยรบ
บาลตามที่สมเด็จพระนริศ ฯ ได้ทรงสืบสวนแล้ว ได้แก่
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลลา ฯ ซึ่งได้สิ้นพระชนม์แล้ว ก็มี
พระราชโอรสคือพระองค์เจ้าอนันทมหิตลันันเป็นผู้สืบราชสันตติ
วงศ์ของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายแต่ยรบาล ตามที่ได้แจกไป
ให้ท่านแล้ว

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล กล่าวว่
บัดนี้ ก็เป็นอันว่ เราเชื่อถือ แล้วว่ในหลวงได้ ทรงสละราชสมบัติ
เสียแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าสภา ฯ นี้ควรให้ท่านประธาน ฯ ได้โทร
เลขเพื่อแสดงความอาลัยของสมาชิกแห่งสภา ฯ นี้

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ หลวงวรนิติปรีชา รับรอง

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่
ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง และข้าพเจ้าเชื่อว่าทั้งผู้ก่อการ
และทั้งพวก ร.ศ. ๑๓๐ ก็ดี บางที่อาจจะอยากจะพูด แต่ว่ก็ไม่

คอยจะอยากพูดก็มี ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกและเป็นผู้แทน
ราษฎรผู้หนึ่งก็อยากจะไต่กราบเรียนถึงความจริงใจ ก็เมื่อพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านได้ทรงสละราชสมบัติด้วยพอพระ
ทัยเช่นนั้นแล้ว เราจะไปวิ่งวอนและโทรเลขไปดั่งที่ท่านผู้แทนสกล
นคร และผู้แทนจังหวัดสตูลนั้นทำไมกัน ข้าพเจ้าไม่เห็นว่...

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้หมดไปแล้ว
พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ท่านบอกว่ให้โทรเลขเสียใจอะไรกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า โปรดฟังขอให้อภิปราย
เฉพาะเรื่องนี้ โปรดฟังข้าพเจ้าก่อน มีสมาชิกหนึ่งนายเสนอ
ให้มีโทรเลขไป เพื่อแสดงความอาลัยในการที่ท่านได้สละราช
สมบัติ ท่านจะคัดค้านในเรื่องนี้หรือไม่

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ข้าพเจ้าคัดค้านในเรื่องนี้ มีผู้รับรองแล้ว ข้าพเจ้าเห็นไม่เป็นการ
สมควรที่จะโทรเลขไปเสียใจอะไรให้เสียอัฐิปะลา ๆ โทรเลขทุกคำ
ที่มีไปเงินไปตกอยู่แก่ต่างประเทศ ดูเหมือนว่าคุณหลวงโกวิทฯ
อยู่หรือไม่ ขอโทษ ๕๐ เปอร์เซนต์ใช่หรือไม่ เพราะฉะนั้นเรา
ไม่ต้องพูดถึงเรื่องนี้ เราพูดในฐานะสมาชิก ข้าพเจ้าขอแสดง
ความรู้สึกอย่างจริงใจที่เดียวในชีวิตของเราจะหาโอกาสเช่นนี้ยาก
เพราะฉะนั้น เหตุใดที่จะแสดงความเสียใจข้าพเจ้าก็ไม่ทราบเลย

เหตุผลที่ข้าพเจ้าคัดค้านว่าไม่ควรจะแสดงความเสียใจนั้น ข้าพเจ้า
จะได้กราบเรียนดังต่อไปนี้ เราไม่มีโอกาสจะได้พบโอกาสเช่น
นี้เลย โดยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราได้มีเงิน
สำหรับส่วนพระองค์ หรือชิวลิสต์ (Civilist)

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น
จะต้องอภิปรายต่อไป ถ้าท่านคัดค้านจะได้ลงมติ ท่านยังตั้งใจ
หรือไม่ ถ้าท่านตั้งใจจะให้ลงมติ ถ้าไม่ตั้งใจก็ให้ผ่านไป ท่านผู้
ใดเห็นว่าไม่ควรจะส่งโทรเลขไปถวายโปรดยกมือขึ้น

สมาชิกยกมือ ๕ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ
ส่งโทรเลขไป โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๖๕ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมอนุมัติให้ส่ง
โทรเลขไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะ
ได้ให้ส่งโทรเลขไปถวายตามมติของสภาฯ พรุ่งนี้

๑ ล.๑. ๑ ล.๑. ๑ ล.๑.

เลิกประชุมเวลา ๓.๑๗ นาฬิกา

ตรวจแล้ว ๒๐/๑๒/๗๗

(ลงนาม) เนตร	(ลงนาม) นายปพาพ บุญ-หลง
» หอมจันทร์ วัฒนวิจารณ์	» วิจิน สัจจะเวท
» พระพิไลสุนทรการ	» ประสทธิ ศรีสุชาติ
» ละเมียด หงสประพาส	» อำพัน อัมรานนท์
» บุญแถม ปิตยานนท์	» นายบุญช่วย สุกนธมัต
» ไสว อินทรประชา	» ถิน จุฑะรพ
» ขุนประเจตตรณพันธ์	» เลียงฮือ ศรีสุชาติ
» หลวงพิพัฒน์พลกาย	ผู้จดยางานการประชุม
» นายจ้ง จริงจิตร	(ลงนาม) หลวงคหกรรมบดี
» นายมณูญ บริสุทธี	เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
กรรมาธิการ	(ลงนาม) พระเริ่มวิรัชพากย์
ตรวจรายงานการประชุม	รองประธานคนที่ ๑

สำเนาโทรเลข

นายกรัฐมนตรีส่งจากกรุงเทพฯ วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

อัครราชทูตสยาม

ลอนดอน

โปรดนำความต่อไปนี้ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก

“รัฐบาลได้รับสำเนาพระราชหัตถเลขา ทรงสละราชสมบัติแล้วด้วยความโทมัส รัฐบาลได้นำพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติขึ้นเสนอสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม และสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับทราบไว้ด้วยความโทมัส

สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบในการอัญเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ต่อไป ตามความในมาตรา ๑๕ แห่งรัฐธรรมนูญ และโดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่ยังทรงพระเยาว์อยู่ สภาผู้แทนราษฎรอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐ แห่งรัฐธรรมนูญ ได้ลงมติตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตน์จาตุรนต์เป็นประธาน พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และเจ้าพระยายมราช

รัฐบาลขอถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก และสมเด็จพระบรมราชินี ราไพพรรณณี ขอให้คง

ทรงพระสำราญอยู่ต่อไป”

(ลงนาม) นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

สำเนาโทรเลข

อัครราชทูตสยามกรุงลอนดอน

ส่งจากลอนดอนวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

กระทรวงการต่างประเทศ

กรุงเทพ ฯ

ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขของท่านลงวันที่ ๗ เดือนนี้ ข้าพเจ้าได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว มีรับสั่งให้ข้าพเจ้าแจ้งข้อความดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้าและพระชายาขอบใจรัฐบาลที่ได้แสดงความหวังดีมา ข้าพเจ้ามีความเสียใจที่ข้าพเจ้าและรัฐบาลไม่สามารถจะตกลงกันได้ ในปัญหาต่างๆ ซึ่งเรามีความเห็นแตกต่างกัน ข้าพเจ้าขอให้รัฐบาลมั่นใจว่า ข้าพเจ้ามิได้มีความรู้สึกโกรธขงและแค้นเคืองเนื่องด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเลย และขอให้คณะรัฐบาลจงบรรลุความสำเร็จทุกประการ. ประชาธิปก”

(ลงนาม) พระยาสุพรรณสมบัติ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร
นายสนั่น ต้นบุญยืน ผู้พิมพ์โฆษณา
วันที่ ๒๑ / ๒ / ๓๘